Zástupci devátého sjezdu Č. S. B. P. Jednoty, v Clevelandu, O., dne 5. října 1896.

J. Vondruška. J. A. Bartoš. J. Klika. M. Červenka. P. Štědronský. J. Kocáb. V. Kavka. E. Stodola. Fr. Kolíha. J. Mašek. F. Kozlík. J. Hájek
J. Motejl. V. Friedrich. Fr. Kocourek. Tom. Dukát. J. Stoulil. K. Bareš. Jan Ondráček. A. Pánek. V. Vokatý. St. Kadeřábek.
Jos. Wolf. Vaj. Pevný. Jan Koutek. V. Šantl. V. Li-š. J. Brabenec. J. Patočka. J. Záhrobský. J. Turek. V. Lusk. R. Ludvík. V. Jelínek.
J. Kroč. J. Peterka. J. Sych. Fr. Vlach. P. Stuchal. M. B. Geringer. F. Pavlíček. Dr. Jos. L. Wistetu. Fr. Janoušek. J. F. Wachuta.
V. A. Geringer W. W. Novotný. Fr. Lokaíček J. Matoušek.

NÁRODNÍ SÍŇ V CLEVELANDU, OHIO.

30. 1416 Mistr Jeroným Pražský upálen v Kostnici.
1434 Nešťastná bitva u Lipan.
1778 † Voltaire, slavný spisovatel francouzský.
31. 1818 * v Hradci Králové Václ. Vladivoj Tomek, český dějepisec.
1892 Zhoubný požár v dolech Příbramských.

Červen.

2. 1541 Veliký požár na Hradčanech, kdy shořely desky zemské.
1848 Zahájen slovanský sjezd na ostrově Žofínském.
5. 1853 * v Praze spisovatel Eduard Jelínek.
7. 1835 * v Rychnlmrce Adolf Heyduk, profesor v Písku a přední básník český, "slavík pootavský" nazvaný.
12. 1848 Vypukla v Praze revoluce.
14. 1798 * v Hodslavicích na Moravě František Lad. Palacký, otec českého dějepisu.
1885 První hromadná návštěva amerických Čechů v Praze.
15. 1754 Prokop Diviš postavil první hromosvod v Přímeticích na Moravě, tedy o 8 let dříve než Benjamin Franklin v Americe.
16. 1887 Přijeli do Prahy na veliké slety američtí Sokolové.
1895 Přijeli američtí Čechové po třetí do staré vlasti na "Národopisnou".
20. 1883 † v Litomyšli Alois Voj. Šmilovský, velmi oblíbený spisovatel.
1884 † v Mariánských Lázních Vác. Beneš Třebízský, český povídkář a miláček českého lidu.
26. 1861 † v Praze Pavel Josef Šafařík, přední badatel a jazykozpytec slovanský.

Červenec.

1. 1832 * v Praze El. Pešková, dramatická umělkyně a spisovatelka.
2. 1881 Garfield, 20. president, smrtelně postřelen.
4. 1776 Prohlášena neodvislost Spojených Států severoamerických.
6. 1415 Upálen v Kostnici mistr Jan Hus.
9. 1357 Karel IV. položil kámen základní ke kamennému mostu v Praze.
10. 1834 * v Praze Jan Neruda, čes. spisovatel a nejčelnější zakladatel čes. básnictví doby nové.
11. 1856 † v Plzni Josef Kajetán Tyl, umělec a spisovatel dramatický.
14. 1420 Bitva na Žižkově.
16. 1773 * Hudlicích Jos. Jungmann, patriarcha novověké literatury české.
18. 1870 Odhlasováno dogma o neomylnosti papežové.
24. 1803 * Frant. Alex. Dumas starší, slavný spisovatel francouzský.
28. 1869 † v Praze Jan Ev. Purkyně, český učenec jména světového.

Srpen.

4. 1306 Zavražděn dýkou v Olomouci v děkanském domě Václav III., poslední Přemyslovec.
5. 1852 † v Praze básník Frant. Lad. Čelakovský.
8. 1884 † v Oetzu v Alpách Miroslav Tyrš spisovatel a vůdce českého Sokolstva.
12. 1881 Vyhořelo Národní divadlo v Praze.
14. 1431 Strašná porážka německých křižáků u Domažlic.
1537 Řád jesovitů Loyolou založen.
15. 1769 * v Ajacciu na Korsice Napoleon I., "nepřemožitelný světoborce".
22. 1891 † v Praze Jan Neruda, znamenitý spisovatel český.
23. 1851 * v Hronově Alois Jirásek, znamenitý spisovatel historických povídek.
24. 1572 Krvavá svatba pařížská (noc bartolomějská), v níž na 60,000 protestantů od katolíků pobito.
26. 1278 Přemysl Otakar II. zahynul na moravském poli. ("Den sv. Rufa".)
1346 Padnul král Jan Lucemburský u Kresčaku.
31. 1864 † Ferd. LaSalle, agitátor pro dělníky.

Září.

1. 1870 Bitva u Sedanu.
2. 1894 † v Praze Vojta Náprstek, veliký vlastenec pravý svobodář a lidumil český.
3. 1883 † Ivan Turgeněv, spisovatel ruský.
6. 1791 Zahájena v Praze první zemská výstava v Čechách.
7. 1848 V Rakousku zrušena robota.
8. 1841 * v Nelahozevsi Antonín Dvořák, hudební skladatel český.
12. 1822 * v Praze Jindřich Fuegner, spoluzakladatel českého Sokolstva.
14. 1769 * Alex. Humboldt, slavný učenec.
15. 1859 † v Praze Václav Vojtěch Klicpera, dramatický spisovatel.
16. 1817 Nalezl Václ. Hanka rukopis královédvorský.
17. 1832 * Dr. Mir. Tyrš, vůdce Sokolstva českého.
21. 1125 † nejstarší náš kronikář Kosmas.

Říjen.

2. 1892 † Arnošt Renan, slavný filosof a dějepisec francouzský.
4. 1884 † Fil. Stan. Kodym, spisovatel a učitel českého rolnictva.
8. 1874 † v Praze Vít. Hálek, vynikající básník čes.
9. 1636 † Karel ze Žerotína, nejslavnější Moravan, spisovatel a podpůrce reformace.
11. 1424 † u Přibyslavi Jan Žižka z Trocnova.
12. 1492 Kolumbus objevil Ameriku.
13. 1781 Josef II. vydal toleranční patent, jímž povoleno protestantům svobodně vyznávati víry.
18. 1599 † Daniel Adam z Veleslavína, vzdělaný knihtiskař pražský.
19. 1873 † Anna Náprstková, zakladatelka průmyslového musea.
22. 1850 * ve Vršovicích u Prahy Josef Herold, výmluvný poslanec a zastance práv nár. českého.
27. 1845 * ve Zbirově Josef Václav Sládek, přední básník český.
31. 1821 * v Borové u Něm. Brodu Karel Havlíček, spisovatel a neohrožený bojovník za práva našeho národa.

Listopad.

5. 1836 v Litoměřicích Kar. H. Mácha, básník čes.
7. 1811 * v Miletíně Kar. Jar. Erben, básník český a mistr slohu balladického.
8. 1620 Bitva na Bílé Hoře.
10. 1483 * Martin Luther, německý reformátor.
1759 * J. Fr. Schiller, básník německý.
14. 1731 * v Rychnově nad Kněžnou F. Mart. Pelcl, slavný český učenec.
1844 * v Kameném Vysoké u Příbrami Josef Jiří Stankovský, český dramatický spisovatel.
1887 Poprava anarchistů v Chicagu.
15. 1670 † v Amsterodamě J. A. Komenský, největší učitel všech věků a všech národů.
1883 † v Praze Josef Barák, proslavený český novinář, "otcem studentstva českého" nazvaný.
17. 1869 Otevřen průplav Suezský francouzským inženýrem Lessepsem.
18. 1847 * v Praze El. Krásnohorská, básnířka čes.
1862 Otevřeno prozatímní Národní divadlo na Nábřeží v Praze.
19. 1828 † ve Vídni Frant. Schubert, tvůrce umělé písně, výtečný hudební skladatel.
21. 1870 † v Praze Kar. Jar. Erben, básník český.
27. 1798 * v Polenci u Klatov Jos. Franta Šumavský, známý český slovníkář.
28. 1688 † Bohuslav Balbín, slavný dějepisec český.
29. 1378 † v Praze král Karel IV.

Prosinec.

1. 1848 Ferdinand V., korunovaný král český, se poděkoval.
4. 1886 † v Praze František Kolár, dramatický umělec a spisovatel.
10. 1818 * v Semilech Frant. L. Rieger, státník český.
14. 1799 † Jiří Washington.
16. 1823 Mexiko prohlásilo republiku.
19. 1831 * Jul. Grégr, svobodomyslný politik český a zakladatel "Národních Listů".
25. 1642 * Isák Newton, slavný počtář a hvězdář.
27. 1571 * Jan Keppler, slavný hvězdář.
1822 * v Dole Ludvík Pasteur, slavný lékař francouzský.
31. 1384 † Jan Wiklef, známý reformátor náboženský.

* Znamená narození. † Znamená úmrtí.

Pomník Johna A. Logana.

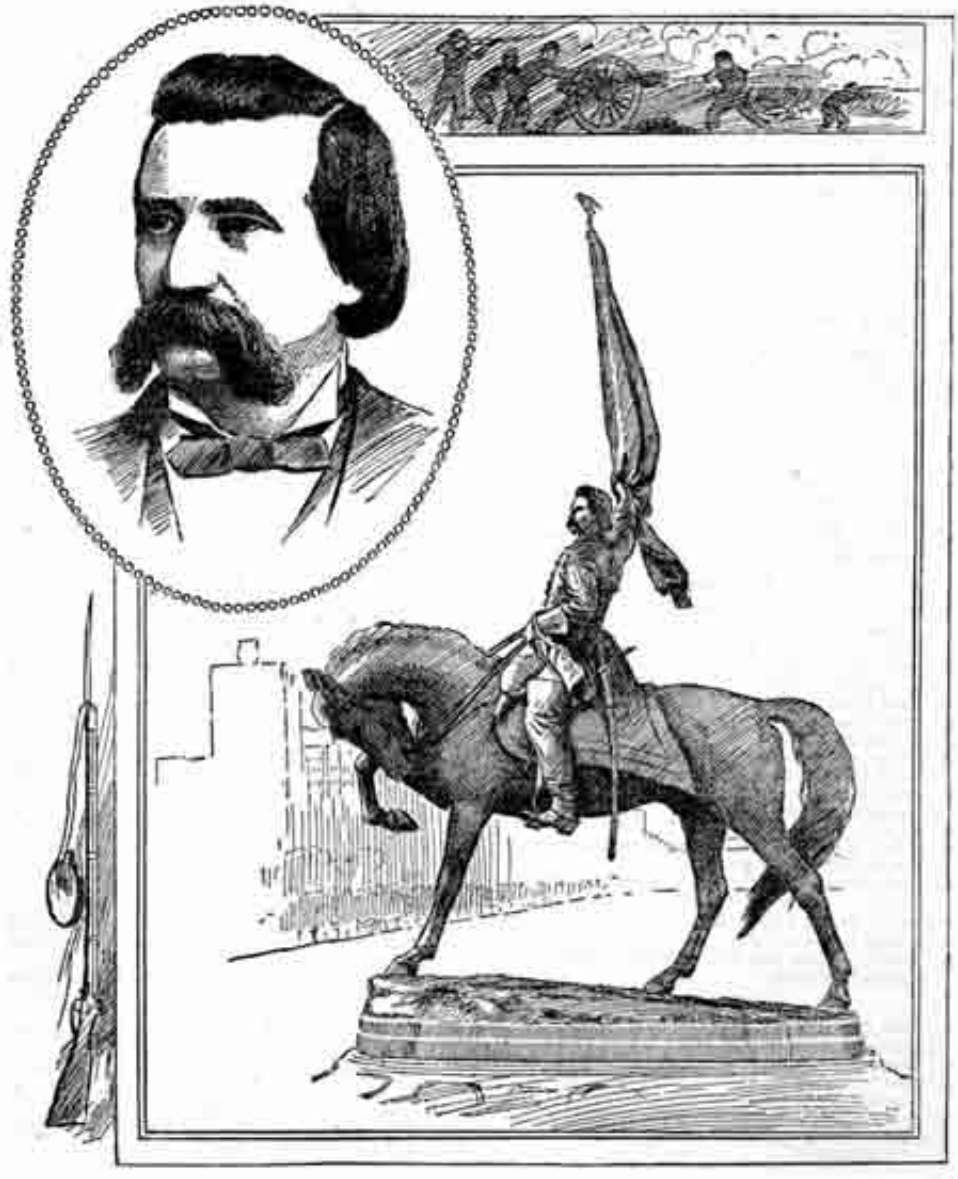

Dne 22. července odhalen byl v Chicagu s velikou slávou pomník jednoho z nejpřednějších synů Illinoisu, vojína i politika, Johna A. Logana: Logan narodil se 9. února 1826 v okresu Brownsville, kteréžto místo nyní nazýváno jest Murphrysborough. Mládí své strávil na farmě a když mu bylo 16 let, súčastnil se jako dobrovolník války mexické. Později jal se studovati práva a súčastnil se čile ruchu politického. Za bouřlivé doby šedesáté, když rozzuřila se válka mezi Severem a Jihem, vstoupil opět do vojska; súčastnil se mnoha bitev a před tvrzí Donelson byl těžce raněn. Po válce, v níž získal si pro svoje udatenství důstojenství generála, věnoval se opět politice; byl zvolen do kongresu a později stal se senatorem. Roku 1884 byl nominován pro úřad místopresidenta, byl však poražen. V prosinci 1886 stížen byl prudkým hostcem, který statného muže toho dne 26. zklátil v hrob. Pomník jest dílo vynikajícího sochaře Augusta St. Gaudense, jenž shotovil též sochu Lincolnovu v Lincoln parku.

Shledání na půdě texasské.

(*Pro "Američan" napsal Josef Buňata.*)

I.

MNOHÝ z čtenářů uchoval si ještě v paměti ony poslední okamžiky při loučení se s domovinou, kde své mládí prožil. Některý vzpomíná na chvíle ty již jen co na dávný sen, jiný však uchoval v dobré paměti to bolné loučení se se známými a přáteli. Dnes, kdy obrovské parníky s větrem o závod razí si cestu širým oceanem, jest cesta do Ameriky výletem naproti onomu cestování před 35 lety. Jestliže dnes se vystěhovalci ze staré vlasti loučí se svými přáteli a známými, jako by se ubírali na věčnost, tím bolestnější bylo loučení v dobách tehdejších, kdy cestování do nového světa bylo daleko obtížnější a nebezpečnější. Tu se zhusta odehrávaly sceny, jaké spatřiti lze jen u lůžka umírajícího otce, kdy neúprosná smrt uchvacuje jej ze středu četné rodiny.

Podobná scena odehrála se také na počátku dubna roku 1860 v malé dědině na úpatí posvátného Radhoště na Moravě. Před chatrným domkem stálo bujné spřežení koňů, netrpělivě půdu kopyty tepající, na voze naloženy byly již dva obrovské kufry, vozka ze vší síly zdržoval nepokojné koně, kdežto na malém dvorečku se odehrávala scena loučení se vystěhovalců do Ameriky. Staří rodičové se tu loučili se synem, snachou a vnuky, jako by se ubírali na onen svět. Stařenka ještě naposledy líbala své vnuky, znamenajíc každého křížem na čele; stařičký otec ještě naposledy vroucně objal syna svého a tiskl jej na svá ňadra, jako by se bál jej pustiti; kolem stáli četní přátelé, na návsi pak téměř všichni sousedé a každému ronily se hojné slzy po lících při pohledu tom. Konečně se mladý muž vyvinul z objetí otcova, políbil naposledy ruce obou starých rodičů a uchopiv nejmladší děvčátko na ruku, spěchal k vozu již připravenému, aby bolnému tomu výstupu již konec učinil. Celé množství lidu loučícího se shluklo se kolem vozu, jeden po druhém podávali naposledy ruce odjíždějícím. V malé chvíli octla se celá rodina vystěhovalců na voze, vozka práskl do koní a brzy na to zmizelo vše zrakům shromážděných venkovanů. Stará matička za velikého nářku odvedena byla zbylými přáteli do chudé chaloupky, sousedé si ještě chvíli po návsi pohovořili, načež se každý odebral po své práci a za hodinu na to byla dědinka zase klidna, jako by se v ní nic neobyčejného nebylo přihodilo. Za to však v domácích i na polích všude veden byl hovor jen o vystěhovalcích právě odcestovalých.

Ačkoliv mezi vesničany každý proléval hořké slze při loučení se vystěhovalců, nalezal se v zástupu přece jeden, který při loučení tom cítil spíše radost, jakousi úlevu v srdci svém. Byl to sedlák Míka, jehož syn se spřežením bujných koní vystěhovalce odvážel. Po jeho osmahlé tváři se sice také ronily slzy, ale slzy ty bylo snáze možno nazvati slzami radosti než bolu. Jakmile se vůz s vystěhovalci hnul ku předu, obrátil se Míka ku svému statku a sotva že práh překročil, zvolal na hospodyni vstříc mu běžící:

"Chvála bohu, již jsou pryč! Teď se mi ulehčilo. Ale toho kluka svéhlavého jsem musel nechat s nimi jeti. Chtěl jsem poslat pacholka, aby je do Přerova dovezl, ale ogara ne a ne, že on je tam sám doveze. No, ať se ještě naposledy rozloučí se svojí galankou, však ji beztoho již vícekráte neuvidí."

"Ale ty starý," odpovídala žena, "máš radost z toho, že jsi vyvázl z nebezpečí, aby ti syn nepřivedl do domu chudou ženu, zapomínáš však na jiné a to horší nebezpečí, které našemu Jánkovi hrozí na vojně. Ubohého chlapce stíhá jedna rána za druhou. Nejprve jej odvedou k vojsku a nyní se musí snad na vždy rozloučiti s holkou, kterou již od maličkosti rád míval. Neviděl bys raději Jeníka šťastného třeba v chudobné chaloupce, nežli zmrzačeného, nebo docela zabitého na vojně?"

Při slovech těch se selka zajíkla a vypukla v usedavý pláč. Sedlák se zakabonil, vešel do světnice a usednuv na lavici, počal bědující ženu chlácholiti:

"Jdižiž jdi, ty nerozumná, což myslíš, že na vojně každého zabijí nebo zmrzačí? Já byl také vojákem, prodělal jsem válku v Italii a nic se mi nestalo. Podívej se, kolik jich bylo z naší dědiny na vojně a kolik jich přišlo k zabití neb zmrzačení? Ani jediný. Jánek jest zatím doma a kdo ví, kdy bude rukovat? Ostatně páni v městě také něco zmůžou, zvláště když se jim k dobrému slovu něco vtiskne do dlaně. Možná, že Jánek vysloužil celou vojančinu doma a vojenský mundur ani neoblékne."

Co takto těšil sedlák Míka svoji plačící manželku, uhánělo jeho bujné spřežení po silnici k Přerovu, řízené pevnou rukou syna jeho Jana. Mladík měl čepici staženou hluboko přes čelo a na vrchu se mu žloutla vojanská kokarda, zvaná v řeči lidu "jabličkem". Každý mladík, jakmile u odvodní komise za schopného uznán byl, nechal si přišíti od starého vojáka na čepici žlutou, černými nitmi protkanou kokardu, podle níž znáti bylo "císařského muže", jak se tomu mezi lidem říkalo. Jan Míkův byl tedy již císařským mužem asi měsíc a očekával doma, kdy povolán bude k činné službě vojenské. To jej však nermoutilo tak jako odjezd lidí, jež právě do Přerova vezl. Byl to chalupník Váňa, blízký soused Míkův, to však mladého Jeníka tak nehnětlo jako to, že se do daleké země ubírá též Mařenka, nejstarší to dcera Váňova. Jeník byl 21, Mařenka 19 let stáří. Vyrostli takřka pospolu, již co děti se měli rádi, což tu divu, že v letech dospívajících zahořela obě srdce k sobě láskou milenců. Chodívali spolu do školy do sousední vesnice, později chodívali spolu i k muzikám a na pouť. Nepozorovali ve své nevinnosti, že poměry jejich se změnily. Ba nepozorovali ani, že mezi nimi zeje propast venkovského kastovnictví. On byl synem nejzámožnějšího sedláka ve vsi, ona však jen dcerou chudého chalupníka. On mohl očekávati, že se stane buď pánem statku, nebo že se s bohatou výbavou přižení do nějakého stejně velkého statku, kdežto Maruša Váňova se mohla nadíti jen malé výbavy z domu otcovského, která by ji učinila hospodyní v domácnosti ještě chudší, než byla ona rodičů její. Ale což se mladí lidé ohlížejí na ostatní svět a na poměry kolem nich. Oni se milují a to jim postačí. Láska jest jim vším, ostatní svět ničím.

Z blažených snů lásky byli oba mladí lidé vyrušeni náhle zakročením obou rodičů. Láska jejich ovšem nebyla tajemstvím ostatnímu světu a ten konečně neváhal, aby nalil pelyňku do sladké číše lásky mladistvé. Takový jest svět. Takovými jsou lidé. Na místě, aby se radovali z blaženosti jiných, usilují o to, aby blaženost tu bolestnými ranami zničili, v žal proměnili. Starý Míka upozornil souseda svého Váňu na milující se děti, ač toho upozornění ani třeba nebylo. Dal mu na srozuměnou, že mu není po chuti zamilovaný poměr synův s dcerou Váňovou a to stačilo ku sboření chrámu lásky mladých těch srdcí. Jedné neděle, kdy se Jeník Míkův chystal k nějaké vycházce, oslovil jej otec:

"Kam pak, Jánku? Zase se strojíš na zálety k Váňovic Maruši?"

"Ano, otče," odvětil syn, "půjdeme spolu do sousední dědiny, je tam muzika."

"Ani krok!" zvolal popuzený sedlák. "Pamatuj si jednou pro vždy, že Máňa Váňovic není holka pro tebe. Ty, syn ze statku, ohlédni se po nějakém jiném

děvčeti, které je ti rovno a té žebroty si více nevšímej. Pakli mne neuposlechneš, uvidíš, co ti udělám."

Syn zůstal státi jako ohromen. Na tváři jeho se střídaly bol a hněv, oči mu z počátku rozčílením zaplály, hned se však slzami zakalily, ruce mu sklesly jako ochromené, hlava se naklonila k prsoum mocně se dmoucím a z hrdla jako kleštěmi sevřeného nemohl vypraviti ani slova. Tak stál nepohnutě chvíli, když otec již světnici opustil a teprve příchod matčin vytrhl jej z oné strnulosti. Proud horkých slzí schlazoval jeho rozpálené líce, čímž se srdcí jeho ulehčovalo, tak že konečně ovládl sám sebe. Matka jej počala hladiti po tvářích, stírajíc slzy jeho a chlácholivě hovoříc:

"No mlč, Jánečku, tatík to myslí s tebou dobře. Vždyť Maruša Váňovic není jedinou dívkou v našem okolí, jest jich tu více a lepších i bohatších. Zapomeň na ni a vyhledej si ňákou jinou, která by se k tobě lépe hodila. Jdi si k muzice do sousední vesnice a tam si vyber jinou, proti které by táta neměl ničeho k namítání. Tak, tak, holečku, je to k tvému prospěchu, nebo co jest do hezké mísy, když jest prázdná. Lásky se člověk nenají a jest přece lépe býti zámožným sedlákem, než bídným chalupníkem.

Tak a podobně chlácholila matka rozbouřeného synka, který konečně přestal plakati, avšak výraz jeho obličeje prozrazoval velký duševní boj. Zápasila v něm láska synovská s láskou junáckou. Byl to první zápas, který se na hladině jeho životní dráhy rozpoutal. Má opustiti tu, již od útlého mládí miloval; má ji zapuditi ze srdce svého a umístiti v té svatyni první lásky jinou, jemu dosud neznámou dívku? Nebo má se postaviti na odpor rodičům a zůstati první své lásce věrným? Tak zápasili v něm tito dva živlové dosud mu neznámí, dvě různé myšlénky až posud jím nepoznané. Rázem stal se mužem, kdežto až posud byl jen dítětem. Poprvé počal vážně přemýšleti, ale světnice domu otcovského byla mu příliš těsnou; musel ven, do té šíré přírody, aby tam ducha svého rozpoutati a duševní boj v chrámu přírody dobojovati mohl. Vyběhl ze statku, nepromluviv ani slova na laskavé chlácholení matčino a spěchal zahradou do polí a dále až tam do lesů, kdež se teprve cítil jako v bezpečí před těmi šerednými netvory, již v srdci a mysli jeho tak zuřivě spolu zápasili. Nevěra k milence a nevděk k rodičům, boj dívky milené a žal matky, chudoba a bohatství — to vše se mísilo v duši jeho jako chaos, z nějž nemohl nalézti cestu k určitému cíli. Dlouho tak se ploužil lesem v myšlénky zabrán, aniž by byl dospěl k nějakému určitému rozhodnutí.

Pojednou zavadí o jeho sluch vzdálený zvuk hudby. Jako kouzelným proutkem dotknut náhle stane a zvuk hudby rázem přeruší chod jeho myšlének. Hudba jest duši lidské co lihovina tělu. Tak jako člověk po požití nápojů lihových své chování úplně změní, tak také duše lidská při dojmu hudby béře jinou podobu na se. Jeník přemýšlející, hloubající, stal se rázem zase mladíkem bujným, po zábavě prahnoucím. Ta hudba jej táhla k sobě moci kouzelnou. Vždyť si dali slovo s Maruškou, že půjdou k muzice spolu a ona zajisté že tam již jest. Ta myšlénka jej rychle uchvátila a v nejbližším okamžiku již se pustil směrem, odkud hudba zavznívala a po krátké chvíli octnul se v hospodě sousední vesnice, kdež se již mládež v kole bujně otáčela. Zrak jeho těkal s jedné postavy dívčí na druhou, pátraje po Marii, ale marně. Nebylo jí tu.

Asi v tutéž chvíli, kdy otec Janův smělou rukou sáhnul po jemné květince první lásky synovy, aby ji zničil, zasadila i matka Mariina smrtící ránu zamilovanému srdci dceřinu. Starý Váňa svěřil úkol ten své manželce, aby zničila ty ideály první lásky v mysli dceřině, což ona ovšem, byť i s bolestí srdce vlastního, též provedla. Slovy šetrnými upozornila dceru, že poměr její k Janovi vzbudil pohoršení u jeho rodičů, kteří nedovolí, aby syn bohatého sedláka pojal za manželku dceru chudého chalupníka. Domlouvala jí, aby se Jana střekla, aby se mu vyhýbala a až se k ní opět přiblíží, aby mu lásku rozhodně odepřela. I tu byl výstup

onen doprovázen hojnými slzami jak dcery tak matky, ale skončil klidně, bez hněvu, bez vášní. Mladé srdce tu ovšem také krvácelo, mladá mysl dívčina byla neméně zachmuřena trudnými myšlénkami jako Janova, avšak dívka se upokojila v brzku myšlénkou, že to jinak ani býti nemůže. Slova matčina ji přesvědčila rychle, že jest nezbytno mladou lásku k zámožnému synku selskému ze srdce vytrhnouti a ona neodporovala. Rychle byla odhodlána nejíti k muzice, odepříti Jeníkovi průvod do sousední vesnice a jíti mu s cesty, kde by to bylo jen možno.

Zatím Jeník v hospodě byl obklopen soudruhy, kteří jej vítali, k veselí vybízeli a děvčata po něm zraky jiskřicími pohlížela. Neodolal dlouho pokušení a vrhl se v taneční vír, chtěje tak z mysle své vypuditi ony chmúry, kteréž otec svým zakročením vyvolal. Tančil s nejhezčími děvčaty, s takovými, jež by otci jeho byly po chuti, ale obraz Marušky nikterak z mysli vypuditi nemohl. Stále pohlížel ke dveřím, brzy-li se v nich objeví, ale marně. Nepřišla a Jeník tu již také neměl stání. Ještě slunce kus nad obzorem stálo, když se vytratil ze zábavy, aby ušel narážkám a posměškům děvčat i chlapců a pádil zpět k své rodné vísce. Nešel však domů, nýbrž dalekou oklikou skrze les obešel role, aby se od zadu dostal k chaloupce, v níž vyvolená srdce jeho bydlela. Když se blížil k zahradě Váňovic, kráčel opatrně jako zloděj, ohlížeje se na všecky strany, zdaž jej žádný nevidí. Kdežto dříve vždy přímo přes náves kráčíval k Váňovům, kradl se tam dnes opatrně ze zadu. Zrak jeho těkal po zahradě přes nízkou zeď hradební, pátraje po té, již milovati mu bylo zakázáno.

V tom zahlédne blízko od sebe v rohu zahrady mezi houštím běleti se šaty ženské. Oči se mu radostně zajiskří, srdce počne mocně bušiti v prsou a krev se mu žene do tváří. Vše pojednou zmizí z mysle jeho a v ní se rozhostí jen touha po blaženosti, spočinouti co nevidět v náručí milenčině. V okamžiku přehoupnul se přes zeď, ještě jeden okamžik a již si padají mladí ti lidé do náručí s výkřikem: Maruško! Jánečku!

Napomenutí starého Míky i jeho manželky, domluvy Váňové i předsevzetí Maruščino—vše je rázem zapomenuto, zničeno a jen láska slaví vítězství. V okamžiku tom neznají mladí ti lidé žádného rozdílu více ve stavu a jmění, zapomínají na celý ostatní svět a odevzdávají se úplně v moc své lásce, svému okamžitému štěstí.

Nač líčiti dále pocity milenců, nebo hněv rodičů obou, když shledali, že napomenutí jejich zůstalo bez účinku? Jan a Marie milovali se dále, jen s tím rozdílem, že se scházeli tajně, aby se vyhnuli nevoli rodičů. Když se však přece doneslo k sluchu starého Míky, že syn se schází s dcerou Váňovou, huboval po straně, zlobil se na vše kolem sebe, dával synovi pocítiti všelijak nevůli svoji, avšak nedomlouval mu více, aby se lásky své vzdal, očekávaje, že "kluk zmoudří sám"— jak říkal ženě.

Za takovýchto poměrů nadešel čas odvodu a Jeník Míkův byl uznán schopným ku stavu vojenskému. Odvedení syna na vojnu způsobilo vždy v každé rodině zármutek veliký, avšak u Míkův to veliké rozrušení neučinilo. Matka ovšem hořce plakala, ale otec, sám bývalý voják, zdál se býti k tomu lhostejným. Ba skoro vítané mu to bylo, neboť si myslel, že Jeník na vojně zapomene na svou lásku k Marii a vrátí se domů z ní vyléčen. Jeník sám byl k tomu lhostejným, neboť viděl beznadějnost své lásky a tu mu odloučení se od Marie na čas bylo vítanější, než aby se s ní měl rozloučiti na vždy.—V té době však se přihodilo ještě něco, co mělo velký vliv na osudy obou rodin, Míkovy a Váňovy. Váňa na trhu ve Frenštátě se sešel s několika krajany z okolních dědin, kteří se připravovali na cestu do Ameriky. Jsa nespokojen s poměry, v jakých žil a zvláště vida beznadějnou lásku své nejstarší dcery k synu Míkovu, rozhodl se, že i on se s rodinou svojí vystěhuje, jakmile chalupu svou bude moci prodati. Starý Míka, jakmile se dověděl o úmyslu Váňovu, ihned se nabídl ke koupení chalupy jeho, aby odjezd celé rodiny urychlil. Tak se stalo, že Váňa asi za měsíc po odvedení syna Míkova k vojsku, ubíral se již do Ameriky, jak jsme z počátku tohoto vypravová-

ní pověděli. Měl ještě staré rodiče, jimž ponechal domek, prodav jen pole Míkovi, neboť staří ti lidé již se neodvážili podniknouti cestu do daleké země.

Vůz řízený Janem Míkou uháněl rychle po rovné silnici a všichni ti, již se na něm nalézali, odevzdali se zádumčivému mlčení. Slzy po lících jim kanoucí zapadaly do otepí slámy, sloužících tu za sedadla a každý se ještě v mysli obíral těmi, již mu byli nejmilejšími v dědině opuštěné. Rodina Váňova sestávala z šesti dítek, z nichž nejstarší byla nám již známá Marie. Po ní přišel 16letý Antonín po něm 14 letý Josef, pak 10 letá Anna, 8 letá Tonička a nejmladší 5 letá Kačenka. Menší děti brzy zapomněly na výjev posledního loučení a se zraky již osušenými bystře pozorovaly okolí. Poznenáhla se osmělily tázati se na to či ono, až konečně asi po půlhodinové jízdě nastal hovor všeobecný, do něhož všichni strženi byli, až na Jana a Marii. Kdežto ostatní již bol nejtěžšího rozloučení přestáli, čekalo na tyto dva mladé lidi loučení to nejbolestnější. Dvě duše, v lásce takřka splynulé, měly se tu roztrhnouti a snad na vždy. Jeník se sice obíral v mysli plánem, že se co nevidět pustí za svou milovanou dívkou do Ameriky, ale kdy to bude a jak se mu to podaří, to nevěděl. Při posledním dostaveníčku, které s Marií tajně měl, jí slíbil, že ji brzy v dálných končinách vyhledá, ale kdy se to stane, na to si odpovědi dáti nemohl. Stav vojenský jej vázal na 10 let a tu věděl, že v době té by vlastť opustiti nesměl leč tajně, co sběh vojenský. Věděl také, jak krutými tresty stíháni jsou vojenští uprchlíci, pakli se dostanou opět do rukou úřadů. S tím však se mladá mysl jeho neobírala. Byl ve svém nitru odhodlán za Marií se odebrati bez ohledu na všecky okolnosti. Tak jako v lásce své neznal překážek, tak také mysl jeho se nezabývala se žádnými překážkami, které by jeho následování Marie do Ameriky v cestu se stavěly. Obíral se v mysli své jen tím, co se mělo státi nyní, v době krátké, totiž posledním rozloučením se s Marií. Ta seděla za ním, jsouc zády na něj opřena a myšlénky obou jako by přecházely z těla do těla, z jedné mysli do druhé. Oba se zanášeli myšlénkou posledního rozloučení. Tak dorazili konečně do Přerova, kdež celá rodina Váňova měla vstoupiti do vlaku železničního a Jan samotný měl se vrátiti zpět. An čas k odjezdu vlaku byl ještě vzdálený, zajel vůz do dvora zájezdního hostince, kdež celá společnost slezla, neboť manželé Váňovi chtěli ještě nakoupiti různé potřeby na cestu. Celá rodina se odebrala do síně hostinské, kdežto Jan zatím zaváděl koně pod kolnu, aby je pokrmil. I Marie zůstala zpět a vešla do kůlny za Janem, aby tu ještě posledních několik okamžiků o samotě strávili. Bylo to poslední jejich objetí beze svědků, poslední rozloučení se srdcí milujících.

Loučení se na nádraží Přerovském.

"Jeníčku, nezapomeň na mne," lkala dívka, "pamatuj na slib daný, že mne v dálné cizině vyhledáš. Zemřela bych žalem bez tebe, zvláště když cítím ná-

sledky naší lásky. To mi ulehčuje částečně odchod z vlasti, že ujdu ústům utrhačným a opovržení, jež by mne stihlo, až stala bych se matkou. Pamatuj, že budu pěstovati plod naší lásky tam kdesi v zemi daleké a nejen já, ale ještě jedno stvoření že by oplakávalo tvé ztráty, kdybys na nás zapomenul."

Vroucí políbek uzavřel ústa dívky; chvíli ještě strávili v těsném objetí, až konečně kroky chodce nějakého vyrušily je z blahého opojení. Rychle vrátili se do síně hostinské za ostatními a usedli ke stolu, u něhož se již celá rodina Váňova usadila. Přinešeno bylo pivo, všichni si připíjeli na šťastné dojetí do Ameriky, k čemuž Jan dodal: "a na šťastné tam se shledání." Váňovi věděli, že Jan se obírá myšlénkou, přijeti za nimi do Ameriky, avšak nikdo na to ani slova neodvětil, jen každý se obíral svými myšlénkami.

Nadešel konečně okamžik posledního loučení. Mladý Míka dovezl vystěhovalce na nádraží, kufry byly již připraveny, lístky koupeny a vše čekalo na vlak. Ten konečně se vřítil do nádraží, vše se hrnulo do vozů, členové rodiny Váňovy ještě na posledy podali ruce mladému Míkovi na rozloučenou, Marie s Janem se naposledy objali, políbili a v malé chvíli na to zůstal tu mladý rolník sám, jako přimražen strnule hledě za vlakem rychle se vzdalujícím. Marie, která poslední do vozu vstoupila a u otevřeného okénka seděla, vystrčila ještě bojácně bílý šátek, který se vzduchem zatřepetal a to bylo poslední, co osamocený Jan na nádraží od své milenky zahlédl. Ze strnulosti této byl mladík brzy vyrušen hrubými slovy německými, aby se vzdálil. Jako stroj nějaký, nevěda ani co činí, odcházel z nádraží, vstoupil na vůz venku stojící a nechal koně volně jíti zpět cestou k domovu. Zabrán v myšlénky, nevěděl kudy jede, koho potkal, neb co se děje kol něho; jeho myšlénky doprovázely vzdalující se vlak, ano předbíhaly jej na širý ocean a do té země mu neznámé, o níž tolik a tak různých věcí vypravovati slyšel. Představoval si již, jak i on se v brzku vypraví na cestu za milou Maruší, ovšem že tajně, aby o tom nejen úřadové, nýbrž ani rodičové nevěděli. Spřádal v hlavě plány, kterak bude šetřiti, peníz k penízu ukládati, až si nastřádá dostatečnou částku na cestu dalekou. Také se mu namanula myšlénka, že až bude k vojsku povolán, otec mu dá značnější částku peněz na přilepšenou, která snad doplní sumu, jíž mu na cestu do Ameriky bude třeba. Za takových myšlének, úplně sám v sebe pohřížen, octnul se konečně v domě otcovském, když naši vystěhovalci již dávno hranice vlasti překročili.

II.

Pomoří státu Texas jest snad jediné svého druhu. Vypadá jako ten celý život lidský ve státu tom, neustálené. Voda a země nejsou tu přísně od sebe odděleny. Kde dnes se ještě mocné vlny zmítají, může býti zítra suchá země. A kde dnes noha chodce na pevné půdě spočívá, může již zítra příboj mořský prohlubeň vodní utvořiti. Na mnoho mil daleko od moře není v některých místech člověk před záplavou vod bezpečen. Jedna bouře utvoří vysokou hráz pískovou naproti mělkému zálivu, ten pak vyschne a povstane tak rozsáhlá pláň písková. Přižene se po čase bouře jiná, ta hráz pískovou smete a na místě pláně objeví se zase záliv a to mnohdy větší, než byl před tím. A dále pak od moře nic oko lidské neshlédne než roviny, širé stepi, jen místy stromovím a křovinami porostlé. Dnes se pláně ty již na mnoha místech zalidňují; pilná ruka rolníka prolamuje tu půdu panenskou, aby z ní obživu pro rodinu svoji vyloudila. Jsou místa na dalekém pomoří texasském, kde úrodná půda až k samému pobřeží sahá; za to však na místech některých sahá drobný, bílý písek mořský daleko do krajiny, čině z ní nevlídnou poušť. Cestování pouští takovou jest obtížné, nebezpečné. Kola vozů boří se hluboko do sypkého písku, dobytek sotva se vleče a vítr třeba i dosti slabý žene před sebou celé spousty jemného písku. V krajině takové nelze jinak cestovati než s několikanásobným spřežením volů. Šest, osm, ba i více párů volů zapřaženo tu bývá v dlouhé řadě do vozu jediného, na němž se větší náklad nalezá.

Takovýto povoz ubíral se za parného dne v měsíci červnu roku 1860 širou pískovou stepí od Houstonu na západ, obklopen jsa množstvím lidí podivného zevnějšku. Na jednoduchém voze naloženo bylo mnoho kufrů a beden, na nichž seděly malé dítky, kdežto kolem vozu sem tam porůznu neb ve skupinách kráčeli mužové, ženy i dospělejší děti, pískem se stěží vlekouce. Starý, šeredný černoch ploužil se podle řady volů, maje dlouhou tyč v rukou, jíž zvířata k rychlejší chůzi popoháněl, vyluzuje při tom různé skřeky. Jezdec jakýsi, přicválav se strany protivné, v kterou se průvod ubíral, zastavil koně svého, vyjeveně zíraje na zástup ten, pokud nepřešel. Pak zakývaje hlavou, pobodl koně svého v cval, neustále se ohlížeje zpět, pokud mu karavana s očí nezmizela. Byli to čeští přistěhovalci, kteří na jedné lodi přistáli v Galvestonu, odtud na malé pobřežní lodi dopraveni byli do Houstonu a nyní se ubírali dále do země. Nevěděli kam jdou, neznali nikoho v krajině té, toliko jeden z nich měl adresu na svého známého v okresu Austin. Tam se tedy vydali všichni společně. Zjednali si povoz, jejž řídil černoch v krajině té známý a jeli. A mezi nimi nalezáme také staré známé, totiž rodinu Váňovu. Po strastiplné cestě námořní konečně za 8 týdnů vstoupili na půdu té země jejich nadějí, jejich tužeb. Ale jak jim bylo kol srdcí, když spatřili tu nevlídnou krajinu, i ten nevlídný lid její. Po strastech vystálých na moři svírala se jim nyní prsa teprvé bolem při pomyšlení, co počnou v této zemi jim cizí? Kterak se obživí, čeho se uchopí, aby si vše k životu potřebné zaopatřili? Cestování pohltilo poslední jejich majetek a v zástupu těch přistěhovalců málo který se nalezal, jemuž by bylo ještě něco peněz zbylo na další výlohy. Proto kráčeli mlčky, zadumáni, jen tu a tam polo šeptem k sobě mluvíce. Zraky všech upjaty byly v před, kdež se jim ze vzdálí les objevoval. Každý toužil již po chladném stínu lesním a po občerstvení chladné vody.

Konečně dospěli lesa. Černoch zavedl spřežení volů stranou od cesty do stínu košatých stromů a jal se je vypřahati. Obrátiv se k lidem jej doprovázejícím, dal jim posuňky na jevo, že se tu chce utábořiti, aby ušel nejžhavějším paprskům poledního slunce a pokynul jim na zem. Všichni pochopili a vrhnuvše se na zem, odpočívali. Při tom vypakovali své potraviny, aby se sporým obědem na další cestu posilnili; někteří opět, vyňavše z kufrů nádoby, spěchali za černochem, který odváděl voly k potoku, nedaleko tekoucímu, aby odtud ostatním potřebného nápoje donesli. Také rodina Váňova usedla pohromadě, tvoříc zvláštní skupinu, kdežto Antonín šel s plecháčem do potoka pro vodu. Všichni zvědavě pohlíželi kol sebe na to rostlinstvo jim tak cizí, neznámé. Jako obrovní hadi vinou se tu větve divoké révy od země až ke korunám lesních velikánů; s větví stromů visí dlouhé třásně šedého mechu, tak že ty kmeny vypadají jako vážní starci s šedým vlasem a vousem. Větrem pokácené pně hnijí a tlí tu v divém neladu, jež tu a tam bujnou zelení objímá břečťan a jiné úponkovité rostliny. Opodál strměl mocný peň, bez koruny, avšak přece zahalen ve svěží zeleň, z níž nesčetné množství rudých kalíšků vyzíralo. A v lese tom ticho jako v hrobě. Žádný zpěv ptactva, jen kdesi v dáli se tu a tam ozve dumný hlas lesního holuba, znějící tak smutně, jako houkání lesní sovy. Také zvláštní rachot, jako na zem se sypoucích zrnek hrachových lze někdy zaslechnouti. Toť datel, kůru stromovou rozklobávající. A vše to přichází lidem těm tak cizí, tak smutné, že div se nerozpláčí. Vzpomínají si na ty lesy šumné tam ve staré vlasti, připomínají si to veselé šveholení ptactva a v duchu to vše porovnávají s tímto lesem, ač krásným, ale němým, cizím. Neodváží se ani hlasitě mluviti, jen temně pospolu hovoříce.

Slunce pozvolna počalo se zenitu skládati se k západu, tak že paprsky jeho šikmo se prodíraly skrze koruny lesních stromů. Černý průvodce pokynul tlupě cosi jim povídaje, pak se ploužil dále do lesa pro svůj potah, zapřáhl, vystěhovalci naložili děti a zavazadla opět na vůz a celý průvod se hnul dále po cestě lesní. Tak to trvalo až do slunce západu. Krajina se střídala. Místy les přestal, jelo se po rozsáhlé stepi a zase do lesa. Jen zřídka viděti bylo osamotnělé obydlí lidské; tu a tam se objevilo stádo dobytka; nad hlavami cestovatelů zakroužil sup,

někdy i celé hejno jich, kteréž se tam daleko na obzoru snášelo na mrtvolu nějakého zdechlého zvířete. A vše tak tiché, mrtvé jako hrob. Jen jediné, co naši přistěhovalci na celé té cestě slyšeli, bylo zakvákání vrány. To byl jediný hlas jim známý ze staré vlasti, ostatní vše cizí. Když šero počalo se již šířiti po krajině, zabočil černý vozka opět s cesty do lesa, kdež na blízku potoka se utábořil. Vystěhovalci seznali, že zde míní nocovati a shluknuvše se v jednu skupinu, počali živě rokovati. Spáti v tomto širém lese, daleko od příbytků lidských, v krajině neznámé, to se žádnému z nich ještě nepřihodilo. Nevěděli co počíti, kterak se okolnostem přispůsobiti. Z těchto nesnází je vyvedl konečně černý jejich průvodčí, který, zaopatřiv svůj potah opodál v lese, jal se sbírati dříví a patrně se hotovil k rozdělání ohně. Přistěhovalci dlouho na něj nečinně nepohlíželi, nýbrž rychle přiložili rukou k dílu a brzy plápolal vesele oheň, kol něhož se celá tlupa utábořila. Různé nádoby byly snešeny a brzy na to již bylo vařeno a smaženo na všech stranách plápolajícího ohně. Mládež se brzy rozveselila při pohledu na oheň a po chvíli nastal všeobecný ruch a šum, který všecky ty trudné myšlenky z hlav vypudil. Dlouho do noci bylo hodováno a vypravováno, až konečně jeden po druhém uléhal na připravená lůžka, tak že posléze všichni ukolébáni v sladký sen zapomenuli na okolí, v němž se nalezali, ba ani netušili, že nocují v pustém lese, daleko od všelikých příbytků lidských. Ráno vstali osvěženi, posilněni na těle i na duchu, aby zase podnikli dále pouť po té neznámé krajině. A zase to šlo dále jako dne předešlého stepí a lesem, půda však již byla více vlnitá a cesta pevná, tak že se nohy do písku více nebořily. Již i obydlí lidská byla četnější, ano i potkali leckdes nějakého jezdce, ba i povoz tažený koňmi. Bylo znáti patrně, že se přibližují nějaké osadě, kdež obyvatelstvo je četnější. Avšak i to zase přestalo a naši poutníci opět se museli brodíti hlubokým pískem, jindy zase kráčeti po celé hodiny hustým lesem, ba i dalnou prérií a stále ještě nebyli u cíle. Již druhou noc strávili v lese při plápolajícím ohni; zase po třetí se uchýlili do stínu lesa před žhavými paprsky slunečními v čase polední, ale o cíli cesty své dosud nevěděli. Ba nebylo jim ani známo, zdaž toho dne na místo určené dorazí, či budou ještě několik dní a nocí touto neznámou krajinou putovati. Se svým průvodcem se dorozuměti neuměli a jen to im bylo řečeno při n a j í m á n í povozu v Houstonu, že cesta jim bude trvati několik dní. Proto se hojně zásobili potravou, neboť jim také řekl tlumočník, že na cestě jejich není měst, kde by cosi koupiti mohli a ve venkovských obchodech, jež na cestě naleznou, jest vše vel-

Utáboření se vystěhovalců v lese.

mi drahé. Bylo všem bolno u srdce a jen naděje je sílila na další cestě. Ta naděje jest blahodárnou. Nemá pevné opory, ale přece sílí. Pokud člověk doufá v lepší budoucnost, neklesá pod břemenem strastí.

Konečně nadešel čtvrtý den cesty našich poutníků; slunce opět dostupovalo zénitu, když černý vozka u spřežení svého se zastaviv, obrátil se na polo ku svým společníkům a ukazuje tyčí svou ku předu něco jim povídal. Nerozuměli tomu avšak slyšeli vysloviti slovo "Catspring" a ten byl cílem jejich cesty. Upjali tedy zraky své do dálky, pátrajíce po tom Catspringu v očekávání, že zahlédnou nějaké město, aneb aspoň věž kostela, avšak neviděli ničeho než les, do něhož právě zase vjížděli. Po obou stranách cesty však viděli množství dobytka se pasoucího, ano i tu a tam na návrší nějaké stavení, což je naplnilo radostí. Jeli lesem ještě asi půl hodiny a když z něj vystoupili na malou mýtinu, spatřili před sebou skupinu několika stavení. Na malém návrší u cesty stála dlouhá budova a kol ní zříti bylo mnoho koní osedlaných a několik vozů, mezi tím pak se hemžil malý zástup lidí. Když průvod našich přistěhovalců se vynořil z lesa, nastal u budovy na návrší živý ruch. Všechen lid se shrnul před budovu a každý hleděl na zástup se blížící. Již z daleka zaslechli naši poutníci hlasy české a srdce jim počala mocněji bušiti. Tu již nebyli v pochybnosti, že jsou u cíle a lidé tu shromáždění že jsou krajané. Ano, byli to krajané z okolí, kteří byli již napřed zpraveni o tom, že zástup nových přistěhovalců se blíží a proto se dostavili četně k jich uvítání. Každý z těchto starších osadníků přál si zvěděti něco o staré vlasti, o těch krajích milených, jež před kratší neb delší dobou opustil; o lidech mu známých a milých; každý pak dychtivě prohlížel nově příchozí, nenalezneli mezi nimi známou tvář, snad docela starého přítele z vlasti.

Tak se tedy po čtyrdenním cestování ocítili naši přistěhovalci v Catspringu, v osadě Čechy a Němci dosti četně zaliďněné, u prostřed svých rodáků srdečně je vítajících. Šum a ruch tu nastal k nevypsání. Vyptávání nově příchozích bylo nekonečné. Pak nastalo vyjednávání o tom, který přistěhovalec kam jíti má, kde se mu jakého zaměstnání dostane, jak se obživí atd. Teprvé když se slunko počalo k západu hodně chýliti, pomýšleli shromáždění na návrat ku svým domovům. Nově přibylí krajané byli rozděleni mezi staré osadníky a rozcházeli se na všecky strany. Svazky přátelské po čas cestování uzavřené byly tu přerušeny, ale nové, snad pro celý příští život uzavřeny. Než večer nadešel, rozptýlil se celý zástup, jak nově přistěhovalých, tak i na ně čekajících krajanů do širého okolí a zbyla tu jen rodina Váňova. Majitel obchodu věděl o dobrém místě pro rodinu tu u bohatého plantažníka, kterýž potřeboval několik pracovníků k obdělávání svých rozsáhlých pozemků, bydlel však asi 15 mil odtud a nebylo povozu, který by je tam dopravil. Proto nabídl ochotný obchodník rodině Váňově pohostinství, než na místo svého určení dopravena bude. Dlouho do noci seděla tu rodina Váňova pohromadě s rodinou obchodníkovou rozmlouvajíc o staré vlasti, o cestě, o budoucnosti rodiny přistěhovalé a ještě po uložení se ku spánku těkaly myšlénky všech dospělých členů obou rodin po místech, o nichž hovor právě skončil.

Druhého dne dostavil se plantážník, který rodinu Váňovu přijmouti chtěl, do Catspringu a prostřednictvím obchodníkovým učinil smlouvu s Váňou, kterak jej i s rodinou bude zaměstnávati. Byl to jeden z těch nečetných plantážníků texasských, kteří nepoužívali otroků ku práci polní, najmouce raději volné dělníky, hlavně přistěhovalce. Jmenoval se Abraham Taylor a vlastnil rozsáhlé pozemky, jež jen z malé části obdělával, chovaje veliká stáda dobytka. Učinil smlouvu s Váňou, že mu ponechá domek k obývání a kus pole, nyní již bavlnou a kukuřicí osetého, z nějž budou úrodu děliti na polovici. Ostatní členy rodiny pak slíbil též zaměstnávati na svém rozsáhlém hospodářství. Co se dorozumění týče, uspokojen byl Váňa tím, že na farmě Taylorově zaměstnán jest již jeden krajan, kterýž se po anglicku domluviti dovede a ten že bude sloužiti co tlumočník k dorozumění se s plantážníkem. Dohodli se brzy a po poledni nalezala se již rodina Váňova na cestě ku příštímu svému domovu, kamž ještě před večerem dorazili.

Obydlí Taylorovo byla dosti slušná a rozsáhlá budova, vystavená na malém návrší a obklopená několika košatými duby, kolem níž se rozkládala zahrada na způsob parku zařízená, v níž vedle užitečných zelin i hojně květin bylo pěstováno. Část zahrady byla též ovocnými stromky vysázena a dále pak se rozkládaly nepřehledné lány polí bujnou zelení porostlých. Opodál pak, také na malém návrší, byl domek rentýřský, pro rodinu Váňovou k obývání určený. Domek ten však již byl na kraji lesa, kterýž se odtud do nedohledné dálky rozkládal, objímaje v obrovském kruhu zdělaná pole Taylorova.

Když se vůz s přistěhovalci na dvoře zastavil, vyběhli všichni domácí příchozím vstříc. Paní Taylorová, mladá ještě a líbčná to paní, uvítavši napřed vřelým políbkem manžela svého, přikročila s líbezným úsměvem k Váňovým a podávajíc jim ruce, vítala je slovy srdečnými, pobízejíc je dále do domu, kdež již večeře připravena byla. Taylorovi měli chlapečka již desítiletého a děvčátko šestileté, kteří též přiběhli uvítat přistěhovalce, věnujíce ovšem nejvíce pozornosti dětem Váňovým, kteréž se před zvědavými zraky mladých Amerikánů stydlivě ukrývaly v řásnaté šaty matčiny. Zároveň však se k uvítání dostavil také mladý krajan, kterýž u pana Taylora ve službě byl a nyní službu tlumočníka zastávati musel. Byl to mladík asi 20 letý, těla složitého, kterýž přede dvěma roky již do Texasu přijel a tudíž po anglicku se již domluviti mohl. Jmenoval se Josef Šiler a v roce tomto vstoupil do služby k panu Taylorovi.

Když uvítání bylo odbyto a večeře ještě za světla denního skončena, nastoupena byla cesta do domku, kterýž rodině Váňově za příští domov sloužiti měl. Zapřaženo opět na vozu, na němž se kufry Váňovy nalezaly, celá rodina se opět na vůz usadila a k ní mladý krajan, načež v malé chvíli octli se před domkem. Byl to obyčejný srub z neotesaných klád, k němuž v zadu jakýsi přístřešek přistaven byl. Opodál pak byl ještě jeden takový srub, určený za stáj, tato dvě stavení pak ohražena byla hranicemi na sebe nakladených kmenů na způsob skřínky, jakéž mládež ve staré vlasti k chytání ptáků zhotovuje. Jak dvůr, tak celé okolí chatrče porostlé bylo stromy, v nichž se obydlí takřka úplně ztrácelo. Vůz zajel do dvora, celá rodina slezla, kufry byly složeny a nyní vešli všichni do chatrče, která měla býti novým domovem přistěhovalců těchto. Jakkoliv rodina Váňova nebyla vychována v obydlí nádherném, přece při vstoupení do chatrče této se zarazila. Chatrč neměla stropu a podlaha její byla křivá, tu a tam již vylámaná. Prkenná příčka dělila ji na dvě prostory, dveřmi spojené, do každé z těch dvou prostor pak vedla dvě malá okna. Na straně chatrče k cestě obrácené nalezal se dosti velký výstupek, galerií zvaný, na nějž vedly z každé světnice dvéře. Taktéž do dvora vedly z každé světnice jedny dveře, jen že k druhé světnici přilehal přístavek, za kuchyni sloužící, skrze nějž se teprve na dvůr vstoupiti mohlo. Zapadající slunce vrhalo skrzy štěrbiny ve stěně i střeše paprsky do vnitra chatrče, objevujíc tak nepříjemné její vzezření. Smutně se rozhlíželi naši přistěhovalci po této nové residenci, porovnávajíce ji s chaloupkou, již ve staré vlasti opustili. Jejich chaloupka měla sice také malá okna a kryta byla slamou, ale měla strop, byla uvnitř čistě vybílena, podlaha v ní pak bývala vždy čistě vydrhnuta. Tuto pak se na ně škaredilo šeredné nitro srubu, jen nedokonale mezi kládami blátem vymazaného, s bídnou podlahou a beze stropu. Vše mělo tu ráz ošklivé špinavosti, odpuzující přistěhovalce na místě aby je vábilo.

Mladý krajan spozoroval zaraženost příchozích a věděl dobře, jaké myšlenky se v hlavách jejich křižují a proto se je jal těšiti, řka:

"Hezky to tu nevypadá, arci, ale to se dá brzy spraviti. Cokoliv k opravení domku budete potřebovati, jen o to pána požádejte a on vám to s radostí dá. Je vás hodně k práci a když se přičiníte, upravíte si brzy domek, že bude jako klec. Nájem z něho platiti nebudete a každý hospodář je rád, když dostane nájemníka, který si domek sám opravuje. Ano za práci tu se ještě platí rentýřům a budeli náš hospodář viděti, že se o upravení domku přičiňujete, bude vám všemožně nápomocen. Tohle není ještě ten nejhorší domek, někteří rentýři mají teprve bídné

chalupy, takřka na spadnutí. Vidíte, náš hospodář Vám sem dal již také nábytek. Máte tu v každé světnici jednu postel, tuhle stůl, 4 židle a v kuchyni jsou kamna. Dověděl se již před několika dny, že sem táhne silná tlupa přistěhovalců z Houstonu a tu požádal našeho obchodníka v Catspring, aby pro něho nějaké zjednal a proto již zaopatřil domek tento aspoň tím nejpotřebnějším, aby Vás měl kde umístiti. Nábytek tento náleží ovšem jemu, avšak když uvidí, že jste příčinliví, daruje vám jej."

Rodina Váňova se brzy upokojila a dala se do vyprázdňování kufrů. Brzy byly peřiny, šatstvo a nádobí vybráno, na místa příhodná uloženo, lůžka dle možnosti upravena a naši vystěhovalci konečně po dlouhém cestování měli zase domov. Mladý krajan jim dal ještě různá napomenutí, slíbil, že se zase ráno dostaví a dav jim dobrou noc, odejel zpět do domu hospodářova. Malé dítky se brzy uložily na svá lůžka, kdežto rodičové se staršími dětmi ještě hodně dlouho hovořili o přestálých strastech a novém životě, který se nyní před nimi rozvíjeti počal. Konečně i oni se uložili k odpočinku, aby se pro nastávající práci posílnili.

Časně ráno, sotva že slunko své první paprky na východní obzor vysílati počalo, jevil se již v chatrči Váňově živý ruch. Vše se chápalo díla, aby nový domov co nejslušněji byl vypraven. Mezi tím, co ženské uklízely v chaloupce, vyšel Váňa s Antonínem a Josefem na dvorek, kdež počali suché dříví sbírati a do kuchyně snášeti, divokou trávu tu bujně rostoucí vytrhávati, povalené ploty urovnávati a kde se co dalo, opravovati. Když pak se hospodář s Josefem asi o sedmé hodině k Vaňům dostavili, shledali tu již značný pořádek, což panu Taylorovi veselý úsměv na líce vyloudilo. Oba muži seskočili s vozu a jali se skládati různé nářadí, v čemž jim Váňa i synové statně napomáhali. Složeny tu dva pluhy, několik motyk, sekery a lopaty, krmení pro koně a všeliké jiné potřeby, jak pro práci rolnickou, tak pro domácnost. Josef pak vysvětlil Váňovi, že nástroje ty pan Taylor Váňovi propůjčuje, aby měl čím obdělávati úrodu, načež pak že si je bude moci koupiti, až zpeněží úrodu svoji. Koně pak zapřaženi každý do jednoho pluhu a jelo se na pole, oborávati kukuřici a bavlnu, kterážto práce byla značně opozděna. Děti Váňovy se uchopily motyk a spěchaly na pole hned před chalupou jejich se rozkládající, aby tu síly své zkusily poprvé na té nové půdě, kteráž jim měla výživu poskytnouti, kteráž měla se státi jejich novou vlastí. Mladý krajan jim dal navedení, kterak s nástroji nezvyklými zacházeti a kterak bavlnu, jim až dosud neznámou, okopávati mají. Starý Váňa i syn Antonín se chutě chopili pluhů, pokoušejíce se o zacházení s nimi. Zdálo se jim to nemotorné, nejvýše nepraktické naproti pluhům ve staré vlasti, avšak vrhli se s celou dychtivostí do práce nic nedbajíce na neobvyklost nástrojů těch. Josef a hospodář doprovázeli každý jednoho oráče, aby jim dali potřebná naučení, ale brzy shledali, že novým těmto zeměděicům není jejich dalšího průvodu třeba. Ještě přihlédli k dětem, kterak si při okopávání počínají a davše i těm některé pokyny, obrátili se brzy k chatě Váňově. Tu však spatřili, že i Váňová s Marií se motyk uchopily a do práce spějí, jež i malá Kačenka následovala, chtíc také v práci se podíleti. Pan Taylor byl nemálo překvapen, neboť neviděl ještě ženy v polích pracovati, vyjma černé otrokyně. Pokročiv pak ženským vstříc, nechal jim Josefem tlumočiti, že práce polní je těžká pro ženy, jimž přísluší lépe práce v domácnosti. Avšak ty se jen usmály a uchopivše motyky jako hračky nějaké, jaly se jimi zem kypřiti a trávu bujně tu rostoucí podkopávati. Polo s úžasem, polo však s úsměvem pohlížel na ty ženy tak dychtivě do práce se ženoucí a myslel si v duchu: "Takovýto lid bude pravým požehnáním zemi této, již prací a přičinlivostí svou brzy v pravý ráj obrátí." Josef dal ještě ženským ponaučení o tom, kterak práci s nejlepším úspěchem konati mají, načež se obrátil k hospodáři, posud se zálibou pracující přistěhovalce pozorujícímu. Oba pak se dali na cestu k domovu, důvěrně hovořice.

Blížilo se poledne, ale naši přistěhovalci, staří i mladí pracovali stále, jako by ani únavy necítili. Pot se z nich jen řinul, odhazovali oděv kus za kusem se sebe, ale pracovali stále. Jen nejmladší děvčátka to již omrzelo na poli a proto

se odebrala domů, kdež ve stínu stromů se hraním zaměstnávala. Tu se pojednou objevil vůz na cestě od domu hospodářova a na něm bylo viděti postavu mužskou a ženskou, jakož i všeliké věci ve voze. Brzy zahnul povoz do dvoru chalupy a mladý krajan Josef jal se hlasitě rodinu Váňovu s pole domů svolávati. Váňová ihned spěchala domů, neboť poznala, že paní Taylorová sama přijela je navštíviti, ale ostatní si hleděli práce dále. Tu musel Josef dlouho volati, hvízdati, rukami kývati, než všichni členové rodiny pochopili, že se mají domů odebrati. Zatím již Josef snášel balíky, nádoby a nářadí s vozu do chalupy, kdež paní Taylorová přispěchavší Váňové jala se odevzdávati vše, hovoříc příjemně a vysvětlujíc, co nač je a jak se s tím zachází. Josef pak ani nepostačil tlumočiti a vysvětlovati. Než pak celá rodina do domu se vrátila, bylo tu již jako o trhu. Hruda másla, džber vajec, kus slaniny, obrovský kus čerstvého masa a různé jiné věci, v domácnosti velice potřebné. Na voze pak ještě leželo svázaných 12 slepic a kohout, morák a krůta, v pytli pak zavázaná dvě malá prasátka. To vše dávala paní Taylorová Váňovům prý do začátku. Jako vyjevení tu stáli všichni členové rodiny, udiveně hledíce na ty četné dary a nemohouce ani pochopiti, čím je sobě zasloužili. Staří pak se slzami v očích hleděli na tu laskavou paní, nevědouce ani, kterak by jí díky své vyslovili. A ještě to nebylo vše. Josef ještě dále tlumočil, že jim dá hospodář krávu s teletem, aby měli mléka pro potřebu. Koně, jimiž oborávali a všecko náčiní i s vozem si tu mají ponechati pro obdělání úrody, což mohou po čase hospodaři odkoupiti. Aby měli čím krmiti, mají si přijeti pro seno a kornu, budou-li pak ještě něco potřebovati, aby si jen řekli a hospodář jim vše buď dá, neb půjčí. Za to však si přála paní Taylorová, aby Marie šla k ní co služka, neboť potřebuje posluhu v domácnosti, již vede jen stará černoška. Marie prý tam bude míti příležitost naučiti se anglicky a seznámiti se s prací domácí, jak toho dům americký vyžaduje. Samo sebou se rozumí, že vše bylo s vděkem přijato a Marie sama s největší ochotou přislíbila, již příštího dne se do domu Taylorových odebrati. Josef ještě napomenul Váňovy, aby v nejparnějších hodinách poledních v poli nepracovali, poněvadž jest to zdraví i životu lidskému velice nebezpečné. V deset a nejvýše v jedenáct hodin před polednem mají práce venkovské zanechati a ve dvě, nebo třeba až ve tři hodiny s poledne opět započíti. Čas takto ztracený že si mohou nahraditi za časného jitra a na večer. Na to odjela pan Taylorová s Josefem domů, zanechavši rodinu Váňovu samotnu, aby se z ob larování dle své vůle těšiti mohla.

Váňa měl tedy zase své hospodářství. Měl nepřehledný lán pole, měl přístřeší a v něm vše, čeho k životu nutně třeba; měl koně, vůz a veškeré nářadí rolnické a ten pustý dvůr měl býti brzy oživen drůbeží, prasaty i krávou s telátkem. A vše to přišlo tak náhle, neočekávaně. Včera ještě mu hlavou křižovaly myšlénky trudné, kterak se v té neznámé cizině protluče, kterak tu četnou rodinu obživí a dnes již jsou veškery ty chmury zaplašeny a on se raduje s celou rodinou z bohatství, o němž se mu ani nikdy nezdálo. A za vše to, co je tak náhle šťastnými učinilo, vyžadovala se jen práce.

Ano, prací jen mohl zaplatiti vše to, co má a získati ještě daleko více. Ohromné rozlohy půdy, ladem tu ležící, čekaly jen na ruce pracovité, aby z nich vykouzlily poklady netušené. Lány, do nichž dnes ráno po prvé pluh zasadil, mohly býti jeho za dobu málo let, když bude s rodinou svou pilně pracovati. A pracovati on umí i celá rodina. Od útlého mládí přidržován byl k práci a celou rodinu svoji taktéž jen ku pracovitosti vedl. V té staré otčině také pracoval, ba dřel se, ale výsledek té práce neumorné byl chudý, bídný. Holé živobytí a nekonečná starost o budoucnost vlastní a celé rodiny. Zde pak, sotva že jen přiložil ruku k dílu, již se mu hrne vše potřebné, což jen prací zaplatiti může.

Tak přemýšlel nyní Váňa, tak hovořil s manželkou a dítkami svými, mezi tím co všichni měli plné ruce práce, aby dary jim k nohoum položené na patřičná místa uložili. Váňová nevěděla, máli dříve potraviny jí přinešené ukliditi, nebo drůbež dosud venku svázanou pustiti, či prasátka do ohrady dáti. Chtěla dělati

vše najednou a nevěděla, co dříve. Zatím však se již děti počaly venku o ubytování domácí zvěřiny starati. Drůbež brzy zbavena pout, počala se po dvoře procházeti a pro prasata rychle zhotovena ohrada od obou chlapců. Teprvé, když vše bylo vykonáno a uloženo, napadlo jim, že je poledne a tudíž čas k obědu. Tu se teprvé ženské pustily do vaření a než půl hodiny minula, seděla celá rodina u chutného, ač na rychlo připraveného oběda. Po jídle pak hned zase vše se chápalo práce, než každý v i d ě l, kde co schází, kde jaké práce je třeba. I ta malá děvčátka se uchopila hrabí železných, jaké ve staré vlasti nevídala a s úsilím všemožným počala dvůr urovnávati. Slepičky se seběhly a počaly v rozhrabené hlíně klobati a také hrabati pomáhaly, což Toničku a Kačenku velice rozveselilo. Všude ruch, všude činnost, jakouž tato chata kolem sebe ještě nikdy neviděla. Tak započínali noví přistěhovalci čeští v nové této vlasti zahajovati svou činnost. Práce jim byla radostí, neboť jim kynula za ni odměna hojná.

Marie u paní Taylorové.

Druhého dne odebrala se Marie do domu hospodářova. Bylo jí tu vše cizí, neznámé, tak že se ostýchala na co sáhnouti. Nerozuměla, co kdo k ní mluví, avšak vidouc jen samé příjemné a usmívavé tváře, brzy se osmělila. Do práce jí známé nebylo jí třeba pobízeti. Po jídle skliditi nádobí, čistě je umyti a uložiti, to dovedla bez říkání. Hůře bylo však s jinými pracemi. Avšak chápavá mysl se brzy naučila vše. Třeba že nerozuměla řeči, přece pochopila rychle dle posuňků. Dítky Taylorovy byly stále u ní, žvatlajíce a vyptávajíce se jí na všelicos, čemuž ovšem nerozuměla. Ten její šátek kol hlavy na "babku" pěkně ovinutý, šněrovačka lemovaná a stužkou stažená, sukně vyšívaná a široká bílá zástěra, to vše se dětem líbilo, neb takto oblečenou dívku ještě nikdy neviděly. Když na jejich otázky neodpovídala, myslely, že jest hluchá, nebo dokonce němá a tu mluvily na ni hlasitěji, živé posuňky při tom dělajíce. Když však jim něco povídala po česku, opět se tomu divily, že mluví, aniž by jí rozuměly.

Brzy však Marie zdomácněla v domě Taylorově a veškerou práci vykonávala rychle, správně a bez pobídky. Počínala chápati nejen posuňky, nýbrž i slova k ní mluvená. Slovo za slovem si zapamatovávala z řeči anglické a tím rychleji se přispůsobovala nové zemi i novému povolání svému. Neopomněla ani jediného dne rodiče navštíviti a s nimi se potěšiti. Celá rodina se rychle vpravila do nových poměrů stále pracujíc, tak že chaloupka, její okolí i ty lány polí jim svěřené

vydávaly svědectví o jejich pili a přičinlivosti. Pro ustavičnou práci neměli ani času mnoho mysliti na starou vlasť a na staré rodiče tam zanechané. Dlouhý dopis jim ovšem napsali hned první neděli, když se v novém domově usadili, ale tím dopisem jako by byli poslední strast zpět do staré vlasti odeslali. Žili teď ve světě novém a žili také nový život. Mysleli na to, co měli před sebou, ale pomalu zapomínali na to, co bylo za nimi. Jediná Marie nezapomínala, ona zapomenouti nemohla. Láska synovská, přátelská i láska k vlasti a domovině vyblednou, seslábnou—avšak láska milenců, je-li pravá, ta neochabne. Někdy ji sice nové události poněkud zastíní, do pozadí zatlačí, ale jen na krátko. Nové dojmy ustoupí, a láska opět se vynoří na povrch duše, aby ji celou zaujala. Tak bylo také s Marií. Nyní, když se s novými poměry již částečně seznámila, počala tím více mysleti na svého Jana v dálné domovině a přála si toužebně žíti mu na blízku a tak doplniti štěstí své. Nahlížela však nemožnost vyplnění tužeb svých a proto truchlila. Žádný úsměv neozářil obličej její, ba často bylo zříti stopy slzí na lících pobledlých. Paní Taylorová soucitně pohlížela na dívku chřadnoucí a pozorujíc zrakem ženy zkušené patrnou změnu na ní, domyslila se brzy příčiny bolu jejího. Nechala jedné neděle povolati matku Váňovou k sobě a tu pomocí Josefa co tlumočníka zvěděla vše. Nemohla si vysvětliti, proč milenec Mariin nepřijel také, nebo proč rodinu Vaňovu nenásleduje do této země. Co rozená Američanka, nemohla pochopiti, že by mladík již dospělý mohl býti držán ve své vlasti a nemohl se odebrati tam, kam jej láska i povinnost táhne. Znala sice otroctví plemene černého v zemi této, že by však stávalo podobného stavu v zemích evropských o tom neměla ani zdání. Proto tím více Marii nyní litovala a hleděla jí osud všemožně snesitelnějším učiniti. Soucit lidský sice ulevuje bolesti duševní, avšak vyléčiti je nedovede. Bol Mariin mohl zapuditi jediný Jeník Míkův, ten však byl daleko, spoután svazky rodinnými i státními, tak že nemohl potěšiti tu, jíž vroucně miloval a která pro něj nevýslovně trpěla. Všemocný čas však jest lékařem nejlepším, ten hojí rány těla i duše. Ponechme tedy tomuto dobroději choré srdce milující dívky k vyléčení a převrátivše několik listů v knize událostí rodiny Váňovy, pokročme dále v líčení osudu lidí, s nimiž se čtenářové až posud seznámili.

III.

Na sklonku roku 1860 počaly se na obzoru této země stahovati hrozivé mraky občanské války. Obyvatelstvo států jižních pracovalo o roztržení Spojených Států na dvé; na státy severní, neotrokářské a na jižní, otrokářské. I v Texasu bylo otroctví černého plemene zákony uznáno a tu i obyvatelstvo státu tohoto bylo rozrušeno. Stát tento však byl obsazen od lidu nejrůznějšího původu. Bylo zde ovšem mnoho jihanů, kteří se z jiných států jižních se svými otroky sem přistěhcvali, avšak počet osadníků severních nebyl také nepatrný. Mimo to však stát Texas byl již od mnoha let útočištěm četných přistěhovalců evropských. Němci již po 20 let zde zakládali osady, podle nich pak se usazovali Skandinávci, Francouzi, Poláci a téměř všichni ti národové evropští, jimž otroctví bylo institucí hanebnou. Mimo to Texas byl teprve 15 let státem Unie americké a nyní by se měl zase odtrhnouti, když se z běd předcházejících zotavovati počínal? Mužové rozvážní a v čele jich sám Houston, hrdinný osvoboditel Texasu, radili k rozvaze, k umírněnosti. Marné však byly veškeré snahy mužů mírumilovných; vášeň lidu se zmáhala, podněcována jsouc časopisy i řečníky, zaujatými myšlénkou odštěpení.

Nadešel rok 1861. Na pobřeží atlantickém se děly již přípravy k válce, neboť jeden stát po druhém prohlašoval své odstoupení od Unie a hotovil se k obhájení své samostatnosti, jak se to jmenovalo. A tu i Texas neodolal pokušení, nýbrž prohlásil se pro jižní konfederaci. Ještě však se nevědělo, dojde-li k válce; ještě byla naděje, že se boji předejde cestou parlamentární. Pojednou však zahřímala děla u pevnůstky Sumter v zálivu charlestonském a jako divá bouře roz-

nesla se zpráva ta po celé zemi, volající do zbraně lid obou částí roztržených. A od litice války občanské nebyli ušetřeni ani Čechové, v Texasu tehdy již usazení. Neměli žádného zájmu v boji tom, byli by se mu rádi vyhnuli, avšak byli strženi do útrap války mocí, která se zove státem. Mnozí z nich uprchli ze staré vlasti, aby nemuseli svá a dítek svých těla vystavovati smrtící palbě válečné za věci a ideály jim neznámé—vymkli se z tuhého obětí státu jednoho, aby se mohli těšiti ze života svého v zemi svobodné a nyní seznali, že i zde od nich ten na pohled svobodný stát žádá oběti nejen na statcích, nýbrž i na životech.

Když litice války se po celé zemi této rozzuřila, spěchali tisícové mladých mužů pod prapory vojenské—ale proč? Mnoholi bylo těch, již si byli vědomi, zač bojují, zač životy své nasazují? Jihané tvrdili, že bojují za neodvislost svou, za tutéž ideu, za níž válčili jejich předkové pod velením Jiřího Washingtona. Severané však dokazovali, že bojují za celistvost této země, proti rebelii. Obě strany pak dokazovaly své právo ústavou spolkovou, nejvyšším to zákonem zemským. Jedni dokazovali, že svrchované právo spočívá v každém státu jednotlivém, druzí však, že ve vládě spolkové. Spor tento rozluštil meč ve prospěch náhledu, jejž hájil sever, avšak byla tím skutečně rozřešena otázka práva a spravedlnosti? Jen odstranění otroctví jest jedinou světlou stránkou tohoto boje bratrovražedného. Otroctví bylo sice příčinou války občanské, avšak při jejím počátku nikdo nepomýšlel na odstranění oné skvrny na svobodě této země mimo malé hrstky tak zvaných abolicionistů. Teprvé když se boj schyloval ku svému zakončení, byla prohlášena svoboda černého plemene.

Ve státech severních bylo šetřeno práva osobní svobody a tudíž nebyl nikdo nucen násilím do vojenského kabátu. Jinak bylo ale na jihu. Tu byl jednoduše ve sněmu státním přijat zákon, že každý mužský obyvatel má sloužiti ve vojště do jistého věku a pak musel jíti každý, ať se mu to líbilo či nic. Čím více litice války zuřila, tím bezohlednějšími stávali se úřadové jižní u vymahání daně z krve. "Vlast" prý je v nebezpečí a tu je povinnosti každého muže vlast tuto životem svým hájiti. "Svoboda" je prý obrožena a tu musí se každý svobodný občan dáti sepnouti řetězi militarismu, aby pro zachování té "svobody" život svůj nasadil. O vlasti, o svobodo! jak mnoho zločinů ve jmenu vašem napácháno bylo a ještě bude, než lidstvo dospěje rozumem ku poznání pravého pojmu o vás!

V Texasu byli s počátku jen dobrovolníci najímáni a na bojiště posíláni, avšak brzy bylo přikročeno k organisaci všeobecné hotovosti. Pluky miliční se tvořily všude a do těch sháněn byl lid z okolí hrozbami i násilím. Nebylo vyhnutí, každý zbraně schopný musel jíti. Ti pak, kteří se nedostavili na místa ku scházení se pluků ustanovená, byli vyhledáváni a honěni jako divá zvěř. S uprchlíky vojenskými bylo tu v mnoha případech nakládáno hůře než ve staré vlasti. Mnohý při tom pozbyl majetek, zdraví—ba i život. Vyhýbání se službě vojenské bylo trestáno vězením, avšak prohlášení se proti odštěpení a pro sever mělo za následek zhusta smrt. Tak bylo šetřeno svobody slova v zemi, která se před celým světem tou nejsvobodnější býti honosí. Šlechetný a hrdinný Sam Houston byl sesazen s křesla guvernérského, na něž jej důvěra veliké většiny občanstva povolala a to jen proto, že s odtržením Texasu od Unie nesouhlasil. Divá vášeň zaslepila lid jinak moudrý, tak že se proměnil v divé hordy, ba dravce. A proč? Pro náhled, pro ideu, pro domněnku práva. Co pak jedni právem nazývali, jmenovali druzí bezpravím, násilím. A násilí tu rozhodovalo všude. Kde byla moc, tam bylo právo. Právo silnějšího rozhodovalo a konečně i rozhodlo válku občanskou. Jih páchal násilí na minoritách svých občanů, začež mu sever násilím odplatil. A násilí severu uznáno jest nyní za právo.

Do klidného zátiší našich známých přistěhovalců se dostala brzy také zpráva, že nastává válka. Váňova rodina nepochopovala plný význam boje toho a nebylo tu nikoho, kdo by jí to vysvětlil. Josef se dověděl od pana Taylora, že je to válka o otroky. Strana severní že nechce trpěti otroctví, strana jižní však že je hájí. Taylor byl sám naproti této hanebné instituci a tím více naši

přistěhovalci. Souhlasili tedy se stranou severní, ale jinak se o události politické nezajímali. Hleděli si své práce a to jim postačilo. Z výtěžku práce loňské zaplatili dluh svůj u hospodáře, pořídili si ještě více potřebného náčiní i dobytka a ještě jim přebylo peněz pro nakupování nejnutnějších potřeb životních. Proto s tím větším úsilím pracovali v roce druhém, chtějíce si zakoupiti pro příští rok pozemky vlastní. Oba chlapci, Antonín i Josef, napomáhali při ošetřování stád Taylorových, honíce často krmený dobytek do vzdálených míst buď na dráhu, nebo do přístavů. Tak se seznámili s krajinou, s poměry v ní panujícími i lidmi.

Marie zatím stala se matkou synáčka, jejž pojmenovala po otci Janem. Od svého Jana obdržela již několik dopisů, plných vroucích výrazů lásky, avšak ani v tom nejposlednějším nemohl dáti své Maruši útěchu, že ji v brzku v nové vlasti vyhledá. Byl u pluku, který ležel posádkou v uherské pevnosti Komárnu a odtud nebylo ani pomyšlení na uprchnutí. Vídal tu také trestance vojenské, kteří pro pokus desertace odsouzeni byli k těžké práci na hradbách, vlekouce na nohou těžké kule dělové. Při pohledu na ně zachvěl se hrůzou a vzdal se ihned myšlénky prchnutí. Nezdar pokusu toho by měl nejen krutý trest v zápětí, ale i vyhlídku na shledání se s Marií a dítkem by pošinul do nedohledné budoucnosti. Proto těšil Marii jen nadějí, že se spolu přece někdy zase shledají. Slabá to sice naděje, avšak přece lepší než úplná beznadějnost.

Nastalo leto a zprávy o zuřící válce byly vždy děsnější. Přišel podzim, nastal sběr bavlny a sklizeň kukuřice, avšak ryk válečný počal doléhati i do tiché samoty našich známých. Tu přicválal jezdec ozbrojený, ve vojenském stejnokroji do domu Taylorova, přinesa rozkaz, aby všichni mužové mezi 20 a 35 lety stáří se dostavili pod prapory vojenské. Hospodář Taylor i Josef Šiler měli se dostaviti k vojsku konfederačnímu, ač nesouhlasili s rebelií. Co bylo činiti? Uprchnouti nebylo kam, neboť na všech stranách se vojska stahovala a každý muž byl zadržen, kdekoliv byl dopaden a hned připojen k vojsku. Nezbývalo než podvoliti se. Taylor i Josef odebrali se do Houstonu, kdež vřaděni byli do pluku a podrobeni vojenskému cvičení. Vrátili se však za několik týdnů, dostavše dovolenou, avšak měli se zase brzy vrátiti pod prapory své. Vláda však nevyžadovala jen lid, ona chtěla i majetek jeho na vydržování vojska, k vedení války. Vše, co práce rukou pilných vyvodila, požadovala vláda: bavlnu i kukuřici, koně i dobytek, ano i vozy k dovážení zásob. Váňa, který se těšil na výtěžek letošní úrody, najednou zvěděl, že nenáleží jemu, nýbrž vládě. Všecko měl pozbyti a měl to odevzdati vládě na vedení války ku ochraně otroctví. Celá rodina byla zděšena zprávou tou a v prvním návalu zlosti byla odhodlána raději vše zničiti než odevzdati vládě nenáviděné, násilnické. Tu však zasvitla hvězda naděje.

Obchodník catspringský poradil krajanům, aby ukryli bavlnu a kde možno i kukuřici, on pak že ji nechá tajně do přístavu dopraviti. Tak se také stalo v četných případech, že lid ukryl své plodiny a tím uchránil přece aspoň část svého majetku před nenasytnou hltavostí vlády. Odvedlo se ovšem něco do vládních skladišť, avšak větší část se ukryla. Tajné skrýše v lesích byly upraveny a tam uložena bavlna, kteráž při vhodné příležitosti dopravena byla buď do některého přístavu texasského, nebo až do Mexika. Hospodář dal dva balíky bavlny a vůz kukuřice dopraviti do Houstonu, Váňa pak též ze svého dílu něco přidal, aby ostatní uchránil. Synové Váňovi pak museli se vydati na cestu s povozy, aby to do vládních skladišť dopravili. Zatím však doprava po lodích byla zastavena a bavlna, aby mohla býti zpeněžena, musela býti dovážena do Mexika. Ohromné karavany byly tu vypravovány s nákladem bavlny k Rio Grande až do Brownsvillu a Matamorasu, kdežto teprve na lodě obchodní byla naložena. Kde jaký povoz byl dostižen, byl zabaven a použit k dopravě bavlny k moři. Tak se také stalo i oběma synům Váňovým. Byli v Houstonu určeni k dopravě bavlny do Matamorasu v Mexiku a přidělení velké karavaně k výpravě již hotové. Žádné prosby, žádné výmluvy tu neplatily; jménem vlády dostali rozkaz a museli jeti do krajů neznámých, nevědouce, zdali a kdy se vrátí. Ani jim nebylo dovoleno se s rodiči rozloučiti. Pan

Taylor však obdržel dovolenou, domů se odebrati a tak rodina Váňova byla zpravena o tom, co se s jejich chlapci stalo. Josef Šiller však vřaděn byl do pravidelného vojska, kteréž táhlo ku přímoří a ku střežení hranic mexických. Tak osaměla rodina Váňova, trávíc čas v bolném vzpomínání na syny vzdálené. Hospodář Taylor byl ponechán doma a nebyl povoláván ke službě vojenské, až by toho nutnost vyžadovala.

Smutné to byly doby, jež lid na jihu v letech 1861—65 zakusil. Štěstí a spokojenost se vzdálily z příbytků lidských, jen vášeň a zloba tu zůstaly. Mužové na místě práce byli nuceni se uchopiti řemesla vražedného. Pole nemohla býti dostatečně obdělána a přece válka vyžadovala plodiny zemské, aby bojujícím mužům zaopatřeno býti mohlo nejen živobytí, nýbrž i zbraně, střelivo, koně, povozy. V této vášnivé vřavě nebyl žádný ohled brán na zásady lidskosti. O právu jakémsi nebylo ani řeči. Na pohled se ovšem hledělo šetřiti zákonů, ale ve skutečnosti neplatily zákony žádné. Sněm státu Texas uzavřel, že každý zdravý občan od 20 do 35 let stáří jest povinen sloužiti ve vojště, avšak vojenští velitelové vstrčili do dvojího sukna každého, koho se zmocnili. Kdopak si bude brátí času s vyšetřováním, jak ten či onen je stár, nebo je-li občanem státu či nic. Vojenská libovůle tu byla zákonem. Dále pravil zákon, že ti, již pro nedostatky tělesné zbraně schopni nejsou, mají pracovati pro vládu buď na polích, nebo v dílnách. Bavlna od lidí ke službě vojenské povinných měla náležeti státu, kterýž ovšem za to měl zaplatiti aspoň částečnou náhradu. Ale i tu se na zákon málo dbalo a sebralo se účelům válečným vše, co se hodilo. Zvláště přistěhovalci, Čechové a Němci, zakoušeli nejvíce útisků od Jihanů. Odštěpenci věděli, že lid přistěhovalý s nimi nesouhlasí, ba že straní severu a za to se mu mstili všemožně. Životy i majetek lidu přistěhovalého byly tu vydány libovůli zfanatisovaných Jihanů, kteří se dopouštěli těch největších násilností na lidu našem pod záštitou zákona, svobody a práva.

Rodina Váňova žila za takovýchto okolností v ustavičném strachu. Několikráte se přihnala tlupa divokých jezdců na farmu Taylorovu, aby tu řádila po svém spůsobu. Hledali ukryté muže i plodiny a nevynechali ani domek Váňův. Ten s nimi ovšem mluviti neuměl a tudíž je nechal činiti, co jim zlíbilo. Jezdci nakrmili tu své koně ze zásob Váňových, nechali se pohostiti od hospodyně a odejeli nenalezše nic, co by za vzetí stálo. Blížily se již vánoce, ale po synech dosud ještě ani památky. Nikdo nemohl ubohým rodičům pověděti, kde jsou a kdy se vrátí. Teprve několik dní před svátky přinesl hospodář Taylor z Houstonu zprávu, že karavana s vládní bavlnou ku konci října do Matamorasu vypravená se na zpáteční cestě nalezá. Bavlna byla vládou zpeněžena, o čemž dotyčný úřad, který ji zaslal, zpraven byl, ale o vracející se vozky se nikdo více nestaral. Jeden z nich, který průvod koňmo doprovázel, se již vrátil a tu byla naděje, že i ostatní se navrátí co nevidět. A také v skutku na den štědrého večera synové Váňovi dorazili konečně domů. V den radosti, kdy lid křesťanský oslavuje narození spasitele, i do rodiny našich přistěhovalců zase jednou zavítala radost. Synové Antonín a Josef se vrátili, utrpením sice vyhublí a sešlábí, ale přece zdraví a šťastní. Přivezli s sebou též různé zásoby, jichž doma k dostání nebylo. Veškerý takřka obchod byl zastaven a tu nebylo zboží žádného ani za veliké peníze k dostání. To věděli synové Váňovi a proto nakoupili v Mexiku vše, o čemž věděli, že doma vítáno bude. Tak se po dlouhé době zase jednou vrátilo štěstí a dostavila spokojenost pod střechu našich přistěhovalců. Štěstí to však bylo kaleno myšlénkou, že může býti přerušeno co nejdříve událostmi válečnými. Avšak člověk šťastný se netrudí mnoho myšlénkami na budoucnost a na možné neštěstí, v okamžicích blaha zapomíná na vše minulé příkoří a věnuje se jen přítomnému štěstí.

Zatím však válka občanská zuřila dále ve vší vzteklosti. Jednou se vojska nepřátelská srazila tu, podruhé tam; jednou nabyla převahy strana jedna, podruhé druhá. Texas byl sice ušetřen vřavy válečné a jen několik málo významných bitek svedeno na půdě této, avšak lid státu přinášel nemenší oběti na krvi i statcích

pro věc, již za posvátnou, za nejvýše čestnou považoval. Veliká většina občanstva rozhodla hlasy svými, že nechce náležeti do svazku zvaného Spojené Státy, nýbrž do nového skupení nazvaného Konfederované Státy. Podle všech zákonů vládne většina, jíž se menšina podrobiti musí. Když tedy veliká většina lidu rozhodla ve prospěch Konfederace, kdo má právo nutiti stát a příslušníky jeho, aby náleželi pod vládu jinou, jim odpornou? Či nepraví se v prohlášení neodvislosti, že každý národ má nejen právo, nýbrž že je to jeho povinností svrhnouti vládu nepohodlnou?

Tak a podobně smýšlela většina lidu v Texasu a tomuto přesvědčení dán i důraz skutky obětavosti. Kdežto hlavní akt této krvavé truchlohry se odbýval daleko na severovýchodu, pracoval lid Texasu se zanícením pro tentýž účel doma. Mužstvo branné bylo sbíráno, ve zbrani cvičeno, vším potřebným zaopatřováno a na pole války vysíláno. Asi 90.000 mužů zdravých a silných vypravil Texas na pole válečné, za nimiž vyslal ohromné množství potravin, oděvu, nábojů a všech potřeb válečných. Nadšení lidu bylo všeobecné, ale v tom nadšení se neuvažovalo, že lidé, souhlasící se stranou odpornou, mají totéž právo co oni. Stát Texas dal 20 dní času k vystěhování se těm, kteří souhlasili se severem a tím se myslilo, že již dosti vykonáno pro právo a spravedlnost. Lidé, kteří po této lhůtě ve státu zůstali, neměli práva projevovati jiné smýšlení než to, jaké jevila většina. A ten, kdo se toho odvážil, byl považován za zrádce vlasti a dle toho také s ním nakládáno.

Za takovýchto poměrů musela ochabnouti chuť ku práci u valné části obyvatelstva. Ti, již měli otroky, používali jich ku práci dále, ale hůře bylo s přistěhovalci. Mužové práce schopní buď byli ve zbrani, nebo uprchli do bezpečí, tak že jen ženy, děti a starci zůstali. Avšak tu i ženy a dcery se chápaly pluhů, aby z matky země nové dary vyloudily. Zhusta i mužové, z vojenské služby uprchlí, oblékali se v šaty ženské, aby slídičům ušli a takto pro rodiny své pracovati mohli. Práce polní se jakž takž vykonala, ale kdo bude sklízeti ovoce její? Nikdo to nevěděl a přece pracoval. A tak i rodina Váňova se pustila zase s chutí do práce, aby připravila půdu pro novou žeň. Synové byli několikráte z práce vyrušeni, neboť museli buď hnáti dobytek za vojskem, nebo vézti potraviny. Strávili tím několik týdnů na cestách, ale zase se vrátili, aby ostatní rodině v práci napomáhali. Po sklizni bavlny opět byli nuceni táhnouti na dalekou pouť do Mexika, ale opět se vrátili šťastně do domu otcovského. Znajíce již cestu, nabídli se i obchodníku catspringskému k dovežení bavlny do Mexika, při čemž i vlastní bavlnu s sebou vzali a tam ji zpeněžili. A tak to chodilo dále v letech 1862—63 a 64. Rodina Váňova zůstávala pohromadě, spravovala hospodářství Taylorovo a jen chlapci zakoušeli svízele válečné.

Spojení se starou vlastí přestalo skoro úplně, neboť poštovní doprava byla válkou přerušena. Tak nevěděli Váňovi ničeho více o staré domovině a Marie tím méně věděla o svém miláčku Janovi. Synáček její rostl, počínal již žvatlati a stal se miláčkem všech, jak v domě Váňově tak u Taylorův, kdež matka jeho stále posluhovala. Láska Mariina soustředila se na dítko, plod to lásky nešťastné. Nevědouc více o otci dítka svého, domnívala se někdy že na ni zapomněl, že ji ze srdce svého vypudil a jinou tam umístil. Vždyť příkladů podobných měla všude hojnost. Sejde s očí, sejde s mysle, říkává se—snad i Janu Míkovi sešla Marie s mysle i ze srdce? Ona však na něj nezapomněla, jí tanul stále na mysli a nevzdávala se naděje, že se přece někdy spolu shledají. V naději té žila již čtvrtý rok, ale dosud se jí nespouštěla. Její malý Jeníček překročil již třetí rok svého věku a uměl toho tak mnoho povídati o tatínkovi, jak přijde od babičky a co všecko mu přiveze. Těšili se tím všichni, ač o splnění tužeb dítěte velice pochybovali. Před Marií ovšem nikdo pochybnost svoji neprojevil, tak že žila dále nevyrušována v očekávání miláčka srdce svého. A přání Mariino se konečně splnilo.

IV.

Do sporu národa amerického zasáhl drzou rukou Ludvík Napoleon, tento císařský pletichář, chtěje využitkovati boje bratrovražedného pro své slávychtivé choutky. Vpadl s vojskem francouzským do Mexika, zmocnil se země té, stálými svary rozeštvané a umínil si zbudovati zde císařství. Spojené Státy mu v tom nemohly klásti překážky žádné, neboť tu zuřil boj mezi severem a jihem. Rychle také provedena byla komedie, kterouž povolán jest rakouský princ Maxmilian za císaře do Mexika a v roce 1864, kdy ve Spoj. Státech občanská válka nejdivější orgie slavila, vtáhl již tento nový panovník do své země v čele mocného vojska evropského. V červnu téhož roku posazena mu byla koruna císařská na hlavu, čímž odštěpené státy jižní nabyly značné posily, ne li hmotné, aspoň morální.

Jakmile byl princ Maxmilian za císaře mexického prohlášen, bylo po celé říši rakouské sbíráno pro něj vojsko, v jehož čele měl vstoupiti na půdu nového císařství. Po všech městech bylo verbováno pro vojsko Maxmilianovo a vojákům z armády rakouské bylo dovoleno přestoupiti k mexickým dobrovolníkům. Lidem těm slibovány byly značné výhody a tu není divu, že se jich pod prapory Maxmilianovy mnoho přihlásilo. A mezi nimi byl také značný počet Čechů, z nichž mnozí dosud zde v Texasu žijí.

Bylo to na počátku listopadu roku 1864 když se ohromná karavana vozů naložených bavlnou ubírala od pohraniční řeky Rio Grande do města Matamoras, aby zde zboží to na lodě složeno býti mohlo. Každý vůz tažen byl několika páry volů, podle nichž vozka na malém texaském koníku nebo oslíku s ohromným karabáčem se prohánění. Domácí obyvatelstvo bylo již výjevu tomu zvyklé a s lhostejností pozorovalo dlouhou řadu vozů zvolna ku přístavišti se pohybujících. Jezdcové texasští však také se nezdáli věnovati velké pozornosti obyvatelstvu, což dokazovalo, že asi nejsou tu poprvé. Bavlna zavežena byla do skladiště, vozy a dobytek zavedeny do zvláštní ohrady k tomu ustanovené, načež se průvodčí karavany rozcházeli po městě, aby si tu po přestálých útrapách cestovních odpočinuli a sobě i také zahýřili.

Z ohrady pro karavanu určené vystoupili také dva mladíci, jeden asi 20 letý, druhý pak o něco mladší, na první pohled však každý musel uhodnouti, že jsou to bratři. Několik kroků před nimi ubírala se skupina několika mužů k téže karavaně náležejících, z nichž jeden po anglicku volal na oba bratry, aby si pospíšili a šli s ostatními pohromadě; starší bratr však odvětiv jen obvyklým "all right," kráčel tím zvolněji se soudruhem svým, patrně maje v úmyslu od ostatních se odděliti. Když oba došli k nejbližšímu rohu ulice, rychle zabočili v pravo, nechavše své soudruhy kráčeti dále hlavní ulicí. Oba mladíci kráčeli zvolna, nahlížejíce do výkladních skříní obchodních, polohlasitě spolu hovořice. Tak se zastavili u velké skříně výkladní nejbližšího domu nárožního, kdež vyloženo bylo zboží všeho druhu, prohlížejíce si všelijaké věci tam vystavené.

"Hleď, Toníku," zvolá mladší, "tohle by se pěkně hodilo pro našeho Jánečka. Podívej se na ty pěkné kalhotky a na tu čapku—ten by si v tom vykračoval!

"Aj hle! krajané! Kde jste se tu vzali?" Tak pojednou zavzní za zády našich mladíků zvučný mužský hlas a když se ohlédnou, spatří před sebou státi mexického vojáka statné postavy. Ustrnule hledí oba na tazatele a v prvním překvapení nemohou ani slova promluviti.

"Myslím, že mám dobrý sluch a tudíž jsem se nemýlil, domnívaje se ve vás krajany nalézti;" oslovil je opět vojín. "Či nejste Češi?"

"O ano," odvětil nesměle starší, "my jsme Moravci, ale překvapilo nás velice shledání se v tomto cizím městě s krajanem a k tomu—"

"S krajanem v uniformě mexického vojáka, chtěl jste říci? Což jste neslyšeli nic o tom, že rakouský princ Maxmilian dosazen byl na císařský trůn mexický a s ním že do této země přišlo i rakouské vojsko, v němž se také mnoho Čechů na-

lezá? Ano, já jsem jedním z těch českých vojínů, kteří přišli do této země, aby zde novou vládu upevniti pomohli."

Mladý vojín podav krajanům ruku, jal se hovořiti dále:

"Především, milí hoši, nesmíme tu zůstati na ulici vystaveni zevlujícímu lidu. Tuto hned za rohem nalezá se pěkná hospůdka, kdež si na shledanou trochu popíjeme a dále pohovoříme. Mám toho tolik na srdci, že bych s Vámi rád beze svědků pohovořil. Jak jsem již slyšel, jste Moravané a já též. Přišli jste sem asi ze sousedního Texasu, kde jest mnoho našinců a mezi nimi mám několik dobrých přátel—snad se od Vás něco o nich dovím."

Takto hovoře, uchopil oba mladíky pod páží a ubíral se s nimi do blízké hospůdky, kdež poručiv džbán vína usadil se s oběma mladíky do malé světničky za nálevnou se nalezající. Víno bylo brzy na stole, sklenky naplněny, noví přátelé si přiťukli a na šťastné shledání vyprázdnili sklenky až na dno. Nyní jal se vojín dále hovořiti.

Setkání se bratří Maršíkových s Janem Míkou.

"Především, když jsme se tak sešli, musíme se vzájemně představiti. Já se jmenuji Jan Míka a pocházím—

"Ty jsi Jánek Míkův?" zvolali oba bratři jako jedněmi ústy a snažili se oba vojína v náruči své sevříti. "Což nepoznáváš nás? Já jsem Antonín a já Josef Váňův. Co jsme se na tebe navzpomínali a co se Maruša pro tebe naplakala. Ach, až to uslyší, žes jí tak na blízku. A což otec a matka, ti se podiví, až jim povíme, koho jsme to nalezli."

Tak hovořili nyní oba bratří, jeden přes druhého a Jan Míka nevěděl ani kterého má dříve poslouchati. Seděl tu jako omráčen, hojný proud slzí kanul mu po lících a knírách, on pak, hledě střídavě s jednoho na druhého, oddal se jen vnitřnímu pocitu radosti. Proto vstoupil do vojska Maxmilianova, aby se dostal do Ameriky, na blízko té, již dosud v srdci svém choval. Do služby mexické vedla jej jen touha po spojení se svou milovanou Marií a po synáčkovi, o němž jen slyšel, že se narodil, ale nevěděl, jak prospívá, neb jeli vůbec ještě na živu. A nyní tak neočekávaně zví vše, co si zvěděti přál; shledá se se známými, jež přes 4 roky neviděl a ti mu povídají vše, po čem srdce jeho touží.

Konečně první nával citů přešel a nastala chladnější rozvaha. Míka se dověděl, že karavana Texanů se zdrží jen dva dni v Matamorasu, načež se vydá na zpátečný pochod. Byl syt života vojenského a odhodlal se provésti to, po čem již dávno srdce jeho prahlo. Umínil si prchnouti do Texasu a spojiti se konečně na vždy s tou, již od dětství tak vřele miloval. Rychle sdělil úmysl svůj chlapcům Váňovým a požádal je, aby mu při útěku radou i skutkem byli nápomocni. Čas uběhl rychle, kdy Míka se do vojenských kasáren vrátiti musel, aby podezření nevzbudil. Dal mladíkům značnou částku peněz, aby měli na výlohy s jeho pr-

chnutím snad spojené a přikázal jim, aby pro synáčka jeho neodkladně koupili ony šatečky z výkladní skříně, které byly nevinnou příčinou jejich se shledání. Jelikož Míkovi služba vojenská dovolovala jen několik hodin odpoledních k vycházce, umluvili se, že se zítra na tomtéž místě zase sejdou a o dalším plánu k útěku se dohodnou. Na rozloučenou a na šťastné provedení desertace si ještě připili, načež Míka spěchal do svých kasáren. Oba Váňové pak ještě chvíli si tu pohovořili, načež zaměřili nejprvé do nárožního obchodu, kdež mimo obleku pro malého Jeníčka ještě všeliké jiné věci nakoupili, mezi jiným i celý oblek, který by Míka na svém útěku za vojenskou uniformu vyměniti mohl. Vrátivše se pak u večer do svého ležení, hovořili dlouho do noci o útěku Janovu, kterak by jej bylo možno s nejlepším úspěchem provésti.

Druhého dne vstali osvěženi a odhodláni ku provedení útěku Míkova. Náhoda jim tu dala sama plán do ruky. Jeden z vozků karavany texasské se z noční toulky nevrátil a tu napadlo Váňovým, že by mohl Míka místo jeho zaujmouti. Každá taková karavana měla totiž průvodní list od úřadu texasského, v němž bylo naznačeno, kolik lidí povozy doprovází, kam a za jakým účelem jedou. Pakliže jeden průvodce se nedostavil, mohl na jeho místo nastoupiti jiný. Stávalo se často, že této příležitosti použili mužové k službě vojenské povinní, aby se tak z dosahu moci úřední dostali. Tací uprchlíci se pak v Mexiku uchýlili pod ochranu konsula severní vlády, který je pak po lodi nechal dopraviti do některého přístavu, drženého v moci vlády federální. Dalo se tedy očekávati, že i tento uprchlý vozka zmizel tímže spůsobem. Proto se ihned oba bratři dostavili k vůdci karavany, jemuž v tajnosti svěřili plán, jejž s Míkou provésti obmýšleli. Ten neodporoval, neboť si pomyslil, že za jednoho uprchlíka jiný může se vyměniti a vláda konfederační že lépe pochodí, když za nevycvičeného nováčka již zkušeného vojína dostane. Druhého dne časně z rána mělo se z ležení vytrhnouti a proto spěchali Váňové, aby ostatní přípravy k útěku Janovu vykonali. Nakoupili různé potřeby pro domácnost a brzy po poledni vešli do hospůdky, kamž se Míka také záhy dostavil.

'Nu, jak se daří naše plány?" oslovil sedící tu hochy, potřásaje jim srdečně rukama. "Máte pro mne něco potěšitelného? Již se toho ani dočkati nemohu, abych se sebe tu tísnící uniformu vojenskou shodil a stal se opět člověkem volným. Dali mi sice vyznamenání, neboť jsem strážmistrem, avšak důstojnost vojenská jest jen povýšením v otroctví a touhu po svobodě v člověku přece neutlumí."

"Plán máme hotový," pravil Antonín," teď se jedná jen o jeho provedení. Jeden vozka se nám zde včera ztratil, nejspíše že uprchnul, aby nemusel býti vojákem v Texasu. Ty zaujmeš jeho místo. Na koni seděti a karabáčem se ohánětí dovedeš. My vytrhneme odtud zítra časně z rána, ještě přede dnem. Jedná se nyní o to, kdy a kde by si přirazil k nám. Jedeme pomalu a tu kdybys i o dvě, ba o tři hodiny později za námi vyjel na koni, snadno nás dohoníš. Oblek civilní pro tebe již také máme, aby jsi se do něj mohl převléknouti a vojenský šat odložiti."

"Dobrá, hoši," odvětil Jan," to se hodí výborně. Dnes mám noční službu. Ráno o šesté hodině se stráže vystřídají a pak budu míti po celý den pokoj. Ráno tedy, jak budu služby prost, odejdu z kasáren. Po celý den si na mne nikdo nevzpomene, leč v nějakém zvláštním případu a tu když mne nenaleznou, řekne se jednoduše, že jsem odešel do města. Noční stráž má obyčejně za dne pokoj a tu si často při takové příležitosti vojáci vyhodí z kopýtka. Tak nebude zmizení mé nikomu nápadné, až leda u večer. Lid země této hledí na nás přece jako na cizince a proto není vojínům dovoleno u večer a v noci do města docházeti, aby se nezavdala nikde příčina ku sporu vojska s lidem. Než tedy můj útěk bude zpozorován, budu již na půdě texasské.

"Teď se tedy ještě jedná o přestrojení a o koně," pravil Josef.

"O koně také není zle," odvětil Antonín. "Dáme Janovi jednoho z našich koní, třeba toho mého. Je dobrý běhoun a krotký. Koně uvážeme tam na konci města u kovárny—však to není daleko. Koně u kovárny si nikdo nepovšímne,

třeba tam stál od časného jitra. Kovář je také nějaký Amerikán, aspoň mluví anglicky. Na toho zavoláme a řekneme mu, aby koně okoval, že si asi za dvě hodiny jeden z naší družiny pro něj přijde, neb že zůstal ve městě a musí si popíliti, aby nás dohonil. Teď ale, jak to uděláš s přestrojením?"

"O to jde nejméně," pravil Jan. "V kasárnech používáme co domácího obleku plátěných hrubých kalhot, jaké nosí obyčejní Mexikáni a slaměných širáků též. Jak přijdu ze stráže, obleku se do svého domácího oděvu civilního a pak ve mne nikdo vojáka nepozná. V tom šatstvu opustím kasárny, neb tak často vycházím do blízké hospody a skoro všichni vojáci. Hospoda jest na nejbližším rohu od kasáren, do té vejdu, po chvíli ji opustím postranními dveřmi a půjdu tam, kde koně naleznu."

"Však to není daleko," odvětil Josef. "Nemusíš se přílišně hnáti, abys podezření nevzbudil. Asi za čtvrt hodiny budeš u kovárny. Cesta, kudy jedeme, jest odtud čtyry čtverce vzdálena a jest velice ujeta, nebo po ní jezdí mnoho vozů. Pak jen koně pusť a on se za námi požene bez pobídky. Zná cestu dobře, neboť ji konal již asi čtyřikráte."

"Zařídíme to tak," dodal Antonín, že my dva pojedeme až poslední za celou karavanou a tvůj vůz, jejž ty říditi máš, vezmeme mezi sebe. Jakmile nás dohoníš, zaujmeš své místo po straně svého spřežení a pojedeš dále, jako by nic."

Tak se umlouvali naši tři přátelé o útěku Janovu celé odpoledne, vypravujíce si, kterak doma všecky překvapí a zvláště Marii, až se s ním navrátí. Těšili se již na to shledání a hádali, kdo asi z domácích Jana nejdříve pozná. Přiblížila se pátá hodina a Jan pravil:

"Tak, hoši, teď již musím jíti. O šesté nastupuje noční stráž a proto musím býti v čas na svém místě, abych podezření nevzbudil a ještě si různé věci připravil. Teď se tedy rozejdeme, abychom se zítra zase sešli, snad na vždy. Kdyby se však nějaká překážka nepředvídaná nahodila a útěk můj se nezdařil, tedy přijmete toto pod svou ochranu."

Při těch slovech sáhl do kapsy a vyňal z ní dobře naplněný měšec, v němž na první pohled bylo znáti peníze.

"Tyto peníze," pokračoval dále," byly určeny k mému útěku do Ameriky. Střádal jsem a otec k tomu značnou částí též přispíval, když jsem musel službu vojenskou nastoupiti a často za mnou ještě na vojnu peníze poslal. Nyní pak, když jsem se dal k vojsku Maxmilianovu a s rodiči se naposledy loučil, odevzdal mi otec 300 zlatých, veškeré hotové peníze, jež doma měl. Vyměňoval jsem si vždy zlato, kdekoliv se mi příležitost k tomu naskytla a tudíž tam naleznete zlaté mince rakouské, francouzské, anglické, mexické i Spojených Států. Vezměte to s sebou, pro případ, že by se mi útěk nezdařil a odevzdejte mojí Marii a malému Jeníčkovi. Je to jejich, já to nepotřebuji. Dosti dlouho jsem se s tím opatroval a musel peníze bedlivě schovávati, aby mi je snad některý kamarád neuzmul. Obzvláště zde, mezi vojskem Maxmilianovým jest sběř všeho druhu a jsem jist, že kdyby některý jen tušil, že mám tolik peněz, nebyl bych svým životem jist. Však svůj vojenský plat musím s těmi chlapy promarniti, abych jejich podezření nevzbudil, že mám nějaké peníze. Odpadne mi tím veliká starost, když peníze ony s sebou vezmete. Pro nenadálou výlohu mám také ještě pár dolarů. Tak a teď s bohem, na šťastné shledání zítra."

Antonín schoval hbitě peníze do kapsy, načež se Jan ubíral do kasáren, aby tu ještě poslední svou službu odbyl. Oba Váňové pak chvíli poseděli, rozmlouvajíce o zítřejším útěku a o tom, jaké překvapení doma způsobí, načež se také odebrali do svého ležení, aby tu potřebné přípravy k zítřejšímu odjezdu učinili.

Časně z rána, než ještě ranní červánky po obloze se rozlily, bylo slyšeti po cestě z Matamorasu k řece vedoucí rachot vozů, práskání bičů a pokřik jezdců v to se mísící, kterýžto hlahol doléhal až do strážnice vojenských kasáren, kdež Míka u lampy seděl, před sebou maje právě dokončený dopis. Psal jednomu ze svých soudruhů vojenských, nejmilejšímu to příteli, oznamuje mu svůj útěk.

Nechtěl uvrhnouti podezření na nikoho, aby se snad vojenští velitelové nedomnívali, že byl někde zavražděn, nebo že při útěku svém měl někoho z vojáků za spojence. Psal proto příteli, že odchází do Texasu s krajany, jež nalezl a žádal jej, aby to na velitelství oznámil. Vše pak, co nalezne ve vojenském tlumoku a což náleží Míkovi, aby si podržel.

Když nadešla šestá hodina, přišla nová stráž, aby mužstvo noční vystřídala. Míka, propustiv mužstvo pod velením jeho se nalézající, odebral se do svého oddělení, převlékl se do domácích šatů, urovnal veškeré své věci, zastrčil psaní na strážnici napsané do vojenské písanky a uložil do vojenského tlumoku. Chvěl se rozčilením, avšak přemáhal city své, aby žádné podezření nevzbudil. Oddíl vojska, z noční stráže se vrátivší byl zatím volán ku snídani a Míka šel také, klidně na pohled jako jindy. Nechutnalo mu však valně a on se brzy ubíral z jídelny. Kráčel volně přes nádvoří kasáren ku hlavnímu vchodu, zde ještě několik slov promluvil se strážmistrem, k denní službě ustanoveným a řka mu, že se jde do nejbližší hospody trochu posilniti, ubíral se volným krokem z kasáren. Na rohu vešel do hospody dosud prázdné, poručil si sklenku vína, vyprázdnil ji, zaplatil a odešel postranním vchodem do příční ulice. Na nejbližším rohu se dal opět ulicí přímo k cestě texasské vedoucí, kterouž také brzy dostihl. Nyní zrychlil kroky své a záhy se octnul na konci města, kdež spatřil před kovárnou koně stojícího, jemuž kovář ještě podkovu přibíjel. Míka, dospěv ku kováři, oslovil jej v lámané španělštině, přikazuje mu, aby si popílil, že spěchá za soudruhy. Kovář rychle práci dokončil, Míka mu zaplatil, co si požádal a vyšvihnuv se na koně, uháněl tryskem po cestě, kudy asi přede dvěma hodinami průvod Texasanů k Rio Grande se ubíral. Koně nebylo třeba poháněti, ten spěchal sám cestou mu povědomou za ostatní družinou. Dříve než slunce na vrchol dráhy své dostoupilo, viděl již Jan v malé vzdálenosti před sebou dlouhou řadu vozů texasských. Kůň jeho tím bystřeji poskočil a v malé chvíli se ocitil po boku Antonína, který poslední v řadě podle svého povozu jel. Radostný výkřik vydral se z hrdel obou mladíků, kteří si vřele ruce stiskli a brzy také přirazil k nim Josef, aby uprchlíka radostně přivítal. Jan Míka obdržel po té od Antonína dlouhý bič ku pohánění volů, dostal od něho ještě krátké navedení, kterak si má počínati, načež zaujal své místo podle spřežení jemu ustanoveného, nalezaje se tak mezi Antonínem a Josefem. Karavana se ubírala nepřetržitě dále a v poledne dorazila k pohraniční řece Rio Grande. Ani tu se nezastavila; průvodčí podal úředníku mexickému texasský průvodní list, ten jej sběžně přehlédnul a vrátiv vůdci karavany, přehlížel jen a počítal muže, povozy doprovázející. Teprve na druhé straně řeky se průvod zastavil, aby se lidé i dobytek na další cestu posilnil. Tu teprve představen byl Míka vůdci karavany, starému tu Texasanovi. Ten mu přátelsky rukou potřásl a blahopřál mu k svobodě nabyté, doloživ ale na konec, teď že může býti dobrým vojínem konfederace, kteráž statných paží potřebuje. Jan se naučil sice již trochu španělsky, ale anglického neznal ani slova, tak že mu Váňové tlumočiti museli. Zarazila slova Texanova oba hochy a s jakousi obavou vyprávěli Janovi, co průvodce pravil. Jan však, rozradostněn nad zdarem svého útěku odvětil:

"Mám té vojančiny již po krk a nechci více o ní ani slyšeti. Jsem nyní svobodným mužem v zemi svobodné a nikdo mi nemá práva poroučeti, abych zase na sebe oblékl to dvojí sukno a nechal se opět otročiti. Zvláště pak v této zemi jsem dosud cizincem, kdo by mi mohl rozkazovati, abych pro ni svůj život nasazoval?"

Hoši Váňovi byli však jiného mínění. Vypravovali Janovi, kterak se tu lid k vojsku shání a Antonín vyslovil obavu, že on sám asi ku službě vojenské letos volán bude, an již dvacátý rok stáří dostoupil. Mladí lidé ti se však dlouho netrudili vzpomínkami na vojančinu, nýbrž věnovali se celé radosti ze shledání se s Janem Míkou. Zaopatřivše svá spřežení, usedli ku společné hostině pod stinný strom a tam se bavili hovorem nevyrušováni od ostatního mužstva průvodu. Teprvé po chvíli, kdež tělesné potřeby jak průvodčích tak dobytka uspokojeny byly,

shrnulo se veškeré mužstvo kol našich mladíků, každý podával ruku Janovi, blahopřál mu k útěku a vyptával se na všelijaké záležitosti mexické a hlavně na nového císaře. Míka musel vypravovati, co věděl a chlapci Váňovi tlumočili Texasanům jeho vypravování. V Mexiko skládána byla velká naděje, neboť Jihané očekávali, že jim odtud přispěchá brzy četné vojsko na pomoc. Na sklonku roku 1864 stály záležitosti jihu již na slabých nohou. Vojska četnými porážkami seslabena, lid hmotně vyčerpán, země spustošena a nikde žádná naděje na zlepšení. Již i ti nejnadšenější zastancové Konfederace nahlíželi, že pád její jest neodvratný, pakli jí nepřijde pomoc odjinud A kde pomoci té se mohli nadíti, ne li od sousedního státu mexického? Aby lid jižní byl k dalšímu odporu proti severu povzbuzen, bylo mezi něj rozšířeno různých povídaček o síle vojska, jaké s Maxmilianem do Mexika vtrhlo a jaké tam vláda Napoleonova z Francie vyslala. V Texasu se očekávalo každé chvíle vojsko francouzské nebo mexické, jež ve značné síle překročí pohraniční řeku, aby na bojiště spěchalo a tam vítězství, ku straně severní se kloníci, rychle na stranu jižní strhlo. Proto byli Texasané velice dychtivi zvěděti něco od uprchlíka mexického, co by naděje jejich posílilo. Co se však od Míky dověděli, nebylo valně potěšitelné. Jak dalece on věděl, čítala armáda Maxmiliánova asi 10.000 mužů, kteréžto vojsko po celé zemi bylo rozptýleno, aby na všech stranách mohlo potlačiti vzpouru, která při každé příležitosti mezi lidem propukala. Z vojska toho nemohl císař postrádati ani jediného muže, neboť cítil, že jest samo dosti slabé, aby novou vládu v zemi udrželo. Kdyby pak vojsko francouzské ze země vytáhlo, tu bylo jisto, že po celém Mexiku vzplane povstání naproti vládě císařské, k jehož potlačení armáda Maxmilianova dostatečna není. V průvodu karavany nalezali se nejvíce stáří Texasané a několik chlapců, k vojenské službě dosud neschopných. To co zvěděli od Míky, nepotěšilo je valně. Když pak se průvod na další cestu vypravil, jeli všichni v trudném zamyšlení na svých koních, přemýšlejíce o tom, jakých obětí již válka od nich vyžádala a že veškeré ty oběti byly marné. Přáli sobě všichni, aby tento boj bratrovražedný byl již ukončen, ale aby jih byl povalen, s tou myšlénkou se přece spřáteliti nemohli. Ač ožebračeni, zbědováni a vysíleni, nechtěli ani v mysli připustiti, že by se podrobiti měli severní vládě, jimi tak nenáviděné. Oni vyrostli a sestárli v přesvědčení, že národ této země má právo sebeurčení, že má právo ustanoviti si vládu, jaká se většině obyvatelstva líbí a nyní měli býti pomocí zbraní vehnáni pod právomoc vlády, již nenávidí, proti níž se zbraní v rukou již po čtyry roky bojují. Zdálo se jim to býti nemožností, pošlapáním posvátného práva, za něž předkové jejich životy své nasadili. Lidé ti nenahlíželi, že udržováním černého otroctví šlapou v prach tatáž přirozená práva lidu jiného; nechtěli ani připustiti, že páší sami také násilí na svých spoluobčanech, kteří s nimi nesouhlasí, nutíce je k boji naproti severu, s nímž tito souhlasí.

Když se karavana k nočnímu odpočinku utábořila, sesedli si stáří ti Texasané pohromadě a rozmlouvali o událostech na poli války se sběhlých. Nahlíželi, že z ciziny pomoci žádné očekávati nemohou a tu že nezbývá celému jihu nic jiného, než aby se buď vzdal severu na milost a nemilost, anebo napnul ještě poslední síly k boji zoufalému. Na vzdání se nechtěli hrdí ti mužové ani pomysliti. Všichni souhlasili v tom, že je třeba napnouti síly a vésti boj dále až do krajnosti. Jestliže armáda jihu jest seslabena, vždyť ještě máme dosti mužů mladých a statných, abychom ji doplnili — tak rozprávěli mezi sebou. Vždyť zde, v tomto táboru povozníckém nalezá se kolik mužů statných, kteří by mohli býti dobrými bojovníky za svobodu a samostatnost jihu. A tu ti stáří Texasané ihned přišli k náhledu, že oni tři čeští hoši by se všichni dobře hodili do vojska jižního, aby tam pro svobodu bojovali.

V.

V polovici měsíce prosince roku 1864 nalezáme rodinu Váňovou pilně v polích pracující. Váňa s jediným spřežením volů, jež tu ještě zbylo, sváží kukuřici, kdežto Váňová se všemi dítkami se zabývá sbíráním bavlny. Slunce se pomalu sklání k západu, již se dotýká skvoucí jeho plocha vrcholků stromů nedalekého lesa, ale všichni dosud pilně si hledí práce své, jako by byli teprvé před chvílí započali. Pojednou se všichni jako na povel zastaví, vzpřímí těla ku práci sehnutá a upírají zraky své i sluch v tu stranu, kudy vede cesta od Catspringu na farmu hospodáře jejich Taylora. Tam s té strany zavzněl praskot biče a skřek, jakým se pobádá spřežení volů k rychlejšímu pochodu. V malé chvíli se opakuje zapráskнutí a pokřik zřetelněji, patrně se povoz blíží. Váňová rychle odhazuje pytel bavlnou naplněný a volajíc: "chlapci jedou!" chvátá domů. Všichni ostatní ji následují a Váňa, který se svým potahem na vzdáleném kornovisku klasy do vozu hází, vida celou ostatní rodinu na útěku k domovu, taktéž spřežení své k domu obrátí, aby seznal příčinu poplachu tam nastalého. Než se celá rodina na cestě před domovem shromáždila, vyjelo již dlouhé spřežení volů ze stínu lesa na mýtinu před ohradou domu Taylorova se nalézající a po straně jeho bylo viděti jezdce, dlouhým bičem mávajícího. Nyní se ohlédnul k domku Váňovu a spatřiv tam celou rodinu shromážděnou, zamával svým širokým kloboukem jako na pozdrav radostně zavýsknuv.

"To je Josef," zvolá Váňová, ale jede sám. Kde pak je Antonín? Snad jej nestihlo nějaké neštěstí?"

Nemohouc se déle zdržeti, spěchá poděšená matka ku domu hospodářovu a i děti dají se do běhu. V malé chvíli octnou se všichni ve dvoře hospodářově, kamž také již Josef se svým spřežením dorazil a již drží starostlivá matka syna v náruči, líbajíc jej, avšak třesoucím se hlasem se tázajíc, kde nechal Antonína, zdaž se mu nějaké neštěstí nepřihodilo. Již i starý Váňa přichvátal, celá rodina Taylorova i lid služebný se skupili kolem příchozího, dolétajíce naň otázkami všeho druhu. Mladík objímal členy rodiny jednoho po druhém, podával pak všem z domu Taylorova ruku, ale nepromluvil ani slova. Jen slze po lících mu kanoucí svědčily, že přináší zprávy neutěšené. Konečně nemoha naléhání rodičů déle odporovati, promluvil chvějícím se hlasem.

"Nestrachujte se o Antonína, je živ a zdráv, ale musel na vojnu. Zajali jej a vedli do Houstonu, kdež byl přidělen k vojsku. I já byl zajat s ním a do vojska vřaděn, avšak na přímluvu pana Taylora jsem byl puštěn domů, abych Vám zprávu o tom mohl donésti a toto spřežení domů dopraviti. Chtěli jsme vám přivézti překvapení veliké, radostné, zatím však vám nesu zprávu smutnou. Mějte však strpení, povím vám vše, až paní naší vyřídím vzkázání od pana Taylora a odvedu co posílá."

Na to se obrátil mladík k vozu, rozpakoval tu zavazadla, odevzdal, co náleželo paní Taylorové, co jí manžel z Houstonu poslal a vyřídil jí vzkaz. Pan Taylor musel nastoupiti službu a neměl vyhlídky vrátiti se domů. Jako ze zvláštní milosti bylo mu svěřeno zapisování dodávek vojenských a vysílání jich za armádou. Josef tu vypravoval paní Taylorové, kterak byli od starých Texasanů donuceni jeti s povozy až do Houstonu, tam od vojenských komisařů zadrženi co ku službě vojenské povinní a jen na přímluvu pana Taylora bylo jemu dovoleno jeti domů se zprávou a zbožím nakoupeným. Do 5. ledna však musí se dostaviti zase do Houstonu, aby i on službu vojenskou nastoupil.

Odbyv toto poselství, obrátil se Josef ku sestře Marii, která tu stála s matkou, těšíc ji dle možnosti. Malý její Jeníček se tulil k oběma ženám, poškubávaje brzy matku, brzy stařenku za zástěru, při tom vesele žvatlaje. Mladý Váňa uchopiv hošíka do náručí, poceloval jej a počal mu vypravovati, co vše mu přivezl. Přiblíživ se s ním pak k vozu, vzal odtud malý balíček, z nějž vyňal nejprve čapku

na spůsob vojenské portami ozdobenou, pak kabátek a kalhotky, košilku i botky a posadiv rozradostněnému dítěti čapku na hlavu a odevzdav jej i s oblekem matce, aby jej do toho oblékla, pravil:

"Ani ve snu by vám nenapadlo, kdo tyto šatečky malému Janečkovi posílá." A odmlčev se na chvíli, dodal: "Jeho otec."

"Jak?" zvolali takřka všichni z rodiny Váňovy, "ty jsi slyšel něco o Janu Míkovi? Viděl jsi jej snad? Mluvil jsi s ním, či došlo od něho psaní?"— Tak se sypaly otázky na Josefa se všech stran a zvláště Marie v tom okamžiku zapomněla na šatečky i na malého Jeníčka a s dychtivostí očekávala odpověď bratrovu.

"Jan Míka je živ a zdráv," pravil posléze Josef hlasem stísněným. "Kdyby nebylo té nešťastné vojny, měli bychom jej tu mezi sebou. To bylo to překvapení, na něž jsem se tak těšil a my všichni. Dnes mohl býti Jan šťasten mezi námi, Marie by byla měla manžela a malý Jeníček tatínka. Zatím ale nám jej zase ukradli a strčili do vojenského kabátu, z nějž jsme jej teprve nedávno vyprostili. Nalezli jsme jej v Mexiku ve službě vojenské, uprchnul s námi, těše se cestou na radostné shledání se všemi zde na této půdě prý svobodné, zatím to dopadlo jináče. Když jsme dorazili až do Columbus, chtíce se dáti rovnou cestou k domovu, zastoupili nám staří Američani cestu a rozkázali, že musíme jeti s nimi až do Houstonu. Tam prý je třeba našich dalších služeb a pakli nás tamní úřad propustí, teprvé že můžeme jeti domů. Tušili jsme již, co nás očekává, ale nechtěli jsme odporem dáti na jevo, že se rozkazu podrobiti nemíníme. Umluvili jsme se, že uprchneme v noci, zanechavše povozy svému osudu. Ti chlapi však to tušili a proto si přibrali k sobě již v Columbusu několik jezdců, kteří nás střežili jako zajatce. V Houstonu nás předvedli ihned před vojenskou komisi a ta nás beze všech okolků uznala za schopné k službě vojenské. Míka se bránil, že teprvé nedávno vstoupil na půdu texasskou a že tedy vláda zdejší nemá nad ním pravomoci. Když jsem to těm pánům přetlumočil, ušklíbli se tomu jen, načež ten první pravil: "Míka je vojenský sběh a nechce-li sloužiti co vojín v armádě konfederační, bude vydán zpět do Mexika co uprchlík. Ať si tedy vybere z těch dvou věcí jednu." Tu ovšem přestával veškerý odpor. Nežli se vydati zpět vládě mexické, uznal Jan za prospěšnější zůstati vojákem zde. Tak jsme byli všichni tři vřaděni do vojska a jen zakročení pana Taylora mám co děkovati, že jsem byl propuštěn na tři týdny, abych vám zprávu donesl a nakoupené v Mexiku potřeby domů dovézti mohl."

Při vypravování Josefovu stáli tu všichni kolem se slzícími zraky naslouchajíce a když skončil, vypukla Marie v bolestný nářek: "Tak blízko u cíle, tak blízko nás a zase nám byl vyrván!"

Uchopivši pak malého Jeníčka do náručí, počala jej vroucně celovati, bolestí stísněným hlasem hovoříc: "Vidíš, Jeníčku, tatínek již k tobě pospíchal, abys nebyl více sirotkem, ale ti zlí lidé ti jej zase vyrvali. Zabránili mu, aby synáčka svého k srdci přivinul a matku jeho po dlouhých strastiplných letech zase potěšil. Ale ne, nepodaří se jim to. Pojedeme za tatínkem, Jánečku, vyhledáme jej a budeli to možno, přivedeme si ho domů."

Obrátivši se pak ku bratrovi, dodala:

"Ano, Josefe, já pojedu za Janem do Houstonu. Musím jej viděti, musím mu našeho Jeníčka okázati. Snad jej tam ještě zastihnu, snad mne k němu pustí."

Josef i staří rodičové jí to vymlouvali, aby to nečinila, představovali jí obtíže s tím spojené, avšak to Marii neodstrašilo. Rychle sebrala chlapečka i nové jeho šatečky a spěchala do domu paní Taylorové, aby jí vše pověděla a požádala ji o dovolení, by milence svého navštíviti a synáčka mu ukázati mohla. Váňovi pak, sebravše věci synem přivežené, ubírali se i s Josefem k domovu. Tam teprvé bylo vypravování a vyptávání do nekonečna, tak že Josef ani nestačil odpovídati. Asi za půl hodiny přiběhla i Marie celá udýchaná a se zrakem radostí zářícím vypravovala, že se již zítra záhy z rána vydá s paní Taylorovou na cestu do Houstonu. Paní Taylorová neviděla manžela svého již kolik neděl a proto se rozhodla, že pojede s Marií. Cestu znala dobře a v tehdejších rozbouřených časech to nebylo nic

neobyčejného, že ženské samy bez průvodu mužů cestovaly. Asi na půl cestě měla příbuzné, k nimž se mohlo za jeden den dorazíti a tam přenocovati, ve dvou dnech pak doufala s lehkým povozem do Houstonu dorazíti.

Marie poseděla v domě rodičů jen asi hodinu, načež se s Annou vrátila do domu Taylorových, aby se na ranní cestu připravila, ponechavši pak domácnost péči sestřině. Josef měl s otcem obstarati vše potřebné v hospodářství, než nadejde čas dostavení se k vojsku.

Druhého dne ještě za tmy vyjel lehký vozík, tažený dvěma koníky ze dvora Taylorova, na němž seděla paní Taylorová s oběma svými dítkama a Marie se svým Jeníčkem, nastrojeným v oblek, jejž mu tatínek z Mexika poslal. Po celodenní jízdě dorazily ku příbuzným na noc, druhého dne pak se šťastně do večera dostaly do Houstonu. Paní Taylorová se brzy dověděla o písárně, kde manžel její povinnost svou vykonával a překvapila jej ještě při práci, an zapisoval přijaté potřeby během dne do hlavních knih. Shledání manžela s manželkou, otce s dítkami, bylo dojemné a Marie na to hledící již si v duchu představovala, jaké bude to její shledání se s Janem a kterak on radostně k srdci přivine svého synáčka, jejž dosud ještě nespatřil.

Po uvítání se manželů pověděla paní Taylorová příčinu, proč se sem vydala. Pan Taylor znal již Jana Míku, neb se dověděl od chlapců Váňových, že on jest tím, po němž Marie touží a věděl také, kde jej nalezne. Míka co vycvičený vojín, nebyl potahován ku cvičení nováčků, nýbrž přidělen byl k pluku již vyzbrojenému, který sestával ponejvíce z Mexikánů, usazených při Rio Grande na půdě texasské. Pluk ten byl připraven k vytrhnutí na bojiště, jakmile se příležitost k tomu nahodí. Dráhy, vedoucí na severovýchod byly neustále plny potravin, za vojskem zasílaných, tak že na dopravu vojska se nedostávalo lokomotiv. V době této pak seslabená armáda jižní potřebovala více zásob než nového mužstva. Ostatní státy jižní byly spustošeny, tak že z nich nebylo možno očekávati zásob pro vojsko. Texas byl od litice války nejvíce ušetřen a tudíž se od něj vyžadovalo spíše potravin než vojska. Proto se dávala přednost dopravě potravin na bojiště, kdežto vojsko se zatím sbíralo a cvičilo, aby později vysláno bylo tam, kde ho bude třeba. Tak se tedy stalo, že Jan Míka byl dosud v Houstonu, ač pluk jeho již úplně k boji vypraven a vycvičen byl.

Taylor se nejprvé postaral o ubytování žen a dětí, neboť o to byla tehdy nouze největší. Vše bylo přeplněno lidmi, jak budovy veřejné, tak soukromé a hotely zvláště. Proto požádal přítele jednoho o přijmutí rodiny do svého domova, což tento také ochotně učinil. Nechal tedy dopraviti rodinu do domu přítelova a sám spěchal do části města, kde pluk Míkův ubytován byl. Tamtéž se nalézal Antonín Váňa, jsa teprve ve sboru cvičenců a tomu nejprvé vymohl dovolenou na několik hodin. Pak spěchali ku školní budově, v níž se nalezal hlavní stán velitelství pluku Míkova. Zde Taylor co vojenský důstojník vymohl brzy dovolenou Janovi a za hodinu po vstoupení paní Taylorové do domu hostitelova se k témuž domu blížili tři muži ve vojenském stejnokroji. Taylor neřekl Antonínovi příčinu, proč jej a Míku sem vede, chtěl je překvapiti. Po cestě nebylo také mnoho času na vyptávání a tak vstoupili tito tři příchozí do domu jen nedostatečně osvětleného. Majitel uvítal je a vedl dále do hovorny, z níž doléhal rozhovor více lidí až na chodbu. Když vstoupili, pokročil Taylor s hostitelem svým ku stolu, kde seděly obě rodiny a mladí vojínové zůstali u dveří státi. Pojednou přeruší všeobecný hovor výkřik ženský:

"Jánečku!" a než se celá společnost z překvapení zpamatovala, již si leželi Jan a Marie v náručí hlasitě štkajíce a vroucně se objímajíce. Antonín pak uchopiv malého Jeníka na ruku, počal jej laskati a ukazuje mu Míku, vysvětloval mu, že je to tatínek, co mu ty nové šaty poslal. Tu se vzpamatovali šťastní ti lidé ze své blaženosti a Míka, pojav synáčka svého do náručí, celoval jej, laskavě s ním hovoře, nevšímaje si ostatního okolí, jako by tu byli jen oni sami, šťastni a blaženi. Ostatní společnost Amerikánů jen němě pohlížela na výjev, který se tu odehrával

a v mnohých očích leskly se slzy soucitu a radosti. Teprve po chvíli se vzpamatoval nejprve hostitel a uvedl blažené ty lidi do vedlejšího pokoje, aby se tam dále ze svého šťastného shledání radovati a bez vytrhování sobě pohovořiti mohli.

Mezi tím, co naši krajané se ve vedlejším pokoji cele odevzdali svému štěstí, hovořili Amerikáné o jejich osudu. Manželé Taylorovi vypravovali, jak dalece věděli, celý běh života obou milenců a litovali jich, že po tak dlouhém odloučení se shledali jen tak na krátko a že snad se opět, třeba na vždy rozloučiti musí. Každé chvíle mohl pluk, k němuž Míka přidělen byl, obdržeti rozkaz k odchodu. Že bude vyslán na bojiště, o tom nebylo žádné pochybnosti. Nešťastná válka si vyžádala již tolik nadějných životů lidských a tu zajisté i život Míkův může v boji tom utracen býti. Matka i dítě pak mohou osiřeti na vždy a to v době, kdy se shledaly s otcem po tolika letech.

Při rokování o osudu mladých těch lidí prohodila paní Taylorová, že by snad mohlo být aspoň postaráno o to, aby se stali zákonitými manželi a dítko jejich, aby tak nabylo práva na otce i jeho majetek. Všichni s tím souhlasili a oba mužové slíbili, že se příštího dne pokusí o to, aby Jan a Marie byli zákonitě oddáni. Paní Taylorová vešla ihned do vedlejšího pokoje a sdělila tu Marii, na čem se společnost usnesla. Když to bylo Janovi přetlumočeno, s radostí přivolil a děkuje paní Taylorové za její účastenství, srdečně jí ruku stiskl. Bylo tedy ujednáno, že příštího dne oba pánové se postarají o to, aby mladým vojínům byla udělena dovolená aspoň na půl dne; při čemž bude provedeno úřední oddání mladého párku opět zde v tomto domě. Na tom se usjednotivše, ubírali se pak oba vojínové na svá stanoviště, aby tu očekávali příštího dne, kdy Marie Váňova měla býti prohlášena úředně za manželku Jana Míky. — Druhého dne časně z rána dostavil se opět pan Taylor do kanceláře pluku, k němuž Míka přidělen byl a tu ku své radosti zvěděl, že pluk dosud nedostal rozkaz ku pochodu. Brzy se dostavil též plukovník, který bez zdráhání vydal dovolenou Míkovi na celý den. U oddělení cvičenců, kdež se nalezal Antonín, obdržel pan Taylor též brzy dovolenou na celý den a tak spěchali r a d o s t n ě do domu v němž oddavky provedeny býti měly. Tam byl zatím přivolán smírčí soudce, který vyhotovil potřebné listiny, prohlásil Jana Míku a Marii Váňovou za manželi. Od paní domácí vystrojena byla i malá hostina pro svatebčany a odpoledne použito ku procházce po městě a nejbližším okolí.

Shledání Marie s Janem.

Jan Míka stal se tedy manželem své milované

Marie, ale jaké to bylo manželství? Každé chvíle mohl přijíti rozkaz, aby se pluk jeho vydal na bojiště, kdež mohl život ztratiti. Ten život, na nějž měla právo žena jeho a synáček, ten si vlastnil stát a to ještě stát jemu neznámý, cizí. Teprvé něco přes čtyry týdny uplynuly od té doby, co noha jeho po prvé na půdu tuto vstoupila a již stát od něho požaduje život. S radostným roztoužením spěchal sem, na půdu svobody a volnosti, aby vyvázl z okovů otrockého militarismu a zatím ten svobodný stát na něj vrhnul nová pouta, ba horší nežli ona, jichž se zbavil. Tam v Mexiku byl pokoj, životu jeho nehrozilo žádné nebezpečí, kdežto zde strašná válka řádila. Tam byl poddůstojníkem a jako poddůstojník požíval přece více svobody než prostý vojín, kdežto zde byl obyčejným vojákem nerozumějícím ani řeči velitelově. V Rakousku prodělal obtíže vojení v řeči mu neznámé, v Mexiku totéž a zde to má k očekávání po třetí. Při vzpomínkách těch nemohl se těšiti ze shledání se ženou a dítkem, vzpomínky ty mu otravovaly život, kazily radost. Kráčel po boku manželčině, tiskl synáčka svého k srdci, ale nemohl býti šťasten. "To ta země svobody, práva a spravedlnosti?"—myslil si v duchu—"ana mne násilím vytrhuje z kruhu rodiny, po dlouhých útrapách nalezené, aby mne hnala na bojiště vraždíti jiné, mně neznámé a snad rovněž tak nešťastné otce rodin? A za "svobodu," jak tomu říkají, mám bojovati, sám jsa v otroctví jat. Co jest ta svoboda? Jestliže tato země, za nejsvobodnější vyhlašovaná, takto svobodě rozumí, pak svoboda musí býti hanebností a otroctví ctností. Takto zadumán, kráčel Jan po boku Marie hlučnými ulicemi Houstonu, kde se vše jen vojenskými uniformami hemžilo, touže po samotě, aby se nevyrušován mohl aspoň po těch několik zbývajících hodin věnovati své rodině. Nikde však nebylo klidu, nikde samoty. Přešli most přes potok vedoucí, kráčeli po ulici, která z města již vedla, ale i tu všude viděli zástupy vojska i lidu civilního. Konečně se uchýlili od hlavní cesty na malé návrší, na němž se malý bor zelenal. Zde nebylo nikoho, tu si tedy usedli, aby ještě aspoň těch několik hodin svým vzpomínkám věnovati mohli.

"Tak milá Mariško, pravil Jan, "loučíme se opět, ač jsme se po tolika letech sotva shledali. Věř, kdyby nebylo pana Taylora, který se za můj i Antonínův návrat zaručil, že bych hned uprchnul, ať by se pak se mnou již stalo cokoliv. Protiví se mi vojáctví a toto již nejvíce. Jak dalece mi známo, vede se zápas tento jen o udržení otroctví a já mám pro zachování této hanebnosti ještě život nasazovati. Jsem odhodlán uprchnouti z této otrokářské armády při první vhodné příležitosti."

"Tak i já," pravil Antonín, "škoda jen, že nejsme spolu v jednom pluku, abychom společně útěk podnikli. Vím již o mnohých, kteří se útěkem spasili. Jsou sice štváni jako dravá zvěř po lesích, ale přece si zachovají svobodu. A válka tato již dlouho trvati nemůže, neboť jih jest velice oslaben, kdežto sever stále ještě sílí. Lidu zdejšímu se pravda zatajuje, avšak jednotlivci znají přece pravý stav věcí. Zaslechl jsem včera rozmluvu dvou pánů, kteří si vypravovali, kterak k armádě severní se stále noví dobrovolníci hrnou, kdežto do armády jižní musejí býti násilím dohánění.

"Utečte tedy hned, pokud jste ještě zde na blízku domova a oba pohromadě," pravila Marie.

"Ano, utéci, lehko se to řekne, ale špatně provede," odvětil Jan. "Mně vůbec není možno utéci, když neznám ani zem, ani její řeč. Já se mohu pokusiti o útěk jen tehdy, až budu státi v poli proti nepříteli, k němuž pak přeběhnu, nebo se nechám zajmouti."

"Přeběhnouti k nepříteli praviš?" dí na to Antonín. "Vždyť my toho nepřítele nemáme daleko. Proč pak se odtud, ani sem nic po vodě nedováží? Patrně musejí býti lodě severní na blízku, čímž plavba po zálivu jest zamezena. Kdybychom se mohli nějak dostati na válečnou loď severní, byli bychom zachránění. A kdyby nás ihned nutili tam ku službě vojenské, přece budu raději bojovati za zrušení černého otroctví, než za jeho udržení."

"Toto jest tedy město přístavní!" tázal se Jan. "Tak bychom snad mohli nalézti přece cestu k útěku. Tam dole ta hladina vodní je tedy záliv, spojený se šírým mořem. Pojďme tedy tam a zkoumejme, zdaž by tam tudy nevedla cesta k našemu osvobození. Použijme času nám zbývajícího ku prozkoumání okolí zálivu."

Po té se naši známí zvedli, vrátili se do města, načež se zvolna ubírali po nábřeží, prohlížejíce pozorně vše, co se tu dělo. Plavidla všeho druhu se tu nalézala buď v klidu, nebo v pohybu. Čluny vesly poháněné, větší lodice s jednou plachtou, pak ještě větší se více plachtami, ano i yachty a skůnery bylo lze spatřiti na hladině vodní. Všecka velká plavidla stála připevněna u přístaviště, neb nebylo co dováženi. Přístav galvestonský byl válečným loďstvem severním střežen, aby do něj ani z něj žádná loď plouti nemohla a ač bylo spojení po vodě mezi Galvestonem a Houstonem volné, nebylo co dováženi a tudíž plavba zastavena. Jen lodě rybářské se pohybovaly po hladině, plujíce na rybolov až dolů do zálivu galvestonského, neboť ryby nalézaly dobrého odbytu všude.

Naši známí krajané se zvolna ubírali podél přístaviště, hovořice mezi sebou, kterak by bylo možno se po lodi některé dostati do Galvestonu a na některou loď válečnou. Zastavili se tu a tam, prohlížejíce si přístav i lodě, načež opět zvolna dále kráčeli. Po jednou byli z rozmluvy vytrženi mužem neznámým, který je polským nářečím oslovil:

"Ah Slované! Bezpochyby Čechové? Kam pak se ubíráte a o čem tak horlivě rozmlouváte?"

Oslovení se zarazili, nevědouce, koho mají před sebou a zdaž muž onen neslyšel snad jejich rozhovor. Jan Míka se rychle vzpamatoval a odvětil:

"Jak vidíte, jsme vojáky a tuto moje manželka se synáčkem přišla mne navštíviti, pokud se jí na blízku nalézám."

"Tedy vojínové konfederační a chcete za obhájení otroctví krev svou prolévati," odvětil uštěpačně Polák. "Zdá se, že my Slované jsme k tomu určeni, abychom otroctví národů udržovati pomáhali. Moskalé porazili svobodu uherskou, potřeli povstání polské a nyní Poláci, kteří kozáckým palašům ušli, slouží ve vojště tureckém, aby jižní Slovany v otroctví udržovati pomáhali. Ba i zde se tito otrokáři těší, že jim přijdou poražení Poláci na pomoc a budou se bíti za udržení černého otroctví. Pěkná to čest pro národ slovanský, nejen že sám úpí v otroctví, ale ještě pomahá jiným v okovy jímati otroky."

Jan, který již poznal z řeči Polákovy, koho má před sebou, uchopil pravici jeho, přátelsky ji stiskna, a pravil:

"Příteli, činíte nám křivdu, pakli myslíte, že jsme dobrovolně službu vojenskou v konfederační armádě na se přijali. Byli jsme násilím vstrčeni do této uniformy a nyní se právě o to radíme, zdaž by nebylo možno, ji se sebe svrhnouti a otrocké služby se zbaviti. Máme li se již bíti, tu jsme odhodláni raději vstoupiti do vojska severního a bojovati proti těmto otrokářům."

Tvář Polákova se pojednou vyjasnila a uchopiv oba mladíky každého za jednu ruku, stiskl jim je přátelsky a táhna je s cesty ku přístavišti blíže, hovořil tlumeným hlasem:

"Dobře tak, junáci, jen pryč odtud, z dosahu těch otrokářů. Sem pojďte a já vás vysvobodím z drápů těch násilníků. Vidíte, tuto jest moje rybářská lodice. Na té vás převezu, kam budete chtíti. Dojíždím na rybolov až dolů do Galvestonu a již jsem nejednoho junáka dopravil tajně na lodě spolkové. Jsem starý chlap a nikdo si mne nevšímne. Přivezu-li sem ryby, dobře je zpeněžím a jsem rád viděn na trhu galvestonském tak dobře jako na houstonském. Znám celé pobřeží texasské, neb jsem tu sestárnul. Přistěhoval jsem se z Polsky již roku 1840, byl jsem z prvních zakladatelů polské osady Panna Maria; když pak časté neúrody nás stíhaly, chopil jsem se rybaření a od těch dob se potloukám po golfu. Do této lodice se uchylte, kdy nahlédnete čas k tomu příhodný a já vás zavezu dolů do zálivu a vysadím vás, kde si budete přáti. Loď moje má skrýš, v níž vás uscho-

vám před slídiči, kdyby jim snad napadlo loď mi prohledávati. Jsem hotov k odplutí každé chvíle, ale počkám zde na vás, dokud si budete přáti."

"Nyní za bílého dne to není možno, abychom uprchli a pak jsme propuštěni na čestné slovo našeho hospodáře," pravil Antonín. "Dnes večer musíme se vrátiti do svých kasáren, abychom slibu danému dostáli. Snad by bylo ale možno v noci uprchnouti a sem se uchýliti. Myslím, že útěk nebude velice obtížný, neboť dům, v němž jsem já ubytován, jest obklíčen jen obyčejným dřevěným plotem."

"Ani mně nebude útěk obtížný," pravil Jan. "Jsem ubytován ve škole v přízemní světnici a ležím hned u okna, kteréž bývá skoro stále otevřeno. Na školní dvůr a odtud přes plot se snadno dostanu. Jedná se pouze o to, abychom v určitý čas oba uprchli a společně se sem na loď dostali. Cesta není tak daleká, avšak musíme voliti dobu, kdy bychom nejméně pozornost na se upoutali. Ve vojenské uniformě však uprchnouti nesmíme, má-li se plán zdařiti."

"Však zde máte ještě někde svůj oblek civilní, jejž jste měli na sobě, než vás do vojenského převlékli," pravila Marie.

"Ano," odvětil Antonín," "já odevzdal oba obleky hospodskému k uschování, kde jsme obyčejně zastavovali, když jsme přijeli do města. Je to tamhle nedaleko zálivu a nyní máme vhodnou příležitost šaty vzíti pod záminkou, že je Marie vezme sebou domů."

"Dobrá, braši," odvětil Polák," "půjdeme hned pro ně. Budu vám při útěku nápomocen, jak dalece mé síly stačí."

Všichni se vrátili zpět po nábřeží ku hlavní ulici, odtud zahnuli do jedné postranní a octli se brzy v hospodě, v níž se osadníci z okolí Catspringu nejvíce scházeli. Hospodský byl Němec a náš nový známý, Polák, byl s ním také dobře znám, neboť jej zásoboval rybami. Nápojů lihových tehdy byl všude nedostatek a jen víno, doma pěstované, nebo z divokého vylisované bylo ku koupení, ale ještě v míře malé. Naše společnost se tu dlouho nezdržela. Antonín sebral od hospodského uzlík šatů, odevzdal je Marii a vyšli opět na ulici, aby se do svých kasáren vrátili, neb se již schylovalo k večeru. K uprchnutí umluvili dobu večerní, pokud jsou totiž ulice ještě oživeny. Nejprvé šla celá společnost ku školní budově, v níž ubytován byl Jan. Ten se rozloučil s plačící manželkou a synáčkem, podal oběma mužům ruku a při tom k Polákovi prohodil:

"Tam vzadu, kde jsou ony záchody školní, přeskočím asi v 10 hodin ohradu; tam na mne čekejte."

Rozešli se. Jan vešel do budovy, kdež se ohlásil, že již se vrátil, načež se odebral do svého oddělení. Ostatní společnost pak se ubírala dále k domu, v němž ubytováno bylo oddělení, k němuž Antonín náležel. Byl to velký dům, který dříve za skladiště sloužil a nalézal se blízko zálivu. Zadní část pozemku, na němž se nalézal, sáhala až k vodě a nebyla ani ohražena. Polák znal místo ono dobře a navrhnul Antonínovi ihned plán.

"Večer tedy," pravil mu, "asi před desátou hodinou, připluji s člunem svým k zadní části domu toho. Ve člunu nechám vaše šaty a půjdu pro Jana. Než se s ním vrátím, hleďte se dostati ven, převléknouti se a čekejte v člunu na nás. Pakliže my tam budeme dříve, tedy počkáme na vás. V člunu vás dopravím na svoji loď a brzy opustíme město."

Antonín se s nimi rozloučil, dal sestře napomenutí, aby se brzy domů vrátila a Josefa k útěku taktéž přiměla, ujišťuje ji, že brzy po zdařeném útěku rodinu o výsledku zpraví. Dobrý Polák ji ujistil, že psaní od uprchlíků dodá hospodskému, kdež právě šaty hochů přijali a ten se již o další doručení postará. Pravil jí, že nejdéle za 14 dní bude zase v Houstonu a kdyby druhý bratr chtěl lodě jeho k uprchnutí použíti, že i jemu ochotně poslouží. Rozešli se s Antonínem, načež úslužný stařec doprovodil Marii do domu, kde s paní Taylorovou ubytována byla. Pak se vrátil na svoji loď, aby tu další přípravy k útěku obou vojínů vykonal. Spustil člun na vodu, zařídil si lana k napnutí plachty, uspořádal vše ostatní a klidně očekával dobu ku provedení útěku určenou.

Marie, přišedší k paní Taylorové, dověděla se tu, že již časně z rána nastoupí zpáteční cestu k domovu. Byla by ráda ještě zůstala, aby zvěděla, zdaž pokus o útěk se zdaří, avšak musela se podrobiti nutnosti, nechtěla li nějaké podezření vzbuditi. Však, myslela si, brzy se dovím, jaký osud oba vojíny stihnul. Chvěla se úzkostí o ně, neb věděla, že by nezdar útěku jejich mohl míti pro oba zlé následky. Dříve, pokud měla Konfederace ještě dosti vojínů, bývali potrestáni uprchlíci jen vězením a co nejrychleji vysláni na bojiště. Nyní však, kde vláda jihu odštěpeného napínala poslední síly, stávala se tím přísnější k těm, již pro ni bojovati nechtěli. Velitelové vojenští měli právo uprchlíky před vojenský soud postaviti a je zastřeliti pro výstrahu jiným. Proto se neděly desertace tak četně v posledním roce války občanské a následkem toho také nebyli vojíni tak přísně střeženi jako dříve. Za to však byli pronásledováni uprchlí tím zuřivěji a jejich rodiny musely též mnoho zakoušeti. To vše Marie věděla, vše jí na mysli tanulo a proto se chvěla rozčílením, nemohouc se ani jídla dotknouti. Aby ušla otázkám a pozornosti ostatních, vyšla ven, usadila se na galerii a tisknouc synáčka svého k srdci, vzpomínala na manžela i na bratra, představujíc si oba v duchu, kterak se k útěku chystají.

Jan Míka byl již otužilým vojínem a proto se hotovil k útěku s chladnou rozvahou. Seděl klidně mezi vojáky, s některými, kteří mluvili španělsky, také rozmlouval, jak dalece znalost jeho řeči té sahala a konečně se hotovil asi v půl desáté k ulehnutí. Svlékl vrchní oděv a uložil se na slamník, dělaje se ospalým. Brzy se všecko mužstvo ku spánku uložilo, v jizbě bylo tma a jen dýchání a chrápání spících bylo slyšeti. Jan ležel v řadě na kraji. Když pozoroval, že nejbližší soused jeho tvrdě spí, zlehka vstal, uchopil boty podle stojící a tiše vyšel zadními dveřmi ven v nočním obleku. Tu se obul a kráčel po dvoře k rohu, kde se záchody nalézaly. Kdyby byl i viděn od stráže, bylo by to nevzbudilo žádné podezření. Přijda do kouta nádvoří, zachytil se za okraj ohrady a vytáhl tělo, až hlavou dosáhl vrchole, pátraje po statném ochranci. Ten již stál na témž místě za ohradou a mlčky jen pokynul Janovi. V okamžiku se vojín přehoupnul přes ohradu, v druhém okamžiku vjel nohama do podaných mu spodků, v minutě měl již kabát na sobě a klobouk na hlavě, načež se oba muži ubírali ulicí dolů k zálivu, aby druhý díl svého úkolu provedli. Došli mlčky až k vodě, kdež se dali po písčitém břehu v pravo a brzy dostihli člunu zde uvázaného. Antonína tu ještě nebylo. Se zatajeným dechem naslouchali, zdaž se konečně kroky jeho ozvou. Všude bylo ticho, jen tam s druhé strany domu doléhaly k sluchu jejich občasné kroky pozdního chodce, nebo i rachot vozu. S věže radnice zavzněl dvojí úder zvonu, znamení to, že jest již půl jedenácté, ale Antonína tu posud nebylo. Již se počali o něj strachovati, když pojednou zadní dveře domu se otevřely a z nich vystoupila jakási bělavá postava. V malé chvíli postava přeběhla prostranství mezi domem a vodou a již do člunu vskočil Antonín také jen v nočním oděvu. Starý Polák rychle ponořil vesla do vody, člun jako šipka uháněl po hladině a než Antonín připravený tu oděv na sebe navléknul, přirazili již k boku rybářské lodě. Muži vystoupili na palubu a mezi tím, co Jan a Antonín vytahovali člun z vody, upevňujíce jej na zádi, odvázal starý rybák svoji bárku, napnul plachtu a v malé chvíli již se kolébala loď na hladině zálivu. Vál chladný severozápadní vítr, ten však se opíral mocně do nadmuté plachty; čímž loď rychle ku předu poháněna byla. Starý Polák usednul na lavičku u kormidla, zkušenou rukou řídil bárku svoji po proudu a za půl hodiny již zmizela světla Houstonu zrakům prchajících vojínů. Ti se nyní usadili ku starci, který jim různá naučení dával.

"Nyní jste již mimo nebezpečí," pravil, "ale přiblížením se ku Galvestonu zase nebezpečí vzroste. Kdyby ti psia krev otrokáři spatřili vás na mé bárce, budou míti ihned podezření, poněvač jsou zvyklí vídati mne zde samotného. Proto se musíte uchýliti do mé skrýše. V mezipalubí, kde mám sítě rybářské a kde ukládám své potřeby, nalézá se tajná skrýš. Jest jen tak velká, co byste tam mohli oba podle sebe ležeti, avšak vám postačí pro nějakou hodinu. Potrvá-li vítr tento

stále, dostaneme se časně z rána do přístavu galvestonského. Tam vás tedy ukryji a jakmile se vzdálíme na dostřel od města, můžete zase z úkrytu vylézti. Pak budeme již pod ochranou křižáků vlády severní a nemáme se více co těch rebelů obávati. Vás však musím, milí hoši, dopraviti na loď spolkovou tajně, aby to nikdo z těch slídičů galvestonských nepozoroval. Kdyby měli jen tušení, že jsem nakloněn severu a že dopomáhám vojákům konfederačním k útěku, nesměl bych se nikdy více ani v Galvestonu, aniž v Houstonu ukázati. Ti chlapi by byli s to moji bárku zabaviti a mne do vězení uvrhnouti. Lodě přístav hlídající nechají nás rybáře na pokoji, ba ještě časem nám mužstvo odkoupí něco. Jsou mezi námi někteří zuřiví konfederaté, kteří za žádnou cenu nechtějí ničeho míti se severany a ti by mne ihned zradili, kdyby věděli, že jsem uprchlíky na loď válečnou dopravil. Mně sice na tom mnoho nezáleží, pakli seznají moje pravé smýšlení, ale myslím si, že mohu ještě mnohým podobnou službu prokázati, jako vám dnes."

Útěk Jana a Antonina z Houstonu.

Loď plula rychle při svitu měsíce, který své sporé světlo po hladině rozléval. Plouli tak asi do půlnoci, kdy se počala hladina vodní rozšiřovati, až konečně nebylo již břehů ani znáti.

"Nyní jsme již v zálivu galvestonském, na jehož ústí do moře se nalézá teprve město," vykládal stařec. "Po těchto vodách a dále na jih až k ústí Rio Grande, se proháním již bez mála po dvacet roků. Vystěhoval jsem se do této země s několika rodinami polskými a založili jsme osadu tam dole pod San Antoniem blíže k moři, již jsme nazvali Panna Maria. Krajina však je často suchem stížena a proto jsme zhusta neměli ani z čeho živu býti. Pracovali jsme kde se nám jaký výdělek naskytnul, jen abychom to bídné živobytí uhájili. Já si zhotovil nejprve člun na řece Quadalupe a dal se do rybaření. Podnikal jsem vždy delší a delší plavby, až jsem se dostal k moři. Rybaření se mi dařilo a já si konečně pořídil tuto bárku, s níž se tak světem protloukám. Nemám rodiny, nemám vlasti. Měl jsem manželku i dítky, ale synové dva odešli na moře a více jsem o nich neslyšel, manželku pak a ostatní čtyry dítky schvátila žlutá zimnice. Když jsem se jednou zase asi po čtyrnedělním rybaření domů vrátil, nalezl jsem své milé již v chladném hrobě. Nákaza je zachvátila a já tu zůstal sám, osiřelý, opuštěný." Dvé slzí při tom skanulo po tváři starcově, který tu seděl co socha, nepohnutý, s rukama o vra-

tidlo kormidla opřenýma a tupě zíral před sebe. Oba mladíci soustrastně pohlížejíce na něho, neodvážili se posvátné ticho rušiti. Tak plouli dále k jihu; loď jako šipka hnána byla v před, až konečně na východním obzoru počaly se objevovati slabé červánky, kteréž vždy víc a více rudnouce, počaly hladinu vodní do značné dálky osvětlovati. Tu se stařec ze svého zadumání probudil a rozhlédnuv se kolem, pravil:

"Teď hoši do úkrytu. Jest viděti již lodě do značné dálky, mohl by vás tu někdo zpozorovati."

Ukázav pak kormidlo, vedl mladíky do mezipalubí. Zde odstranil provazy a sítě na zemi ležící, otevřel malá dvířka, čímž se objevilo jakési sklepení, upravené jako lože. Pokynuv jim pak, aby tam vstoupili pravil:

"Tam si pěkně ulehněte a spěte. Otevříti můžete snadno, když se do poklopu opřete. Buďte tam však tiši, pokud vás nezavolám."

Oba mladíci ulehli do úkrytu, stařec zavřel dveře, shrnul na ně opět lana a sítě, loď pak se houpala dále na vlnách ku městu Galvestonu, kteréž se brzy na to v ranní mlze objevilo. Stařec ploul dále kolem města, tu a tam odpovídaje na volání jiných rybářů, kteří se jej vyptávali, jak pochodil v Houstonu a kam směřuje s bárkou svojí. Konečně obeploul město a namířil kýl lodě své k východu, kdež se v dáli černal jakýsi předmět. Brzy bylo znáti, že to jest loď válečná, k níž asi za půl hodiny náš plavec přirazil. Opatrně však zahnal loďku svou na druhý bok křižáku, aby od někoho se strany Galvestonu pozorován býti nemohl. Pak zavolal na mužstvo, aby mu hodilo lano a žebřík, což když se stalo, přivázal loď svoji, sešel do mezipalubí a po chvíli odváděl své chráněnce na loď válečnou. Naši uprchlíci byli předvedeni veliteli, vzati od něho v ochranu a zatím přiděleni k mužstvu lodnímu. Byl jim dán papír, péra a inkoust, aby mohli napsati dopisy svým milým, kteréžto listy laskavý stařec u sebe uschoval, aby se o jejich dodání postaral. Asi za hodinu na to se zachránění mladíci srdečně rozloučili se starým Polákem, který loď svou na mělčiny pobřežní zahnal, aby se tu rybolovem jako obyčejně zabýval.

VI.

Týden vánoční jest nejkrásnější dobou lidského života. Co tu těšení, co tu očekávání na příchod Ježíška, hlavně však dary jeho. Je to radost dítek a z radosti dítek radují se také velcí. Avšak jen mocní, bohatí mají právo radovati se z příchodu spasitele, pro chudé a opuštěné se dosud nenarodil. S pokrokem civilisace pokračuje též soucit lidský a ten hledí k tomu, aby aspoň v době vánoční byla radost malých i velkých co možno všeobecná. Spolky humánní a náboženské, obce i jednotlivci tu závodí mezi sebou, aby radost vánoční byla co možno zevšeobecněna, aby i ti chudí a opuštění radovati se mohli z příštího spasitele. Čím dále svět pokračuje, tím méně jest těch, kteří by aspoň o Vánocích ze štědrého nadělení se radovati nemohli. Když se společnost lidská v normálním stavu nalézá, tu se snaží každý citelný člověk radost a blaženost svou sdíleti s jinými, méně šťastnými, méně blaženými. Hůře však jest, když vášeň lidstvo uchvátí. Pak jsou všecky vznešenější pocity potlačeny a člověk se mění v dravce, v netvora.

Smutné byly Vánoce ve státech jižních roku 1864—65. Země zpustošena, zdravé mužstvo v letech nejkrásnějších pobito, zmrzačeno, nebo na bojišti očekávalo stejný osud. Tu nebylo slyšeti křesťanského prozpěvování: "sláva na výsosti bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle"—nýbrž jen výkřiků bolesti, hněvu a záští. Krutá válka občanská zpustošila jih, ale nepokořila. Na místě svátků radosti, slavili Jihané tehdy svátky nenávisti a pomstychtivosti. Na místě vánočního nadělení milým svým, chystal se odpor a zkáza severu. Vše, co obětováno býti mělo k obšťastnění jedněch, obětováno bylo ku znešťastnění druhých.

Za časného jitra dne 23. prosince 1864 vyjel z Houstonu povoz, dvěma hubenými koníky tažený, na němž seděly dvě ženy a tři dítky. Ve vozíku ležela různá zavazadla, jež by každý považoval za dárky vánoční. Starší žena řídí povoz, podle ní sedí asi 14 letý chlapec, na druhém sedadle pak sedí ženština mladší, držící na klíně spícího asi 3 letého hošíka, vedle ní pak sedí děvčátko asi 10 leté podřimujíc. Povoz se zvolna plouží hlubokým pískem a koníci na pohánění biče mnoho nedají. Paní, spřežení řídící, pojednou se obrátí na zad a osloví svoji spolucestující po anglicku:

"Marie, jak jste se rozloučila s manželem? Máte to smutnou svatební cestu. Kdy se asi spolu zase sejdete?"

"Myslím na něj, milá paní, i na bratra," odvětila tázaná. "Musím se vám s něčím svěřiti. Oba hoši jsou nyní snad na útěku a já nevím, zdaž se jim to podařilo či nic. Včera jsme učinili přípravy k jejich uprchnutí od vojska a pakli se vše zdařilo, mohou býti již nyní na svobodě. Srdce se mi však svírá při pomyšlení na nezdar jejich útěku. Kdyby byli polapeni, mohli by býti zastřeleni pro pokus ten a já i s mým Jeníčkem bychom zase osiřeli." Po slovech těch vypukla v usedavý pláč.

"Oba jsou tedy na útěku?" pravila paní. "Přála bych jim ze srdce, aby se jim to zdařilo. Ale kam prchají? Snad k nám? Tam by nám bylo asi těžko je ochrániti, neboť stíhatelové je jistě budou u nás hledati."

"Nikoliv," pravila Marie, "oni prchli po řece a jsouli zachráněni, pak budou na válečné lodi v přístavu galvestonském. Jsem však jista, že je slídiči budou hledati u nás. Ti nám dají nevědomky zprávu o zdaru jejich podniku. Pakli Jan a Antonín uprchli šťastně, budou je slídiči hledati u nás; nedostaví li se však slídiči, pak budu tím více znepokojena, neboť se budou obávati, že se útěk nepodařil a oba že padli do rukou stihatelů.

Co takto ženy spolu rozmlouvaly, dostal se povoz na cestu pevnější, kdež koně rychleji ubíhati mohli. Zatím se počalo rozednívati a celá příroda se ze spánku probouzela. Po nějaké chvíli dolehne k sluchu ujíždějících žen jakýsi podivný hlomoz. Obě se ohlédnou a spatří v nevelké vzdálenosti za sebou tlupu jezdců ozbrojených se smečkou psů. Klení, hulákání a štěkot psů doléhal stále zřetelněji k ujíždějícím ženám, že se až spící chlapeček na klíně probudil a vyjeveně zíral na muže, již k samému vozu přicválavší.

"Haló, dámy," zařve jezdec v čele se nalézající, "neviděly jste tudy ubíhati jakési zatracené dva zbabělce? Dva z těch čertových Němčourů upláchli od vojska, ale ať jsem zatracen, pakli je živé, nebo mrtvé nedostanu zpět. Takový zbabělý, zatracený Němčour nezaslouží, aby byl ponechán na živu, když nechce bojovati za tuto zem svobody a volnosti."

"Ah, toť paní Taylorová," zvolá jiný z tlupy. "K vám, paničko, se právě ženeme pro ony dva uprchlíky, neboť jak nám bylo oznámeno, jsou ti ptáčkové od vás a bezpochyby tam zase letí. Však měl váš pan manžel na mále, že do té kaše také smíchán nebyl. Včera oběma těm chlapům vymohl dovolenou na celý den; ti se večer sice vrátili, ale v noci hned uprchli a sice jen v nočním obleku, nechavše vše vojenské na svém místě. Tu bylo na bílední, že tak nazí neutekli, nýbrž že jim někdo při tom pomáhal a zaopatřil jim oblek, neli dokonce také koně. Přirozeně první podezření padlo na pana Taylora, avšak ten dokázal mnoha svědky, že se celou noc nalezal v domě kapitána Huntera, kdež asi i vy jste byla, tak že veškeré podezření s něho bylo sňato. Proto však, máte-li nějakou domněnku, kam se ti psí synové obrátili, povězte nám to, abyste úplně podezření se sebe a domu vašeho sňala. My máme rozkaz pátrati po nich ve vašem okolí a jestliže tam nejsou dnes, přijdou tam zajisté někdy později a ať jsem zatracen, pakli je nedostaneme."

"Pánové," odvětila paní Taylorová, "já byla sama včera s oběma mladíky a ani tušení jsem neměla o tom, že by chtěli uprchnouti. Bezpochyby ani oni sami na útěk nemysleli a pakliže uprchli přece, museli k tomu dostati zvláštní příleži-

tost. Nemyslím ani, že by byli tak zpozdilí a běželi rovnou cestou domů. Když tak náhle zmizeli, spíše použili vody k útěku, přeplavili se po zálivu někam jinam a domů nepůjdou, aby vám neběhli do rukou."

"Ta paní má pravdu," prohodil zase jiný jezdec. "My u všech čertů se budeme za nimi honiti zde a oni zatím kdesi v pekle horoucím se nám prohánějí za zády."

"Nic nedělá," zvolal zase jiný, "však těch psích synů, těch zbabělých uprchlíků je celá hromada v tomto okolí. Ti zatracení Němčouři a Češi nám utíkají po tuctech a skrývají se po lesích jako zajíci. Je nás dnes hodný zástup, podnikneme na ně řádný lov. Máme s sebou smečku psů a ti nám je již pomohou vyčenichati. Hurá! hoši, jen v před! Tři pozdravy pro Konfederaci: Hep, hep hurá, hurá, hurá!"

Tak řvala z plných hrdel celá ta tlupa a hnala se jako divá v před, brzy zmizíc zrakům cestujících.

"Nešťastná válka," povzdechla paní Taylorová, "jak ten lid zdivočila. Znám některé z těchto mužů co řádné, mírumilovné občany a nyní jsou z nich praví divoši. Již po tři roky nic nedělají, jen se prohánějí po lesích, shánějíce lid i dobytek pro vládu. A kdo ví, jestli se z nich stanou zase kdy řádní občané, až se ta nešťastná válka skončí."

"Běda však by bylo našim chlapcům, kdyby se jim dostali do rukou," odvětila Marie. "Nyní aspoň vím, že Jan a Antonín jsou zachráněni. Kam se ale podějí? Co se z nich stane a kdy se s nimi zase shledáme?"

"Dlouho to již trvati nebude," odvětila paní Taylorová. "Jak jsem v městě slyšela, chýlí se válka ku konci. Strana jižní bude co nevidět poražena a pak nám nastane doba klidné práce. Váš manžel i bratr se vrátí a pak budete šťastně a spokojeně živi."

Řádění »hlídčí« v domě Váňově.

"O kéž by to již raději bylo!" povzdychla Marie.

Takto hovořice, uháněly obě ženy, jak dalece umdlení koníci stačili a pozdě večer dorazily k příteli, kdež před tím již nocovaly. Druhého dne pak se šťastně dostaly domů, kdež již s toužeností byly očekávány. Byl to štědrý večer. Dárky štědrovečerní jak u Váňův, tak u Taylorův byly chudé. Nebylo zač kupovati, ale také nebylo co. Blokáda všech přístavů jižních byla úplná, tak že se do země nedostalo nic z cizozemska. Obchod se severem byl přerušen a průmysl žádný. Jen to, co se doma urodilo a vyrobilo, sloužilo lidu ku pohodlí a obživě. A lidé se s tím spokojili, cítili se šťastnými,

když aspoň rodina byla pohromadě. Ale kolik bylo rodin takových na celém tom tom dálném jihu? Manželé, otcové a synové na bojišti, aniž jejich milí věděli, jsou li živi či mrtvi. Někteří byli na útěku, pronásledováni jsouce co divá zvěř. Ani rodiny takových nemohly slaviti vesele vánoce. Jedině ti, již z přesvědčení boj ten podnikli, byli uspokojeni vědomím, že bojují a trpí pro věc spravedlivou, posvátnou. Dle jejich přesvědčení bojovali a trpěli pro svobodu, pro právo a spravedlnost. Strana protivná však byla přesvědčena též, že vede zápas pro svobodu, pro právo a spravedlnost. Kdo tu má souditi, kdo rozsuzovati, kde právo? Meč to rozsoudil—ale jest tento rozsudek pravý? je spravedlivý? A obě ty bojující strany se modlily týmže jazykem a k témuž bohu, aby jim požehnal, aby zbraním jejich k vítězství dopomohl. Na severu i na jihu světili narození vykupitele lidstva, zpívali mu Haleluja a pomýšleli na to, kterak by odpůrce své co nejdříve přemohli, zničili.

Rodina Váňova shromážděna byla o štědrém večeru celá v domě otcovském a Marie vypravovala, co se stalo v Hustonu. Přinesla oddávací list na důkaz, že se stala skutečnou manželkou Jana Míky a vypravovala o jeho a Antonínovu útěku. Byli potěšeni aspoň tím, že Marie byla očistěna od poklesku mládí a malý Jeníček že má otce. Doufali, že vše přijde zase do pravidelných kolejí a brzy že se všichni ze života a štěstí svého radovati budou. Pojednou však venku nastane lomoz. Štěkot psů, ryk a proklínání mužů mísí se s dusotem kopyt koňských, mezi čímž zahřmí i několik výstřelů. Ve světnici Váňově nastane zmatek, křik a pláč dětí, v nejbližším okamžiku pak se vřítí do světnice několik surových chlapů s revolvery v rukou a puškami na zádech, volajíce:

"Kde jsou ti zatracení psí synové? Vydejte nám ty pekelné zbabělce, nebo vás všecky postřílíme!"

Celá rodina hledí na násilníky s ustrnutím a menší dítky se úzkostlivě tulí do šatů matčiných. Josef přikročí k nim blíže a stísněným hlasem praví:

"Koho hledáte, pánové? Tu nás máte všecky pohromadě, celou rodinu a jestliže máte zde něco k vyřízení, tedy to můžete učiniti cestou mírnou, abyste ženy a děti nepoděsili."

Mírná tato řeč surovce poněkud zarazila, avšak jeden z nich, přiskočiv rychle k Josefovi a uchopiv jej za prsa zvolal:

"Ty jsi jedním z těch psích synů, jež hledáme; jsi zatracený sběh a půjdeš s námi, nechceš li, abychom ti tělo provrtali kulemi."

"Mýlíte se, pane," odvětil klidně Josef a sáhl do kapsy.

Surový a zároveň zbabělý ten chlap, v obavě, že snad sahá mladík pro zbraň, rychle jej pustil a chopiv svůj revolver namířil na Josefa. Ten však se pousmál a vytáhnuv papír z kapsy, pravil:

"Tuto jest můj list, který mi dává dovolenou až do 5. ledna. Dnes máme teprve 24. prosince. Pakliže 5. ledna v Houstonu na velitelství se nepřihlásím, můžete mne co sběha zatknouti, dříve však nikoliv. O mé propuštění se zasadil pan Taylor a on ručí také za můj návrat, já pak slovo dané nezruším."

"Tak jako nezrušil své slovo tvůj bratr," odsekl mu chlap. "Byl také propuštěn na záruku pana Taylora, ale v noci na to uprchnul ještě s jiným zatraceným psím synem."

"To je lež, bídná lež!" zvolala rozčilená Marie. "Oba dostáli slovu svému jako mužové a vrátili se večer do svých kasáren. Já sama byla toho svědkyní. Pakli se opovažujete takto hanobiti muže čestné, pak musíte býti sám bezectný padouch!"

"Dobře tak, lady, jen mu notně dejte?" volali posměšně druzí, majíce radost ze zahanbení soudruha. Ten zastrčil revolver za pas a obrátiv se k Marii zády zabručel:

"Se ženskými se práti nedovedu, ale žádný chlap by se nesměl opovážiti takto se mnou mluviti."

Na to přistoupil k Josefovi jiný muž a podav mu ruku a pravil: "Naším úkolem jest chytati uprchlíky a proto nám nemějte za zlé, že konáme svou povinnost. My však musíme dům prohledati, abychom se přesvědčili, nejsouli někde ukryti. Máme též právo zabaviti vše, co si vláda vlastní, kukuřici, potraviny, ano i bavlnu a dobytek. Tuto noc již musíme zůstati zde a ráno půjdeme dále po své práci."

Josef to sdělil rodičům a ti byli ihned ochotni ke všemu. Váňová snesla mužům, kde co měla k jídlu, ti pak zasednuvše kol stolu, dali se chutě do jídla. Lichovali si velice, že ani ve městě tak chutné krmi nedostanou. Starý Váňa pak vzal veliký džbán a vyjda ven, po chvíli jej přinesl naplněný chutným domácím vínem, na němž si všichni dobře pochutnávali. Marie s ostatními dětmi odešla do domu Taylorova, zanechavši divokou společnost v domě otcově. Stihatelé, pohřívše si, usnuli, kam se který převalil, načež ráno prohledavše dům a okolí,

Návrat a shledání.

vzdálili se tiše. — V den, kdy bylo ustanoveno, dostavil se Josef do Houstonu. S pláčem jej celá rodina doprovázela, nevědouc, kdy jej zase spatří. Poněvač bratr jeho uprchnul, byl Josef střežen bedlivě a nepuštěn ani na krok mimo služby. Přidělili jej k pluku, který konal službu ve městě, tak že byl na blízku své rodině. Starý Váňa brzy navštívil Houston s paní Taylorovou a obdržel od hospodského, kde se zastavil, dopisy od Jana a Antonína, v nichž oznamovali své zachránění. Marie byla tím sice potěšena, ale přec jen tonula ve strachu o svého Jana.

Nastalo jaro a z bojiště docházela jedna truchlivá zpráva za druhou na jih. Konečně na počátku dubna došly zprávy nejsmutnější. Armáda generála Lee a severdala a vítězní Severané postupovali na jih. V Texasu nastal zmatek, ale dosud drželi vojenští velitelové mužstvo své ve zbrani. Ještě se strhla malá bitka na

půdě texasské dne 13. dubna u Brazos Santiago, v níž Jihané dobyli vítězství, avšak to nemělo na tragický konec Konfederace účinku žádného. Generál Kirby Smith složil zbraň a veškeré vojsko konfederační se ubíralo domů, aby za pušku a meč vyměnilo pluh a řemeslnické náčiní. Ti nejzuřivější konfederaté prchli do Mexika, obávajíce se pomsty samotných spoluobčanů svých, jež dříve pro jiné přesvědčení pronásledovali. Nejnadšenější zastanci Konfederace stali se nyní zamlklými, nesmělými, nevědouce, jak nepřítel s nimi naloží. Jen přistěhovalci a ti rození Američani, kteří nečinili nic naproti Unii z vlastního popudu, chápali se chutě práce a vesele pohlíželi budoucnosti vstříc.

Z našich známých nejprvé se vrátili domů pan Taylor s Josefem. Byli radostně uvítáni, avšak o Janovi a Antonínovi nevěděl nikdo. Brzy na to přicválal na koni i Josef Šiler, bývalý sluha Taylorův, který byl u jízdy v jižním Texasu. Přišel již měsíc červen, na polích se vše krásně zelenalo, všude plno práce, ale po obou mladících dosud ani stopy. Teprve 6. června, kdy rodina Váňova u večer s pole se vrátila, objevili se na cestě před domem Taylorovým dva jezdci, kteří radostně výskajíce a klobouky mávajíce hnali se úprkem k domku. Jásot všeobecný zavzněl jim vstříc a brzy objímala celá rodina Antonína i Jana Míku. Marie měla konečně svého manžela, malý Jeník otce. Shledali se na půdě texasské, aby se nikdy více nerozešli. Za peníze, jež Míka přivezl, koupili si kus pozemku od Taylora, postavili domek a hospodařili spokojeně. I starý Váňa si koupil kus vlastního pozemku a stal se brzy zámožným rolníkem. Často pak sedávali ti naši krajané pohromadě, vypravujíce si o svízelích zažitých v občanské válce, ale těšili se tomu, že se konečně tak šťastně shledali na půdě texasské.

Baláda z továrny.

Po dílu jeden po druhém šel,
pohodil vzdorně hlavou a děl:
Vaše mzda bídně nám splácí,
zítra už nepřijdem' k práci!

Dvorem se bujný rozlehal smích,
každý byl vítán od přátel svých,
čapky v tom naděje ruchu
lítaly azuru vzduchu.

Naposled předstoup' stařičký kmet,
sotva se vlekl, slabý a bled,
potřásl stříbrným vlasem,
výpověď chvějným dal hlasem.

„I ty jdeš, starý — nejsi-li slep,
tolik jsi roků jedl můj chléb!"
Slza v řas kmetových kane:
"Musí to býti, můj pane!"

"Co je ti do všech, byl jsi, buď náš!
Bez sil a zdraví dlaň tvá i páž,
bez ceny dnes je tvá práce."
"Pane můj, nebudu zrádce!"

"Kdybys pak hladem klesal a zhas'..."
"Pomyslím, pane: Přišel můj čas,
nad hrobem za moji muku
vděčný se zachví ret vnuků."

Ještě se rozhlédl kolem a kol,
v pohledu tom byl nesmírný bol,
potom se bídně vlek' domů
alejí sešlostlých stromů....

V práci se lidé vracejí zpět,
červánkem jitra září jim svět,
stroj zní i kladiva rázy,
jenom ten bílý kmet schází....

Jul. Kliderský.

„Rošťácká"
národní
At se pingl praží
na-tej naší fraži
at se hází nebo ne
jak on ho čert neveme!
J. V. Čech

Byl to jen "tramp".

Napsal Hugo Chorik.

NA JEDNÉ z mých obchodních cest v zájmu krajinského listu přijel jsem též do osady N..... Jelikož příjezd můj byl opověděn, sešlo se v obchodní místnosti našeho přítele a jednatele množství vůkolních i vzdálenějších farmářů, aby dozvěděli se novinek a co dělá ten neb onen známý v tom neb onom okresu. Přítel a jednatel náš, pan K..... seznámil mne se jmény jednotlivých, neopomenuv dodati, kde ten a onen bydlí, jeli na "rentě" nebo jak rozsáhlou má farmu, jak velkou rodinu a tak dále. Na tento spůsob seznámili jsme se rychle a rozhovor stal se pak tím srdečnější. Z počátku mluvilo se o povětrnosti, pak úrodě v jednotlivých, Čecho-Moravany obydlených okresích a pozvolna přešlo se na pole politiky a náboženství. Často byl jsem překvapen bystrostí ducha a v skutku moudrým posudkem, jejž mnohý farmář tuto projevoval a tázal se pak v duchu: Kde béře se ve prostém farmáři ten hluboký cit, kde nabyl on toho bystrozraku a rozhledu vzhledem ku otázkám politickým, národohospodářským a náboženským, když přece má tak málo času ku čtení a poučování se? Odpověď na otázku tu je lehká. Pravda, že má málo času ku čtení, za to ale má ho nazbyt ku přemýšlení a porovnávání. V tom spočívá celá záhada. A není osady v Texasu, aby nebylo v ní několik "selských filosofů" jadrných to junáků jak na těle tak i na duchu, neohrožených, přímých a výmluvných. I osada N..... jich nepostrádala, avšak mezi všemi vynikal mladý ještě farmář *Václav Hrádek*. Otázky jeho byly jasné, krátké a vždy k cíli směřující, odpovědi pak rychlé, určité a sebevědomé. Bylo vidět, že mezi sousedy těší se velké vážnosti, neboť jakmile pozvedl on svého hlasu, stichli všichni ostatní. Mne mladý muž ten zajímal hned od počátku i věnoval jsem mu tudíž více pozornosti, jako ostatním, což zdálo se mu lichotiti nemálo.

V milém rozhovoru plynul čas tak rychle, že jsme ani nepozorovali, jak noc sklonila temné perutě své nad zemí. Vzdálenější spěchali domů a i ti blízcí pomýšleli na návrat. Na rozchodu prohodil kdosi:

"Kam pojedete zítra? Je neděle a tu nejlépe stráviti byste mohl u nás. Sezvu sousedy, narazím soudeček St. Louiského a — —"

"Z plánu toho nebude tentokráte mnoho" přerušil mluvčího hluboký hlas Hrádka, "neboť p. Ch. jistě bude tak laskav a zůstane přes neděli u nás, že ano?" dodal jakoby prosebně. "Vy pak, sousede, přijdete též, že?—Žádné odmluvy!" dodal rozhodně, "a nezapomeňte vzít drahé polovice vaše a ty malé caparty sebou!"

Jelikož nikdo více neodporoval zůstalo na tom, že neděli strávím u Václava Hrádka a farmáři pak se rozešli, slíbivše rukou dáním, že dostaví se jistě.

"Jak se vám líbí Hrádek?" tázal se můj hostitel, pan K..... potutelně se při tom usmívaje.

Odpověděl jsem zcela otevřeně, jak jsem cítil.

"Věřím, věřím," pravil p. K..... "Je to bystrá hlava a hodný muž, ačkoli je Čech a né Moravan. Máme ho tu všichni rádi a málokterý ze starších osadníků si připomene, že tento nyní tak zámožný rolník byl před třinácti lety ještě opovrhovaným trampem."

Byl jsem slovy těmi více než překvapen. Za dosavádního pobytu svého v Texasu seznal jsem sice, že farmáři rodilí v sesterské naší Moravěnce pohlížejí na bratra Čecha s jakousi nedůvěrou, že by tato byla ale tak všeobecná a zakořenělá, toho jsem přeci nepředpokládal. Hostitel můj nenechal mne však dlouho uvažovati o tom, nýbrž pokračoval:

"Ano, ano! Před třinácti lety objevil se tu jakoby s nebe spadlý a to na farmě Jiřího Zahoříka, jemuž při tom zachránil život. Byl to tehda hoch mladoučký, osmnáctiletý, ale tak hubený a v obleku tak rozedraném, že hrůza byla na něho hleděti. Bylo v něm ale jádro dobré to poznali jsme později všichni a není snad jediného mezi námi, jenž by záviděl mu, že tak se povznesl, neboť učinil tak vlastní silou a vše co má, si perně zasloužil. O, ano; on je velmi zámožný, neboť vlastní tři sta šedesát akrů a nemá ani centu dluhu. Jeho farma je jednou z nejlépe zařízených v tomto okresu. Však to uvidíte zítra a jistě že se podivíte."

Já ovšem byl nyní zvědav seznati hospodářství tohoto bývalého trampa; dříve ale rád byl bych zvěděl o něm něčeho určitějšího a kladl jsem proto p. K..... k cíli tomu směřující otázky.

"Bližšího nevím nic. Vím jen, že tehdy objevil se z nenadání na farmě Záhoříka, jemuž při kácení stromů s nasazením vlastního života život zachránil—bylo to zrovna na štědrý večer—a od té doby žil tu jakoby do rodiny Záhoříkovy patřil, což se také později stalo skutkem, jelikož před svou smrtí ještě dal mu Záhořík jedinou dceru svoji za ženu. Jak jsem ale pravil, bližšího nevím nic a také jsem nikdy po ničem nepátral. Zajímáli vás to však, obraťte se zítra na jeho tchýni, starou Záhoříkovou."

Já v duchu umínil si, že se podle jeho rady zachovám a hostitelem svým provázen, odebral jsem se na odpočinek.

Jítro ve středním Texasu je krásné, zejména na jaře a na podzim a já pranic se nedivím, že vyhání lidi ven z lůžka dávno před slunce východem.

Osvěžen na duchu i na těle vstal jsem zároveň se slunkem, nakrmil svého koně a s hostiteli svými se bavě, očekával jsem snídani. Po té provedl mne p. K.... svým hospodářstvím. Bylo již přes osm hodin, když srdečně se s hostiteli svými rozloučiv, vypravil jsem se na cestu ku pět mil vzdálené farmě Václava Hrádka, kam dorazil jsem krátce po deváté. Patrně byl jsem již očekáván, neboť sotva stanul jsem u vrátek, když srdečně byl jsem vítán přívětivou stařenkou a mladou zdravím kypící ženou. Hned na to přichvátal i hospodář, Václav Hrádek, jenž, přijímaje ode mne koně, pravil vlídně:

"Sousedé a přátelé zde ještě nejsou—přijedou až po poledni a musíte proto vzíti za vděk prozatím námi."

Obklopen ženskými a asi půl tuctem dětí uveden jsem byl do jizby pěkného dvoupatrového domku a ženské ihned snášely domácí víno a pečivo.

O dalším průběhu toho dne a o odpoledním veselí nebudu tuto vyprávěti, neboť rámec povídky této je příliš úzký k tomu. Dodám pouze, že dříve nežli uplynula hodina, podařilo se mi získat úplně důvěru stařenky, tchýně Václava Hrádka, která u dítek svých byla na zasloužením odpočinku.

Kolem jedenácti omluvil se hostitel, že musí nechat mne dopoledne samotného, jelikož musí nakrmit koně a dobytek a do blízkého "štoru" zajeti pro několik soudků piva. A jelikož i žínka jeho zaměstnána byla v kuchyni, byl odkázán jsem pouze na společnost stařenky a dítek. To ale právě bylo mi vítané i přemýšlel jsem, jak bych stařenku dostal ven do zahrady a přiměl ku zdělení mi něčeho bližšího ze života muže, jehož celá osobnost hned při prvním setkání učinila na mně dojem tak sympatický. Proto začal jsem diplomaticky:

"Hle, jak krásně je venku! Tu věru je hříchem býti ve světnici."

"Pravda, pravda," přikyvovala stařenka. "I já jsem raději venku, nežli v jizbě. Jsem tomu tak zvyklá. Liboli, provedu pána naším hospodářstvím."

Svolil jsem s radostí a v okamžiku kráčeli jsme po stezce vedoucí ku malému ovocnému sadu—velké vzácnosti v dobách tehdejších. Farmáři tehda skoro výhradně věnovali se jen pěstování bavlníku a chovu prasat a kultuře stromů ovocných věnovali málo pozornosti, tvrdíce, že půda není stromům ovocným příznivá. Proto byl jsem malým sadem tím příjemně překvapen. Stařenka pozorovala to s uspokojením. "Ba žeť, náš Václav to je farmář," pravila hrdě se usmívajíc. "Ten dobře ví co kam patří a vše daří se pod jeho rukou, jakoby se byl zasnoubil se štěstím."

"Zajisté," pravím, "pan Hrádek je muž rozšafný a moudrý, což nápadné mi bylo hned při prvním setkání."

"O, nejen to! On je také velmi šlechetný a srdce jeho je ze ryzího zlata."

"Zdá se, že máte jej velmi ráda?"

Kníže Alexander Borisovič Lobanov-Rostovský.

"Ráda? To je slabý výraz pro pocit, jaký pro něj chovám. Milují jej jako vlastního syna. A přece byla doba, kdy těžce jsem se na něm pohřešila, neboť jako psa vyhnala jsem jej od našeho prahu právě v den kdy každý jen poněkud soucitný člověk nejvíce nakloněn bývá k činění dobra. O, toho štědrého dne nezapomenu do své smrti!" Stařenka zastavila se v chůzi a když pohledl jsem v její obličej, spatřil jsem na vráskovité tváři lesknouti se dvě bohatých slzí.

Byl jsem dojat a chvějícím se hlasem žádal jsem ji, by vyprávěla. Pohledla na mne dlouze a zkoumavě a po chvíli teprve pravila:

"Divíte se, že jsem mohla být tak ukrutnou a v den svatvečerní vyhnat chudého, opuštěného a hladovícího mladíka od svého prahu. Ba, já sama se tomu divím po dnes, avšak myslím si, že muselo se tak státi ku dobru nás všech. Nikdy před tím nevěřila jsem v to, co lidé nazývají osud, předurčení nebo dokonce vůli boží. Bylať jsem vychována prostě sice, ale velmi pečlivě a ve smyslu svobodomyslnějším, neboť dobří rodičové moji nebyli zatemnělí jezovitstvím, hlásíce se k církvi Moravských Bratří. Od onoho památného dne štědrovečerního věřím ale, že vůle naše a naše city ovládány jsou vyšší mocí nějakou, mocí kterou nedovedeme si představiti a pro kterouž neznám žádného jména."

Stařenka se odmlčela a po chvíli dodala:

Mám k vám důvěru, ač poprvé vás vidím a jelikož pozorují, že béřete živého účastenství na všem, co až dosud jste u nás pozoroval, vypovím vám něco z našeho života, předpokládajíc, že nebudete se při tom nuditi."

Ujistil jsem ji o opaku a ona pokračovala:

"Pojďte, sednem si tamhle na tu lavici mezi ty dvě mladé hrušky. Do poledne máme času dost."

Usedli jsme a stařenka jala se vyprávěti:

"Před čtrnácti lety byla jsem ještě švarnou ženou plnou síly a do práce jako kat. Práce mne těšila a bylo jí dosti, neboť byl to první rok, co byli jsme na svém. Na "rentu" byli jsme tři roky a za tu dobu zahospodařili jsme si něco přes dvě stě dolarů hotových, kromě dobytka a nutného nářadí do hospodářství. V tu

dobu právě byla v sousedství na prodej tato farma—tehdy ovšem obsahovala pouze osmdesát akrů půdy na mnoze divoké a i domek byl maličký a na rozsypání—byla ale tak levná, že nechtěli jsme si příležitost tu nechat ujíti a koupili ji tudíž. Majitel její, pravý to typ amerického zálesáka, chtěl zbaviti se jí za každou cenu, neboť přibýváním osadnictva zužoval se víc a více onen prostor, který zvykl sobě považovati za majetek všeobecný. Pud jeho hnal jej dále na západ do pustiny, kde na míle nebylo žádného osadníka. A jelikož rodina jeho—žena, dcera a dva statní synové—cítila totéž, bylo rozhodnutí rychle. Amerikán žádal za farmu tu tři sta dvacet dolarů, nemoha ale za tu cenu nalézti rychle kupce—bylať tehdy o ty dolárky v Texasu velká nouze—slevoval stále až na sumu dvou set a padesáte. Tu pravil můj dobrý Jiří: "Co říkáš, stará, abychom se pustili do toho. Jeť přece lépe pracovati na svém, nežli na cizím."

"Což je o to," odpověděla jsem, "já bych ráda, to víš, ale kde vezmeme do začátku? Farmu musíme zaplatit hotově a nezbyde nám tudíž ani jediný cent na živobytí a do úrody je ještě daleko."

"Eh co," smál se můj dobrý, statný Jiří, "těch pár dolarů si lehce vypůjčíme. Splatíme je, bohdá z první úrody a budeme ve svém. Já dvojnásob napnu své síly a ty s dětmi mně pomůžete."

Měli jsme totiž tři dítky: čtrnáctiletou Anynku, nynější Hrádkovou a pak Jiřího a Václava—prvý čítal třiadvacet a druhý devatenáct.

"Což je o to," odpovím já, "my se přičiníme, co bude možného, přece ale mám z dluhu strach. Což kdyby potkalo nás neštěstí neúroda, nemoc a tomu podobné? Co pak?"

"Eh, kdopak bude pomýšleti hned na nejhorší," odporoval muž. "To bychom nepřišli nikdy k svému. Člověk musí se něčeho odvážit a ostatní přijde pak samo."

"A co říkají tomu hoši? Ptal jsi se jich?"

"Toť se ví! Jsou spokojeni a praví, že nám pomohou co budou moci."

Byla jsem spokojena taky a za pár dní na to byla farma naše. Trefili jsme ale na špatný rok. Úroda byla sice hojná, plodiny naše ale nemohli jsme odbýti, protože nebylo peněz nikde a obchodníci báli se činiti zásob. Byl to totiž nešťastný rok 1869, v kterémž, jak vám známo, zuřila panika peněžní po vší zemi. Ze severu prchali ožebračení na jih, tu však vedlo se jim ještě hůře a my poprvé spatřili jsme tu, co před tím nikdy jsme nevídali—trampy. Veřejné cesty staly se nejistými a z prérie a lesa ztrácel se dobytek. I na farmy se zloději odvažovali a kde nebylo dobrých psů, tam nebyla před nimi jista drůbež ani prasata. Jisto jest, že nedálo se tak jedině vinou trampů, přece ale vše se jim přisuzovalo. Tak se stalo, že každý cizí obličej pozorován byl s nedůvěrou, ano s obavou, že za ním skrývá se zloděj. Nejistota byla všeobecná a tak veliká, že my ženy bály jsme se býti samotny v domu.

Tak přiblížily se vánoce. Před štědrým večerem zabili jsme tučného vepře a zavěsili jej k vychladnutí v kolně. Ráno však nebylo po vepři ani památky a jeden z našich nejlepších psů ležel na dvoře otráven. Že to nepřispělo k dobré náladě, lehce pochopíte. Mužové po snídani odešli do lesa, chtíce před polednem pokáceti několik velkých stromů a já s Annou chystaly drůbež a pečivo k hostině svatvečerní. Mohlo býti asi devět hodin, když pojednou jako duch objeví se ve dveřích bledý, vyhladovělý obličej a pohled můj setkal se s velkým, modrým a tak prosebně hledícím okem mladíka as osmnáctiletého. Byla jsem nemálo polekána a sotva utlumila jsem výkřik; také Anna vzhlížela ustrašeně, zejmena když do kuchyně vklouzla postava mladíka a rychle k nám se přibližovala."

"Kdo jste a co chcete!" zvolám namáhavě a v lámané angličině."

"Mějte milosrdenství!" pravil jinoch prosebně. "Jsem ubohý hoch, jenž marně hledá práci. Přicházím ze severu pěšky do Texasu v naději, že zde naleznu práci a výživu, nemohl jsem ale uchytiti se nikde. Nejedl jsem od včerejška, neboť nemohl jsem se k farmě ani přiblížiti, jsa ihned zahnán psy."

Vzhledla jsem pozorněji na hocha, spatřivší ale rozedraný a špinavý oblek, pocítila jsem odpor proti němu. K tomu vzpomněla jsem si na otráveného předešlé noci psa a ukradeného vepře jakož i na lůzu, která po vůkolí se potlouká a nové obavy se mne zmocnily. Což kdyby mladík ten byl špehounem zlodějské roty nějaké a přišel sem na výzvědy, jak to u nás stojí? Mužští naší jsou ovšem na blízku — je slyšet jejich údery sekerou, kdož ví ale jestli zaslechli by volání o pomoc. To rozhodlo. Za jiných okolností jistě bych mladíka byla nechala u nás alespoň přes svátky, tak to ale nešlo. Ne a ne! Vzala jsem dohromady celou svoji angličinu a přísně a tvrdě jsem mu rozkázala: "Go away from here! We got nothing for tramps!" Anynka sice přitulila se ke mně a šeptala mi, bych mladíka nevyháněla a nechala ho u nás až otec přijde a dále rozhodne, já ale jen tvrdě ukázala na dveře a znovu volala: "Get out! Get out from here!"—Nepochopuji do dnes, jak mohla jsem být tak tvrdá, bezcitná. Kdyby byl mladík alespoň česky promluvil—jen jediné slovo—jistě byla bych jej tu ponechala, neboť Čech, byť i tramp a v obleku rozedraném přece je pro mne bytostí jinou, milejší a sympatičtější nežli neznámý Amerikán nebo Irčan. Nebylo slýchano, aby Čech spolčil se se zloději a lupiči a zde v Texasu ohrožoval veřejné cesty a majetek lidí. Slovo, že je Čech, bylo by mne upokojilo a obavy mé zaplašilo. Inu, mělo to již tak býti!

Mladík na tvrdá má slova neodpověděl ničeho. Jen tělo jeho se zachvělo a obličej zbledl ještě více. Vrhl na nás jen jediný pohled a dveře se zavřely za ním. O, toho pohledu nikdy nezapomenu! Co spočívalo v něm zoufalého bolu, co trpkých výčitek. Bylo mně, jakoby byl řekl: O vy krutí, bezcitní lidé. Jste horší nežli ta dravá zvěř, neboť tato spíše soucítí s neštěstím svého druha!"

A pohled ten pronásledoval mne při každém kroku. Uplynula již celá hodina od odchodu mladíka—já pohled ten ale viděla stále. Nyní teprvé činila jsem si těžké výčitky pro svojí krutost. Je to snad hodný, ale nešťastný mladík a tys v den svatvečerní vyhnala jej z domu jako psa, nepodavši mu ani skývy chleba, ačkoli pravil že nejedl již ode včírka a že je hladov. Tos žena a k tomu Češka? Byla pohostinnost u nás kdy porušena? Dosud nikdy. Ani psa neodehnali jsme ze dvora, dokud nedostal malý zákusek. A já vyhnala od nás hladovícího člověka! Duše mé zmocnila se pojednou obava, zdali s mladíkem nevyhnala jsem z domu zároveň i štěstí. Neměla jsem stání nikde. Poslala jsem Annu, aby ve vůkolí poohledla se po mladíku a zastihnuli jej, přivedla zpět. Přála jsem si, by se tak stalo a toužebně vyhlížela jsem oknem, přivádíli jej. Ona však vrátila se zpět pravíc, že není nikde k spatření. To mne zarmoutilo. Kam as odešel? Nalezneli pak někde přístřeší a útulku, podá-li pak mu někdo něco k-snědku, aby ukojil hlad v útrobách zuřící? O, zajisté že ano, neboť tak krutým a nelidským jako já není ve světě nikdo. V té chvíli povrhovala jsem sama sebou.

Tak mizely čtvrthodiny a hodiny. Já konala práci svojí pouze mechanicky, jako stroj nějaký a marné bylo namahání Anny, aby mne rozveselila.

Bylo poledne a mužové dosud se nevraceli. Hněvala jsem se, že ani na štědrý den nedají si pokoje a nepřejí odpočinku. Pojednou však zmocnil se mne nepokoj, neboť již od delší chvíle neslyšela jsem rány seker. Snad se jim něco nestalo? Snad v zápětí stihl je trest za moji krutost a nelidskost! Myšlénka ta byla pro mne hroznou a nejsouc schopna mysleti dále, vyběhla jsem ze stavení a spěchala směrem, kde naši pracovali. Co dech stačil přeběhla jsem louku a octla se v lese. Spěchám dále a za nedlouho vidím vedle právě poraženého obrovského ořechu dva muže, ani zaměstnávali se něčím na zemi ležícím, kdežto jiřík snažil se odvaliti těžkou větev. Tuše neštěstí, zrychlila jsem ještě více své kroky a brzo stanula jsem u manžela a dítek, kteří právě pozdvihovali ze země nehybné tělo lidské.

Jak mně při pohledu tom bylo, nemůžete sobě ani představiti. Nohy se pode mnou chvěly, že div jsem k zemi neklesla a zdálo se mi, že i srdce přestalo mi biti.

"Aj, co pak tebe sem přivádí, maminko?" zvolal můj starý, jsa nemálo příchodem mým překvapen.

"Měla jsem zlé tušení," odvětila jsem i musela jsem k vám a podívati se, nestalo-li se vám ničeho."

"Dobře, dobře," pravil můj Jiří. "Vidíš, že my jsme zdrávi, tuto ale leží někdo, jenž zapotřebí má rychle pomoci. Běž proto rychlé domů, připrav lůžko a vše potřebné k přijetí poraněného. Anna pak ať na rychlo osedlá koně Jiříkova, aby tento, až pomůže nám mladíka donésti k domů, mohl jeti pro lékaře. Jen rychle, neboť jedná se o záchranu toho, jenž tvému muži život zachránil a sám sebe obětoval. Vážně a hlasem zvýšeným pak dodal: "Věř, ženo, že nebýt tohoto mladíka šlechetného nebyl bych já již mezi živými. Jen rychle ale, rychle, neboť každou vteřinou uniká část síly životní z jeho těla."

Jediným pohledem na raněného poznala jsem v něm onoho mladíka, jehož před třemi hodinami jsem z domu svého vyhnala jako psa. O, jak tu srdce mé zabolelo, jak zachvěla se celá bytost moje až do duše základu! Já byla k němu krutou, nemilosrdnou, nelidskou a on?—On zachrání mi manžela a za něho obětuje svůj mladý život!— —Praví se, že čin takový shromažďuje žhavé uhlí na hlavě toho, jenž za zlý skutek bývá bohatě odměněn. Je to pravda, neboť i já cítila jakobych na temeni měla celou hromadu žhavého uhlí. To však trvalo jenom, okamžik, neboť vědomí, že život šlechetného mladíka je v nebezpečí a že třeba tu rychlé pomoci, pohánělo mne k činnosti. Co dech stačil, běžela jsem zpět k domovu, abych připravila vše k přijetí poraněného. Annu seznámila jsem na rychlo s událostí a hodná děva ta byla mi ihned ve všem k ruce.

Když muži přinesli poraněného, jenž dosud byl bezvědomí a uložili jej na lůžko, odejel Jiřík tryskem pro lékaře. Na štěstí nebyl tento příliš vzdálen a dostavil se s Jiříkem za dvě hodiny. Že mezitím učinili jsme vše, co bylo v naší moci, abychom raněnému ulehčili, rozumí se samo sebou. Při mytí obličeje přišel tento k vědomí a rozhlížel se kolem jakoby v úděsu. Vida ale naší starostlivost a naší péči o něj, usmál se blaženě. Pociťoval, že nalézá se nyní v rukou dobrých a že není více opuštěným a osamělým, že není více štvaným a povrženým trampem, nýbrž že má domov jako jiní, poctiví lidé. Když ale slyšel nás mluviti česky, tu obličej jeho přímo zazářil i zdálo se, že ani dost málo necítí kruté bolesti, které rány jeho mu jistě působily.

Přispěchavší lékař ohledal raněného a seznal, že má levou ruku zlomenou a nohu na třech místech rozedranou. Nebezpečně ale raněn nebyl nikde a tak byla naděje že v brzku se zase uzdraví: "Třeba je mu jen pečlivého ošetření" pravil, "a hoch za pár měsíců bude zdráv jako ryba. Je to mladé tělo ještě a to již nějakou tu ránu unese."

A na ošetřování mu věru nechybělo. Anna vzdálila se od jeho lůžka jen tehdy, když já jí vystřídala a i můj muž a synové činili co bylo možného. Mladík přijímal péči naší s hlubokým vděkem a blaženým úsměvem. Byl to hezký hoch příjemného obličeje a krásného, výrazného oka—nu, však jej znáte. Den ze dne poznávali jsme však i krásné vlastnosti jeho srdce i ducha a zalíbili si jej konečně tak, jakoby byl náš vlastní.

Avšak já nepověděla vám ještě, jak se neštěstí přihodilo. Z vypravování Václavova a pak mého manžela a synů udála se celá věc asi takto:

Václav, byv vyhnán z našeho domu, utekl se do lesa, kde chtěl zemříti. Byl celý zoufalý, neboť nevěděl, kam by se obrátil, aby nalezl práci, potravy a přístřeší. Kamkoli až dosud zabloudil, všude štván byl psy a odehnán obyčejně od farmy dříve, nežli mohl s obyvateli mluviti a je za práci nebo útulek prositi. Krutá to byla cesta z Dallas, kam dostal se po nákladních vlacích jako "slepý pasažer" až do okresů Milam, Williamson a N..... Na Čecha nepřišel tu žádného a jindy tak pohostinní Texané byli toho roku z příčin z hora uvedených velice urputní. Konečně dostal se do osady N.....ské, o níž byl četl v severních listech českých, že

osazena je Čecho-Moravany a těšil se nadějí, že konečně dosáhne kýženého, ach, tak velenutného útulku. Cestoval již druhý den, na krajana však dosud nepřišel.

Nadešel štědrý den, štědrý pro každého, kdo má domov a přátely—jen on byl opuštěn, osamocen. Již již doufal, že nalezne přístřeší v domku našem, já ale jej vyhnala, nepodavši mu ani skývy chleba. Roztrpčen a rozmrzen nad celým životem, odešel do lesa a ulehl v houštině, pevně jsa rozhodnut, že trápení svému učiní rychlý konec. Nedaleko něho ozývaly se rány seker a slyšel, jak kácí se stromy. Poslouchaje a přemýšleje o dosavádním svém strastiplném životě s hrůzou pozoroval, že drvoštěpové blíží se k houštině, v níž byl skryt. Bál se již i lidí, neboť zažil od nich jen trpkosti. "Ten ořech tady musí taky dolů!" slyšel hlas mého muže a Jiřík a Václav chutě pustili se do podtínání kmene. Můj muž držel provaz, kterým stáhnouti chtěl počťatý strom na stranu žádoucí. V houštině schoulený mladík zvědavě přihlížel práci té; byl vzdálen od dřevorubců jen asi tři kroky a mohl tudíž pozorovati každý jejich pohyb. Nejblíže při něm nalézal se můj muž. Strom počal se káceti a dřevorubci uskočili stranou. Nějakou náhodou se stalo, bezpochyby že větev nějaká narazila o strom vedlejší—že strom nachýlil se jinou stranou a s praskotem kácel se na stranu, kde můj muž stál v domnění, že nalézá se v bezpečí. Bystré oko bledého mladíka seznalo však strašné nebezpečí mého muže a nerozmýšleje se ani vteřinu, vyskočil a strčil do něho vší silou, že odletěl na několik sáhů. V tom zle již také blesku rychle a s hrozným rachotem dopadl strom k zemi a mohutnou větví zasažen, klesl i šlechetný ochránce. Ostatní je vám známo."

Když slyšela jsem veškeré tyto podrobnosti, bylo mi nápadné, proč Václav, slyše mého muže a mé syny mluviti česky, nevyšel ze svého úkrytu a neprohlásil se? Mohl přece tušiti, že krajané vlastní by jej od sebe nezapudili, nechť již byl kdo chtěl a nalézal se v okolnostech sebe horších. Ve smyslu tom otázala jsem se jej také již na druhý den. Odpověděl mi, že měl v úmyslu tak učiniti, ale až po skácení stromu. Chtěl podívati se dříve, jak v Texasu se kácí velké stromy."

Stařenka se odmlčela a já, obávaje se, aby nepřetrhla nit svého, tak zajímavého vypravování, tázal se rychle:

"A jak dopadlo to dále?"

"Dále? Inu, jak osud tomu chtěl. Václav stal se nám tak milým, jako syn vlastní a rozumí se samo sebou, že jsme ho již od nás nepustili. Brzo také poznali jsme jeho šlechetnou povahu, jeho pracovitost, spořivost a zlaté jeho srdce. Co on vůči nám pociťoval, to dokázal nejlépe, když dostavili si pro nás zlí dnové a věru nevím, co bych v okamžicích těch si byla počala bez něho. Byltě rok 1872 pro nás pro všechny velice osudný. Hmotně stáli jsme si dosti dobře, neboť dluh před třemi roky udělaný byl zaplacen a my měli, kromě přikoupené nové "osmdesátky" ještě pár set na hotovosti. Na podzim toho roku pustil se ale můj muž do stavby nového domku a tak učiněn opět dloužek nový. Byli jsme však šťastní, neboť vzdor tomu majetek náš vzrostl značně. Měli jsme jedno sto a šedesát akrů půdy, pěkný domek, dva páry koní a značně hovězího i vepřového dobytka. Zdrávi byli jsme všichni a Annynka rozkvítla v plnou, krásnou růži, že radost bylo na ní hleděti. Jiříka sice v domu již nebylo, neboť, oženiv se před rokem, odstěhoval se do vzdáleného okresu Lavaca, kde koupil si malou farmu.

Tak žili jsme šťastně a spokojeně až do prosince. Tu však stihla nás první krutá rána.

Bylo to zrovna na sv. Mikuláše, když muž můj odešel do ohrady mezi dobytek, chtěje na pastvu pustiti krávy, které byly již podojené. Mezi těmi nalézala se jedna velice divoká, kterou skrotiti nám nebylo možno. Co se v ohradě toho rána dělo, nevím, jen se pamatuji, že slyšela jsem děsný výkřik a když přiběhli jsme na místo, ležel ubohý můj muž na zemi s probodenýma prsoma. Musel býti ihned mrtev, neboť již nedýchal. Krávu jsme sice zastřelili, což to ale bylo platné, když skrze ní ztratili jsme otce tak dobrého a živitele tak pečlivého.

Ještě jsme se z kruté rány té ani nevzpamatovali, když zastiženi jsme byli ranou druhou. Václav, nastudiv se na honu, onemocněl a zemřel za týden, vzdor největší péči, jak lékařské tak i domácí.

O, byly to smutné vánoce, které jsme roku toho slavili a já žalem a bolestí div nezšílela. V této kruté době osvědčil se Václav Hrádek co muž pravý, co muž právě tak velkodušný, jako šlechetnomyslný. Pracoval až do únavy, aby nikde přetržen nebyl pořádek obvyklý a těšil nás, kde a jak jen mohl. Příchylnost a věrnost ta byly balšámem na naše rány a on stal se srdci mému ještě bližším, nežli dosaváde.

Proto také s bolestí jsem pozorovala, že po pohřbu mého syna stal se zadumčivým, nám ženským se vyhýbal a vyhledával samotu. To pozorovala i Anynka, která s okem zaroseným se jednoho dne tázala, co že jsem Václavu učinila, že je tak smutný, tak zamlklý a pro sebe zadumaný. Já ovšem nevěděla, co jej trápí a byla jsem hloupou a nezkušenou dosti, že jsem to nepozorovala. Milý hoch ten miloval mojí Annu celou silou a náruživostí první lásky, nechtěl to ale dáti na jevo z obavy, že bude buď zamítnut, nebo že pokládány mu budou úmysle nekalé, totiž že činí tak z ohledů hmotných a čistě sobeckých. Toho si však nepřipomenul, že zachránil mi manžela a Anně otce a že pracuje za dva přispěl mnoho k zvětšení našeho, celkem dosti nepatrného majetku, nemluvě ani o zlepšení, jaké udály se na farmě následkem jeho bystrosti duševní a rychlého postřehnutí každé sebe nepatrnější výhody. Rada jeho byla skorem vždy dobrá a můj muž i syn se také vždy podle ní řídili.

Tak uplynuly opět dva roky, během jichž Václav nápadně zhubeněl a sestaral. Anna milovala jej již dávno, hned od oněch vánoc, kdy přivežen byl k nám polomrtvý a dávala mu náklonnost svoji na jevo dosti zjevně. On ale, jakoby neviděl a neslyšel, byl stále zadumčivějším a málomluvnějším.

Jednoho rána vstal o mnoho později, jak obyčejně a když přišel k snídani, viděla jsem, že lomcuje jím horečka. Jen s velkou obtíží podařilo se mi přemluviti jej, aby ulehl, kdežto Anna jela pro lékaře.

Nemoc byla prudká, ač ne nebezpečná. V blouznění svém ale vyzradil, co jej trápí a proč se nechce vyjádřiti. Anynka vyslechla výbuch náruživé lásky jeho s lící planoucí a ošetřovala jej nyní, možno li ještě pečlivěji.

Jak se to stalo, že dorozuměli se konečně přec, to nevím, jen to se pamatuji, že Anynka přiběhla jednoho jitra ke mně uzardělá jak pivoňka a s hlasitým: O, matinko—on je můj, na věky můj! Řekl, že mne miluje, že beze mne žíti nemůže a nechci-li, aby zemřel hořem, že musím si jej vzíti.

Tak stal se Václav mým zetěm a učinil dceru mojí jednou z nejšťastnějších žen ve světě.—"

Nyní víte vše. Je také již čas, neboť brzo bude poledne a hle, tam Václav již pro nás přichází!"

S těmi slovy povstala bodrá stařenka a s radostným výrazem ve tváři, spěchala vstříc svému zeti.

I já vítal se nyní zcela jinými pocity s mužem, jehož v této hodině naučil jsem se ctíti a sobě vážiti. A přece muž ten býval kdysi trampem!

— — — — — — — — — — — —

Kolik asi *podobných trampů* bloudí světem, aniž by poskytnuta jim byla příležitost ku rozvinu jich dobrých vlastností, které pozvolna v nich odumírají? Kdož to ví!

ČESKÁ MODLITBA.

Svatý Jene z Nepomuku!
drž nad námi svoji ruku,
ať nám Bůh dá co dal Tobě:
by náš jazyk neshnil v hrobě.

VÝKLAD KORANU.

Mohamed dovolil: "Můžeš míti
mnoho žen, však víno nepij žádné"—
přesvědčen, že víc než jednu míti
střízlivému nenapadne.

Karel Havlíček Borovský

Pro zhrzenou lásku.

Črta z jihozápadu, od M. Maška.

KDO PAK ze starších osadníků jihovýchodní Arizony neznal by starou renč Raffertyho? Není tomu ani tucet let, kdy zazníval v pevných jejích zdech život veselý, kdy otřásala se okolní skaliska štěkotem psů, ržáním koňstva, střelbou z ručnic, rozjařenými výkřiky divokých konců. Pěšiny k ní vedoucí byly dobře ušlapány, neboť neminulo ani dne, aby na renči nebylo hostů. Přijížděli sem nejenom nejbližší sousedi, ale i z dalekého Tucsonu zavítala časem dobře ozbrojená karavana bohatých kupců, aby si se starým Raffertym pohovořili. Sem dávali si dostaveníčko ti nejpřednější "caballeros" (šlechtici) ze sousední provincie mexické a nic toho nedbali, že zapomínají na tradice předků, již smrtelnou nenávistí proti všemu americkému planuli. Než časy ty minuly. Proslavená kdysi renč najednou zpustla. Obyvatelé její vyhynuli, stavba po každém lijáku a větru se menší, plot kolem ní vystavený mizí a hnedle nezbyde ze všeho než hromada ssutin, od ostatního okolí sotva znatelných.

Stezky zarůstají travou a málo kdy octne se na nich bludný lovec, jenž, stopou zvěře sveden, octne se u rozvalin a diví se, kde že se tu v krajině tak smutné, divoké, vzaly památky po obydlí lidském. Pověrčivý Mexikán, krajiny znalý, zdaleka místu tomu se uhne a jenom svelepý Apač na krvavých nájezdech svých vyhledá si tu bezpečný odpočinek. Kdo pak by také dbal o místo, na kterém tak hrozné věci se udály? Kdož měl by tu srdnatosť naslouchati ve zbořených její zdech kvílení větru, když by věděl, že každá ta píď půdy zbrocena jest krví nevinnou, stížena kletbou obětí dokonávajících?

I zvěř vyhýbá se místu neblahému, ptáček v okolí jeho v písni své ustane, jenom sýček v zříceninách v noci zahouká. A tak to jde den ode dne, rok od roku. Žhavé slunce jižní pere do její zdí, plný měsíc ozařuje je příšerným leskem, vítr severní o ně se opírá. Renč pustne víc a více a za několik let, až starší osadníci vyhynou, nezbude po ní než mythická pověsť, zkomolená, přehnaná!

Jsa v nedaleké odtud vojenské tvrzi posádkou, často jsem za zimních večerů slýchal, jak staří jezdci, soudruzi, o její obyvatelích si vyprávěli, jakých veselých časů tam kdy zažili, o jejich zámožnosti a pohostinnosti a jak litovali, že tak smutným spůsobem proslulá kdysi renč v záhubu upadla. Místo jsem znal, neb jsem již po několikráte měl příležitosť kolem jeti, ale bližšího nic mi povědomo nebylo. O katastrofě samé slyšeli soudruzi moji jen z doslechu a tolik různých náhledů mezi nimi bylo, že jsem si z toho nic kloudného vybrati nemohl. Pravou příčinu k ní neznal žádný, průběh pak tím méně. Chtěl li jsem se něčeho dověděti, nezbývalo mi nic jiného, než uchýliti se ku starému Gustovi, dávnému známému, jejž jsem si nejedním douškem ze své kantýny a nejedním kusem tabáku naklonil. Byl to starý prospektor (vyhledavač kovů), z místa na místo se toulající, živá kronika celého kraje. Nebylo ani možno krajinu tu bez starého Gusta si pomysliti. On v těch pustinách udržoval spojení, známí skrze něho jeden o druhém se dozví-

dali, o jeho výrocích nikdy ani v tom nejmenším nepochybováno. Na čtyrycet let již potloukal se krajinou, znal téměř každé dítě, každého nově příchozího. Mnohý "hidalgo" (šlechtic) v sousedním Mexiku byl mu přítelem, s náčelníky apačskými již před léty pil "tiswin" (kořalka) na bratrství.

Život jeho, který jsem jen z úryvkovitých jeho řečí poznal, stál by věru za vylíčení a možná, že se k němu jednou vrátím.

Štěstí mi přálo. Zavítal starý ten tulák se svými osly do tvrze, aby po dlouhém čase zase jednou veselé svátky vánoční mezi lidmi ztrávil. Byl v dobrém rozmaru, neboť prý se mu podařilo, přijíti na stopu starodávného jakéhosi dolu Aztéků, čekal jen příchod "pardnera," aby se bohatství zmocniti mohli.

Podniknul jsem s ním krátkou vycházku do nejbližšího okolí a chytrým manévrem dostal jsem z něho po kousku vše, co jsem věděti chtěl.

I.

Prvním a také posledním majitelem renče byl Dan Rafferty; pocházel odněkud z těch míst úrodného státu Ohia, kde řeka stejnojmenná vlny své valí. Tam před velkou válkou vlastnili rodiče jeho dosti slušnou farmu a s pýchou a nedočkavostí hleděli na dospívajícího syna, by brzy jim v starostech ulevil a hospodářství se ujal. V nejbližším sousedství jejich žili Brooksovi a možno, že s těží by se bylo nalezlo lepšího přátelství, než jaké mezi těmato dvěma rodinama panovalo. Též u Brooksů měli syna, jmenem Jim, stejného asi stáří s Danem Rafferty-ových, povahy však naprosto rozdílné. Kdežto Dan byl tichý, ústupný, byl Jim horkokrevný, tvrdošíjný. Však vzdor té různosti povahy snášeli se dosti dobře. Tu ale stalo se něco, co onen poměr mezi oběma rodinama úplně zvrátilo. Na místo přátelství nastoupila se strany Brooks-ových smrtelná nenávisť a příčinou toho všeho byla—žena.

Místní pastor totiž, pan Bentley, jenž ve dřevěném kostelíku nedaleko jejich farem stojícím každou neděli v jejich svízelích je potěšoval, měl dceru, jmenem Zuzanu, proslulou po celém okolí nejen krásou tělesní, ale ještě více výtečnými vlastnostmi ducha. Nebylo nemocného v celém okolí, aby jej byla nenavštívila, nebylo chudého, jenž by byl z útulné jejich fary s prázdnem odešel. Nejmilejší její zábavou bylo, když nevyrušovaně si mohla zazpívat; mohla však také na svůj hlas býti hrdou. Při slyšení jeho o nedělních službách božích zarazil se v každém dech, tak dojímavým, tak povznášejícím byl její zpěv! Což divu, že oba mladíci zahořeli k ní láskou? Jim dával jí na jevo náklonnosť svou spůsobem bouřlivým, kdežto mírný Dan spíše v tajnosti srdce svého ji zbožňoval. Mladá dívka hrozila se vášnivé lásky Jimovy, ač upříti nemohla, že jí poněkud lichotila, když však bystrozrakem svým poznala, že není Danovi lhostejnou, naklonila se tomuto celým srdcem svým. Rozum jí pravil, že mírný Dan spíše jest lásky její hoden než horkokrevný, divoký Jim. Když tento viděl, že předmět lásky jeho stává se k němu neustále chladnějším, doléhal na ni prosbami i hrozbami, až ona se stydlivostí panenskou vyznala, že zadala již srdce své příteli jeho, Danu Raffertymu. Vztek jeho nedal se popsati. Zasypal přítele svého těmi nejhanebnějšími nadávkami; vyčetl mu jeho pokrytství, jeho zradu a přísahal mu při všem na světě, že nikdy krásnou Zuzanku k oltáři si nepovede a pak li přece, že zničí štěstí jejich rodinné, kdyby to mělo trvati léta a on třeba k vůli tomu kraj světa jíti měl. Oba zamilovaní byli nad tím velmi zaraženi, ale pro přítomný čas nedalo se nic dělati. Mysleli, že se Jim vybouří a zmoudří.

Tu ale zableskło se najednou z mračen nad vlastí jejich visících a první rána zarachotila nad Fort Sumterem.—Válka občanská vypukla!

Po celém Ohiu zavládl neobyčejný ruch. Bubny verbířské v ulicích městeček ani neumlkaly a se všech stran hrnuli se mladí i starší pod prapor hvězdnatý. I na tiché farmy zalétla zpráva o vypuknutí boje a od obou soků v lásce jednak

s radostí, jednak s nechutí byla přijata. Dan nerad opouštěl vyvolenou srdce svého. "Jak tě tu mám nechat bez ochrany?" pravil, když o věci té jednou mluvili.

"O mne buď bez starosti," odpověděla hlasem něžným; "otec můj a důstojenství jeho jest mi ochranou dostatečnou. A kdyby tomu i tak nebylo, sama o sebe se postarám. Však vlast ohrožená každé mladé paže potřebuje a dost možná, že nebude na dlouho služeb tvých zapotřebí a vrátíš se brzy, aby's mne pod střechu svoji odvedl."

Tu Dan více se nerozpakoval.

Též Jim měl sto chutí zůstati pozadu, ale stud mu v tom bránil. Nechtěl, aby jej lidé měli za zbabělce a což kdyby soka jeho nepřátelská koule sklátila? Tu mohl by opět směle opuštěné dívce srdce své nabídnouti.

S různými pocity ubírali se oba na bojiště; jeden měl na mysli jenom službu vlasti prokázati, druhý tajně si přál, by soudruh jeho více se nevrátil.

Než, pominu mlčením všechny jejich útrapy válečné; jen tolik podotknu, že Dan ku konci třetího roku války těžce byl raněn a po uzdravení svém jako k službě neschopný domů propuštěn. Domů posledním časem nepsal a také odtud žádných zpráv neobdržoval. Proto při návratu jeho tím bolestněji se ho dotklo

S plačem loučil se mladí novomanželé s krajem rodným....

že otec a matka již půl roku pod zeleným drnem dřímali. Farma byla zpustlá, pole neoseté. Otec Zuzančin sice rodičům jeho na smrtelné posteli přislíbil, že se o farmu až do příchodu synova starati bude, ale sám se těžce roznemohl a již po mnohé neděle mezi životem a smrtí tonul.

Zuzana byla již na pokraji zoufalství a bylo štěstím pro ni, že Dan v nejvyšší její bídě se vrátil. Za několik dní po jeho příchodu zůstala i ona sirotkem.

Mladého vysloužilce v rodišti jeho nic netěšilo. Nepokojné časy válečné nedaly mu příležitosti, aby se zanedbanému hospodářství řádně oddati mohl a potom jakýsi strach před Jimem časem se jej zmocňoval. Neslyšel sice o něm po celý čas, co ztrávil ve vojsku, ničeho, ale mohl návrat jeho každou chvílku očekávati a hrozil se té skutečnosti, míti žárlivého a mstivého soka v lásce za souseda.

Radil se tedy krátce po sňatku svém se Zuzanou, co by měli učiniti.

"Myslím," pravil, "že by bylo nejlépe, abychom skrovný svůj majetek vyprodali a někde daleko odtud nový, blaženější domov si vyhledali. Nerad bych skutečně na tomto místě návratu Jimova se dočkal." — Mladá žínka jeho se slzami v očích mu přisvědčila. Nerada ovšem loučila se s místy, kde bezstarostné dětství

a blažené panenství prožila, s bolestí pomýšlela na tichý hřbitůvek venkovský, kde drazí její odpočívají, ale strach před hrozbami neurvalého a všeho schopného Jima byl mocnější.

Ujednáno, vykonáno!

Za jednoho rozkošného jitra letního ubíral se zdlouhavě vůz dvěma páry volů tažený k západu. S pláčem loučili se mladí novomanželé s krajem rodným, s nadějí však do temné budoucnosti hleděli.

Abych vypisoval dlouhou jejich cestu, trvalo by dlouho. Že zažili dobrodružství všeho druhu, samo sebou se rozumí. Nebylo tenkráte cestování krajinami řídce osazenými žádnou rozkoší; museli podstoupiti zápasy nejenom s přírodou, ale i s divými domorodci a jenom té okolnosti, že přidružili se v západním Kansasu ku velké a dobře ozbrojené karavaně, do zlatých rýžovišť kalifornských táhnoucí, měli co děkovati, že dostali se v místa tato. Měl sice Dan v úmyslu s karavanou až do oné zaslíbené země táhnouti, ale vzpomínka na hrozbu Jimovu mu v tom bránila. Měl jakési tušení, že jej tam mstivý sok jeho bude hledati a skutečně, jak se později dověděl, se tak stalo. V Tucsonu se tedy rozloučili a po mnohém bloudění dostali se na západní svah těchto krásných hor, kde u malého horského jezírka, v té nejdivější pustině, dokončili trudnou svoji cestu.

II.

Krajina zdejší byla tenkráte téměř neobydlena. Jen zřídka kdy odvážil se smělý lovec nebo zlatokop do těchto hor, kde jedinými pány byli Apači. Však nad mladými lidmi zdála se jakási vyšší moc bdíti; ač v létech nejbližších přištích okolními horami projížděly se tlupy apačské, ač mnohé lidnaté osady v strachu před nimi se třásly, zůstávali Rafferty-ovi návštěvy jejich ušetřeni.

Dan za pomocí družky své a několika mexických sluhů zbudoval si pevné stavení, koupil za peníze mu zbylé několik kusů dobytka, koně pro jízdu a vůbec to nejpotřebnější, čeho do hospodářství potřeboval. Štěstí mu přálo. Za několik již roků toulala se stáda, znakem jeho opatřená, nejenom v okolních pohořích, ale museli "vaqueros"(pastevci mexičtí) jeho zajížděti až hluboko do Sierry Madre, aby je sehnali.—

Rafferty-ovi cítili se spokojenými a k tomu přispívaly i jejich hodné dítky. Nejstarší dcera, po matce Zuzana nazvaná, byla jejich miláčkem, jejich pýchou. Narozená v nejtrudnějších dobách jejich začátků, kdy s dřením téměř nadlidským základy ku své domácnosti si stavěli, byla malá dívenka jedinou jejich radostí S ní potěšili se u večer, když v práci ustali, vzpomínka na ni dodávala jim síly k dalšímu strádání. Během času rozmnožila se rodina ještě o dva členy—hochy Daniela a Franka.—

Minula léta. Na renči Rafferty-ových zatím mnoho se změnilo. Malá Zuzanka vyrostla v pannu. Byla pravým obrazem matčiným nového vydání. Štíhlá jako mladá palma, očí tmavých, poněkud blouznivých a zasmušilých, vlasů jako havran černých. Kolem rtů pohrával jí neustále jakýsi bolestný úsměv. Povahy byla spíše do sebe uzavřené než veselé. Zdědila ji po matce, která od té doby, co nad otcem jejím v dálném Východu poslední hrouda zapadla, veselého úsměvu nepoznala. — Což divu, že dívka jiné společnosti ženské v pustinách těch postrádající, přilnula k matce s celou silou své mladé duše a ssála do sebe názory o světě jí úplně neznámém, jak jí je rodička její vštěpovala.

Nejmilejší jejich zábavou bylo, když mohly si u večer vyjíti ku tmavému, hlubokému jezírku horskému a tam usednouti pod mohutný dub a naslouchati tklivému volání lesní hrdličky. Zvláště za jasných nocí, když plný měsíc fantastické útvary okolních hor ozařoval a paprsky jeho v klidné hladině jezerní se odrážely, býval pobyt na tomto místě čarokrásný. Vyseděly tu, mlčky velebným krásám přírody se obdivujíce, po dlouhé hodiny. Někdy jala se matka vypravo-

vati jí o dálném jejich bývalém domově, líčila jí ten život v krajinách osazených, popisovala nebezpečnou cestu jejich na západ, ale o příčině, proč ji podnikli, se nikdy dcerušce své nezmínila. Tato poslouchávala ji s dechem utajeným, ale to v mladé hlavě své srovnati nemohla, proč opustili rodiče její život poměrně pohodlný a přijeli až sem do této pustiny domov si založit.

Podruhé zase mohl's slyšeti, jak matka dojemným hlasem zpívá dceři své ony žalmy a zpěvy, kterým za své mladosti od otce se naučila.—Jindy opět zazněla z úst její zádumčivá ballada irská, jak ji družky v rodném Ohio při přástkách zpívávaly.

Při takovém vychovávání nebylo divu, že stala se z dcery dívka zádumčivá a snivá. Světa neznalá, řídila se jen popudem srdce svého a to zůstávalo nezkaženým.

Však jako matka vychovávala ji spíše ve směru duchovním, obral si otec za úkol, aby učinil z ní ženu způsobilou pro drsný život pohraniční. Již od nejútlejšího mládí musela cvičiti se v jízdě na koni, v střelbě a když poněkud povyrostla, i v házení lassa. Mnohý ten vagueros s úžasem hleděl na odvážné výkony "señority" a tak u nich ve vážnosti vstoupila, že by byl každý život pro ni dal. Hrubým hraničářům nic tak u ženy neimponuje, jako její odvážnosť a schopnosť, sama o sebe se postarati.

Životem takovým soustava její tělesná značně nabyla. Většinu svého času ve volné přírodě trávíc a zdravý horský vzduch do sebe ssajíc, vyvinula se v dívku tváří zdravých, sluncem poněkud osmahlých, postavy souměrně vyrostlé, údů silných a svižných. Byla pravým typem dívky pohraniční. Nebojácná, odvážná, zajížděla někdy na svém zamilovaném koníku hluboko do hor a tam vyhledala si někde příjemné místečko, kde ničím nevyrušována, oddávala se snění. Po celé hodiny, očima snivě do blankytu nebeského pohlížejíc, vyseděla tak. A o čem přemýšlela? Těžko uhodnouti. Kdo pak vyzkoumati by mohl tužby srdce dívčího, přání dívky prosté, světa neznalé? Snad si myslela, že setká se tu někde s nějakým tím kavalírem španělským, o nichž jí tolik od mexických pastevců na renči otcově napovídáno. Bylo prý jich v těchto horách v dávných časech od divochů severních hezký počet pobito.

Jindy zase zachtělo se jí společnosti lidské a tu rozjela se údolím a v letu přelétla rozlehlou pláň, která ji od pohraničných osad mexických dělila. Se závistí a žárlivostí hleděly na ni černooké, bledolící dcery potomků průvodců Kortezových, s obdivem a zraky zenícenými prohlíželi si ji nejenom mladíci ale i starší. Nebylo hned tak půvabné jezdkyně, jako señorita z americké renče. Však Zuzana pozornosti jejich si nevšímala a byl-li některý horkokrevnější poněkud dotěrnějším, pouhý pohled tmavých její očí dostačil, aby v patřičné vzdálenosti se držel.

Léta ubíhala. Zuzance bylo již přes sedmnáct, oba pak synové též značně vyrostli a byli otci svému vydatnou podporou. Zvedli se úplně po něm. Byli jako on povahy mírné, ústupné a nejmilejší zábavou jejich byla honba v hlubokých údolích horských. Na ostatním světě, o němž beztoho jen málo věděli, jim nezáleželo.

Starý Dan s manželkou svojí s radostí bezstarostné budoucnosti pohlíželi vstříc. Těšili se již, že v kruhu svých zvedených dítek odpočinou si po svízelích tohoto života, jichž zažili v míře přehojné. O hochy měli postaráno, jenom Zuzana časem dělala jim starosti. Jednalo se jim o to, aby jí příhodného ženicha nabyli, ale dívka o něčem podobném ani slyšet nechtěla. Mnohý soused byl by si přál spřáteliti se s rodinou Rafferty ho, měl syna na ženění, tolik a tolik tisíc dobytka; tu zase přijel až z Tucsonu bohatý měšťák, jindy opět šťastný zlatokop, ale všichni odjížděli z renče s nepořízenou. Rodiče to trápilo, ale majíce v živé paměti lásku svoji vlastní, nechtěli nutiti dceru k něčemu, co by jí celý život otrávíti mohlo.

Tak se měly věci u Rafferty ových. Byli již téměř dvacet let na místě usazeni, jmění jejich vzrostlo úžasně, takže často si staří rodiče mezi sebou pomyslili,

nebylo li by lépe, aby majetek svůj vyprodali a vrátili se s dětmi do rodného kraje východního. Však vzpomínka na hrozbu Jimovu dosud jim z hlavy nevymizela.

III.

Byl krásný letní den. Slunce dnes jaksi slavnostně vynořilo se přes východní hory a ozářilo leskem svým širou pláň i modravá pohoří. V přírodě ticho téměř nerušené. Jenom občas zavane od vzdálených hor západních silnější větřík, jakoby roztroušeným obyvatelům pustin sděliti chtěl zprávu, že již s nádherným průvodem blíží se ten, o jehož příchodu tolik toho napovídáno. Ano, guvernér sonorský, don Anastasio Torres měl dnes na cestě své po hranicích zavítati na celní stanici mexickou v Ochoa, osadě to ani ne deset mil od renče vzdálené. Chtěl si tu po namáhavé cestě několik dnů odpočinouti a k jeho pobavení měly býti pořádány zápasy býčí, jízdy o závod, střílení do terče a jiné hry, o zručnosti obyvatelů pouště svědčící.

Rafferty s rodinou a svými pastevci jede na slavnost.

Starý Rafferty, jenž s mexickými úředníky celnice na velmi dobré noze stál, byl ovšem s celou rodinou pozván. Slíbil, dostaviti se. Až dosud, nemusel-li, zřídka ze své renče se vzdálil, ale tentokrát umínil si vystoupiti v plném lesku svém. Celá rodina i pasáci jeho měli se zúčastniti.

"Chci," pravil choti své, když na bohaté přípravy k návštěvě té konané s úžasem hleděla, "nadutým těm kobylkářům mexickým ukázati, jak přičinlivý Amerikán i v pustině zbohatnouti může. Nebude škoditi, když jednou nenávidění od nich Američané v lesku se jim ukážou. Ostatně mám při tom ještě postranní záměr. Víš dobře, že Zuzanka naše jest na vdávání a není té nejmenší pochyby, že sjede se do Ochoa těch nejhezčích a nejbohatších junáků hojnost'. Proto se tedy nesmíme nechat zahodit."

Dobrá choť muže svého, jindy tak skromného, ani nepoznávala, ale nechtějíc mu kaziti radost', s tlumeným povzdechem se vzdálila a nikdy více o předmět ten nezavadila. — Konečně vše bylo připraveno a hospodářův obličej jen zářil, když všec o prohlédnul. A byl to skutečně malebný pohled na družinu, jež brzy po východu slunce z renče vyjížděla. Pán se syny jel napřed, za nimi klusalo asi půl

tuctu pastevců, všichni na koních bujných, hrdě hlavou pohazujících. Sedla a řemení bohatě stříbrem vykládané, prvnější ověseny byly malými zvonečky, libozvučně při každém kroku koní znějícími. Pokrývky pod sedly, barev křiklavých, z daleka oko pozorovatele poutaly. Osmahlé obličeje kryly objemné sombreros (klobouk) širokou hedvábnou pentlí otočené, u paty pak každého jezdce leskly se dlouhé ostruhy.

V jisté vzdálenosti za nimi jely obě ženské. Matka oděna v šat jednoduchý, beze všech ozdob, za to ale dceruška, na plavém koníku hrdě sedící, zářila vší tou nádherou, kterou za peníze jen koupiti bylo možno. Bledě modré hedvábí přivezeno až z dalekého Hermosilla, klobouček z té nejjemnější slámy zdobily dovedné ruce nějaké Novo-yorčanky. Útlá nožka vězela v střevíčkách safiánových, v ruce pak jemnou rukavičkou zastřené držela bičík stříbrem ko-aný.

Dlouho jely podle sebe mlčky. Matka čas od času pokradmo na dceru, lhostejně a snivě třesoucím se vzduchem na vzdálené modravé pohoří hledící, popatřila.

"Zuzanko", oslovila ji, "kam pak jsi se tak zadívala? Jsi tak smutná, jakoby jsi ani ku slavnostem tak okázalým nejela."

"Ach, matinko," odvětila dceruška hlasem stísněným, "věřte mi, že bych se raději zpět obrátila. Jakýsi vnitřní hlas mi praví, že jízda tato bude pro mne osudnou."

Svěsila hlavu a zamyslila se.

"Jsi ty podivné děvče," řekla matka něžně; "jiná na tvém místě by si toho vážila, že v takovém lesku se může světu ukázati."

"Mně svět ničím," pravila Zuzanka. "Světem mým pouze naše renč a nejbližší okolí. To mi úplně postačuje."

Matka znala až příliš dobře dcerušku svoji, než aby se snažila názory jí vymluviti, proto raději umlkla. Za to pasáci před nimi jedoucí byli v náladě té nejrůžovější. V cinkot zvonečků mísily se bujné jejich výkřiky a střelba z pistolí. Brzy jako poplašení ptáci v divokém trysku od sebe se rozjeli, aby po nějaké chvilce, všeliké krkolomné kousky při tom provádějíce, opět do řady se vrátili.

Konečně přijel průvod ku řece San Pedro, tajícími sněhy rozvodněné a beze vší nehody ji přeplaviv, stanul na rovině těsně k osadě přiléhající, na níž se slavnosti odbývati měly. Bylo tu postaveno několik stanů, v nichž vzácnější hosti před úpalem slunečním odpočinouti si mohli. Příjezd majitele americké renče způsobil mezi lidem na prostranství již shromážděným takové pohnutí, jakoby byl guvernér sám již byl přijel. Shrnuli se kolem nich ti nejpřednější šlechtici okolní, v bohaté šaty odění, aby jim ruku na přivítanou podali, pohlcovali je zraky závistivými otrhaní peonové, z povzdálečí pak hlouček temnolících Yakisů se stoickým klidem na ně pohlížel. Sešli potomci tito slavných kdysi Aztéků s nepřístupných skalních sídel svých, aby na své oči spatřili muže, o němž slyšeli, že za svého guvernérství musí zlomiti jejich moc. Američané uvedeni do jednoho ze stanů, sluhové pak s koňmi dále do prérie zajeli, kdež je na dlouhé lariaty uvázali.

K poledním konečně vrátili se vyslaní zvědové se zprávou, že velmožný pán již se blíží. Ihned ti nejpřednější šlechtici a měšťané sedli na koně a vyjeli mu v ústrety.

Guvernér, doprovázen oddílem jízdy mexické, přijel. Byl to muž malý, zavalitý, tváří jako vosk žlutých, vzhledu nepříjemného. Na první pohled bylo viděti, že jest potomkem židů, kteří za času válek s Maury raději se dali pokřtiti, než by byli zemi opustili.

Američané byli mu představeni. Dlouhým, smyslným pohledem utkvěl na krásném obličeji Zuzančině, jež ve zmatku oči sklopila.

"Santa Madonna!" zvolal, obraceje se ku hrdě tu stojícímu americkému osadníku. "Jak mohl jste, señore, tak krásnou květinku v pustinách těchto vypěstovati? Svatá Panno! dělala by čest' tomu nejpřednějšímu dvoru šlechtickému."

Dan jenom pohrdlivě pokrčil rameny a bylo po rozmluvě.

K večeru, kdy již paprsky sluneční ve svém úpalu ustávaly, měly započíti slavnosti. Zápas s býky měl býti jejich začátkem. K tomu cíli ohraženo místo plotem a po jedné straně zřízena řada vyvýšených sedadel pro vzácnější hosty. Býci byli toho nejdivějšího plemene a chováni byli v stájích u jednoho konce zápasiště na rychlo z prken postavených. Zápasníci, matadoři, obstaráni až z hlavního města Mexika, a byli mezi nimi někteří, jichž skráně nejedna šlechtična španělská věncem z vavřínu ověnčila.

Starý Rafferty s rodinou svojí jenom s nechutí zúčastnili se surové zábavy té; nechtěli však prohřešiti se proti etiketě a uraziti hostitele své. Starý hospodář skoro již litoval, že vážil cestu svou sem, ale bylo již pozdě; umínil si však, že nazejtří již vrátí se do klidného svého domova. Za to sluhům jeho se tu líbilo. Octli se opět jednou mezi známými, jimž tolik toho o svém americkém pánovi měli povídati. Chválili jeho štědrost', dobrotu, s mnohým nadsazováním mluvili o spanilé señoritě, s úctou zmiňovali se o paní vždy zasmušilé.

Zápasy nastaly a měly obyčejný průběh. Diváci po každém skolení rozzuřeného býka dávali vítězi pochvalu svou hlasitým způsobem na jevo. Naši známí nemohli se již ani konce surového toho divadla dočkati. Zvláště Zuzanku to nezajímalo. Seděla s očima sklopenýma a ani ve snu jí nenapadlo, že jest předmětem touživých pohledů mladého muže, který nedaleko ní seděl a očí s ní téměř nespouštěl. Oděn byl v nádhernou uniformu vrchního úřadníka celního. Po straně houpal se mu kord se zlatou rukojetí, za pasem pak třpytila se stříbrem kovaná pistol. Byl to muž asi pětadvacetiletý, postavy štíhlé, ale silné, očí jiskrných, vlasů černých. Obličej jeho neměl to zbarvení žlutavé, jaké obyčejně u Mexičanů všech tříd nalezáme; byl spíše bledý, unylý a nebýti ostatních známek, které původu jeho španělskému nasvědčovaly, byl by jej každý měl za syna mlhavého Albionu. Byl to don Elizario Gonzales, šlechtic bohatý a v přítomné době představený celnice v Ochoa. Byl dosud svobodným, ač mnohá černooká dcera Evina mu léčky kladla a i nyní při slavnostech byl od starostlivých señor všelikým způsobem vyznamenáván. On však nezdál se míti oči pro nic jiného než jen pro spanilou, v zadumání sedící dívku. Neznal ji, neboť jenom krátký čas teprvé na stanici dlel.

Tu oznámeno vyvolávačem, že poslední zvíře do arény bude vpuštěno. Byl to jeden z těch největších a nejdivočejších býků. Každý z diváků napnul zrak i sluch. I Zuzanka zdvihla hlavu, aby hrozného toho odchovance plání spatřila. S hlubokým zařváním vběhnul ohromný býk do ohrady. Po několika skocích stanul, hlavou potřásl a krvavýma očima kolem se rozhlédnul. Však nebylo mu dlouho poklidu popřáno. Odvážní matadoři hnedle se kolem něho skupili a zápas nastal. Nic mu nespomohlo, že dva koně protivníků svých rohama rozpáral. Rána na ránu dopadala na tlusté jeho tělo, krev z ran se řinoucí ubírala mu sil a již se zdálo, že klesne.

Tu ale sebral poslední síly své a útěkem chtěl se před hroznými svými mučiteli spasiti. Jakoby byl věděl, že jen k vůli těm vznešenějším on na toto mučení vydán jest, rozběhnul se přímo proti sedadlům, mocným nárazem rozlomil chatrně stavěný plot a jal se, zuřivě při tom buče, sedadla na vše strany rozhazovati. Všechen lid hrůzou vykřiknul. Matadoři jako přimrazeni zůstali stát, ale hned se vzpamatovali a za zvířetem se hnali.

Diváci na sedadlech rozprchli se na vše strany, jenom dívka, v bleděmodré hedvábí oděná, se nehýbala. Jakási čarovná moc upoutala jí na místo; již již cítila horký dech býka, viděla, jak hotoví se ponořiti rohy své do šatu dolů splývajícího, když v tom zazní rána a býk, do srdce trefen, klesá k zemi. — Omdlela.

IV.

Jasně třpytily se hvězdy na obloze, umlknul již veškeren život na prostranství před stany, jenom čas od času zazněl z úzkých uliček osady tlumený popěvek,

břinkot harfy a veselý smích. — Zuzanka, jako smrt bledá, se probudila. Ležela ve stanu na lůžku z přikrývek upraveném. Matným zrakem kolem sebe se ohlédla, až spočinula na matce, u hlav na nízké stoličce sedící.

"Co se to se mnou dálo, matinko?" otázala se hlasem slabým. "Ach, to zuřivé zvíře! Pořád je mám před očima. Jak se to stalo, že jsem téměř z jisté smrti vyvázla?"

"Upokoj se, dceruško," odpověděla matka, černé vlasy jí s čela odhrnujíc. "Mladý jeden kavalír mexický skolil je právě v tom okamžiku, když se na tebe chystalo. My všichni byli jsme hrůzou tak zmámeni, že jsme se nemohli ani hnouti."

"Kavalír mexický, pravíte?" zvolala dívka s udivením. "Kde jest, abych mu poděkovala?"

"Byl zde již několikráte, aby se po tvém stavu otázal," řekla matka. "Přijde prý opět ráno, potom se mu můžeš sama poděkovati. My s otcem jsme již tak učinili."

Těmi slovy mladá děva se upokojila a brzy pevně usnula.

Sotva že první červánky na východním nebi se objevily, přišel don Gonzales, aby se podíval, jak se dívce jím zachráněné vede. Zuzana rychle povstala, aby ochranitele svého přivítala. Otec se syny a chotí, jakoby zůmyslně, v y š l i ven, aby přítomností svou dívku u vyjadřování díků do rozpaků nepřivedli.

Mladý c e l n í úřadník vstoupil a d v o r n ě před překvapenou dívkou se uklonil.

"Bueno d i e, señorita!" zvolal, "těší mne, že na vás leknutí nemělo horších následků."

Dívka s úžasem na krásného muže pohlížela. Bledé tváře její najednou vzplanuly, rty se pohnuly a hlasem rozechvělým jala se mu slovy upřímnými děkovati.

Mladý šlechtic nezdál se, že by dbal příliš její slov díků,

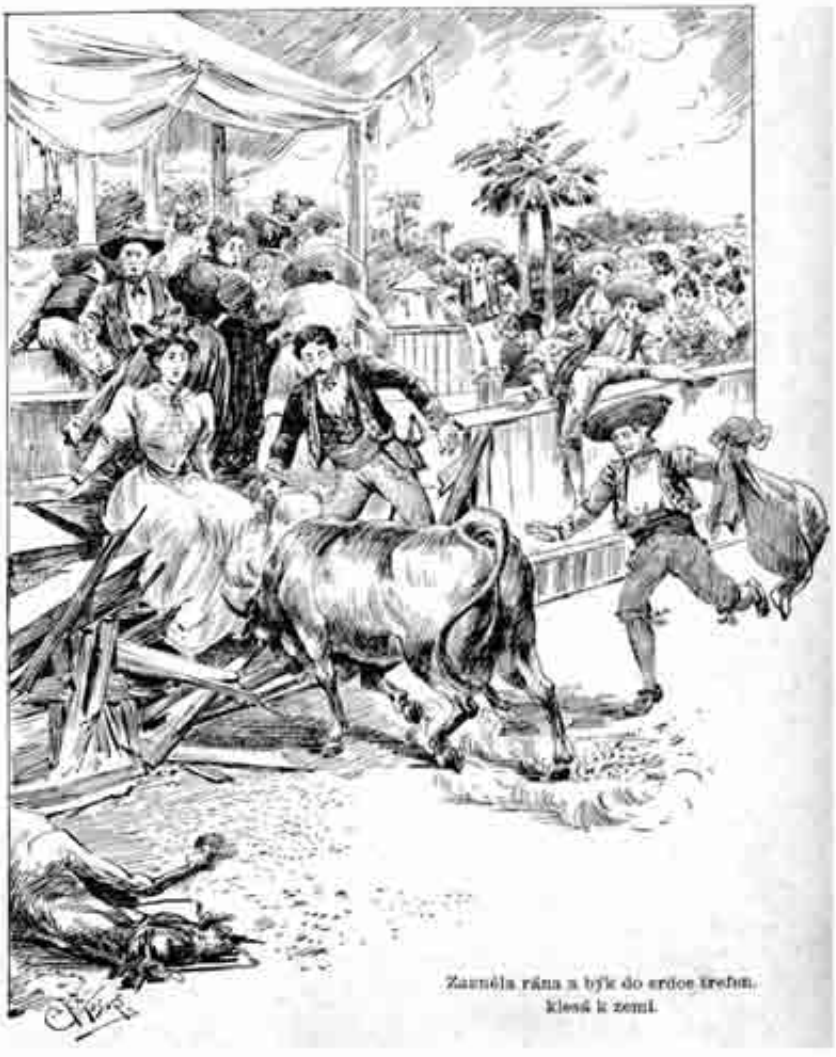

Zasněla rána a býk do srdce trefen, klesá k zemi.

ale za to zraky panenskou její krásu téměř pohlcoval. Když domluvila, podala mu malou ručku svou. On dle spůsobu své země ji políbil, což nezkušenou Zuzanku udivením naplnilo.

"Neznám sice vašeho jmena, señore," pravila, "ale oči vaše mi praví, že jste mužem poctivým, pravým kavalírem. Těšilo by mne velmi, kdybyste nás někdy na naší samotě navštívil. Ovšem, bude li vám to možno."

"Milerád použiji pozvání tohoto. Jsem don Elizario Gonzales, vrchník zdejší celnice, statky mé však daleko odtud. Rozkošný stát Durango jest mým domovem, tam na mnoha stech lígách stojí bohaté haziendy mé. Vstoupil jsem do služeb státních jenom, abych poznal svět."

"Abyste poznal svět? Můj bože," zvolala dívka, "já zase bych ráda, abych vůbec o světě nezvěděla. Než mějte se dobře a nezapomeňte na nás."

"Nezapomenu, señorito, adioso, cara mia, dobrý duch vás na cestě k domovu provázej." Dvorně se uklonil a ze stanu vyšel.

Když za nějakou chvíli Rafferty-ovi k odjezdu připraveni stáli, přihnal se na krásném, ohnivém koni mexickém mladý úředník, aby vážené hosty kus cesty vyprovodil. Jel s hospodářem u předu a vybral pro ně to nejlepší místo ku přebrodění se přes rozvodněnou řeku. Když pak hodný kus cesty ujel, potřásl osadníkovi pravicí a ukloniv se, hledě při tom na mladou dívku, dvorně oboum dámám, zasadil koni ostruhy a jako na perutích větru zmizel.

Cesta k domovu byla pravým opakem jízdy včerejší. Starý Dan se mrzel, že nadarmo vydal život milované dcery v šanc, synům nelíbily se hrubé a naduté způsoby jejich sousedů; matka s dcerou pak v podivné myšlénky byly zabrány. A což ubozí pastevci! Jak se těšili, že několik dní aspoň odpočinou si od namahavého svého zaměstnání a pobaví se oblíbenými hrami, jichž tak dlouho postrádali a zatím, sotva že se obhlédli, musí se s pánem vraceti domů. Nebýti jinak dobré služby, jistě by tak byli neučinili.

Na renči brzy opět vše vrátilo se do starých kolejí; na příjezd guvernérův zřídka vzpomínáno. Jenom se Zuzankou stala se změna. Ač nikdy nebyla příliš veselou, stala se nyní ještě smutnější, zamlklejší. Po celé chvíle vydržela státi na jednom místě a do prázdna hleděti. Častěji nyní si vyjížděla do hor a tam mnohdy po celý den vydržela. Vzpomínala snad na duchy kavalírů v pohoří tomto dle pověsti ubitých? O nikoliv! Myslela však na kavalíra živého, očí jiskrných, vlasů černých, jenž slíbil, že ji navštíví, ale dle všeho na ni zapomněl. Vracela se z takových jízd vždy rozrušenější, smutnější.

Jednoho dne byla sama doma. Otec se syny a pastevci dlel v horách za dobytkem, jenž ku podzimnímu znamenání sháněn byl, matka pak k nemocné sousedce na návštěvu si vyjela. Seděla v zamyšlení u vesele v krbu plápolajícího ohně a lhostejně dívala se do zmítajících se plamenů. Tu zaslechla náhle štěkot psa. Srdce v ní mocně poskočilo. Věděla, že někdo cizí se blíží a proto spěšně k oknu přistoupila. A hle! kdo nepřijíždí a tu se nevezme, jako ten dávno očekávaný don Elisario Gonzales. Jak sluší mu to na koni bujném, jemuž na kamenité stezce při prudkém trysku z podkov jiskry jen srší! Vyšla ven. Jezdec v letu se přiblížil a náhlým trhnutím koně před Zuzankou na místě zastavil, výkon to, který jen ten nejzkušenější jezdec dovésti může. Lehce ze sedla se vyhoupnul a dvorně mladé dívce se ukloniv, ruku jí podával.

"Odpusťte, cara mia," pravil hlasem srdečným, "že jsem návštěvou svojí tak dlouho odkládal. Kdybych byl mohl dle srdce svého jednati," a při tom zadíval se do uzardělých tváří dívčiných, "byl bych tu byl již dávno. Dlouhá výprava za podloudníky mne zdržela."

"Ach, jak nebezpečný to máte úřad," zvolala Zuzanka hlasem ulekaným, "než vejděte a odpočiňte si po dlouhé jízdě u nás."

Po těchto slovech mladý celník koně u sloupu blíže stavení stojícího uvázal a dívku do prostranné a pohodlně zařízené světnice následoval.—Rozmluva jejich vázla, za to ale oči jejich tím více mluvily a když asi za hodinu mladý šlechtic

s očima planoucíma mladé dívce ruku na rozloučenou tiskl, mohl každý seznati, že si mladí lidé ti porozuměli. Don Gonzales se slibem, že co nejdříve zase přijede, odjel.

Zuzanka žila nyní jako v nebi. Ten neurčitý pocit, který až posud nitrem jejím zmítal, nabyl najednou určitého tvaru a naplnil srdce její rozkoší nevýslovnou. Milovala první láskou svou — ohnivě, upřímně. Jsouc příliš šťastnou v nevinném srdci svém považovala to za svoji povinnosť, aby sladké své tajemství sdělila s tou, jíž na světě nejvíce důvěřovala—svou matkou. Otevřela jí jednou pod večer na břehu tichého jezírka srdce své, nemajíc ani zdání, že matku zprávou tou zarmoutí.

"Dceroško má," pravila tato s povzdechem, "mám jaksi strach, který si ostatně vysvětliti nemohu, že poměr tvůj ku mladému muži nic dobrého nepřinese. Musím se ve věci té s otcem poraditi."

Starý hospodář, když uslyšel o záletech mladého celníka, z počátku zuřil a v úmyslu měl, okamžitě do Ochoa se odebrati a mladému muži všechnu další návštěvu zakázati. Po chladnější však úvaze a slzami dcery své a prosbami choti pohnut, dospěl k tomu náhledu, že bude nejlépe, když nejdříve záměry mexického kavalíra sezná. Když tento opět jednou na renč zavítal, pod zástinkou jakousi vzal jej stranou a dlouho s ním vážně hovořil.

Zuzanka dobře věděla, že rozmluva týká se jí a na celém těle se třesouc, očekávala její výsledek. Jak si oddechla, když otec s vyjasněnou tváří, mladého úředníka za ruku veda, se vrátil. Byla jista, že milostnému poměru jejich se žádné strany překážky kladeny nebudou. A skutečně, bylo v přítomnosti její a ostatních členů rodiny ujednáno, že don Gonzales o své propuštění ze služby zadá, statky své rodinné buď prodá nebo pronajme a pak na půdě Soustátí někde v blízkosti se usadí. Za šest měsíců mínil poměry své tak upraviti, že by mohl milovanou děvu do nově upravené domácnosti uvésti.

Za všeobecné spokojenosti všech rozloučil se mladý celník na renči, aby hned na provedení plánů svých pracovati začal. Při tom ovšem navštěvoval nevěstu svou, aby jí sdělioval, jak daleko ještě k vyplnění jejich nejvřelejší touhy — ku sňatku. Byli v očekávání tom šťastni.

V.

Vraťme se nyní ku Jimu Brooksovi. Viděli jsme jej naposledy, jak přistoupil ku armádě severní, ale vřaděn do jiného pluku, než byl nenáviděný sok jeho, Daniel Rafferty. Tak se stalo, že jeden o druhém vzdor horlivému vyptávání nevěděl.

Jimovi u vojska se dobře nevedlo. Svou neurvalou povahou způsobil si mnoho nepřátel a do častých trestů upadal, ač v bitvách nebylo statečnějšího muže nad něho. Červ žárlivosti a nenávisti neustále na srdci mu hlodal, takže si přál, aby smrtí hrdinnou tržzni té ušel. Však střely nepřátelské jakoby se mu vyhýbaly, ani toho nejmenšího poranění nedoznal. Když pak tříletá služba jeho uplynula, měl sto chutí znovu se dát naverbovati, ale jakýsi vnitřní hlas mu neustále našeptával, aby aspoň na nějaký čas domů se podíval a shlédnul, jak vyhlídky jeho na dosažení ruky dcery pastorovy stojí. Uposlechl hlasu toho a domů se vrátil.

Jaké však bylo jeho překvapení a vztek, když se dověděl, že sok jeho s dívkou milovanou co svou chotí z krajiny před dvěma týdny na dobro odejel a k západu se obrátil.

V prvním okamžiku nevěděl, co by měl dělati. Brzy chtěl jíti k vojsku zpět, hned zase vydati se za uprchlíky. Zoufalosť a smrtelná nenávisť jím lomcovala. Však po nějakém čase s osudem svým se smířil a počal chladněji uvažovati.

"Však ty mi neujdeš, ty zrádný druhu mládí," říkával sám k sobě. "Co jsem ti slíbil, vykonám, kdyby mne to mělo i život státi." Rodiče jeho v krátce potom jeden po druhém zemřeli a on zůstal na staré farmě samoten. Pravím samoten, ač myšlénka na pomstu byla mu družkou nerozlučnou. S ní se obíral, když s hla-

vou sklopenou zanedbané své pozemky prohlížel, na ni myslel, když na lůžko se kladl, o ní snil. Život v okolí stal se mu pravou mukou, neboť vše mu nenáviděného soka a zhrzenou jeho lásku připomínalo. Práce, ten jediný lék proti takovému stavu duševnímu, se mu zprotivila, neboť jí na vojně odvyknul a proto s radostí uchopil se příležitosti, když se mu kupec na jeho rodinnou farmu nabídnul.

Jakmile měl stržené za farmu peníze v kapse, vyhoupnul se na silného koně a s nikým se nerozloučiv, ku západu za předmětem své nenávisti se pustil. Od odjezdu novomanželů teprve tři měsíce uplynuly a tudíž bylo mu snadno je stopovati. Pamatovali se osadníci ještě dobře na mladou ženu tváří truchlivých a na statného muže, jejího průvodce, jak zdlouhavým pochodem k západu se ubírali. To Jimovi postačilo a tak se stalo, že dojel až do západního Kansasu, kde od pasáků tamnějších se dověděl, že asi v ten čas přidal se mladý párek, až dosud sám pro sebe cestující, ku velké karavaně do Kalifornie táhnoucí. Pravili dále, že karavana těžkými vozy provázená, volila raději delší ale pohodlnější cestu přes Nové Mexiko a Arizonu, ale radili mu, by přímo k západu se pustil, na koni že snadno Skalné Hory přerazí a do zaslíbené země třeba dříve se dostane, nežli ti, za nimiž jede.

Jim dobře míněné rady pastevců uposlechl a bez rozmýšlení ku Skalným Horám zaměřil. Ani ve snu mu nenapadlo, že by se mohl Dan na cestě od karavany odtrhnouti; hrubě se zachechtal, když vzpomněl si, jak se budou novomanželé tvářit, až svého mstitele před sebou spatří. Beze vší významnější nehody překročil pohoří a brzy octnul se v údolích horního toku řeky Sacramento, jež zlatokopy jen se hemžilo. Započal ihned svoje pátrání. Vyptával se každého nově přichozího, nepropásl ani jedinou karavanu, jež okolím na jiné místo se ubírala, ale vše marné, o své uprchlé mladé ženě, za jakou Zuzanku, by soustrast u každého zbudil, vydával, se nedověděl ničeho. Vydal se konečně po všech hornických táborech, všude bedlivě vyzvídaje, ale cesty jeho byly marné, takže po roce rozmrzen nad nezdarem svým vrátil se na místo první.

Nyní však nastaly pro něho doby krušné. Až dosud jedinou jeho myšlénkou bylo, aby pomstu svou ukojil a proto neměl času ani chutě po nějaké práci se ohlédnouti. Dokud měl peníze, bylo vše dobře, ale ty se během času rozkutálely a jemu nezbývalo nic než chopiti se nějakého zaměstnání nebo smrtí hladem zemříti. Rozhodnul se pro první.

Tu ale vmetl mu osud do cesty ženu, jež na další život jeho měla veliký vliv. Byla vdovou, chotě jejího před dvěma lety pro krádež koní vigilanti (bdělci) oběsili. Ona však nebyla o nic lepší, než zvěčnělý její manžel. Pocházejíc z matky Indiánky a otce běloocha, spojovala v sobě všechny ty nejhorší vlastnosti obou plemen. Malý hoch, jménem Fred, a chatrná bouda na svahu horském, bylo vše, co jí po manželi—dobrodruhu zbylo. Byla ještě mladou a dosti slušně vyhlížející ženštinou, ač nemírné pití ji kvapně krásy zbavovalo. Jim seznámil se s ní v herně, kde její neohrožené chování oproti hrubým horníkům se mu zalíbilo. Nabídnul jí svou ruku a když tato ji přijala, beze všech okolků k ní do horské chatrče se přestěhoval.

Zbyla-li v Jimovi až dosud jenom jiskra dobrých vlastností, zmizela pod zhoubným vlivem této ženy ďáblice na dobro. Ona pověděla mu, jak lze peníze bez namáhání vydělávati a skutečně netrvalo to dlouho, nebylo podvodnějšího hráče nad Jima Brookse v celém táboru. Mladý Fred, od přirozenosti již srdce zkaženého, kráčel věrně v šlépějích svého otčíma. A jak také mohl jednati jinak? Matka jej k ničemu lepšímu nevedla a sám sobě ponechán, brzo octnul se ve společnosti sobě rovných hochů, od nichž jenom tomu nejhoršímu se přiučil. Když povyrostl, zasvětil jej otčím jeho v tajnosti podvodné hry a brzy byl učeň nad mistra. V chatrči horské zavládly časy veselé. S plnýma kapsama vracívali se otec i syn domů z tábora a tu nastalo hýření to nejpustší. K vůli opatrnosti museli ovšem někdy prohráti, ač přece nemohli se sebe podezření svrhnouti, že hrajou podvodně.

Najednou ale stalo se, že do tábora zavítala četná tlupa vystěhovalců z východu a ti, když shlédli, v jakém bídném stavu morálním tábor, jinak velmi výhodný, se nalézá, umínili si, že osadu hornickou všech špatných živlů zbaví. Brzy získali si souhlasu všech rozvážnějších starších kovkopů, takže, jsouce ve značné většině, směle mohli vystoupiti.

Jim Brooks se synem a ženou byli prvními, jimž krátká lhůta k opuštění tábora povolena. S kletbou na rtech odcházeli z místa, kde se jim tak dobře vedlo a vydali se na cestu do jiných táborů. Však Štěstěna se od nich začala odvrácet, neboť nekalá jejich pověst je předcházela. Vyhráli sice časem v místech, kde nikdo jich neznal, nějakou částku, ale to nijak nestačilo ku hýřivému jejich životu. Z Jima, jenž v kraji rodném nikdy přílišnému pití neholdoval, stal se během času ochlasta, jemuž hned tak nebylo rovno. Samo sebou se rozumí, že mladý Fred daleko za otcem nezůstával.

Takovým životem uplynulo jim sedmnáct let. Fred vyrostl zatím v statného mladíka a nebýti toho potměšilého a někdy přímo ukrutného výrazu jeho očí, mohl býti i hezkým nazýván. Byli nyní samotni, neboť matku Fredovu před dvěma roky v pohoří Siskyou na pomezí oregonském pochovali. Krutá zimnice zatočila zkrátka se ženou, jejíž zdraví nezřízeným životem tak již dosti bylo podkopáno.

Jim Brooks až dosud nezapomněl na přísahu, kterou v mladých letech složil. Pustil ji částečně s mysli, když štěstí ve hře se naň usmívalo a on v smyslných požitcích zabrán, neměl času na něco jiného myšliti. Nyní však, když naň bída opět s celou hrůzou svou doléhati počínala, vrátila se mu myšlénka na pomstu se silou ještě větší než dříve, ač měl velmi málo naděje, že ji kdy ukojí. Ženě své ani nevlastnímu synovi se nikdy o svém minulém životě nezmínil, ano ani pravého rodinného jména svého jim nesdělil.

Tu ale stalo se něco, co mělo na další vývin událostí vliv značný. Jim, nepohodnuv se k vůli jakési nepatrnosti s nezdárným synem svým, zanechal jej v San Franciscu a sám na cestu se vydal. Měl v úmyslu dostati se do krajin oregonských a odtud třeba pustiti se až na Alasku, o jejímž bohatství na zlato tolik toho již byl slyšel. Jednoho večera dorazil na velkou ovčáckou farmu, jejíž dobrosrdečný a poněkud více mluvný vlastník s radostí mu nocleh popřál.

"Budu mít aspoň za dlouhého večera společníka," pravil vesele. "Od té doby, co mi žena s milánem svým utekla, žiju tu beztoho jako na poušti."

Po slovech těch zavedl Jima do prostranné jizby, kde ve velkém krbu silný oheň praskal. Jim bez dlouhého pobízení vrhnul sebou na hrubou židli a dal se s chutí do předloženého mu jídla. Když se nasytil, usadil se vedle farmáře u ohně a trpělivě steskům jeho na falešný svět naslouchal.

"Ano, cizinče," povzdychnul si po delší řeči ovčák, "tak to jest již na tom světě. Já jsem měl ve státu Ohio pěkný majetek, ale tu něco do ženy mé vlezlo, a nedala si pokoje, dokud jsem se ku velké společnosti do Kalifornie se ubírající nepřidal. Sám ďábel jí tu myšlénku vnuknul. Jsem tu již na dvacátý rok ale spokojené okamžiky, které jsem tu zažil, mohl bych na prsty spočítati. Jedno dítko po druhém mi tu zemřelo a konečně i žena se mi zpronevěřila a mně uprchla."

"Neberte si to tak k srdci, krajane," řekl s líčenou soustrastí Jim. "Mohu vás tak nazývati, neboť kolébka moje stála na březích modrého Ohia. Též mně, již tomu dvacet let, uprchla žínka, co já zatím na bojišti za věc severní život nasazoval. Utekla mi s přítelem mého mládí a jak jsem slyšel, odebrali se někam sem, ač vzdor horlivému svému pátrání se mi dosud nepodařilo s nimi se setkati."

Po slovech těch starý ovčák hluboce se zamyslil. Najednou ale se vzchopil a upřev zraky své na tvář Jimovu, pravil:

"Popište mi důkladně, jak oba mladí lidé vyhlíželi, možná, že vám budu s to sděliti něco bližšího o nich."

Jim překvapením oči na něj vyvalil, potom pak, jak mohl nejdůkladněji, mu oba uprchlíky popsal. Farmář s účastenstvím pozorně řeči jeho naslouchal.

"Ano, to jsou oni," zvolal. "Máte pravdu, že jste je zde v Kalifornii nalézti nemohl. Dobře-li se pamatuji, dohonili jsme je v západním Kansasu a milerádi je do své společnosti přijali. Když však jsme přijeli do Tucsonu v Arizoně, tu rozmyslil se muž její, za jakého jsme jej vždy považovali a zůstal zpět. Bylo mně líto té zádumčivě vyhlížející ženy, ale pomoci jsem jí nemohl."

V Jimovi při zprávě té každá žilka hrála. Stará nenávisť opět v plné síle v něm se rozmohla. Ač po celodenní schůzi značně byl umdlen, předce po celou noc ani oka nezamhouřil. Rozličné plány kmitaly mu mozkem, ale na ničem pevnějším se ustanoviti nemohl. Jedné věci si byl jist, že se totiž musí se synem smířiti, jemu vše vypověděti a s ním odebrati se v místo, kde by sok jeho zdržovati se mohl.

Sotva se rozednilo, vstal a připravil se na cestu. Ani laskavého vyzvání farmářova, by na snídaní počkal, nedbal, ale poděkovav mu jak za nocleh tak i též za vítanou mu zprávu, rychlými kroky vydal se zpět do metropole tichomořské. Po dlouhém hledání nalezl povedeného svého synatora a mnoho výmluvnosti a ještě více sebezapření na to vynaložil, nežli jej přiměl, aby jej doprovodil. Po dvouměsíčním trapném putování dorazili konečně do starožitného města španělského, Tucsonu, kdež Jim velmi snadno o Rafferty ových se dověděl. Byla rodina ta daleko široko známá. Jim prozatím, aby nevzbudil podezření, mnoho se na poměry jejich nevyptával; myslel, že sám se o všem přesvědčí, až dorazí na místo. Po krátkém odpočinku vydali se opět na cestu ku americké renči.

VI.

"Jestli pak víte," zvolal starý osadník, když s rodinou svojí jednoho krásného listopadového dne u oběda seděl, "že máme nové sousedy? Zajel jsem dnes ráno úžlabinou poněkud dále do hor, abych se přesvědčil, zda-li poslední zemětřesení nezničilo studánku, když tu těsně při břehu vyschlého potoka spatřím chatrnou chatu, z níž štíhlý mladík, pohledu odporného, vyšel. Na mé pozdravení ani neodpověděl, ale upřeně za mnou pohlížel, až jsem zajel. Dle všeho se mi zdá, že má ještě soudruha, neboť mi připadalo, jakobych byl v otvoru za okno sloužícím nějakou postavu mihnouti se spatřil."

"Budou to třeba nějací prospektoři," podotknul jeden ze synů, "a když nenaleznou, po čem touží, zase tak nenadále jako přišli, odejdou."

"To můžeš míti pravdy, Franku," řekl starý Dan, "vzdor tomu přece nakážu pastevcům, aby nové sousedy nespouštěli s očí. Pohled a chování mladíkovo nevzbudilo u mne právě tu největší důvěru."

Tím byla věc odbyta a na cizince skoro zapomenuto.

Asi za čtrnácte dní po shora vypravovaném vyjela si mladá dcerka hospodáře na oblíbeném koníku do otevřené prérie. Volila poslední čas vždy tento směr, neboť těšilo jí, že může poněkud blíže svému miláčkovi dlíti a shlédnouti ty bílé zdi celnice, jež jej skrývají. Kdyby jí byl v tom stud dívčí nebránil, byla by se s větrem o závod k němu pustila. Takto ale dlouhým pohledem utkvěla na místě, kde život její vzal na se jiný směr a hluboce si povzdechnouc, v zadumání volným krokem k domovu se obrátila. Přijela na malou vysočinu, odkud již mohla rodnou střechu mezi stromy spatřiti. V myšlénkách s milencem svým se obírajíc, ani si nepovšimla, že nedaleko před ní na pěšině stojí pěkně urostlý mladík a s úžasem na ni pohlíží.

"Dobrý večer, slečno," zvolal, když se k němu přiblížila. "Jak vidím, chcete užíti krásného počasí a vyjela jste si trochu."

Zuzanka v překvapení pozdvihla oči, ale při pohledu na nestálý zrak jinochův projel jí celým tělem mráz. Ač muž ten jí ničím neublížil, přece pocítila k němu náhlý odpor. Velmi jí též překvapilo, že mladík proti zvyku v krajině té panujícímu, angličinou s přízvukem západu vlastním ji oslovil.

"Děkuji, pane, za pozdravení," odpověděla mu, užívajíc při tom rovněž řeči anglické, "jest to mou každodenní zábavou. Dnes jsem se poněkud déle zdržela, proto odpusťte, že spěchám. Dobrý den, pane."

S těmi slovy dvorně mladíkovi se uklonila, a prudkým tryskem zrakům jeho v hustém křoví zmizela.

Fred u vytržení za ní hleděl. Tolik krásy v těchto místech nalézti mu nikdy na mysl nepřišlo. Dlouho tak v přemýšlení stál, až jej k západu schylující se slunce k návratu do chatrče upomenulo.

"Tahle dívka musí býti mou," zabručel pro sebe; "nemyslil jsem, že by ženská tvář na mne takový dojem učiniti mohla. K vůli ní třeba bych zločinného života zanechal. Ale, přisámbůh, odmítne-li mne, pak zví, jakým ďáblem býti mohu."

Otčímu svému, jenž téměř z chatrče za dne, aby se neprozradil, ani nevycházel, se o svém dobrodružství nezmínil. Kdykoliv byl doma, neopomenul dostaviti se ku pěšině, kudy dívka na projížďku se ubírala. Někdy ovšem uplynulo mnoho dní, že chatrč jejich zůstávala prázdnou, neboť oba přidružili se k sobě rovným a častých výprav podloudnických se zúčastňovali. Při jedné takové výpravě byl starý Jim dosti bolestně, ač ne nebezpečně od pohraniční stráže mexické raněn. Nuceni tedy byli oba na nějaký čas doma zůstati. Nyní měl starý dobrodruh dosti příležitosti, aby o plánech ku provedení pomsty své vedoucích přemýšlel. Radil se se synem, ale ten vždy hrubě mu odsekl, aby vyčkal, až on bude připraven. Řekl překvapenému otčímovi do očí, že bez jeho svolení nikomu na renči ani vlas nesmí býti zkřiven.—Pasáci, pamatujíce na příkaz pánův, častěji kolem chalupy obou dobrodruhů jezdili, ale nic podezřelého nezporovali. Ano, někteří z nich se i s nimi jaksi spřátelili a od nich se dověděli o všech poměrech na renči. Praveno jim, že mladá dcerka z jara provdá se za celního úředníka mexického, jak se navzájem milují a podobně. Zmínili se též, že těší se na brzkou buena noche (dobrá noc—vánoce) kdy pán jejich jim vždy několikadenní dovolenou udělí.

"Dobrý večer, slečno" vyrazil, když se k němu přiblížila.

Fredovi při zprávách těch žluč jen kypěla. Žárlivosť strašná se jej zmocnila. Umínil si ale ještě jednou se opanovati a dívku upřímně na její smýšlení se optati. Den ode dne chodil na známou mu pěšinu, ale jenom zřídka kdy podařilo se mu předmět divoké své lásky zdáli spatřiti. Vyhlédla si jinou cestu, aby se s mladíkem, který se jí proti vůli její vnucoval, setkati nemusela.

Byl den před štědrým večerem. Don Elisario zajel si na renč, aby rodičům a rodině své nevěsty šťastných a veselých svátků přál. K večeru pak, doprovázen

kus cesty Zuzankou, ubíral se k domovu. Náhoda tomu chtěla, že Fred toho dne na honbu si vyšel, aby nějakou zvěřinu na svátky zaopatřil a právě měl v úmyslu překročiti širokou pěšinu, když mladé lidi v rozmluvě zabrané spatřil. Skočiti za vyčnívající skalisko, bylo dílem okamžiku. Měl sice sto chutí vpáliti šťastnému soupeři svému obsah hlavně své ručnice do srdce, ale tím by byl dívky nezískal. Byl zvědav, co si mladí ti lidé povídají. Štěstí mu přálo.

Když přijeli na blízku něho, stanuli.

"Musím se vrátiti, señore," pravila lahodnou řečí španělskou, jíž Fred dosti obstojně mocen byl. "Zapomněla jsem, ano, abych pravdu řekla, nechtěla jsem vás znepokojovati věcí, která, ač z počátku jsem si jí nevšímala, mne nyní někdy obavou naplňuje."

"Co jest to, cara mia?" otázal se hlasem starostlivým mladý šlechtic a s koně se nahnuv, dívku za ruku uchopil. "Nemějte, señorito, žádných tajemství přede mnou. Buďte ujištěna, že každé nebezpečí vám hrozící dovedu odstranit."

"Nemyslím, že věc jest nebezpečnou, ač nesmím na opatrnosť zapomínati," řekla dívka hlasem, rozčilení prozrazujícím. "Zkrátka, již od několika neděl pronásledována jsem cizím mladíkem, jenž se tamto výše v horách usadil. Jak pastevci naši povídají, má prý staršího společníka. Z nenadání vstoupí mi na mých vyjížďkách do cesty a lásky plnými slovy mne obtěžuje. Někdy jest mi ho líto, jindy zase nad dotěravostí jeho vzkypí ve mně krev. Rodičům raději nic neříkám, neboť si myslím, že mladík konečně marnosť svého jednání nahlédne a mne v pokoji zanechá. Nechci, zbytečně třeba, rodiče své pobouřiti."

"Caramba!" zaklel mladý Mexikán, skřípaje zubama. Zapomněl okamžik ve hněvu svém, že dívka milená po jeho boku.

"Proč jste mi to již dříve neřekla? Byl bych toho neotesance naučil, jak se k dámám každý počestný muž chovati má. Svatá Panno! Mně něco napadá," zvolal po několika okamžicích prudce, "mně něco napadlo. Již několikráte sdělili mi podřízení moji, že stopy podloudníků vedou k americké renči a jednou dokonce i balík hedvábných šátků nalezli. Zakázal jsem jim další pátrání v tom směru, ale nyní jsem téměř přesvědčen, že drzý mladík ten jest jedním z oněch zločinců. Hned po svátcích uvědomím vaše celníky, aby jim učinili návštěvu."

Při řeči této vzplanuly oči celníkovy jako dva řeřavé uhlíky, takže Zuzanka zděšením se zachvěla.

"Ach, señore," zvolala hlasem prosebným, "mějte nad nimi slitování. Nechtěla bych býti příčinou jejich potrestání."

"Jste až příliš útlocitnou, señorito", namítnul šlechtic poněkud podrážděně, "lotři takoví nezasluhují nic než oprátku. Ostatně nechme podobných řečí. Chtěl jsem vás při rozloučení požádati o jeden důkaz lásky."

Mladá dívka se zardělа a zmatena, sklopila oči.

"Mluvte," vydechla ze sebe hlasem sotva slyšitelným, "víte dobře, že pro vás bych se odvážila všeho."

Don Gonzales stisknul jí ruku.

"Vím, že nejste té víry co já," pravil po nějakém rozmýšlení, "vzdor tomu přece bych byl rád, kdybyste mne zítra na půlnoční mši v našem kostelíku doprovodila. Nemůžete si ani představiti, s jakou slávou krajané moji narození Páně oslavují. Svolíte-li, přijedu vám zítra večer naproti a též v noci vás vyprovodím. Svítí nyní měsíc, budete míti cestu příjemnou."

Zuzana po několik okamžiků se rozmýšlela. Byla v nejistotě, co tomu její rodiče řeknou, že ona sama za svým ženichem dojíždí, ale láska přece jenom všechny rozpaky zaplašila. Pohlédla něžně na svého milence a hlasem, pohnutím se chvějícím, promluvila:

"Přijedu, señore, přijedu," pravila. "Pomodlíme se aspoň pohromadě každý dle svého zvyku k tomu Neznámému, aby bděl nad naší mladou láskou. Až zítra u večer ubývající měsíc nad hory se vyhoupne, vydám se na cestu. Mohla bych ovšem jeti v průvodu pastevců, již na krátkou dovolenou se odeberou, ale milejší

mi jízda o samotě. Mohu aspoň nevyrušovaně na setkání se s vámi mysleti." "Nuž, tedy ujednáno, señorito," řekl šlechtic, vřele při tom ruku dívčinu tiskna. "Nyní však se musíme rozloučiti. Soumrak nastává a já ještě hezký kousek cesty mám před sebou. Nerad nechávám podřízené své v celnici na večer samotné. Adioso, cara mia, adioso! Svatá Panna nechť vás ochrání."

Po slovech těchto dvorně se uklonil, špičkami prstů klobouku se dotknul a povoliv netrpělivému již koni uzdu, bleskem odkvapil.

Zuzanka pohlížela za ním, až jí v soumraku zmizel a když více dusot uhánějícího koně neslyšela, z hluboka si povzdychnouc, volným krokem ubírala se k nedalekému domovu.

Tu vynořila se nyní za velkým kamenem u cesty skrčená postava Fredova a vystoupila na cestu. Pohled jeho již tak odporný, byl ve chvíli to přímo děsný. Stálo jej to velkého sebezapření, aby v klidu vyslechl celou rozmluvu, která srdce jeho tou nejprudší nenávistí k oběma mladým lidem naplnila.

"Vyrovnám se s vámi oběma," zabručel pro sebe, hroze při tom pěstí ve směru celnice i renče. "Počkej ty, hrdá slečinko, nebudu tě již dlouho obtěžovati, zítra si s tebou vážné slovo promluvím a nepoddáš-li se, buď jista, že více do žárného oka svého milence nepopatříš. Ty pak, nadutý hejsku, měj se na pozoru. Dvojka moje spolehliva a Fred doposud jistou ruku má."

To dořeknuv, sebral kořist z lovu na ramena a k chatrči své se bral.

VII.

Rozbřesklo se jitro štědrého dne. Ale jaká to náhlá změna v přírodě! Včera ještě tak krásně, nebe bez mráčků, líbý, teplý větřík vanul od jihu a dnes? Vrcholky hor pokryty čerstvě napadaným sněhem, obloha těžkými mraky zahalená, od severu pak řící studený vítr, který lehce oděným obyvatelům pustin těch až do kostí proniká.

Fred po celý den téměř nepromluvil, ale zamračeně u chatrného krbu seděl a do plamenů hleděl. Když pak po smutném dni ještě smutnější večer nastal, tu najednou se vzchopil a k otčímovi přistoupil.

"Dnes v noci," řekl mu hlasem, který zněl, jakoby z hrobu vycházel, "vám řeknu, jsem-li ochoten v pomstě vaší vám býti nápomocen. Buďte připraven, kolem třetí hodiny ranní tu budu zpět."

Po slovech těch uchopil ručnici, prohlédnul revolver a bouchnuv prudce dveřmi, vyšel do nevlídné noci. Vítr, který se za dne trochu utišil, zase se zmohl a hučel v korunách stromů, skučel v skalinách a se šumotem hlubokými úvaly se proháněl. Na Freda nezdálo se to míti žádného účinku. Zadumaně kráčel ku předu, čas od času stanul a bedlivě naslouchal, když pak nic podezřelého neslyšel, šel dále, až přišel na místo, kde včera rozmluvu šťastných milenců vyslechnul. Tam ulehnul a čekal, zda-li dcerka z renče slovu, miláčku svému danému, dostojí. Na renči bylo ticho jako v hrobě. Pasáci již před večerem rozjeli se ku přátelům svým, psi, jindy tak ostražití a na ten i nejobyčejnější předmět štěkající, zalezli dnes před nepříznivým počasím někam do úkrytu. Na východním nebi mraky se poněkud protrhly a neplný měsíc vystrčil růžek svůj.

"Pojede-li, musí tu býti co nevidět," zabručel pro sebe mladík a skutečně soudil správně, neboť v několika minutách zazněl od renče dusot koně a dívka, v černý šat oděna, jako duch kolem něho se mihla. Když zajela, zkažený jinoch hlasitě se zasmál.

"Jen si jeď, holubičko, však koná tu cestu naposledy," pravil, ďábelsky se při tom usmívaje. "Pomodli se také za spásu duše mé. Ha-ha ha. Nyní si mohu do půlnoci zdřímnouti, abych se ku práci, mne očekávající, posílil.

Po těchto slovech uložil se za vítr a brzy, ač duší jeho ty nejčernější plány probíhaly, v pevný spánek upadl.

Don Elizario, jak byl přislíbil, dívce naproti přijel. Opatřiv jí koníka, uvedl ji do kostela, s nevšední nádherou dnes vyzdobeného. Zuzanka, jež doposud v celem svém životě v žádném chrámu nebyla, byla jako u vidění. Překvapilo ji, že nebyla s to upoutati myšlénky své k modlitbě; nemohla v prostém srdci svém pochopiti, proč lidé staví si nákladné chrámy, když přece v přírodě duch tak snadno k Tvůrci svému zalétá. Mohla to říci, neboť sama mnohokrát v úkrytu skalním oči v zbožném zanícení ku blankytné obloze upřela.

Za to průvodčí její s celým tím fanatismem, krajanům jeho vrozeným, boho službu sledoval.

Zuzanka byla ráda, když hlučné fanfáry dozněly a lid z kostela hnouti se počal. Sotva že se na chladném vzduchu octla, přistoupil muž, v uniformu celního zřízence oděný, rychle ku donu Gonzalesovi a něco mu pošeptal.

Muselo to býti důležité, neboť mladý šlechtic při tom poněkud zbledmul a rychle ku své nevěstě se obrátil.

"Señorito," řekl hlasem mocné pobouřeni prozrazujícím, "musím vám velmi nemilou zprávu sděliti. Právě mi oznámeno, že četná tlupa podloudníků dnešní noci ze Soustátí hranice našeho území přestoupiti chce a tu víte, jaká jest moje povinnosť. Odpusťte, že vás nemohu vyprovoditi, ale pošlu s vámi spolehlivého muže, jenž vás v bezpečí domů dovede."

"Nemějte starosti, můj drahý," odvětila hlasem něžným. "Sama se o sebe postarám. Moé nebezpečí nehrozí žádné, ale o vás se strachovati budu. Kéž by již nadešel čas, byste se toho úřadu vzdáti mohl. Nebudu míti pokojné chvíle, dokud vás opět zdravého nespatřím. Mějte se dobře!" — Podala mu ruku. — Mladý celník přitisknul ji ke rtům a dívce do očí upřeně hledě, pravil: "Señorito, modlil jsem se dnes tak vroucně, aby láska naše ode vší pohromy byla chráněna, že mi ani nenapadne, že bychom kdy rozloučeni býti mohli. Co nejdříve opět zajedu na svém vraníku k vám; myslím, že tato výprava moje jest tou poslední, neboť začátkem příštího roku budu vystřídán. Na brzkou shledanou, cara mia!"

Rozjeli se, on aby v čele svých podřízených odebral se na místo kudy podloudníci měli přijíti, ona aby rozlehlou plání smutnou nocí dostala se do svého horského domova.

Prudkým letem uhání Zuzanka po širé pláni. Dlouhý šat její větrem se třepetá, závoj s bledého obličeje jí strhnut, vkusný kloboučck, který tak pěkně krásné

její hlavince slušel, větrem sražen na šíji a vlasy rozpoutány. Ona nezdála se toho pozorovati, ale jako bohyně pomsty dále ku předu se hnala

Než co to? Kůň její náhle se vzepjal a stranou uskočil. Nebýti obratnou jezdkyní, jistě by se byla přesvědčila, jak tvrdá jest půda, po které jela. Brzy seznala, co bylo leknutí koně jejího příčinou. Za vysokým kaktusem, u cesty stojícím, zdvihla se temná postava a dvěma skoky octla se u hlav koně, jejž za uzdu uchopila. Dívka leknutím oněměla.

"Sama, slečinko, sama?" promluvil zákeřník hlasem posměšným. "Myslel jsem, že bude galán váš dvornějším a vás vyprovodí. No, nic nedělá, místo jeho mohu zastoupiti já."

"Pusťte koně," vyrazila dívka ze sebe prudce a oči jí při tom zajiskřily.

"Jen se nerozčilujte, slečinko," mluvil dále Fred, neboť on to byl, co na oba milence v úkrytu čekal, "nesluší vám to a zvláště ne nyní, kdy právě z pobožnosti se vracíte. Jest-li pak jste se také za mne pomodlila?"

Zuzanka pouze opovržlivě na něho pohlédla.

"Jest mi také stejné," mluvil dále; "o modlitbu vaši nestojím, ale za to o lásku. Ptám se vás nyní naposledy, mohu míti nějakou naději, mohla byste mne míti jen trochu ráda? Vězte, že držím životy celé vaší rodiny v rukou. Řekněte mi jen jedno laskavé slovo a ani vlásku jim nebude zkřiveno, odmítnete mne a zítra ráno nebude Rafferty ových více. Mluvte!"

"Odstupte, zbabělý lotře!" zvolala Zuzanka "anebo — — —" a při tom ze záňadří stříbrem kovanou malou pistol vytáhla.

"To jsem já rychlejší," zasyčel Fred, zahoukla rána, následoval srdcelomný výkřik a v nejbližším okamžiku letěl již vrah na koni dívčině k horám. Zuzanka nešťastná, do srdce střelena, zůstala na smutné pláni mrtva ležeti.

Fred v divokém trysku před chatou zastavil. Jim očekával jej již netrpělivě.

"To je dost, že's již tu," zvolal mrzutě, "co budeme dělat?"

"Následujte mne," odsekl Fred prudce, "však brzy uvidíte."

Sestoupil s koně a vedl jej za uzdu, otčím kráčel podle něho.

"Až přijdeme na blízko renče," řekl po dlouhém mlčení zvedený synáček, "pustím koně a ten zajisté vyburcuje spící rodinu. Naše práce bude lehká."

Na obličeji obou lotrů objevil se odporný úsměv.

"Mně ponech ty staré na starosti," pravil Jim, "dnes, po dvaceti letech, vyrovnám s nimi účty své."

Jak Fred předvídal, stalo se a neuplynulo ani deset minut, když čtvero mrtvol na renči v krvi se válelo.

"Znáš mne, Dane, znáš mne, Zuzano?" z vzněl dokonávajícím občtem příserný hlas do uší. "Jsem Jim Brooks, jenž právě přísahu svou vyplnil." — — — — —

Na nejlepších koních hospodáře odjeli oba lotři k severu a nikdy více o nich neslyšeno

Don Elizario Gonzales, když se z výpravy za podlouďuky zdráv vrátil, skoro bez odpočinku vydal se na americkou renč. Bolest jeho, když nalezl zavražděnou svou milenku, dá se spíše pocítiti než popsati. Vzal drahé, ztuhlé její tělo před sebe na sedlo a přemýšlel již, jak se rodiče její uleknou, až mrtvou dceru svou spatří. Jak se zhrozil, když ono krveprolití na renči spatřil. O pachatelích neměl žádné pochybnosti. Věděl, že vrahy nikdo jiný není, než tajemní obyvatelé chatrče horské. Pobouřil celý kraj, ale po obou mužích ani stopy. Nechal mrtvoly na břehu jezírka pohřbiti a na rov každého dřevě ý křížek s jménem jeho zasaditi. Brzy pak odjel z krajiny, kde nejvyšší blaho ale i nejtrpčí bolest zakusil.

Nikdo si nepovšímnul slov, necvičenou rukou na obílené zdi uhlem napsaných:

"Pomsta za lásku zhrzenou!"

Když se ku kytaře zpívávalo.

Pražský příběh. — Vypravuje V. Lužická.

I.

ŽADONILA jsem tak dlouho, až paní teta mlynářka otevřela velkou komoru, do které zřídka kdy vcházívala a po té ještě opatrně se tam vždy zavřela, by za ní nikdo nevběhl. Tam bylo pokladů! Teta zajisté sama ani nevěděla, co všechno a mnoholi všeho v komoře uschovává. Truhly a almary naplněny obleky, sudy peřin, měděné cínové nádobí na velké polici, sýta, kolovraty, přeslice k šití, příze, slovem, ať si srdce přálo, co přálo, v tetině komoře se to našlo.

Té víry byla celá rodina a proto jsem také tak dlouho žadonila, až mne teta do této svatyně uvedla.

Chtěla jsem tam uloviti nějakou starožitnost pro své rodinné museum, které jsem si zakládala.

"Tam bude asi věcí krásných," myslívala jsem si.

A bylo. Teta se nemohla sice odloučiti ani od jediného kusu starého vyšívání, ale posléze přece mi darovala vzácné krajky paličkované, zlatý čepec granáty a perlami posázený, tak těžký, že jsem jej s těží udržela v ruce, a vytahovaný bílý fěrtoch.

Teta po té zavírala truhlu a otevírala velikou vykládanou almaru. Tam bylo šatů! Celá studie českého kroje měšťanského v ní byla uložena k názornému poučení. Přebírala jsem se v nich. Náhle zahlédnu konec modré, hedvábné stuhy, malebně vyšitý.

"Tady je vyšívání," zvolám a prudce sáhnu po stuze.

Již jsem viděla, jak zdobí mé museum. Prudké moje doteknutí zpuchřelou stuhou trhlo tak, že se přetrhla.

Při tom to v almaře zaharašilo a tesklivě zazvučelo.

Se stuhou přetrženou v ruce stála jsem v údivu u almary, která vydávala zvuky a oči moje asi tázavě na tetě utkvěly, že řekla:

"To je kytara Lenorčina...."

Po té sáhla až do zadu almary mezi spoustu šatů a vyňala z ní krásnou, perletí vykládanou kytaru.

"Pověsila jsem ji na zadní kolík, aby se nezaprášila," mínila teta.

Obetkávala jsem kytaru s účastí. Teta Lenorka, sestřenice mé matky a tety, měla v rodině jakousi tradiční vznešenou pověst. Mluvilo se o ní málo, ale vždy s velkou úctou. Druhdy mívaly rodiny aspoň po jedné takové bytosti, kterou ctily a zbožňovaly, která byla jaksi vystoupila z obyčejných kolejí prósy a všedního života.

Na kytaře zůstala ze stuhy ještě mašle na hoření části připevněna. Struny byly popraskaly a visely dolů. Jenom kovová struna *e* se držela kolíku, protože se rozvolnila. Zavadila jsem o ni. Zazvnělo to smutně, jako sten. Až mne zamrazilo.

Na hořením konci stuhy bylo zlatem vyšito *E. S.* Dolení konec, který jsem v ruce držela, vyšit byl malebně. Kresba představovala trávník, na němž kvetlo plno pomněnek. Uprostřed pnul se stromek a s obou jeho stran dvě hořící srdce se k němu klonila. Kolem byl nápis:

"Věčně Tvou!"

"To vyšívala Lenorka," vykládala teta. "Dala tu stuhu svému ženichovi a při smutném jejich loučení dal jí kytaru na památku. Je cenná a starobylá. Ženich Lenorčin prý ji dostal od otce a ten zase darem od paní kněžny, své kmotry. Otec jeho byl myslivcem na panství jejím. Že je tak vzácná, uložila jsem ji do almary. Lenorčina kytara visí tamhle za policí. Líbí se ti? Vezmi si ji..... Snad se ti také hodí....."

Hodila se mně výborně. Zulíbala jsem tetu za ten dar a blahořečila chvíli, kdy mně otevřela svou komoru.

Nyní visí kytara v okolí jí přiměřeném, v posvátném koutku mého pokoje, který vyhražen jest sbírkám starožitnosti, zejména starých výšivek.

Kdykoliv mé oko utkví na kytaře, vždy si vzpomínám na tetičku Lenorku. Když měsíc plně zasvítí do mého pokoje, a paprsky jeho ozáří ten přitlumený koutek s mou sbírkou starožitností, vždy se mi zdá, že nejvíce kolem kytary se ovíjejí, ji líbají, nebo s ní si něco tajemného šepotají. Nejednou mi bylo, jakoby z kytary byl zazněl zvuk, když paprsky měsíce nejvíce po něm poskakovaly. Klamný to přelud vzrušené obraznosti, ale v duši táhly tu obrazy pestré ze života oné doby, kdy se ke kytaře zpívávalo.

Nejzajímavější se mi arci zdá býti prostý příběh jejího života.

Pokusím se o to, abych jej vypravovala tak, jak jsem jej v příbuzenstvu slýchávala.

Gustav Eim,
vynikající český žurnalista a politik, zemřel 7. února 1897 ve Florencii.

II.

Otec Lenorčin, můj prastrýc Stránský, byl učitelem na nedalekém panství, a bydlel ve starobylém, prostranném zámku, jelikož ve škole, chalupě to dřevěné, nebylo místa.

První dojmy z dětství zůstavují trvalé stopy v duši. Děti vyrostše v zámku, kde tu a tam stýkaly se v zahradě s knížecími dětmi, když vrchnost trávila na panství, zvykly si na vznešenější společnost. Bezděčně a zcela přirozeně vtiskalo se jim na mysl vědomí, že je mezi nimi a druhými dětmi ve vesnici velký rozdíl.

Vystoupení jejich na ven bylo zcela jiné, než u dětí z příbuzenstva a tím nabývaly mimovolně jisté převahy a zvláštního sebevědomí, které celé rodině bylo vlastní.

Celé příbuzenstvo také, ač jinak bohatstvím jim vévodilo, uznávalo tuto jejich vznešenost a tím ještě více vtiskalo rodině pečeť zvláštní příbuzenské aristokracie. Říkalo se sice v tajnosti o nich, že jsou chudí a hrdí, že taková pýcha je směšná, ano bezbožná, ale přece si na nich všichni zakládali.

Rodina strýcova byla požehnaná dcerami. Bylo jich osm, ale jenom čtyry z nich přežily kritickou dobu dětských nemocí a úmrtnosti. Také se jednou nebe smilovalo a obdařilo strýce touženým synem, který přirozeně jakožto jedináček stal se rodinným klenotem a zhejčkaným miláčkem domu.

Otec si na něm nesmírně zakládal a chtěl z něho míti pána.

Rodina doma strádala, těsnila se, jak mohla, ale syna poslal otce na studie. Také k němu všichni pohlíželi s úctou a kořili se už předem v duchu budoucí jeho vznešenosti, kterémuž slavomanu později bezděčně podlehlo i příbuzenstvo.

Takto si vychovává mnohá rodina, nejenom úzký kruh rodiny malé, ale rodina národa a lidstva, své velikáše

Dokud otec žil, který si ještě soukromými hodinami vydělal slušné peníze, vedlo se rodině dobře. Ale když jednoho dne, právě když syn první rok studoval, nastudiv se silně, ulehl a do týdne zemřel na zápal plic, změnily se osudy vdovy a dcer rázem.

Jeden žal stihal druhý, strasti a starosti podávaly si ruce při svých četných navštěvách v rodině osiřelé.

Vdova odstěhovala se s dcerami do města Borova, kde si najala světnici s temnou kuchyňkou.

Živily se, jak to šlo, ale pan syn studoval dále. Na jeho osudu nemělo se ničehož změniti.

Jedna z dcer vzala si bohatá teta, mlynářka, druhé učily se pracem. Aby šly na službu, to jim ani k mysli nevstoupilo a z příbuzenstva by se byl nikdo neodvážil, jenom o tuto myšlénku zavaditi. Tak vysoko se dovedly povznésti v jejich myslích.

Nejstarší Dornička měla neobyčejně krásný hlas a zpívala již doma u otce na kůru a o pohřbech. Dopřál jí toho výdělečku i borovský pan učitel, arci že nesměla staré zpěvačce přebírat sola, leč když jí je tato dobrovolně sama předala, a nesměla jí také ubírati peněz. Vyučovala též městské, bohaté dívky, nejvíce arci z příbuzenstva, hře na kytaru a zpěvu. Později se provdala za vdovce, krupaře a vedla si ve všem velmi rozumně a s praktickou obezřelostí.

U matky žily poslední dvě dcery.

Bábinka byla domácná, pracovitá, rázná. Vyučila se čepčářství, při čemž vedla skromnou domácnost. Sama prala, myla, vařila, žádné práce v domě se neštítila, a měla li jen chvilku volnou, zasedla ještě ke kolovratu.

Nejmladší, Lenorka, které při křtu s dovolením paní kněžny dáno bylo její jméno Eleonora, vyšívala krásně, ano umělecky. Vyučila se tomu umění u bývalé komorné a pozdější společnice staré paní kněžny, která byla ve vyšívání mistryní. Lenorka vyšívala v bílém, ve zlatě i hedvábím. Zejména ve vyšívání malebném byla ojedinělou v celém okolí. Měla též na tehdejší poměry a zkažený vkus doby vystříbený smysl pro krásno. Ona neměla jako to bylo obyčejem, vyšívané, dlouhé žínky a na nich křiklavé, pestré vzory, figury, kytary, hořící srdce a podobné nesmysly perlovým stehem vyšité. Vyšívala dle kresby vlastním vkusem, a květiny dle přírody. Měla dosti zakázek a nejvíce ze zámku, když paní kněžna byla na panství. Tímto výdělkem zase přispívala na vydaje rodiny. Lenorka byla jakýmsi rodinným bůžkem. Mimo prádla nesměla na nic v domě ani sáhnouti, zejména hrubší práce nedovolila jí Bábinka konati. Bylo to jednak odůvodněno tím, že jí bylo třeba jemných rukou k vyšívání ale jinak to byla až zbožňovaná láska, kterou sestra i matka nejmladší Lenorku obětkávaly.

Sedla-li ke kolovrátku za zimních večerů, když neměla právě na pilno, aby i při kmitavém světle lojové svíčky vyšívala, říkáva.a ještě matka:

"Zazpívej nám raději ke kytaře, Lenorko!"

A Lenorka vstala, vzala kytaru s vystlané postele, na které trůnila strunami do peřin jsouc položena, aby zelená stuha její úhledně mohla splývati po peřinách, zavěsila si ji na šíji a jala se probírati ve strunách.

Tu všecko oživlo. Zpěv byl jejím živlem. Bábinčin kolovrat ze švestkového dřeva, pěkně vyřezávaný a cínově vykládaný, provázel sice zpěv, ale nerušil souzvuku. Tu teta učitelová přestala příst, opřela svou mdlou, bílým, čistým čepečkem vždy pokrytou hlavu o opěradlo lenošky, ve které sedával nebožtík její manžel a vzpomínala na něho.

"Škoda, že už nejsi mezi námi," vzdychala.

Tu a tam pomáhala také matka v domácnosti, ale mimo to robila z bůstků a žíní rozličné náhrdelce, náramky, vínky do vlasů, které tehdy se nosívaly, ano i naušnice. Tím podílela dcery z příbuzenstva, začež se zase tety odsluhovaly rozličnými zásilkami do kuchyně.

A jako se nevyčerpala vynalezavosť paní učitelové ve vymýšlení vzorků těchto pletenin, tak i také nevyčerpala se nikdy vdovina spíže až do poslední zásoby. Všechno šlo pravidelným chodem. Na venek byla vážnosť rodiny zachována, a studie synovy zabezpečeny. O to také jedině celé rodině šlo. V bratrovi viděly sestry otcův odkaz. Bratr byl živý, veselý a přivedl, když meškal na prázdninách, do domu matčina nejen studenty, ale i veškeu mladý svět borovský, nevyjímaje ani městkou honoraci, jako: Martičku purkmistrovou, Emilku radních, Amalku kancelistovu. Dívky zase vábily za sebou mladé hochy.

Mládež se velmi ráda scházela u učitelových; tam byl jejich ráj, anebo jak říkali, "jejich Praha." V neděli, ve svátek, v zimě, v létě bývalo tam veselo a živo. Jarý smích zvonil bytem, zvuky kytary a zpěv rozléhaly se daleko v ulici. Nikdo ze sousedství však nebral z toho pohoršení. Přáli mládeži zábavy a často také poslouchávali před domem.

"U paní učitelové je zase dnes veselo," říkávali s uspokojením.

Bývali také mladí a přáli mladým.

V zimě strojívaly se u učitelů přástvy. Jednou ta, podruhé jiná z děvčat častovala společnost a přinesla k učitelům, čeho bylo třeba ku slavné svačině a také pomáhala Bábince v kuchyni. Matky tomu přály a s radostí naplnily dcerám košíky, jen když měly doma pokoj a klid po týdenní lopotě měšťanského hospodářství.

Tu byl otec mrzout, tam zase skoupý, jinde nebylo místa, a tak všady se něco našlo, co vadilo takovému společenskému dýchánku. I přály rády paní učitelové všeho, co snad po hostině zbylo, ač ona zase byla tak nezištnou, že všechno na výslužky rozdělila.

O masopustě se u paní učitelové tančilo při rozbrnkaném starém klavíru, po nebožtíku otci, na který uměl hráti mladší pan učitel nějakou skočnou.

V půstě se hrály rozličné hry, z nichž hra na "Černého Petra" byla nejoblíbenější. V létě a vůbec dokud tomu přála pohoda, scházívala se společnost v sadě u domku. Domácí ničehož nenamítala, když se prohánělí na sporém trávníku mezi stromovím, jenom když nešlapaly do vysoké trávy.

Bábinka byla vždy s celou duší při zábavě; ale Lenorka hrála při všem trpnou úlohu. Zazpívala jim na požádání ke kytaře, ale když se veselosť a zábava nejvíce rozpoutaly, ona jediná nebrala v tom podílu. Buď se vytratila ze společnosti, buď si zalezla někam do koutečku a dívala se na veselý rej. Těšilo ji, že se všichni tak baví, smějí, jásají, ale ona nemohla do toho vpadnouti souzvučným tonem. Omamovalo ji to, že se jí až hlava z toho hluku točívala a tesknota vkrádala se do mladé její duše při všech těch projevech bujné veselosti. Ano, nejednou bylo jí až do pláče, když bezuzdná veselosť a všeliké šprýmy dostoupily vrcholu. Lenorce by byl býval klid více po mysli. Kniha jí byla nade všecko; té jí nenahradila sebe hlučnější společnosť. Opisovala si též ráda básničky do své knížky a učila se

J. U. Dr. Julius Grégr,
politik a publicista český zemřel 4. října 1896.

jim z paměti. Nevšímali si toho již, když Lenorka se z kruhu jejich vytratila, ani jí toho nevytýkali, když si z knihy někde opodál četla, nebo se probírala ve vzorech a v zásobách hedvábí k vyšívání. Měla všechno vkusně urovnáno a pečlivě uloženo. Otevřené hedvábí, na malých cívkách navinuté, v souladných odstínech bylo ve zvláštních krabicích, kroucené hedvábí zase po tehdejším způsobu uloženo měla ve knize, za každým listem vždy jinou barvu.

"Lenorka je podivínka," říkalo se o ní.

Mladý svět se bavil bez ní. Dívky se pro to nehněvaly na ni. Aspoň jim šla z cesty a neubírala jim ctitelův.

Ani mladíci si to valně k srdci nebrali, že se kruhu veselému vyhýbá. Tvrdili o ní, že s ní není žádná zábava. Ten aby prý s měsíce spadl, který by jí byl po mysli. Ani se nezasměje a hned vezme na se takovou vážnou tvář, jako velebný pán na kazatelně, kdyby s ní trochu zalaškovati chtěli. Líbila se, ale ni jediného nerozplamenila, aby si jí byl dobýval. Byla krásná, ale oné krásy, o jaké básníci zpívávají. Neměla živosti, byla příliš idealní, jak drobného těla, tak jemné duše a to všechno nebylo vábné pro mladé muže, kterým hmota a požitky všedního světa byly milejší duševního života. S Lenorkou nemohli žertovati, nesměli si ani slova smělého dovoliti, ani ruku jí stisknouti, ano ani zamilovaně do očí jí pohlédnouti. Nu, a co do takové zábavy s děvčetem, když má mladý hoch bráti lístek před ústa a míti se stále na pozoru, aby děvče nepohněval?!

Ona si do toho nestýskala, že neměla nápadníka. Měla-li nějaký dívčí sen zlatého mládí, utvořila-li si obraznosť její podle básní nějaký poetický ideál muže, tož se mu ani jediný z těch, kteří v domě její matky se bavili a veselili, nepodobal.

Kdyby byl některý z nich zazpíval sloku zamilované matčiny písně, kterou ke kytaře tak ráda zpívávala, nebyla by mohla přitakati hlavou k tomu, jako pokaždé činívala matka a slibovati mu to, co matka říkávala jako v odpověď otci, který prý sám, jak tvrdila rodinná tradice, nápěv i průvod k ní složil:

"Ano drahý, vzpomínám, pláču a klekám na tvém hrobě."

Zpívajíc matce její zamilovanou píseň, kreslívala si Lenorka tajně v duši podobu onoho muže, do kterého by se mohla zamilovati tak, jako slýchala od dívek o tom kterém mladíku horovati.

Ne, nebylo takového v Borově. Je li vůbec jeden takový na světě!? Soudívala, že ho není, že ho nenajde, když přitlumeným zvukem kytary provázela poslední sloku písně:

"Až já budu v hrobě spáti,
zdaliž na mne vzpomeneš?!
Zdaliž někdy s věrnou láskou
v slzách na něm poklekneš?!"

III.

Není hned tak útulné krajinky, jakou je cesta z Borova do Libčic. Nevyniká romantikou, ale dýše teplotou a oblažuje oko svou malebností. Stinné stromořadí jabloňové vroubí silnici, a podél ní vyšlapanou stezičku; zelené, žírné lučiny po jedné, lány pole po druhé straně se rozkládající skytají rozmanité pohledy.

V polovině cesty náhle vynoří se z moře luk a polí hájek, do něhož se vchází jako do kaple přírody.

V máji vůně až zaráží, která tam příchozího vítá. Jeť v hájku plno konvalinek, že se až bělají místa, jakoby byla sněhem zaváta.

Snad z celého Borova nevyšel si nikdo do hájku natrhat konvalinek, mimo děti, které tato kvítka na prodej sbíraly, a Lenorka učitelovic.

Lenorka milovala květiny vůbec a sbírala je na vonnou směs od jara, jakmile první fialka vykvetla, až do podzimu.

Bylo krásně. Teplý májový den snižoval se k večeru, klid snášel se na krajinu, vůně táhla hájem, jako líbý dech a ptactvo plnozvučně zpívalo své koncerty. Lenorka schýlena nad bílými květy trhala a plnila konvalinkami svůj košíček. Chvílkami ustala a zamyslila se. Sklonila hlavu a vdýchala do sebe vůni, obětkávajíc bělostné květy nadšenými pohledy.

"Ubohá kvítka," myslila si. "Tak jste krásná a člověk necitelně vás trhá, život vám kazí."

Ale kalíšky bílé jakoby se usmívaly a ji vybízely:

"Utrhni nás jen, než zvadneme. Kdo nás zde uvidí v úkrytu lesa?! Vynes nás ven, na výsluní..."

Jaké to divné myšlénky vířily tu Lenorce hlavou? O tichu a klidu, o prostém životě chudé dívky, o smrti, o práci a zpěvu, o veselosti a smutné míře duše. A bezděčně srovnávala krátké žití květinky se životem člověka.

"Vůně konvalinky jest její dech života," řekla si. "A přece vůně nezničím, když kvítko utrhnu. Krátký život, ale krásný. Býti květinou, oblažovati, je krásný účel života."

"To není všechno," ozvalo se jí temně v duši.

Odkud ta myšlénka přilétla? Z kalíšku bílého zvonku?" A čím to asi, že nalezla dnes tak spřízněnou ozvu v duši své?

Lenorka sehnula se zase a trhala konvalinky. Myšlénky její dnes zabíhaly však stále v nedostižné světy. Připadalo jí, že se octla s nimi v bludišti samých divů, jichž nechápe, samých tajů, k nimž nemá klíče. Něco nevysvětlitelného, neurčitého táhlo její duší. Tušila, že v tom posvátném mysterium přírody a života skrývá se ještě něco více, než věděla, že prostá, líbezná konvalinka krátký svůj život lépe prožila, než ona až dosud. Konvalinka se rozvila, laškovala s vánkem, líbala se se slunečkem. Rozkvět je život a.....

Kroky se ozvaly v tichu lesním. Po silnici, blízko konvalinkového lože lesního někdo kráčel rychlým a svižným krokem. Lenorka, stále jsouce schýlena ke květinkám, otočila hlavu.

Chodec byl právě postanul. Zaujal jej asi pohled na bělostný záhon konvalinek a na skloněné nad ním děvče. Vida, že se obrátila k němu, zdvořile pozdravil. Poděkovala lehkým sklonem hlavy. Chodec po té zvolna odcházel. Lenorka se nehýbala s místa. Schýlila zase hlavu ke konvalinkám, ale už jich netrhala.

"Kdo to byl?" zašeptla. "Neznám ho. Způsobný človíček...."

S konvalinkou v ruce, s touž, kterou byla právě utrhla, když šel kolem, chvílku tak trvala schýleně nad květinami. Pak vstala, zastrčila si kvítko za pas a ubírala se domů. Setkala se právě, když vyšla na silnici, s libčickou poslicí, která nesla plnou nůši zboží a již z povzdálí byla viděla, že mladý muž někoho pozdravil.

"To byl nový mladší učitel z Libčic, panno Lenorko, co vás tady pozdravil," pravila k ní. "Vyšel si v předvečer do města. Sveze se domů s panem obročním, který už od rána je v Borově."

"Už mají nového?" prohodila Lenorka.

"A hodného! Nelibějí o tom vědět? Všichni jej už chválí, sotva že k nám přišel. Je z knížecího panství. Sama nebožka paní kněžna prý mu byla kmotrou. Je mladý a hezký. Však ho panna viděla....."

"Ne mnoho....."

"On se mne hned na pannu ptal, nebo mne zná, že také nosím do školy. A když jsem mu řekla čí je, měl z toho velkou radost. Povídal: "Jsem tomu rád, že jsem poznal dceru nebožtíka pana učitele libčického. Můj otec o něm mluvíval. Znali se dobře." Já jsem mu řekla, aby jen paní učitelovou navštívil, že tam jsou každé neděle veselé schůzky."

"Jak se jmenuje?" otázala se Lenorka.

"Pan Josífek. Druhého jeho jména neznám."

Poslice by byla ještě dále ráda hovořila s Lenorkou, ale tato nemilovala nikdy dlouhých řečí a pozdravíc, volně se ubírala k městu, prvé než poslice dořikala svou poptávku, jak se líbí vynacházet její panímama. Přeslechla to všechno. Není to s poslivením. Taková novina zabaví mysl. Co řeknou doma, až jim poví, že je v Libčicích nový pomocník ve škole! K té škole, na které jejich otec působil, tihly stále myšlénky všech.

Ale když přišla domů, neřekla ani slova o tom. Několikráte se k tomu strojila, ale vždy jí selhalo. Konvalinku, kterou si byla zastrčila za pás, uložila opatrně do knížek modlicích.

Pan Josífek zachoval se dle rady poslice libčické a vešel v neděli odpoledne hned po tomto setkání s Lenorkou v lese do vdovského bytu paní učitelové.

Přeletavý růměnec zaplanul a zase tak rychle zmizel s líců Lenorčiných, že toho nikdo nepostřehl z veselé společnosti, když vešel do světnice libčický nový učitel.—Lenorka jako jindy seděla tiše a více stranou v kruhu dívek; ale oči její dnes nehleděly do prázdna. Měly určitý bod: pana Josífka. Na něm ulkvívaly jako v očarování.

"Hezký človíček, ze všech nejhezčí," šeptala Martička purkmistrovic Amálce.

Lenorka to zaslechla a v duchu přisvědčila. Ale odkud se ten nek id vzal, který jí náhle při této chvále na duši padl, nemohla si vysvětliti. Zraky její sledovaly Martičku a nového hosta. Martička si ho nesmírně předcházela; a on?! Měl se k ní, jako ke všem ostatním.

Lenorka bezděčně si oddychla. Za hovoru se prozradil, že také zpívá a hraje na kytaru. I žádonily na něm hned všechny dívky, aby jim zazpíval. Sama Martička vzala s postele kytaru Lenorčinu a podala mu ji.

Lenorce zabušilo srdce, když její kytaru k sobě přivinul. Až dosud takového pocitu nepoznala. A jak zpíval! Jedna píseň druhé hezčí a všechny se líbily. Převzal dnes její úkol, zpívati ke kytaře, ale ona mu jej ráda předala. Ani on, ani ona však se neprozradili, že se už jednou pozdravili. Lenorce to bylo zcela po mysli; ale přece zase ji to znepokojovalo. Což by si jí byl tak málo všíml, že o tom už ani neví?! Poprvé v životě otáčely se myšlénky Lenorčiny kolem mladého muže. S toužeností, ano nedočkavě očekávala neděli, kdy zase přijíti slíbil. Ale sešla se s ním ještě dříve. Vyšla si do hájku, aby se poohlédla, kvetou-li tam ještě konvalinky. A koho tu na cestě potkala?

Pana Josífka. Pozdravil a dal se s ní do řeči. Poptával se, jak se daří paní matce, panně sestře, a posléze i na její zdraví se zeptal.

Poděkovala, stručně otázky zodpověděla, ale pak jim došla nit. Stáli chvílku mlčky proti sobě.

"Chodíváte sem často, panno Lenorko?" otázal se.

"Často...."

'Ale..... už jste dávno nebyla v hájku, jak tenkráte, když jsem vás tady poprvé viděl."

Lenorka zahořela. On sem tedy chodívá, a..... zdá se mu, že je tomu už dávno! Jak to mladé srdce její plesalo! Jak se to stalo, že se v hájku od té chvíle

scházívali, o tom snad ani sami nemohli si dáti úplné jistoty. Zkrátka, scházeli se, sbližovali, až se sblížili v lásce. Byla to tichá, ale hluboká láska. Ani matka, ani sestra o ní nezvěděly. Nikdo tajemství jejich nevypátral. Jenom se všem zdálo, že Lenorka před tím ještě nikdy tak krásně nezpívala ke kytaře.

"Učí se to a chce zpívati po panu učiteli," v potají mínily dívky druhé.

Oba milující věděli, že nemohou za sebe jíti. Ona byla chudá, on chud a služné jeho malé. Bylo jim čekati. Čekali trpělivě a oddaně, až si najde Josífek lepší místo. Avšak oběma by to bylo bývalo zneuctěním, kdyby o jejich lásce celé město i Libčice mluvily. Skryli tu drahou perlu své lásky hluboko v srdcích a mimo samých o ní živa duše nevěděla.

Bábinka měla touže dobou také nápadníka, písaře ze zámku. Jí zase celá zásoba slov nestačila na vylíčení té horoucí lásky, která ji s ním spojovala. Denně počítala a zase počítala, co si už uspořila, vyjdou li s tím, co on má a ona si vydělá, a nemohla se toho dočkati, až tkadlec přinese kanafas, aby si šila povlaky a chystala se k svatbě. Lenorka ji mlčky vyslechla. Nemohla a nemohla to přese rty přenésti, že má také milence. Ale šila ještě pilněji, aby měla malé věno, až on dostane lepší místo, které by jim stačilo, aby spolu žíti mohli.

"Poslechni, Lenorko," radila jednou Bábinka sestře. "Musíš se už také k některému hochu míti! To víš, do koutka si pro tebe nepůjdou."

Lenorka sklonila hlavu hlouběji k rámu. Povzdech byl jedinou její odpovědí.

"Snad už nemáš někoho v srdci?" vyzvídala sestra, které povzdech její neušel. "Svěř se mi. Má li tě rád, měj se k němu; nemá li, pusť jej s mysle. Co do vzdychání! V písničce je to sice hezké, zpívali se o tom, ale v životě lépe je míti jistotu. Kdo mne chce, ať se ke mně má, a kdo nechce, o toho nestojím já."

"Karel tě má rád a přece . . . musíte čekati!" uklouzlo Lenorce.

Hlas se jí zachvěl.

"Tak, tady to vězí! Ale který to je!"

František Kaván,
hudební skladatel český; zemřel 8. prosince 1906

Lenorka však zase zavřela jazyk na zámek a sestra ničeho nezvěděla. — "To se musí vyzkoumati," rozhodně si řekla sama při sobě opatrná a rozvážná Bábinka. "Lenorka je trochu přepjatá. Aby pak se necukrovala v potaji s nějakým holoubkem, který by jí uletěl." — Tajemství jejich lásky chystalo se sice nyní k odletu, ale věrnějšího milence nebylo, než jakým byl pan Josífek.

IV.

Před hostincem "Na prkenici" zvaném svolávalo se k tanci. Hudebníci vyšli ven před budovu a zahráli tři oblíbené taneční kusy. To bylo znamení, že začne už "bál," jak se tehdy říkalo lepší muzice. Byl masopust, a kde kdo měl zdravé nohy a plíce, tančil až do popeleční středy. Tehdy ještě nebyla to tak drahá dívčí zábava vytancovati se, jako dnes. Mrzlo jen praštilo, že zvuky hudebníkům v troubách zamrzaly; ale to nevadilo mladým, starým. "Dlúhým" tahem táhli k hostinci za veselého hovoru a smíchu. Mládeži nohy jen hrály, starší těšili se na schůzku se známými. Pokojíček bude připraven a za zvuku taneční hudby se také může hráti bulka. Však si to vzít nedají.

Jenom u učitelů se nemohly dcery nějak dlouho vypraviti. Zámecký písař, vyslovený už nápadník Bábinčin, dvakráte ťukal na okno a netrpělivě přecházel po záhrobní. Ký také div! Bylo mu zima, a nohy přemrzaly, až jimi dosti hýbal a otloukal jednu o druhou. "Co jenom dnes tak dlouho otálejí," bručel v mrzuté míře a ťukal ještě silněji na tabuli okennou.

"Už vyhrávají," připomínal.

"Hned, hned ....." zvolala za oknem zastřeným Bábinka. "Pojďte do síňky," zvala ho.

"I to je pěšky, jako za vozem. Tady aspoň se mohu proběhnouti...."

Bábince se ho zželelo, ale nemohla ho vpustiti do světnice. Osušovala ještě červené od pláče oči.

Zdržely se také s oblékáním dnes. Příčina obého byla velmi smutná. V poledne přinesl jim forman z Prahy s balíčkem prádla, které bratr domů k vypráni posýlal, dlouhý list.—Ve dlouhém listě bylo malé jádro; ale hořké, tuze hořké! Bratr chtěl peníze, a to velké peníze. Žil v Praze trochu vesele, sešel se s marnotratnými syny bohatých rodin, jimž z furie chtěl býti na úrovni a nadělal hodně dluhů. I jednalo se nyní o to: zaplatiti, anebo sběhnouti se studií a zmizeti z Prahy.—Bratr psal, že se dá odvésti, anebo že prchne do Polska, by pomáhal polské emigraci vítěziti, nemohou li mu sestry zaplatiti dluhů. Zapřísáhal jich při všem, co jim svatého, i při památce otcově, aby ho neopouštěly a pomohly mu. Sliboval, že se polepší, dostuduje nyní a že jim všechno nahradí, až bude pánem. Slovem visel nad propastí a s ním otcův zamilovaný plán.

Co činiti? Dluhy bratrovy by pohltily rázem veškery pracně vydělané, a se šetrností ustřádané úspory sester. A ještě by bylo třeba zadlužiti se a pracovati, neúmorně pracovati, by se dluh uhradil. Kdyby nebylo bývalo ještě horšího. Ale s úsporami svými vydají sestry bratrovi i své štěstí a opatření. Nemohou se provdati bez malé pomoci. Marnotratný bratr bude také postrachem ženichů všech. Pro takové lidi není ani nejhlubší studně dosti hluboká.

On arci sliboval ve psaní, že se polepší; ale mohou li tomu uvěřiti? Sestry s matkou plakaly, ale k závěru nějakému nedošly. Že se jim v tomto žalu nechtělo ani jíti dnes do bálu, snadno každý pochopí. Ale touha obě přece táhla za svými ctiteli a rozvážná Bábinka mimo to usoudila, že by nebylo radno, prozraditi se, dokud se neustanoví na něčem určitém.

"Pojď, obveselíme se ještě dnes a zítra v klidu o tom pohovoříme," řekla k Lenorce.

Lenorka mlčela, ale uposlechla. Ona již věděla, co učiní a co učiniti musí. Bratr nesmí zahynouti. Vždyť by se otec v hrobě obrátil, kdyby mu nepomohly! A jaká by to byla sesterská láska, kdyby se nedovedla obětovati? Že se ta jejich obětavá láska sesterská stále a stále pro bratra obětuje, o to ani v myšlénce nezavadila. Byl to bratr a otec určil, aby byl pánem. Což o ně? Vždyť byly v té víře vychovány, jako všechny ženy té doby, že nejskromnější úděl životní jim jest přikázán a muž že je pánem světa.

Mládí, hudba, živý rej, tanec, smích a veselost druhých, stisk ruky milovaného muže, všechno bylo dosti mocné, aby aspoň na chvíli zatlačilo zármutku a žalu v srdcích obou sester. Nemohly se sice úplně poddati veselosti, nebo chvílemi vystoupil vždy černý stín bratrova dopisu a bolest sevřela jim hrdlo. Bábinka ač byla odhodlaná, rázná, zápasila se slzami každé chvíle. Lenorka byla idealnější; jí stačila láska ku štěstí. Znala svého holoubka a věděla, že je tak poetický a idealní, jako ona. Proto si nezoufala.

Bábinka opatrně mlčela o tom před svým Karlem; ale Lenorka nemohla míti tajnosti před svým Josífkem.

Tehdy popřávaly chvílky odpočinku tančících párků, že spolu pohovořiti mohly. Tančívalť hoch se svou tanečnicí celý jeden tanec a chvílemi buď s ní stanul, by si oddýchli, nebo se s ní na jednom místě houpal. Co při tom se proneslo krásných slov lásky, co tu bylo stisků ruky, co ukradených hubiček a vře-

lých kolem pasu objetí, o tom nám arci staří nezůstavili zpráv v archivech, ale tu a tam se něco prozradilo, co tradičně na pozdější doby přešlo a v příbuzenstvu se vypravovalo.

Tak mohla v přestávkách tance Lenorka svému Josífkovi svěřiti se svým žalem a starostí. Josífek ji těšil.

"Proto přece budeme svoji," pravil. "Včera jsem se dozvěděl, že zdejší mladší učitel pan Anton dostal se za učitele do Malčova. Ucházel jsem se už dnes ráno na radnici o to místo. Obdržím-li je, můžeme míti svatbu. Tady, ve městě, si mohu přivydělati. Místo to uživí už rodinu. Vždyť pan Anton má tři čítky a ač mají dosti nouze, jsou šťastni."

"Ona neumí pracovati a živiti se," mínila Lenorka. "Ale musíš tančiti dnes hodně s Markétkou.... Jen tu naši lásku zachovejmež! Netanči se mnou více, než s jinými! A přijď zítra k nám... Děvčata si u nás umluvila "ospalou" schůzku. Po bále se to hezky klábosí...."

"Přijdu .... Už mne zvaly...."

Pan Josífek tančil v týž večer více s Markétkou, než s Lenorkou. Přestávek však nepoužil k důvěrnější s ní rozmluvě. Oddychli si a zase tančili dále...

Než se rozešli, pošeptal Josífek radostně Lenorce:

"Purkmistr mne pozval, bych k němu zítra přišel. Nadhodil mně, že místo mladšího učitele mně neujde. Už prý se všemi pány mluvil.... Starý učitel že za nedlouho asi přestane už učiti a—pak mohu prý to místo převzíti já."

"O, jaké by to bylo štěstí!"

"Neopouštěj jen bratra—"

"Ne..... Děkuju ti za to! Jsi tuze dobrý a šlechetný!" To bylo již při loučení.

"Poslechni," pravila Bábinka doma k Lenorce. "Pan Josífek dnes nápadně se točil kolem Markétky...."

Při tom úkradím utkávala sestru s pohledy úzkostnými. Bylať už Bábinka vypozorovala, že se ti dva rádi mají; ale neprozradila toho sestře, že jejich tajemství vystihla.—"Je to taková sametářka, chce míti tajnou lásku, proč bych jí té radosti kazila," uvažovala. "Je to hodný, spořádaný člověk ten pan Josífek. Když si v tom oba libují, ať toho užijí...."—Když se před obzorem naším rozestře černý mrak, vídáme všechno černě. Proto také i praktická Bábinka lekala se toho, že vyvolený Lenorčin vytáčel tak nápadně mnoho Markétku. Toho nemohla před ní zatajiti. Vždyť Lenorka je taková věřící, dobrá, jako holubička. — Lenorka se uzarděla a usmála.—"Uchází se tady o místo mladšího učitele...." pravila.

"Řekl ti to?"—"Ano."—"Ale pak..... už se prozradíte; či ještě budete hráti si na schovavanou až do té chvíle, kdy vás shodí s kazatelny—" — "Což ty víš?" — "Abych nevěděla! Což nejsem sestrou? Dlouho jsem toho nevypozorovala, ale přece mně to srdce povědělo. Jen, jaké to bude, až zví, že..... nemáš nic, ani dost málo do začátku?"—"On to už ví....." — "A—co řekl?" - "Abych bratra neopouštěla."—"To asi můj Karel neřekne. Bojím se toho..... Je příliš rozumný a stále jen počítá, co smíme denně vydati. Což, vy dva myslíte, že se nasytíte vzduchem, zpěvem a láskou! Ale my jsme jiní....." — Tedy nedáš bratrovi svých úspor?" — "Nedám? Co ti připadá? Jaká bych to byla sestra? A jak bych mohla na věčnosti s otcem se setkati?"—"Bábinko!—" zvolala Lenorka vřele a objala sestru.

Dlouho ležely si v náručí a plakaly.

"Jestliže Karel teď couvne—" uklouzlo Lenorce ze stísněného srdce.—"Musím se spokojiti! Já proto neumru..... Budu dále na novo pracovati. Nebylo mně snad manželství souzeno." — "Já bych umřela!" vážně řekla Lenorka. — "Věřím a proto se bojím o tebe a o tvou lásku....." — "Jak to řekneš Karlovi?" — "Jak? Požádám ho, aby obstaral zásilku peněz na bratra a zaplacení jeho dluhů. Je při úřadě, bude si vědět rady. Nu—a řekne li, že—že si mne bez pomoci vzíti nemůže, dáme si s bohem."

Praktické Bábince se chvěl však při tom hlas.

V.

Ospalá schůzka u paní učitelové byla skutečně nějak ospalou. Aspoň se nechtělo nijakž veselosti dařiti. — Markétka měla červené oči od pláče. Dýchala dosti do šátku, který si na ně přikládala, ale přece stopy nemizely. — Bábinka měla v kuchyni dlouhý, důvěrný hovor s Karlem a oběma nebylo do smíchu, když se vrátili. Neseděli také u sebe, nedrželi se za ruce, jako jindy a nelaškovali.

Lenorka trpěla hrozně. Bylo jí sestry líto. Tušila, že Karel zprávu o dluzích bratrových nepřijal příznivě, a že se ti dva střetli. Mimo to s úzkostí očekávala pana Josífka, jakou zprávu on jí přinese. Byla by se ráda něčeho dozvěděla od Markétky, ale té dnes nebylo do řeči.

Matka seděla také ve své lenošce schvácena žalem. Jindy byla vlastně duší všech her a zábav. "Malé děti šlapou na klín, ale velké na srdce," vířilo jí v duši. Kdyby to nebožtík otec věděl! Co se to jenom stalo, že se její syn, na kterého denně tak vroucně zpomínala, kterého tak srdečně a mateřsky v každém listu napomínala, kterého opatrovala od dětství jako oko v hlavě, tak zapomněl a svoji celou budoucnost vsázl na jednu kartu? Což je ten svět tak zlý a tolik nebezpečí v něm číhá na mladé lidi? Ubohá vdova měla nyní jenom jediné přání: spáti v hrobě u svého chotě. Ale tu zase to mateřské srdce se toho lekalo, že by opustila nezaopatřené dcery a bloudícího syna. Seděla v lenošce s rukama založenýma a vymlouvala se, že ji bolí hlava. Bolela ji, bolela. A nejen hlava, i srdce. Mládež šťastná za chvíli se zase sesedlila a vítězně potlačila skleslou mysl některých. — "Markétce snad tatínek nechce dát na nové šaty," šeptaly si dívky stranou.

J. U. Dr. Jan Podlipný,
starosta král. hlav. města Prahy.

"Ona je vzdorovitá, hned pro všechno pláče a také všechno pláčem vynutí. Nu, a Bábinka se snad rozhněvala s Karlem.... Však oni se zase usmíří." — Tím se zachmurila chmůra, která byla padla na mysle všech a zábava se zase volně proudila v obvyklém řečišti smíchu a hovoru. Markétky si už ani nevšímali.

Bábinka přinášela z kuchyně na stůl konvici s kávou a pravila k Lenorce s důrazem: "Postav se na chvilku ku smetaně....." — V potaji jí dala však znamení, že je za tím něco jiného. Lenorka všecka polekaná vyšla ven. Tam stál pan Josífek bled a vzrušen.

"Co se stalo?" zvolala.

"Tiše! Pojďme do sadu..... Aby nás nikdo neslyšel."

V sadě na umrzlé půdě, pod jabloní sněhem obalenou a rampouchy ledu jako třásněmi zdobenou, objal ji, k sobě přivinul, a zvolal žalostně: "Drahá Lenorko, je zle." — Ulekla se toho srdcevroucího

zvuku jeho hlasu i jeho žalostného pohledu.— "Co nám hrozí?" vydechla ze sebe hlasem slzavým. — "Nepřátelství." — "Čí?" — "Purkmistrovo." — "Což jste se nějak nepohodli?"

"On.....víš.....Markétka prý mne má k smrti ráda. Otec mi ji nabádl za ženu, s ní místo učitelské, velké věno, výbavu, nevím už ani co všechno. Tvrdil, že měl sice jiné s dcerou plány, ale že stále pláče a chce jen mne, mne jediného. I povolil prý z lásky otecké. Že jsem s ní včera více tančil, vzbudil jsem prý v ní naději, že ji mám rád, ale že se jen z ostychu tím tajím, poněvadž je bohatá.....Proto že mi ji nabízí sám....."

"A co jsi mu na to řekl?" tázala se se srdcem stísněným.

"Co jsem měl říci? Pravdu. "Řekl jsem mu, že už mám dívče, které nade všecko ve světě mám rád, kterému jsem dal slovo a které si vezmu za ženu. Chtěl znáti jejího jména, ale toho jsem mu neřekl. Chtěl jsem dříve s tebou mluviti a zeptati se, mám li naši tajnou lásku prozraditi."

"Tys ji zamítl?" — "Ano." — "Drahý, jediný! Děkuji ti za tu vřelou, věrnou a upřímnou lásku. Ale.....oběti tvé přijati nemohu." — "Jak? Ty mně vracíš lásku?" V jeho hlase se chvěla bolest, jakoby srdce samo v každém slově jeho kvílelo. —

"Vracím ti jen slovo a štěstí.....Já jsem chuda.....My se nikdy za sebe nedostaneme.....Ožeň se jen."

"Ty jsi lhala, když jsi mně lásku slibovala!" rozbouřil se. "Jak mne můžeš tak lehce a snadně dáti jiné? Já bych tebe nikomu nedal a s každým o tebe zápasil.....A ty, ty řekneš chladně, bych se jen oženil. Nevděčná, nevěrná, ty mne nemiluješ!"

"Chladně....." usmála se trpce. "Vždyť při tom umírám....." — Nebylo jí třeba dokazovati toho více slovy. Omdlela mu v náručí. Odnesl ji jako dítě ve svém loktí do domku. Úder hromu by nebyl většího způsobil leknutí, než objevení se pana Josífka s omdlelou Lenorkou ve schůzce mladých lidí shromážděných ve světnici. A ještě větší rozruch vyvolalo žalostivé zvolání k smrti zděšeného a zoufalého učitele.

"Ona mně umírá, moje drahá Lenorka," naříkal; "spěšte pro felčara!"—Nelze vypsati zmatku, jaký rázem nastal ve společnosti. Markétka vykřikla srdcelomně a jako šílená pádila domů, sotva že přes sebe přehodila šátek vlněný. Už věděla, kterou Josífek nade všecko ve světě miluje. Druzí omámení ani se nemohli vzpomutovati z leknutí a překvapení. Všechny ovládala jediná myšlénka:

"Ti dva se miluji a už dlouho se tak tajně mají rádi."

Za chvilku se vyprázdnila světnice u paní učitelové. Jedni spěchali pro felčara, druzí roznášeli spěšně žhavou novinu po městě. A tak "ospalá schůzka" skončila až příliš živě. Jenom to všechny trápilo, že nevěděli, proč Lenorka padla do mdlob. Také se to však dozvěděli. Srdeční křeč prý to byla, tvrdil felčar.

"Tak ho má ráda!" obdivovali se Lenorce. "Puklo by jí žalem srdce, kdyby ho nedostala."—Proč Markétka tak vykřikla, si domyslili všichni ještě dříve, než okřídlená novina prolétala městem.—"Chtěla pana Josífka..."

Už to dávno některé dívky pozorovaly; neušlo jim to, že se jí líbí švarný líbčický učitel. Ale že by Lenorka s ním měla známost', o tom neměl nikdo tuchy. Vždyť si před nimi ani ruky nepodali, ani se na sebe neusmáli, ano ani spolu nemluvívali. — Jenom všem náhle k mysli vstupovalo, že nikdy tak krásně Lenorka nezpívala, jako před ním a že se mu oči zářívaly při jejím zpěvu.

Dle obyčeje tehdejšího pustil pan felčar Lenorce ihned žílou, čímž ještě více seslábla. Ležela na lůžku jako smrt. — Pan Josífek, sám jsa rozechvěn a blízek zoufalství, že se tak náhle a tak neočekávaně zřícuje jeho krásný sen o brzké svatbě s Lenorkou, těšil nicméně dívku svou, jak jen mohl.

"Já bez tebe nemohu žíti," pravil k ní, "a žádné jiné si nevezmu za ženu. Ty, jenom ty, jsi ta jediná, pravá, milovaná dívka má. Jakmile se otevře jaro, a vykvete první fialka, přijede paní stará a poprosím ji, aby se za mne přimluvila u známých vrchností. Ona mi opatří místo, takové, bych se mohl ženiti. Na psaní

Prof. Dr. Antonín Rezek.

ministeriální rada v ministerstvu osvěty a vyučování.

nemohu se úplně spolehnouti. Za jedno nelze v dopisu všechno tak pěkně o zevrubně vylíčiti a pak dobře znám, jak to u vrchnosti chodívá. O mnohém ani paní kněžna nezví. Služící zatají, co vypadá jako prosbopis. Také vyhledám ještě známé otcovy a poprosím za přímluvu."

Tím se těšili ti dva a čekali na jaro. Zatím otec Markétčin vzkazoval týdně nejméně jednou panu Josífkovi do Libčic, aby si vzal jeho dceru a pokaždé mu přidal tu nějaké sto, nebo míru pole, tu zase nějaký ten kus bravu, nebo cínu a mědě. Ale pan Josífek byl stálým a věrným své Lenorce.

"Kdyby byla od paty k hlavě v zlatě zabalena, přece si jen raději vezmu chudou Lenorku," vzkázal mu jednou.

Od té chvíle mu dcery už nenabízel. Vzkázal mu jen, že se pomstí za tu pohanu.

Pan Josífek zatajil této výhrůžky před Lenorkou.

Prohlásil se zjevně se svou k ní láskou, a chodil nyní do domu v hodnosti ženicha. Matka i Bábinka se sice těšily ze štěstí Lenorčina, jejíž láska až dojímala všech lidí, ale nemohly se zprostiti truchlých obav do budoucnosti. — "Přetrvá-li ta láska těch dvou i nouzi," uvažovala nejednou praktická Bábinka. Její Karel rozumně jí aspoň vyložil, že se nemohou nyní vzíti, když nemá ani nejmenšího věna. Jelikož jí dále ještě vykládal, že se musí oženiti, aby měl hospodyni, že nemůže tak dlouho čekati, až ona si na novo něco uspoří a pak že ještě má obavu, aby zase nepřepadl jí bratr, sama jej propustila ze slibu.

Plakala v potají, ale rozumem všechno uvážiwši, přála mu štěstí. Srdce jí sice nepuklo bolem lásky, ale veselost její umřela s nadějí na Karla, kterému upřímně byla nakloněna, i na zaopatření sňatkem. Teď už se nevdá. To ji trochu hnětlo. Tehdy také bylo staropanenství hrozné. Avšak rozumná Bábinka všechno si moudře vyložila a strojila se s klidnou myslí k tomu býti starou pannou.

U paní učitelové nebývalo už hlučno. Vyhýbaly se, jak mohly lidem, a mladí lidé zase jim. Společnost se roztrhla a pozvolna rozprchla.

Markétka tam nechodila, Amálka nešla k vůli ní, a druhé dívky zase se vzdalovaly učitelových k vůli nim. Když nechodily k učitelovům dívky, zarostla k nim i cesta mladým mužům a tak z čista jasna bývalo zase v domě tak ticho, jak dříve hlučno a veselo.— Lenorce to bylo vhod. Ona žila jedině pro svého Josífka.

"Kde věrná láska, andělů je na sta," říkávala matce, když tato s úzkostí povahovala, jak to všechno dopadne a z čeho živi budou.—Těšila se na jaro. Volala to jaro, zpívala mu vstříc. — Při tom pilně vyšívala svému ženichovi vázaného modrou stuhu, barvu to věrnosti, ke kytaře.—Jaro oblažilo svět. Josífek jí radostně přinesl první fialky, které se rozvijely a kterých sám byl natrhal v hájku.

"Fialky, má drahá," jásal, podávaje jí kytičku. "Jaro je zde, teď přijede paní kněžna."—Ona s upřímným přáním podala mu stuhu vyšitou.—"Štěstí tě provázej," zašeptala. — "A tvá láska," dodal.

"Ta s tebou stále kráčí a půjde s tebou i za tebou až na věčnost."

VI.

Netušil ubohý Josífek, co jej stihne v krátké době. Jako věrná jejich láska, tak i pomsta zhrzené lásky čekala na jaro.

S jarem přiblížil se odvod k vojsku. Pan purkmistr ukázal Josífkovi, jakou má moc. Zařídil všechno tak, aby byl odveden. Jakými cestami a oklikami se to stalo, jaké obžaloby a pomluvy se pronesly, že byl odveden, o tom nikdo nezvěděl. Šlo všechno tajnými cestami. Nebylo tehdy nic snadnějšího, než pomstiti se na nepříteli a sokovi odvodem k vojsku.

Celé město se vzbouřilo, i okolí; ale to všechno už po vykonané pomstě nezměnilo ničehož na věci. Pan Josífek chtě nechtě musil zaměniti rákosku za ručnici a obléci bílý kabát.

Lenorka zoufala.

"Já, já jsem tvého neštěsti příčinou," naříkala. "Že jsi mne kdy poznal! Láska moje zničila ti štěstí i život!"

"Než bych objal zlou Markétu, která se takto mstí, raději chladnou ručnici líbám. Mám aspoň volnosť citu a myšlének. Ti jsi a budeš věčně mou tou jedinou!"

"Jako ty mým! Věčně tvou!"

Loučení jejich, které bylo jen krátké a střežené, bylo velice dojemné. Celé město téměř se sešlo u paní učitelové, aby nešťastnou Lenorku těšili.

Zde byla však každá těcha marna. Po odchodu svého ženicha sklesla bez vědomí k zemi. Prudká horečka ji zachvátila, ze které dlouho nepovstala. A když se pozdravila, byla už jenom stínem bývalé Lenorky.

Trpělivě a věrně čekala na svého Josífka a pilně vyšívala, aby ustřádala si malé věno. Ale oči její pláčem slábly, že nemohla už tak jemných prací provádětí.

Kytaru svou i s modrou stuhou poslal jí Josífek v zástavu za sebe. Lenorka ji opatrovala jako klenot. Zpěv jí arci na rtech umřel v té velké bolesti, ale ona přece kytaru si často zavěsila, k srdci přitiskla a prohírala se ve strunách její.

Měla stále tušení, že se už s ním nesejde, že zemře, než on se vrátí. Nemluvila o tom; ale jednou se tím přece sestře svěřila.

"Až přijde, a já budu v hrobě, řekni mu, že čekám na něho tam v tom světě neznámém," ukládala Bábince.

Zpívala-li, tož zpívala ke kytaře jenom jedinou píseň, která končila slokou: "Až já budu v hrobě spáti."

Předtucha Lenorčina se vyplnila.

Po osmi letech těžkého rozloučení s ženichem stihla ji zvěst o jeho smrti. Zemřel v daleké cizině.

Tato rána Lenorku zničila. Kořen jejího života byl již podťat dlouhým odloučením a jeho smrt ji sklátila do hrobu. Hynula a vadla v strastech a žalu lásky, ale žila dokud měla jiskru naděje. S tou umřela i ona a za svým Josífkem odebrala se tam, odkud není návratu.

Matka ji byla předešla. Spala už u svého chotě v hrobě. Donesla mu tam na věčnost však hroznou zvěst, že syn zmařil jeho přání a ji sklátil do hrobu.

Oběť sester nepolepšila marnotratníka. Sběhl se studií, odebral se do Polska a zanechal mnoho dluhů. Od té chvíle nikdo o něm neslyšel. Zahynul v cizině.

Bábinka se nevdala, ač mnohý vdovec o přičinlivou pravici její se ucházel. Zamítala všechny.

"Svoboda je velký poklad," říkávala, "a věneček panenství tak netíží jako čepec manželský. Už jsem si na to zvykla, že jsem starou pannou a vede se mně při tom dobře. Uživím se i bez muže, lidé si na mne zvykli a mému staropanenství se nevysmívají; proč bych se vázala?" — Karel litoval v nešťastném manželství svého přenáhlení a vzpomínal na ni. Pohovořili si tu a tam jako staří známí spolu a jeho děti k ní chodívaly na koledu. O minulost nikdy ani nezavadili.

Všichni, o nichž jsem ve svém prostém příběhu zmínila, dřímají již sen věčný. Celá ta doba táhne v myslí přede mnou, když na kytaru s modrou, vyšívanou stuhou pohlížím.

Nejednou už jsem se tak živě zanesla do oné doby, když paprsky měsíce pohrávaly si se strunami kytary, že se mi zdálo, jakoby zvučely v písni.

Na tu v srdci ozývá se mi Lenorčina píseň:

"Až já budu v hrobě spáti,
zdaliž na mne vzpomeneš?
Zdaliž někdy s věrnou láskou,
v slzách na něm poklekneš!"

Není-li to píseň lidstva, onoho lidstva, které chvilku žije a pak umírá? Není-li to touha všech, již nezměrnou láskou své drahé, i těch, již celé lidstvo svou láskou obepínají?

Hrabě Breda.

VZLÉM hněvu hrabě Breda burácí;
daň jemu neplatili sedláci.

Zda nemohli neb nechtěli,
on čeká darmo třetí neděli.

A k poledni zněl návsí bubnů vír
a v drábů středu kráčel mušketýr.

"Pan hrabě to vám činí vzkázání,
že nejvyšší čas dělat pokání.

A zaplatit co dávek, desátků,
neb hrdlo chystat v pěknou oprátku!"

Však marně prchl čtvrtý týden zas
a návsí bubny zní a polnic hlas.

Vojáci kol vsi řetěz splétali,
a všechny mladé dívky schytali,

A mladé ženy všecky do jedné
a do zámku je hnali v poledne.

Co bude s nimi?—Jaký osud jich?
a v mušketýra odveti zněl smích.

"Pan hrabě poslouchat vás vycvičí,
na zámku čekají již holiči.

Ti ostříhají vlasy ženám všem,
by hrabě zkrácen nebyl v příjmu svém.

Co měli vy jste dáti na zlatě,
kštic zlatem nahradí si bohatě."

A stalo se tak — Jedna dívka jen
jak vesna sličná, tichá jako sen

se zdráhala — a hrabě povelí:
"Ji ku lepšímu chystám údělu.

Já pro sebe ten zlatý nechám vlas,
ty druhé ostřihané pust'te zas!"

A stalo se. Noc táhla v tichý kraj.
Ó pane hrabě, dnes tě čeká ráj!

Ta dívka selská, sonjem luzných vnad,
v svých vlasů zakryje tě vodopád.

Jí tisíckrát se tobě odplácí,
co dlužní ti ještě sedláci. —

Svit jitra plnou září v pokoj vnik'
a dveřmi hlavu strčil komorník.

Pán nezaspal tak nikdy do rána.
Zří k loži — clona jeho strhána.

Zří k oknu — s něho bílý vlaje šat,
zří v lože zas a trne hrůzou jat.

A neví, je to pravda, je to sen —
tam zlatou kšticí hrabě uškrcen.

Ze "Selských ballad."

Zlaté srdce.

Pro kalendář "Amerikán" upravil F. J. K.

BYLO to v roce, kdy konečně my Italové zbavili jsme se Rakušanů a jejich proklatých barev—žluté a černé. Já byl zrovna povýšen na generála —o dvacet let mladší, nežli bývají generálové dnešní doby, ale s mnohem bohatší zkušeností skutečného boje, nežli oni průměrně mívají. Nebyl jsem žádným diplomatem tenkráte, aniž dělal jsem si nějakých nadějí, že zasedati budu v radě ministra války. Nicméně však byl jsem mladým generálem, dosud neženatým a jízdecká bledě modrá a šarlatová uniforma, s velikými stříbrnými ostruhami, mně výborně slušela. Následek toho byl, že měl jsem sám ze sebe radost.

V roce tom svedeno bylo pouze několik bitev, a když konečně na všech stranách meče odloženy, udělali mne věžničním dozorcem. Nudná, odporná byla to práce. Šlo to asi takhle:

Klonící se, důstojný syndik, přívítací řeč, hostina, při níž v rýži sotva kuře jsi našel a skopové bylo samé kosti, špatné olivy, horší víno, a více řečí. Potom přišla omšelá radnice a smrduté vězení, s něhož pan syndik zdržoval vrchního dozorce všemožnými léčkami, pokud mohl. Pak setkání s obvyklými vězni—malými zloději většinou—velcí seděli důstojně v ložidlích syndiků—tu a tam bandita neb dva, beránci hození vlkům k vůli zachránění chytřejších soudruhů. Avšak všichni, bandita, rváč, opilec, žalářník, syndik, každý měl své stížnosti, jimž já zprvu trpělivě naslouchal.

Byli nevinni—všichni nevinni—svatá panna to věděla, blahoslavení světci také a jednou všecko vysvětlí. Pak dopadne trest na křivé svědky proti nevinným—třeba nůž do srdce. Všecko, všecko bylo totéž, nudné opakování, odporné tomu, kdo zvykl si na život v táboře a rozruch v řadách bitevních.

Nic nového, nic zajímavého, ani hezké děvče nepřeběhlo mi přes cestu na vzdálenost mých paží, když ubíral jsem se na jih podél východního pobřeží—syndikové, řeči, hubená jídla, nevinní ve vězeních, tak ten neveselý průvod míjel až když jednoho dne přišel jsem do Atrani.

Tam v prvním oddělení věžničním viděl jsem tvář a slyšel hlas, kterého nezapomenu, kdybych sto let žil.

Žalářník otevřel dvéře, jako otvíral všecky jiné a ostře vyvolal ženštinu, jež vzpřímila se hrdě a hluboko hleděla do mých očí. Světlo dopadalo na ni vysokým zamřížovaným oknem. Ruce měla sepjaty. Její vysoká, něžná postava vyjímala se ušlechtile i v hrubém vězeňském oděvu. Temně vášnivé, bouřlivě vlhké, modročerné jako bouřenosný mrak ženoucí se z moře středozemního do zálivu tarantského, tak připadaly mi oči ženštiny, jež stála přede mnou.

"Maria Perrone, žena Leo Perrone, bandity; pro vraždu druhého stupně!" ohlásil žalářník, s obličejem jako z kamene.

"Koho zavraždila?" tázal jsem se rychle.

"Jistého Giovanniho Lupo, vojáka zemské obrany z její vlastní provincie."

Pohlédl jsem ostře na ženštinu, jejíž tmavé oči hleděly pevně do mých. — "Jste nevinna tím zločinem?" tázal jsem se, očekávaje obvyklé zapírání.

"Zabila jsem muže toho!" odpověděla klidně, stojíc jako anděl vytesaný ve výklenku chrámovém.

Obrátil jsem se k žalářníkovi.

"Byly při tom nějaké polehčující okolnosti?" tázal jsem se ho; "ona nevypadá jako vražednice."

"Praví se, že voják ji urazil, že manžel její vstoupil a pokusil se zakročiti. Když pak voják zůstal vítězem, tato žena, Maria Perrone, přiskočila a vrazila mu nůž do srdce."

"To jest lež," řekla ženština, aniž by byla projevila nějakého rozčilení, "nikdo živoucí nepřemohl Leona Perrone, mého manžela!"

Žalářník potřásl rameny.

"Takto odpovídá vždycky," pravil, "avšak opravdu, jak já jsem slyšel, říkalo se také, že Leo Perrone sám—"

Závoj lhostejnosti okamžitě spadl s obličeje ženštiny. Její oči zrovna sršely oheň. Sevřela ruce až nehty zabořily se do dlaní. Zdálo se, jakoby vrhnouti se chtěla na žalářníka.

"Klidně, klidně, Maria Perrone," pravil jsem, vztáhnuv ruku, co zatím průvodčí můj přistoupil těsně za mne, aby ji spoutal, kdyby nutnost kázala: "Vyslechnu všecko a postarám se, abyste ani vy ani manžel váš netrpěli nezasloužené křivdy."

Ženština se stišila s patrným namáháním a klesla do své dřívější, kamenné lhostejnosti.

"Nikdo nemůže manžela mého viniti z prolití krve lidské," opětovala. "Nepřiznala jsem se? Nebyla jsem souzena? Nebyla jsem odsouzena? Netrpím svůj trest? Ano, a trpěti budu až zemru!"

Skončila vztýčením ruky jako ten, kdož vítá vítěznou vlajku vracejícího se vojska. Ženština zajímala mne nesmírně. Mluvila také jako člověk, jenž bojoval a zvítězil.—Žalářník opět promluvil:

"Manžel její je na svobodě. Ona mluví pravdu. Viděl jsem ho dnes na tržišti s jakousi kontadinou—vesnickým děvčetem—"

"Cože? Řekni to opět!" vykřikla ženština, vyřítivši se proti nám. Oči její sálaly smrtí a ohněm najednou.

Žalářník pokračoval bez nejmenšího přerušení.

"S dívkou deseti neb jedenáctiletou, velmi krásnou; opravdu, dítětem jako Madonna."

"Ah, moje malá Margerita!" zvolala ženština se smíchem, ale se slzami po tváři proudícíma, "čeho jsem se bála? Bylo to pouze moje děcko, — avšak ah, misericordia, oni nepřijdou se podívati—na vražednici."

Vztáhla ruce ku tvářím a vyzáblými a sešloutlými prsty kvapně setřela slzy. "Ale jest tak lépe—matka zločinka—ah, běda, žena zapomenuta svatými. Ona za takovou bude mne pokladati, nevzpomene si na mne ani ve svých dívčích modlitbách."

Pokynul jsem žalářníkovi, aby zavřel dvéře. Nemohl jsem se dívati na její žal. Prohlídka vedla mne dále. Pořadí za pořadím jsem míjel, ale nemohl jsem se zbaviti obrazu toho krásného, zaslzeného obličeje, netknutého ještě známkami stáří, které tak časně se dostavují u našich jižních žen. Oči její mne pronásledovaly a já si přál spatřiti opět Marii Perronne, vražednici, ženu Leona, bandity. Nicméně odolal jsem touze této, jsa si dobře vědom, že vězeňští strážcové opětnou návštěvu svoji přičítali pohnutkám zcela jiným, nežli jaké vznikali v duši mé. Zatím, nabaživ se žvatlání syndiků a správců, omluvil jsem se a vykročil k městu. Družiny venkovanů se širokými klobouky trousily se k domovu. Každá cesta vedoucí z města plna byla malých apulských volů se širokými rohy, táhnoucích košinové vozy, v nichž tlačili se veselí hoši a děvčata v malebných krojích.

Mimoděk všimnul jsem si, že veliký rozruch panuje v ulicích kolem kathedrály. Ženštiny stály a hovořily přede dveřmi, žebráci drali se k nejlepším místům u vchodu a policisté mlátili po nich svými úřadními obušky. Byla to dle všeho veliká slavnost, a ačkoliv já hlásil se ku vojenskému náboženství, které, dle pořekadla, mění se s děvčetem, které milujeme, neztratil jsem zájem na vznešených a dojemných obřadech, jimiž matka církev udržuje v moci své dítky jihu—které milují barvy nádhery a třepení.

Stáhnuv si na oči vojenský klobouk, vešel jsem do vnitř. Večerní slunce pronikalo bohatými a starobylými okny. Barevný mramor, jemně vykládaný, zářil zlatem a stříbrem. Lazur a žilnatý porfyr vyjímaly se na pilířích jako drahokamy na krku nevěstině.

Veliký průvod pohyboval se středem k oltáři—kardinál Carrara, princ církve, synovec papežův, uklánělo svůj ostrý, asketický, kněžský obličej nad skvostným šarlatem. Ačkoliv byl jsem synem rouhačských údolí Waldenských, přece vábilo mne kouzlo této tajemné, hluboké nádhery. Opřel jsem se o pilíř a pozoroval. Zapadající slunce mocněji ještě zazářilo skrze bohaté okno. Široký zlatý proud shasl svíce, takže pouze ve výklencích blikaly svým stříbrným plaménkem. Varhany zazněly. Mladé hlasy na kůru pěly výše a výše, jako kdyby se předstihovaly a proniknouti chtěly až k samotnému bohu. Potom hlubší hlasy, někde v šeru, hlaholily "Miserere," a vánek, prosycený vůní kadidla, líbal skloněné hlavy klečících synů a dcer církve. Všecka tato nádhera mne míjela, nezanechala dojmu, jako pohádka vyslechnutá v dřímotě, až když oči mé spočinuly na muži, jenž opíral se o sousední sloup.

Edvard Jelinek.

Pouhý sedlák, připadal mně—vysoký, svalnatý, se silně vyklenutým, dobře zasazeným, spíše tlustým římským nosem venkovanů, tmavýma očima, jež blyštěly hrozivě z pod hustého obočí, kteréž téměř stýkalo se uprostřed; silnýma rukama, jež svíraly pilíř, jakoby sbořiti chtěly chrám dle příkladu Samsonova. Oděn byl v tmavý šat a v pravé ruce držel klobouk, jehož orlí péra k zemi dosahovala. Dělej co dělej, nemohl jsem očí svých odtrhnouti od muže toho, tak mocně působila na mne osobnost jeho. K nevyličitelnému překvapení shledal jsem, že rázovitý, zdravím kypící obličej jeho křečovitě se svíral. On nevšímal si kněží, kteří tu a tam pohybovali se před oltářem. V šarlat oděný princ svaté církve trůnil nad ním, ale on ani pohledem oň nezavadil. Oči neznámého opřeny byly na veliký kříž a znetvořenou postavu ukřižovaného nad oltářem.

Rty jeho se hýbaly. Ruce trhaly sebou křečovitě. Opeřený klobouk jeho dopadl nepozorován na podlahu. Jasněji a jasněji zněly hlasy zpěváků.

V chrámu se tmělo. Noc, kterou přinesly mraky a větry od zálivu, začala se všude vtírati. Sta svící rozžehnuto. Pouze tam kde trůnil kardinál a kněží oděni ve zlatá roucha, vládl dosud tajemný soumrak. Rovněž jeden z úskoků církve,

aby věřící v nevysvětlitelné hrůze tím více hlavy klonili. Po celou tu dobu nespustil jsem očí s muže u pilíře stojícího. Viděl jsem veliké kapky potu, jež vyvstávaly na jeho skráních. Ruce jeho zimničně pracovaly. Co to bylo za člověka? Byl to sedlák, nezvyklý nádheře velikého chrámu nebo snad zločinec, v němž svědomí se hnulo? Z temna kůru hlas se zvedl—nevím už co to zpívali.

Někdo vyprávěl o smilování pro hříšníka—milost snad pro toho, jenž pokání činí. "Miserere," opakoval sbor bratří tahlým, dumným basem. "Miserere, Miserere," úpěli věřící v kostele.

"Vyznejte hříchy své—přiznejte se—přiznejte se. On jest věrný a spravedlivý a odpouští nepravosti."

Slova podobná vyznívala jasným, mohutným hlasem z temna a letěla dále, jako holub nesený divokým větrem.—Náhle shledal jsem, že místo u pilíře bylo prázdné. Neznámý kráčel k oltáři. Klečící lidé zvedali hlavy a dívali se za ním. Někteří prchali ve zděšení. Chce zabiti prince svaté církve na jeho trůně? Chce spáchati svatokrádež v domě modlitby? Neznámý stál okamžik u schodů oltářních. Jasný hlas zanikl. Zpěváci zapomněli na svůj sbor. Náhle silnější hlas nežli kterýkoliv dřívější, zahlaholil chrámem.

"Přiznávám se," volal cizinec, jenž stál u pilíře, "že jsem vrah. Slyšte mne, svatí otcové! Slyš mne, lide atranský! Já jsem Leon Perrone a vrah. Já, a nikoliv moje žena, zabil Giovanniho Lupo!"

Kajicník klesl na kolena a obličejem dotýkal se stupňů oltářních. Bohoslužby chýlily se ku konci. Lidé tvořili skupiny a šeptali. Kněží mumlali něco, když míjeli se před oltářem. Kardinál zavolal si jednoho a radil se s ním. Avšak muž dosud se nehýbal. Tam ležel, obličejem na mramorových stupních, když zástup ubíral se kolem něho do sakristie. Zvolna se lidé rozcházeli. Syndik tiše vyklouznul a poslal pro strážníky. Kostelníci začínali shasínati světla.

Já jsem stál a pozoroval. Kajicník zvedl obličej, znetvořený duševním utrpením. Povstal těžce a sestupoval uličkou mezi lavicemi. Věřící, kteří dosud v kostele zbyli, ustupovali před ním jako před šílencem. Nebyla žena jeho odsouzena pro vraždu Giovaniho Lupo? Proč se takto obžaloval před oltářem? Mluvil-li pravdu, proč nevyznal se tiše nějakému knězi a nezaplatil několik mší za vojáka, který dle všeho zasluhoval ránu, kterou dostal.

Leo Perrone kráčel ku velikým dveřím chrámu. Vztahoval ruce před sebe jako slepec, jako člověk jehož nervy byly ohromeny. Otevřel dvéře.

"Ve jménu krále!" zazněl hlas v temnotě venku.

Půl tuctu bodáků namířeno bylo k prsoum mužovým, dříve než mohl se hnouti. Pozdvihl ruce s posuňkem, kterýž pravil zřetelně:

"Půjdu s vámi kamkoliv vám líbo."

"Ku předu!" ozval se hlas z ulice.

"Stůjte!" zvolal jiný—můj vlastní—z přítmí chrámu.

Četníci bezděčně se zastavili. Důstojník hrozivě přiblížil se ke mně s výrazem zlosti ve tváři. Jakmile spatřil však uniformu generálskou, pokorně sklonil meč a po vojensku pozdravil.

"Odpusťte, excellence. Nemohl jsem vás v šeru poznati. Co mám dělati s tímto člověkem, kterýž sám sebe z vraždy obvinil?"

"Pošlete jej do mého bytu a přiveďte ženu jeho, Marii Perrone, přímo z vězení. Vyslechnu je oba."

Důstojník opětně s nekonečnou uctivostí pozdravil.

Kráčel jsem ku svému obydlí v podivném rozpoložení mysli. Měl jsem býti svědkem podivného divadla—dvě osoby přiznávaly se k jedné vraždě. Jedna lhala—bylo to povinností mojí vyšetřiti kdo.

Dva dragouni z mého průvodu, kteří byli na stráži, pozdravili, když jsem vstoupil. Nahoře našel jsem Stephana, mého pobočníka, u velkém rozčilení. Ve městě mluvilo se o brigantech a on neslyšel o mně od 4 hodin. Potěšil jsem ho několika žertovnými slovy a sdělil mu, že před večeří hodlám nějaké vězně vy-

slechnouti. Na něm záleželo, aby všecko připravil. Já sám odešel do ložnice, ulehl na pohovku a přemýšlel o záhadě, kterou mi rozřešiti bylo. V tom někdo zaklepal jemně na dvéře.

"Kdo jest to?" zvolal jsem

"To jsem já, Stephano!" pravil pobočník.

"Ah, Stephano, vejdi!"

Tu mně pak věrný můj sluha vyprávěl, že všecko jest připraveno—vězeň čeká, syndik sám jest přítomen a kročeje hlídky vedoucí ženštinu dují na schodech. Stephano kvapně připjal mi meč a přehodil moji generálskou šerpu přes rameno. Potom tasil meč, otevřel dvéře a ohlásil mne formálně:

"Jeho slavná exellence, generál!"

Stephano rád zveličoval svoji důstojnost a tím zároveň také mou vlastní. — Bylo to podivné divadlo, které se mi naskytlo, když vešel jsem do veliké síně starého paláce. Moji průvodčí, všichni mimo strážce u venkovních dveří, stáli po obou stranách temné světnice, oděni v plných uniformách. Uprostřed stál dlouhý stůl s několika hořícími svícemi a pokryt papíry, které tam Stephano schválně naházel, aby dojem byl hlubší. Syndik usadil se u stolu, avšak při úsečném ohlášení Stephanově povstal a uctivě skláněl hlavu, zatím co já kráčel ku nádherné, zlacené židli v průčelí světnice pro mne vyhražené. — Když už vězně přiváděli, Stephano přistoupil ke mně, odepjal čestný meč, kterýž král mi daroval a s nekonečnou důstojností položil jej na stůl přede mne.

"Jsme v neblahém městě, mezi zrádným lidem," šeptal mi, když netrpělivě pohnul jsem rukou.

Rozhlédl jsem se a spatřil Leona Perrone stojícího na druhém konci stolu daleko ode mne. Ruce jeho byly spoutány. Oči upřeny měl k zemi, avšak obličej jeho pozbyl dřívějšího výrazu bolu a pohnutí. Byl šedý a přísný, ale úplně klidný. Potom ozvaly se na kamenných schodech odměřené kroky vojáků a oddělení "carabineri" vešlo s jakousi ženštinou. Byla to Maria Perrone, ona žena s krásnýma očima, kterou jsem viděl ve vězení. Přivedli ji ke stolu a postavili vedle jejího manžela. V údivu na něho pohlédla.

"Leone!" vzkřikla vášnivě. "Leone! Ty vězněn! Ah, můj Leone, co jsi učinil?"

A zdvihla ruce a objala jej kolem krku. Volné, hrubé vězeňské rukávy smekly se s bílých okrouhlých ramen a já viděl, jak prsty její svíraly se křečovitě za hlavou mužovou. Obrátil se k ní a bolest a láska zápasily v jeho očích. Svaly na pažích jeho se vzdouvaly, jak snažil se vyprostiti se z objetí ženina.

"Maria! Matko Maria! Milovaná!" pravil přerývaně, opětně na ni pohlédnuv. A potom, když těsněji k němu se vinula, odstrčil ji jemně s hrdým posuňkem, jakoby řekl: "Styď se, drahá. Zde není místa k milování."

Avšak Maria Perrone neuvolnila svého objetí. Manžel její nepohlédl ale na ni a stál vzpřímen, hrdě a zároveň uctivě.

Zvolna klesaly paže krásné ženy a když k bokům dopadly, začala si nás zvědavě prohlížeti.

"Jste vinna vraždou, za kterou byla jste odsouzena?" oslovil jsem ženštinu.

"Zajisté že vinna jsem smrtí onoho muže. Já to učinila a nikdo jiný!" odpověděla pevně. "Nevím, z čeho můj manžel jest obviněn, že zde stojí spoután; avšak, při všem na světě přísahám, on neměl nijakého podílu na zabití vojáka Giovanniho Lupo!"

Pokynul jsem hlavou a obrátil se k jejímu muži. Oči ženštiny byly pevny jako pravda sama.

"Slyšíte, co vaše žena svědčí?" oslovil jsem vězně. "Trváte dosud na veřejné zpovědi, kterou učinil jste v chrámu dnes večer?"

Vydechl z hluboka a začal hlasem bolestí a rozčilením přerývaným:

"Excellence," pravil, "jest to pravda—všecko co jsem řekl, když hudba mne rozplakala v onom kostele. Nechci dále skrývati pravdy. Nechci, aby nevinná

bytost za mne trpěla. Jsem ochoten přijati trest." — "Ty jsi šílený—šílený—šílený, Leone Perrone! Buď ztichá! On není při smyslech, veliký generále. Neposlouchejte ho!" bědovala ženština a nežli mohlo jí býti zabráněno, poklekla u mé židle. Stephano, kterýž neschvaloval takových důvěrností, chtěl ji odstrčiti, avšak já pokynul mu, aby zůstal na svém místě. Ženština sevřela hlavu oběma rukama, jako kdyby se obávala, že smysly ji opustí. Rychlým tím pohybem veškeren krásný temný její vlas rozvlnil se a spadl až po pás ve skvostných pletencích, jako jemné hedvábí. Vojáci stáli kolem v němém úžasu.

"Nevěřte mu," prosila, spínajíc ruce. "On chce pouze svým životem mne zachrániti. Vždyť vidíte, že mne miluje—ano, on mne miluje. Znám ho dobře. On by zemřel, aby mne zachránil, svoji ženu. Sešílel nad mým uvězněním. Avšak slyšte, nejjasnější, slyšte. Byla to moje ruka, moje touha, můj nůž, jež zabily Giovanniho Lupo pro urážku, kterou vrhl ve tvář ženě Leona Perrone. Já—já sama spáchala zločin ten. Neposlouchejte, excellence. Pošlete mne do vězení a nechte ho odejíti!"

Ženština kvílela spíše nežli mluvila poslední slova a připlíživši se k mé židli, uchopila pravou ruku moji a hleděla mi upřeně do očí, jako kdyby chtěla v nich čísti rozhodnutí.

Tu Stephano přišel. To bylo trochu mnoho pro jeho vojenskou krev. Vzal ji hrubě za ruce a odstrčil ode mne.

"Jděte na své místo!" velel.

Ženština povstala bez reptání a kráčela zpět ku svému muži, s obličejem plným zoufalství!

"Nyní, Leone Perrone, co říkáte tomuto?" tázal jsem se vážně muže, jehož silné, pronikavé oči lpěly nepohnutě na mém obličeji.

"Excellence," pravil, "Maria, žena moje, miluje mne—jak jste viděl. Ona učinila to z lásky — křivě přísahala, přiznala se k činu, kterého se nikdy nedopustila, přijala trest, který byl můj—jenom proto, že věděla, že soudce za takový zločin oběsil by muže, ale ženu pouze uvězní. Maria Perrone, moje žena, obětovala se za mne a já, zbabělec, tomu dovolil. Nyní však vznáším žalobu na sebe. Řeknu plnou pravdu zde a nyní. Bylo to v noci, kdy já byl daleko. Vrátil jsem se domů, hořc touhou objati moji ženu a zlíbati malou Margeritu, nejsladší a nejnevinnější dítko v celé čtvrti. Na schodech zaslechl jsem hněvivé hlasy—potom výkřik bolesti a strachu mé ženy Marie. Dvěma skoky byl jsem u dveří, jiný a byl jsem u vnitř. Tam sápal se Giovanni Lupo na moji ženu. Tu šílenost mne uchvátila, jakoby uchvátila vás, excellence, kdybyste viděl manželku svoji takto a dceruška vaši plačící na podlaze. Kuchyňský nůž mé ženy ležel při ruce, na prkně, kde připravovala večeři. Zdvihl jsem jej a—ten vlk nikdy více nebude urážeti ženy ani děti. Poslal jsem jej tryskem do černého pekla, kam náležel!"

Apollon Nikolajovič Majkov,
zemřel v Petrohradě, 20. března 1897.

Leo Perrone se vzpřímil a zdvihl hlavu hrdě, tak že bohaté kadeře vyvstávaly kolem hlavy jeho jako nízké borovice, jež rostou na skalných výspách nad mořem. Opětně byla by se ženština vrhla k mým nohoum. Avšak Stephano trpěl dosti. Vzal ji za ruku a dovedl do prostřed světnice, daleko ode mne a daleko od jejího manžela. Zatřásl ubohou, jako kdyby řekl: "Lži nebo mluv pravdu, ale mluv, kde jsi a nikde jinde."

Tu Maria Perrone sklesla na kolena, na hlazené dřevo podlahy.

"Nevěřte mu," kvílela. "Jeho mysl pobloudila. On často měl takové záchvaty, stokráte jsem viděla, jak na něho přišly. Slyšte, veliký generále, přísahám na spásu své duše, na blahoslavený kříž, na pozůstatky svatých. Já—já sama zasadila ránu, jež zabila Giovanniho Lupo." A zdvihla kříž s úlomkem železného hřebíku a složila přísahu, která Apulejci znamená věčné zatracení, je-li křivá neb někdy zrušena.

Pohlížel jsem střídavě na muže a ženu. Leo Perrone stál tu, svůj silný, přísný pohled na mne upíraje. Ženština sepjala ruce a hleděla na mne okem slz prostým. Na okamžik byl jsem úplně zmaten.

Stephano dotknul se mne jemně.

"Dítě, ta malá Margerita," zašeptal ze zadu. "Ona šla za otcem, když byl zatčen. Jest dole nyní. Mám ji přivésti?"

Pokynul jsem mu. V několika okamžicích vešlo do síně rychlým, nejistým krokem děvčátko, Margerita, bledých tváří, tmavých vlasů, spadajících na skráně. Vypadala roztomile. Malou ručkou odhodila vlasy, když Stephano postavil ji mezi otce jejího a matku dosud uprostřed světnice klečící.

"Margerito," pravil jsem laskavě, "pověz nám všecko, co víš o zabití Giovaniho Lupo. Tvůj otec nám řekl, že's byla přítomna."

Děvčátko prohlíželo si nás všechny. Viděl jsem, že matka naznačila mu znamení mlčení. Od okamžiku toho byl jsem jist.

"Pohleď na svého otce," pravil jsem přísněji, "a dělej co on ti nařídí."

"Mluv pravdu, Margerito Perrone!" ozval se hlas vězňův.

"Musím?" řeklo dítě, rozhlížejíc se kolem, "musím opravdu říci všecko?"

"Ne, ne, Margerito; ty's toho neviděla; to jsem byla já," volala Maria. "Řekni jim, že byla to tvoje matka, dítě, co zabila toho muže, nebo, pokud budu žíti, budu ti zlořečiti kletbou matky, kletbou, která vždycky jest vyslyšena!"

"Mluv pravdu! Jenom pravdu," pravil Leo Perrone opět, přísně a klidně.

"Byl to Lupo, voják," konečně začalo děvčátko, hledíc zkroušeně na mne, "a on často přicházel do našeho domu. Matka ho nenáviděla. Otec můj říkal mu, aby k nám nechodil. Avšak jednoho večera, když otec byl v horách za svým povoláním, Lupo, vlk, přišel a napřed mluvil zlé věci a potom uchopil maminku, aby jí ublížil. Tu moje matka křičela: "Leone, Leone, muži můj, pomoz mi!"

"Ano, ano. A já bodla jej svým vlastním nožem, Margerito, ne? Mluv, dítě mého srdce," volala Maria, vkládajíc do slov těch veškerou moc své vůle.

Avšak s očima na mne upřenýma dítě pokračovalo:

"Tu, když maminka vykřikla, pomoc! otec vešel do dveří a obličej jeho byl velmi bílý a hněvivý, tak že hrůza z něho šla. A on ani na okamžik nespustil očí s Lupo, vlka, jenž začal se omlouvati a smáti a dokazovati že pouze žertoval. Avšak můj otec, jsa velmi rozhněván, přistoupil k němu zvolna a uchopiv nůž se stolu, sevřel Lupův krk a oznámiv mu, že ho chce zabiti za urážku učiněnou bezbranné ženě, vrazil ostří do srdce jeho. A tak Lupo zemřel!"

Výkřik ženštiny zazněl síní při posledních slovech. Povstala během vypravování podivné historky a pouze mohutné paže Stephanovy zdržovaly ji, že nevrhla se na Margeritu.

"Ty jsi lhala, v hrdlo lhala, ty ďáblí zmetku! Nebyl to Leo, co zasadil mu ránu, ale já. Nepřísahala jsem to na pozůstatky svatých? Nevsadila jsem spasení své duše na pravdivost přísahy? On praví, že na sebe žaluje pro spásu své duše. Neobětovala jsem za něho tělo i duši?"

Čeněk Vyhnis.
profesor a spisovatel český

Vstala a rozhlížela se kolem. Na každé tváři uzřela výraz nedůvěry. Tu náhle vzepjala ruce.

"Ah, žádný mi zde neuvěří! A já jsem vám tak často řekla všecko. Učinila jsem všemožné, a oni ho oběsí — oběsí mého Leona! O, zabte mne, ať jsem do nejtemnějších hlubin pekla vržena, jenom když Leo, můj drahý muž bude zachráněn."

Ubohá klesla bez vlády k zemi. Síla konečně ji opustila. Zatím co Stephano s vojáky ji křísil, zamyslil jsem se hluboce.

"Nechte přes noc všecky tři v jedné světnici vězení — v té nejlepší, co máte. Myslím, pane žalářníku, onu, v níž chováte bohaté podloudníky, když nějací u vás přespávají."

Když vojáci odnášeli ženštinu, obrátila ke mně hlavu a jako ze sna pravila: "Neoběsíte mého Leona?" — "Jděte v pokoji," pravil jsem. "Slibuji, že se při mluvím u krále za vás a vašeho Leona. Více slíbiti nemohu."

Té noci spal jsem špatně, a tu po dvanácté hodině povstal jsem a zahalil se v pláště. Otevřel jsem dvéře. Na prahu, tak že bych byl málem na něho šlápl, spal Stephano."

"Excelence!" vzkřikl, vyskočiv jako střela, "kam jdete tak pozdě v noci?"

"Nemohu spáti," prohodil jsem, "jdu se nalokati nočního vzduchu."

"Nalokati se jedu těchto proklatých jižních močálů spíše," mručel. "Zůstaňte a spánek se dostaví."

Avšak já vykročil a ubíral se zvolna ku vězení. Vyburcoval jsem žalářníka, kterýž šoural se ke dveřím, proklínaje mne všemi možnými i nemožnými jmény."

Když mne spatřil, kletby jeho proměnily se v nejponíženější omluvy. Otevřel obě půle brány, jako pro armádu a když jsem tam vstoupil, za mnou se přihnal se Stephanem, ozbrojený až po zuby.

"Nenařídil jsem ti, abys přišel," řekl jsem rozhorleně.

"A také jste mi nenařídil abych zůstal, generále," odpověděl šibal s vítězným úsměvem.

Bez dalších řečí velel jsem mu, aby mne vedl do světnice, kde rodina Perroneova byla uvězněna.

Když jsme vešli, ženština zdvihla prst. Nepohnula sebou, ale oči její mluvily věci nevýslovné. Manžel její spočíval na jediném slamníku, hlava jeho hověla si na její rameni, vlas spadal mu na skráně. Malá Margerita, dýchajíc měkce, ležela na záhybu matčina šatu. Nohy mužovy zabaleny byly v ženině svrchní sukni, kterou ona schválně odložila. Velmi jemně hladila Maria vlhký vlas s jeho skrání, sklánějíc se nad ním jako matka nad svévolným dítětem, které každou chvíli se probouzí.

Opět, ještě dojemněji, dala znamení mlčení, hledíc k nám prosebně zarosenýma očima.

A mohl jsem dobře viděti, že poprsí její vězeňského šatu prosáklé bylo slzami. Odešli jsme tedy a zavřeli dvéře, za nimiž spočívali muž a žena.

* * *

A konec? Vždyť toto jest konec. Avšak, kam poděli se Leo a Maria, ptáte se? Kam by se měli podíti? Pamatujete se na ostrovy Tremiti, které vidíte s benátského parníku, dříve než uzříte Monte Gargano při plavbě na jih? Nuže,

když jsem jel kolem posledně, spatřil jsem Leona Perrone na laškovných vlnkách ve člunu, připraveného k chytání časopisů a depeší, které mu házeny byly s velikého parníku. Král ustanovil jej dozorcem majáku, když já sdělil mu celou historku. Svým dalekohledem spatřil jsem také Marii, jež stála vysoko, přikládala si ruku ke skráním a rozhlížela se po svém muži, brzo li člun jeho zamíří k domovu.

Malá Margerita? Ah, co té se týče, slyšel jsem, že se provdala za správce majáku na mysu, který čelí proti Tremiti a že se svými dětmi ztráví téměř tolik času na ostrovech jako na břehu. Miluje tak "bláznivě" svého muže jako matka její svého Leona.

Osudná příhoda.

Obrázek z hor. Napsal Dr. Vlad. Křížek.

TICHÁ horská vesnice Paseky byla ponořena v hluboký spánek. Po nebi plula mračna brzy šedá brzy černá a zakrývala chvílemi měsíc, takže tím nastávala úplná tma. Vítr šuměl v korunách stromů a plnil vzduch tím zvláštním zvukem horských krajů, který lze jasně rozeznati, ale těžce popsati. Občas zaštěkal pes, ale jen tak jako ze spaní. Bílé domky tu k sobě se tlačily jako kuřátka ku kvočně kolem kostelíka, onde rozbíhaly se jednotlivě a mizely v šeru a stínu stromoví.

Na konci vesnice bylo pěkné stavení se zahrádkou; střecha pokrytá novým šindelem a tyčkový plot ukazovaly, že obyvatelé v něm nouze netrpí. A to je v našich horách opravdu vzácností.

Od říčky zalétlo vzhůru pronikavé hvízdnutí. Co to bylo? Náhle objevivší se měsíc ozářil temnou postavu, která přiběhla k domku a zabouchala prudce na bočné okénko. A za tím jakoby kdosi čekal. Okénko se otevřelo.

"Ach, tos ty, Václave?" zvolal ženský hlas.

"Vpusť mne do vnitř," zvolal mladík, těžce dech popadaje.

"Co se ti stalo?" — Vpusť mne honem!"

"Co se s tebou děje?" — "Jsou mi v patách."

"Kdo jest ti v patách, mluv přece srozumitelně," mluvil s úzkostí ženský hlas.

"Strážníci, přepadli nás pod skalkou. ..."

V tom zase pronikavý hvizd jasněji projel vzduchem. Bartoš, tak se muž ten jmenoval, se ohlédl, ale nespatřil nikoho, ačkoli poznal, že hvízdnutí ozvalo se pode vsí. Patrně jsou mu v patách a volají se dohromady. — "Slyšíš, Hano?"

"Panenko Marjá, co mám počíti?" ještě úzkostlivěji zvolala Hana.

"Vpusť mne, sice mne lapí a jsem ztracen. Dále běžeti již nemohu. Smiluj se pro naši lásku, Hano," tlumeně prosil na smrt udýchaný Bartoš.

Ale Hana již byla u dveří. Klap a klap, Bartoš octl se uvnitř a v její komoře. Okno se zavřelo. Ticho.—Byl nejvyšší čas. Právě objevily se na dvě stě kroků tři temné postavy a spěchaly ke stavení. Ale nedoběhly. Náhle se zastavily, jakoby přemýšlely, co teď. Mají pohromadě nebo každý zvlášť pustiti se do vesnice?

"Proklatý chlap, teď na konec ještě nám ujde," zvolal chraptivý hlas udýchaného strážníka. Stíhali jej od skalky i zdálo se, že jim neujde. Ale teď ve vsi se jistě někde schová.

"Vrazme do tohoto domku, zde mi zmizel s očí," pravil druhý, "jistě že dále neběžel."

"Tu bychom ho nelapili," vykládal třetí. "Bydlí zde Manča Vokrouhlíková se svými dvěma dcerami a ty by nepustily v noci k sobě mužského, kdyby jim nad hlavou hořelo."

"Čert jim věř," popuzen přetrhl ho prvý. "Však to nejsou jeptišky. Buď pospěšme dál, nebo začneme prohlídkou hned z kraje."

"Taky tak myslím, začneme hned s Vokrouhlíkovou," pravil druhý a pokročil ku předu. "Ostatně tady někde ten chlap zmizel a sotva je dále, neboť již u řeky jednou klopýtl."

"Toho lapneme," prohodil třetí pro sebe.— "Sám vejdu do vnitř a vy mějte pozor venku," řekl prvý.—Všichni tři rychle spěchali ke stavení, v němž před chvíli zmizel Bartoš, a prvý zabouchal silně na dvéře. Uplynuly dvě tři minuty a nikdo se neozval. Strážník zabouchal ještě silněji pažbou pušky, kterou držel v ruce. Při tom vytáhl šátek a utíral si upocenou tvář. V tom ozval se za dveřmi šramot, v okénku zakmitlo světlo. Teď na chvíli osvětlil měsíc jasně celé stavení i postavy pohraničných strážníků. Jeden měl dlouhý knír a druzí dva vousem zarostlé, nevlídné tváře. Byli to dva nadstrážníci a jeden respicient. Tento stál u dveří.

"Zdá se mi, že jsme padli dobře," pravil respicient.

"Alespoň dlouho to trvá," odpovídal prvý nadstrážník.

V tom za dveřmi ozval se šramot kroků a ženský hlas.

"Kdo to tluče?"—"Otevřte," zvolal respicient.

"A komu mám otevřít?" slyšeti z vnitra.—"Ve jménu zákona vám poroučím: rychle otevřte," zvolal podrážděn respicient.

"Zdá se mi, že si ta baba z nás dělá dobrý den," pravil prvý strážník.

"Ale kdo jste?" zase žena uvnitř.—"Jsme pohraniční stráž a jdeme prohlédnouti vaše stavení, v němž schován jest podloudník," vykřikl hněvivě respicient. Uvnitř ozvaly se dva ženské výkřiky, pak odšoupnuta závora a dvéře se otevřely. Na prahu objevila se žena asi padesátnice a za ní stálo děvče ještě velmi mladé a hezké. Když spatřily tři strážníky, ulekly se ještě více a halily se do šatů na rychlo přehozených.

"Před chvilkou vběhl do tohoto stavení podloudník," začal výslech respicient.

"Snad se mýlíte, pane respiciente, u nás nikdo nezůstává nežli já a dvě dcery," odpovídala Vokrouhlíková.

"Pronásledovali jsme ho od skalky až k vašemu stavení a tu zmizel, kde by tedy byl?" zase respicient.

"Neslyšela jsem ani kuřete ve svém domku," ujišťovala žena.

"Nezapírejte, sice vás stihne těžký trest," doložil respicient.

"Ale můj božínku, proč bych zapírala? Vždyť nemám ani syna ani příbuzného, který by se tu chtěl schovati," upřímně pravila žena.

"Prohledáme stavení a uvidíme," řekl respicient a poručil ženě, aby rozsvítila lucernu.

"Jak poroučíte, pane respiciente, ale bude to marno, ráčíte se přesvědčiti."

Celý hovor tento trval v předsíni několik minut a byl tak hlasitě veden, že by byl musil vzbuditi Hanu v komoře, kdyby byla spala. Ta trnula zatím v smrtelných úzkostech, které dostoupily vrcholu při posledních slovech respicientových. Nejen že Václav naprosto nemohl ze zavřené pasti, ale i ta hanba, až jej u ní najdou a roznese se to po vsi. A rovněž mladý Bartoš byl zoufalý nad postavením, v němž se pojednou octl. Co teď počíti? Zamřížené okénko a přede dveřmi strážníci s puškami, byly tak mocné překážky, jež překonati nedovedl jeho rozum. Kromě toho byl schvácen během a ztupělý. Stál vedle Hany jako zločinec mající v nejbližším okamžiku zemříti.—Vokrouhlíková rozsvítila lucernu, respicient zavolal druhého strážníka a vešel do kuchyňky. Posvítil si pod ohniště i do širokého komína, zabručel a vešel do světnice, kde spaly matka s Liduškou.

Liduška seděla v koutku na lavici a halila se ve velký šátek, brzy hanbou se rdíc, brzy strachy blednouc. Respicient prohlédl pec, posvítil si pod stůl i pod postel, nadzvihl peřinu, při čemž Liduška zakryla si šátkem tvář a odstoupila k okénku. Druhý strážník, stoje na prahu, díval se na ni a v jeho očích blýskal oheň, který svědčil, jak by mu bylo vítáno, kdyby v docela jiné příčině tak najeddou octl se v chalupě. Respicient zle huboval na podloudníky a vyšel do síňky. Vokrouhlíková šla s ním.

"A co je tuhle?" ukázal respicient na dvéře komory. — "To je komora, ve které spí má starší dcera Hana", vykládala žena. Respicient vzal za kliku a otevřel. V témž okamžiku ozval se uvnitř ženský výkřik: "Ježíš Marjá!"

Respicient podíval se na strážníka a ženu, stisknul pevněji pušku a otevřev dokořán, vstoupil. Světlo lucerny osvítilo přední polovici světnice a postel Haninu. Když se otevřely dvéře, vskočila Hana do postele, nevědouc ani co činí. Měla na sobě jen spodničku a snad přirozený stud kázal jí mechanicky udělati, co by jindy rozum jí pověděl. Stáhla si peřinu až na obličej. Respicient jako by na chvilku zapomněl, proč přišel. Hleděl na Hanu. Zahlédl její nahé ruce a lýtka, když vskočila do postele, které v matném světle bleskem udeřily na jeho smysly. Až se zachvěl při tom pocitu. Matka rychle přistoupila k posteli a položila ruku na peřinu, kterou Hana ukrývala hlavu.

"Neboj se, děvečko," chlácholila ji matka cítíc, jak prudce se třese, "pan respicient hledá tu jen jakého podloudníka, kterého prý jsme tu schovaly."

Z pod peřiny ozval se hluboký vzdech a Hana ještě více se pod ní schoulila. Zatím se respicient vzpamatoval a počal prohlídku. Nejprve přeházel šaty v koutě, s lavice stáhl tři cejchy peří, otevřel truhlu vedle postele shodiv s ní dříve peřiny. Zdvihl lucernu a znovu svítil si po celé světnici, při čemž zrak jeho sjel až na postel. Pak odstrčil truhlu, nebyl li by tu otvor; činil tak mechanicky nevěda ani proč, posud podléhaje tomu dojmu, jejž v duši jeho vzbouřily vnady děvčete. Pak přešel do druhého kouta. Tu stála spižírna na mouku. Otevřel ji a již bleskla mu v duchu myšlénka, jak by poslal tu babu ven. Ale zase ji zavřel a přeházel v koutě visící sukně a jiné šatstvo. Když se ruka jeho vnořila do ženských sukní chvěla se pod dojmem, který vzplál nyní vášnivě v duši jeho, takže se náhle obrátil k posteli a žhoucím pohledem pronikaje peřinu, ptal se spěšně:

"Čí jsou to zde sukně?" — Vokrouhlíková, nechápajíc příčinu a předmět té otázky, zůstala na okamžik němá, načež klidně pravila: "Naše!"

Odpověď ta přivedla poněkud respicienta k sobě. Zaklel si do vousů něco o staré babě a přistoupil k zelené, tulipánky omalované skříni. Byla zamčena.

"Kde jest klíč?" obrátil se k posteli.

"Na skříni," pravila žena a přistoupivši blíže, chmátla po klíči a strčila jej do zámku. V té chvíli Hana se tak chvěla, že bylo slyšeti temný cvakot zubů, jako u lidí zachvácených zimnicí. Vokrouhlíková přistoupila k posteli a respicient drže ruku na klíči, ohlédl se v touž stranu.

"Co je té holce?" zvolal drsným hlasem, v němž tlumila se myšlenka vzbuzená při vstoupení do světnice.

"Ach, pane, děsí se vás, prosím, pospěšte s tím prohlížením," zvolala Vokrouhlíková prosebně. Při tom sklonila se k děvčeti, stáhla mu peřinu s obličeje a těšila je: "Nic se neboj, děvečko, vždyť to nic není. U nás nenajdou nikoho." Při tom stírala dlaní pot s čela děvčete, jež mělo oči zavřené. Matka sama nedovedla si hned vysvětliti, proč se Hana tak bojí. Snad ji náhle probudili z tvrdého spaní, bývala bez toho plachá.

Respicient opět něco bručel, otevřel skříň. Dvéře tak pronikavě zavrzly, že Hana sebou až škubla. Ze skříně zavanul zvláštní puch svátečních šatů ženských, který znovu hnal respicientovi do hlavy krev. Ale tu nebyl respicient šťasten. Ve skříni nalezl sice svázané sukně a pověšené kabátky, ale koho hledal, toho tam nebylo. A v tom okamžiku zdálo se, že ani nikoho nehledal. Prosím vás, respicient, teprve čtyřiatřicetiletý se hrabe v ženských šatech. Kam se děje, že nemyslí

ani na to, proč to dělá, zvláště když čtyři kroky od něho leží mladé děvče v posteli, jehož bílé lokte a lýtka tak ho rozrušily.

Nechav skříně, přistoupil k posteli, nevěda ani proč a nač. Ve dveřích stál druhý strážník a stejně spíše na vzdutou peřinu než na respicienta pohlížel. Kdyby v té chvíli byl někdo za jeho zády vyšel, byl by to jistě nepozoroval. Znal Hanu, jaké to děvče a nyní v tak zvláštních okolnostech u ní se octl.

Matka polekána pohlédla na respicienta, co chce. Ale ten nedbal jejího pohledu. Na čele mu naběhla žíla, oči mu jen svítily, ruka, v níž držel svítilnu, silně se třásla. Světlo její dopadlo na polo odkrytou tvář Haninu, bledou a třesoucí se, na černé rozcuchané vlasy, v nichž spočívala vrásčitá, suchá ruka matčina. V duši jeho však neobrážela se skutečnosť. Tam vířily samé ruce a lýtka, brzy jich bylo mnoho, brzy pronikaly jednotlivě v šeru. Respicient na okamžik poddal se úplně smyslnému dojmu.

Hana byla strašně rozčilena. Chvílemi přecházely jí smysly, srdce rychle a silně bušilo, tepny ve spáncích naběhly a sebou škubaly. Třásla se horečně křečovitě. Matka tiskla jí na hlavu ruku, nevědouc, co se s ní děje.

Když přistoupil respicient k posteli, přestala Hana dýchati a se třásti, mrtvě otevřela sevřená posud víčka a upírala na muže toho skleněný zrak, zvrácený duševním zápasem v sloup. Matka, hledíc na respicienta, toho nepozorovala.

"Pospěšte," ozval se v tom z venku prvý strážník.

Respicient náhle probudil se ze své strnulosti, shýbl se pod postel, posvítil si, ale neviděl ničeho, ba byl by snad ani neviděl, kdyby tam byl podloudník ležel, jak byly smysly jeho podrážděny.

Zase se vzpřímil, pozdvihl lucernu k prsoum a v tom jakoby si byl vzpomněl, že by podloudník mohl leżeti vedle Hany pod peřinou, sáhl po této, aby nadzvihl. Hana vykřikla jako zvíře, když mu do hrudi vrazí ostrou zbraň a napřáhla proti němu až po ramena obnažené ruce, které však hned klesly na peřinu bez vlády. Omdlela. V témž okamžiku vyskočila matka, odstrčila silou vesnické ženy respicienta od postele a volala:

"Tak, pro to jste přišel, ničemo? Má dcera je ten podloudník, který vám padl do očí a kterého byste se rád zmocnil?"

Všecka se třesouc hněvem, zdvihala proti němu zaťaté pěstě a křičela, že Liduška a prvý strážník přiběhli do komory, patříce na podivné divadlo, jež se jim tu jevilo. Liduška nevěděla sice, co se děje, ale přiskočila k Haně, vidouc, že tato leží bez vlády v posteli a majíc v tom okamžiku za to, že jest mrtva. Plačíc líbala ji a svírala hlavu její ve svých dlaních.

"Co křičíte, proklatá babo?" náhle zpamatoval se respicient a nabyl zase rozvahy.

"Co jsem tu činil divného? Či nemám práva," volal vzteklým hlasem, "podívati se pod postel ano i do postele, není li tam ten, koho hledám?"

"Co se stalo, pane respiciente?" ptal se přiběhší z venku strážník.

"I hleďte jen," obrátil se respicient k němu, "prohlížím mlčky pod postelí, není-li tam ten ničema a pak sáhl jsem na peřinu, neleží-li vedle té holky a tu se vám dají do křiku, jako bych ji chtěl probodnouti."

Mezitím spustila matka ruce, ale zůstala na témž místě státi.

"A tak tu holku vyžente nebo shoďte," pravil prvý strážník, chtěje se zachovati respicientovi.

Ale druhý, který celé jednání respicientovo v komoře pozoroval, pravil: "Patrně tu nikoho není, raději pojďme."

"Ba, to bude nejlépe," pravila Vokrouhlíková. "Což pak my přechovávámo takové darebáky, abychom v noci neměli pokoje?"

"Čert věř takové bábě," odplyvl si respicient. Ale vida, že vlastně sám zabředl do bahna, hleděl zastříti své rozčilení a zlost před oběma strážníky a zvolal: "Ale mějte se na pozoru, dopadnu-li tu někdy něco podezřelého, já vám po čertech posvítím!"

Potom nestaraje se dále o ženské, vyšel s oběma strážníky do síňky a na dvorek, nakoukl do chléva, ba i na půdu a vrátil se beze slova zpět. Postaviv hřmotně lucernu, že div se nerozbila, vedle dveří vyšel.

Vokrouhlíková rozhněvána hrubými těmi strážníky šla za nimi až ke vchodu a neodpověděvši ani poslednímu na pozdrav, bouchla dveřmi a zavřela je.

"A přece se mi zdá, že jsem viděl, jak ten chlap tu zmizel," přerušil mlčení respicient.

"Možná, že jen oběhl a nyní již bezpečně hoví si doma," pravil prvý strážník.

"Ba, ten nám již na jisto upláchl," dodal druhý. "Je-li odsud ze vsi, jest již doma, a není li, uběhl tak daleko, že bychom se marně za ním hnali."

"A to je všecko ta proklatá baba vinna," ulehčoval si respicient znovu, podléhaje dojmu Haniny postele. Brzy zmizeli všichni tři ve tmě, sestupujíce k Jizeře. Nebe mezitím se zatáhlo hustými mraky a počalo drobně ale hustě pršeti. Horské mlhy válely se přes ves jako stíny obrovských duchů.

Byl-li Václav Bartoš zachráněn?

II.

Vraťme se za matkou do komory. Hana právě otevřela oči pod dojmem polibků a slov Liduščiných, ale zírala plaše a němě na sestru, jako by nevěděla, co se s ní děje.

"Má zlatá Hano, Haničko, pamatuj se," vzlykala Liduška a objímala sestru. "Již tu nejsou, má zlatá dušičko, již jsou pryč a nepřijdou, maminka zavřela," těšila sestru a tiskla její studené ruce na svou hruď.

"Ano, děvečko, již jsem zastrčila za těmi surovci," pravila matka, starostlivě se kloníc k Haně. Hana volněji si oddechla a lehký úsměv pohrál jí kolem rtův. Liduška, vidouc to, rychle se upokojila.

"Uvařím ti, děvuško má, trochu lipového koření a bude zase dobře," pravila matka a vzavši lucernu vyšla ze světnice.

Celá prohlídka strážníků trvala sotva čtvrt hodiny a přece všem se zdála věčností. Co vytrpěla za tu chvíli Hana, nedalo by se ani za celé hodiny vypsati. Každý krok, každý šust strážníků byl mečem, který hluboce vrýval se do její plaché duše a působil jí nesnesitelnou muku. Bála se o život Václavův a o svou čest. Jedno zápasilo s druhým a obé jako katovi pomocníci chvílemi se spojovalo, aby jí rozdíralo beztoho až příliš citlivou duši. Když se jí vrátily myšlenky, když krátce zvěděla od sestry, že jsou strážníci pryč, že nikoho nenašli, protože v domku nikoho nebylo, spadl jí kámen se srdce. Snad se vše dobře skončí, blesklo jí v duši a rychle vracela se k sobě. V tom vrzla postel a slamník se pod ní pohnul. Štěstí, že matka vynesla lucernu. Hana rychle lehla až k samé pelesti na bok a tak Liduška nemohla ničeho zpozorovati. Matka přinesla odvar, přelévajíc jej z hrnku do hrnku, aby rychleji vychladl a odfukujíc s něho páru. Lucernu postavila na truhlu, takže čelo postele stínilo Haně.

"Vypij to, děvečko, ať se zahřeješ a ráno pak bude zase dobře," pravila matka a podala Haně odvar. Tato sáhla po hrnku, zdvihla se na bok, při čemž Liduška ochotně vzala ji pravou rukou pod záda a podržela.

"Který kozel je sem jen přivedl," mluvila matka jako pro sebe.

"Sám rarach ví, co jim to napadlo," řekla Liduška, osušujíc poslední slzy s obličeje.

"A jak se ten respicient kroutil, div mne očima neprobodl," podotkla matka a vzala hrnek z ruky Haniny, když dopila. "Tak a teď se hezky přikrej, děvečko, abys se zahřála." Při tom matka natřásla peřinu a přikryla Hanu až po krk, v nohách stlačila jí konce pod paty a pod kolena.

"Děkuji vám, maminko," pravila Hana tiše. "A teď jděte již taky spat, jste jistě polekány." — Matka i Liduška Hanu políbily, přály jí dobrou noc a vyšly do světnice. Tam ještě asi půl hodiny mluvily, načež obě usnuly. Matka klidně a zdravě, Liduška nepokojně, takže matku div několikráte nevzbudila, náhle se převrátivši.

III.

Sotva zavřely se dvéře za matkou a za sestrou, pozdvihla se Hana a naslouchajíc jejich krokům, přilehla na samou pelest'. Když pak i u světnice klaply dvéře, opatrně a s velikou námahou vstala, neboť síly její byly téměř vyčerpány a novým rozčilením se chvějíc, jala se u okna na lavici hmatem hledati sukni a kazajku, které tam nechala večer. Rychle přehodila sukni a jala se oblékati kazajku. V tom tak silně vrzla postel, jakoby se v ní někdo protáhl. Zvuk ten vyděsil Hanu, že se znovu počala třásti. V posteli se opravdu obrátil Václav Bartošův, který se tam v poslední chvíli schoval. Sám nevěděl, přišel-li na tu myšlénku, či Hana mu tak poradila. Ležel pod slamníkem u zadní pelesti. Úzkost a strach, když bouchal respicient na dvéře, vnukly mu snad tu myšlénku a Hana ani nevědouc co dělá, rychle mu pomohla v provedení záměru. Bylo to vskutku odvážnější, než oba myslili a mohlo to skončiti osudně, kdyby při vstoupení respicienta nebyla Hana, nevědouc ani opravdu, co činí, vskočila do postele, jako by vlastním tělem chtěla chrániti Václava. Avšak bylo by to mnoho nepomohlo, kdyby respicient byl nezahlédl ruce a lýtka Haniny, které dlouhým během a rozčilením rozechvěnou jeho mysl náhle jiným směrem tak podrážděly, že smysly jeho otupěly pro další úřadní konání. Zdrážděná smysInost' oslepovala jej, čím více se blížil k posteli, kde Hana skrývala se pod peřinou. Jinak byl by buď ze spoda hledě pod postel, nebo s hora rozválenou zdánlivě poslamku prohlížeje, musil zbuditi v sobě podezření, že tu není vše v pořádku. A tak, stoje u samého podloudníka, byl mu dále, nežli když se za ním hnal podle Jizery.

Za to v Bartošovi byla malá dušička. Ležel na znaku a nad obličejem zvedal oběma rukama slamník, aby mohl dýchati. Myšlénka, že mu visí cíp kazajky anebo šátek z kapsy, vyháněla mu studené krůpěje potu na čelo, ty jej zradí a on se nesmí hnouti. Když lehla Hana do postele, pocítil tlak v levém lokti opřeném na prkénku. Ležela sice na samém kraji, ale postel nebyla příliš široká a tak nezbytně stlačila slamník i na druhé straně. Dokud hledal v komoře respicient, necítil bolesti, neboť celá duše jeho ležela v uších napjatých na zachycení každého šustu. V jednom okamžiku projela duší jeho strašná myšlénka. Nechal čepici na peřinách v koutě ležeti. V tom slyšel, jak se v tu stranu ozvaly hlučné kroky a jak peřiny spadly na zem. Ale nikdo nezvolal: Čí je to tu čepice? Sudičky vědí, jak se to stalo, že jí nenašli.

Když se respicient přiblížil až k posteli, Hana vykřikla a prudce sebou škubla, přilehla mu s takovou silou na levý loket, že div nezaskřípal bolestí. Nevěděl, co se děje, ale duší projela mu myšlénka, že snad prohlédnouti chtějí postel. Krev se mu v žilách zastavila, studený pot stékal mu s čela, dech ustál, v uších mu hučelo a bylo mu, jakoby byl náhle oživl v hrobě. Svalstvo strnulo a pokoušely se oň mdloby. Pláč Liduščin ho znovu probudil. Ostatní hlasy ho nedojímaly. Jen jméno jeho Hany vrývalo se mu mocně do duše. Nebyl si jasně vědom slov Liduščiných, ale zdálo se mu, že se stalo něco hrozného. Zdálo se mu, že musí vyskočiti ze svého úkrytu a vrhnouti se na ty, již ubližují jeho Haně. Ale cítil, že nemá síly, ano v levém lokti ozvala se palčivá bolest. Duší jeho pronikla nová myšlenka, že je snad postřelen i nechal ruku v té poloze a trpěl němě. Potom pozoroval, že je kol ticho, jen známý jakýs hlas neurčitě k němu doléhal. Ale ta ruka ho přece jen bolela. Pohnul sebou. To bylo, když matka odešla s lucernou vařiti lipové koření. Hana, cítíc ten pohyb, přitlačila se až k pelesti. Vyprostil levou ruku z předešlé polohy a sesunul loket mezi prkénka v posteli.

Cítil v ní pálení, potom brnění, načež bolest pomalu se mírnila. Po celém těle cítil chlad. Byl úplně spocen a pootevřenými dveřmi vcházel studený vzduch. Každá minuta zdála se mu věčností. Kdy bude těch muk konec? Neměl by se prozraditi? Co by řekly matka a Liduška? A co Hana? Ne, nesmí to učiniti. A zase cítil bolest v hlavě, jako by mu jí někdo tlačil koleny k zemi. Hrozný pocit. Chtěl jí pohnouti. Nemohl. V levém kolení ho také pálilo, jakoby klečel v kostele na kameni. Ne, již to déle nevydrží. Musí se prozraditi nebo umře bolestí. A najdou-li ho tu mrtvého, bude ještě hůře. Co si počne Hana?

Opilý. Ku podivu, jak dobře se teď hodím k přírodě. Listy padají a já také.

Ubohá Hana. Tak ho měla ráda, že všecko zaň vydala v šanc a on se jí teď odmění hanbou a ostudou. Ne, nesmí umříti.

Ale zase ucítil bolest na prsou, jakoby na něm seděla můra. Udusí se, udusí. Chtěl se obrátiti. Nemohl, údy mu zdřevěněly. Chtěl vykřiknouti—nemohl, v plících nebylo vzduchu. Znovu cítil hukot v uších. Mrákoty přelétly jeho čelo. V tom se mu náhle uvolnilo. Jakoby mu kámen spadl s prsou. Oddechl si a pohnul pravou rukou, zdvihaje těžký příkrov.

Bylo to v té chvíli, kdy Hana po odchodu matky a sestry slezla s postele a šla se obléknouti. Zmírněný tlak slamníku ulehčil dech Bartošův a smysly rychle se mu vracely. Převrátil se na bok, při čemž postel silně zavrzla.

Hana přistoupila k loži a chopivši se peřiny, přehodila ji přes čelo postele, načež nadzdvihla slamník při zadní pelesti. Volný vzduch ovál tvář Bartošovu.

"Václave," ozval se tlumený hlas Hanin.

"Jsou pryč?" zněla odpověď.—"Konečně jsou," tiše pravila Hana.

"Smím vstát, Haničko?"—"Počkej ještě okamžik."

"Je mi tu hrozně."—"Měj ještě chvilku strpení."

"Ležel jsem tu jako v hrobě. Myslil jsem, že se udusím," pravil Václav a obrátil se tiše na bok. Hana zdvihla ještě výše slamník, aby byl volnější prostor. Nemluvila, jen poslouchala, je-li všude ticho. Potom zdvihla slamník docela k sobě a pravila:

"Nyní vstaň, Václave, ale tiše."

Václav skrčil nejprvé nohy, protáhl ruce, opřel se o zadní pelesť a převrátil se na kolena. Postel znovu zavrzala. Zůstal v té poloze. Pak klekl si na kolena a hmatal po čele v nohách. Uchopiv je, natočil se, vzepřel se o ně rukama a posunul chodidla co možná k pelesti. Vzpřímil se; postel zase zavrzala, ale on toho nedbal a posadil se na čelo její. Za zády nahmatal skříň i opřel se o ni.

"Haničko," promluvil.—"Co chceš?" pravila třesoucím se hlasem Hana.

"Přistav k posteli stolici, abych nedupl."—"Podrž slamník."

Hovor byl veden šeptem. Hana hmatajíc šourala se směrem k okénku, kde stála z večera stolice. V tom o ni zavadila. Tichý šramot ji div nepoděsil. Přejela ji rukou a po zpátku šourala se k posteli, aby jí o nic nezavadila. Vůdcem byl jí slyšitelný dech Václavův. V tom zavadila loktem o roh postele. Otáčela se na pravo obloukem, při čemž hlavou dotkla se vztažené ruky Václavovy. Tak bez šramotu postavila stolici k samému čelu postele a sice sedadlem, aby Václav o lenoch nenarazil. Pak uchopila znovu slamník a silně jej na té straně sklonila. Václav zatím přehoupl pravou a pak levou nohu, postavil se na stolici, opřel se o lenoch a o postel, načež sestoupil na zem. Vše dělo se jen s lehkým málo slyši-

telným šramotem. Hana pomalu spustila slamník do postele, přetáhla po paměti poslamku, zdvihla peřinu a podušky, které byly spadly na zem a dala je na postel. Třásla se. V komoře bylo chladno; lipový odvar ji byl prve trochu zahřál, nyní přehíhal mráz po těle. Ale bylo to také rozčilení.

Aby tak matka vstoupila podívat se, jak jest Haně. Na štěstí neměla ani tušení, proč byla Hana tak horečně rozčilena při prohlídce, a myslila, že to jest jen panenský stud děvčete, překvapeného v loži cizími muži. Ale vyhráno posud nebylo. Václav musel za každou cenu dostati se ze stavení nepozorovaně. Spí již matka a sestra? Hana mimovolně přistoupila ke dveřím a sklonivši ucho na klíčovou dírku, poslouchala. Zdálo se jí, že neslyší ničeho. Hodnou chvíli poslouchala. Opravdu, ve světnici bylo ticho.—"Haničko!'—Co chceš?"—"Tys mi zachránila čest' i život," šeptal Václav.—Hana si vzdychla.—"Kéž ti to mohu oplatit, má zlatá Hano," měkce pravil Václav.—"Pst! pst!"

Václav utichl, ale potom udělal dva kroky ke dveřím a hmataje chopil se dívčiny. Venku rozhučel se zatím vítr a déšť chvílemi pleskal do okénka. Tma byla úplná.

"Má duše drahá, čím se ti odměním?" šeptal Václav a nevěda, co činí, tiskl ruku dívčinu k ústům, ačkoli to nikdy před tím nečinil. Bylať mu Hana v té chvíli otcem, matkou, sestrou, milenkou—spasitelem! A ona mu v tom nebránila, ba v duši její neozvala se při tom žádná nová myšlenka. Myslila pořáde jen na to, jak se Václav dostane ze stavení.

"Ty nevíš, Haničko, jak tě mám rád," šeptal Václav a sklonil hlavu svou na rameno dívčino, jako činívají děti, když se mazlí s rodiči. Levou ruku položil jí na pravé rameno a volně tak stoje, sušil uslzené oči o její kazajku.

Smělý a odvážný ten hoch, který byl by dovedl vejíti v zápas se třemi soky a který byl by nehlesnul, kdyby pod ranami jich klesl, nedovedl vděčnost a lásku svou projeviti toliko slzami.

Hana sklonila hlavu svou k jeho skráni a rovněž nechala volně kanouti slzy v jeho vlasy. Tak potrvali chvíli. Potom se Václav vzpřímil a nedbaje toho kde jest a co se s ním před chvilkou dálo, objal oběma rukama Hanu v pase a kolem krku, přitiskl ji na bouřlivou hruď a šeptal:

"Hano, Haničko, mé zlato!"

Hana jako dítě ovinula ruce okolo jeho šíje a nechala se líbati na ústa, oči i čelo. "Hano, Haničko má, ty drahá duše! Tys na věky mou, na věky," toužebně šeptal Václav. Hana v tom sebou trhla.

"Václave!" — "Co chceš, má růžičko?" — Václave, slib mi něco."

"Jen mluv, všecko, všecko ti slíbím a přísahám, že slibu dostojím," šeptal Václav.— "Slib mi, že vícekráte nepůjdeš do hor."—Václavem to trhlo. Na to nevzpomněl. Myslil, že snad Hana bude chtíti přísahu věrnosti. Ale to to.

"Proč mlčíš?" pravila Hana a ruce jí klesly se šíje jinochovy.

"Slibuji ti, Hano," stísněným hlasem vydechnul Václav.

"Ale nerad to činíš," lítostně dodala Hana.

"Nikoli, Haničko, pro tebe vše opustím."

"Těžce dané sliby, těžce se plní, můj hochu, a bojím se, že tvůj slib bude na krátko," vzdychla Hana.

"Přísahám, že dostojím tomu, co jsem slíbil."

Znovu přitiskl Václav Hanu k sobě a dlouhým polibkem spečetil svůj slib. Tato však se vzpamatovala a vinouc se mu z náručí, pravila:

"A teď pojďme, Václave.

Nebránil a nezdržoval. Vyšel za Hanou do předsíně a ona pomalu brala se po paměti ke dveřím, hmatajíc pravou rukou před sebou a levou vedouc Václava. Sama byla bosa, on pak tlumil krok na nedlážděné půdě. Závora zašustla, Václav ještě jednou políbil Hanu, dvéře se otevřely a on se octl před stavením. Teprve když se za ním zavřely dvéře, cítil déšť na hlavě a poznal, že nemá čepice. Neobrátil se, ale zmizel ve tmě.

Hana tiše všourala se do komory a teď teprve pocítila zimu, která jí projela až do kostí. Byla sama. Václav byl zachráněn a nikdo nic neví. Ani matka ani sestra. Slzy velké jako hrách kanuly jí po tváři. Byly to slzy radosti, že šťastně vše skončilo. Stála tak dlouho nehybně. Teprvé zima, znovu jí zalomcujíc, vehnala ji do postele. Rychle se svlékla a ulehla.

Zima jí třásla a chvílemi hnala se jí krev do hlavy. Byla unavena, cítila nesmírnou ochablosť. Oči přeběhla dřímota, ale v tom blesklo v nich světlo lucerny, až se probudila. Hlava jí bolela, krev bušila ve spáncích a v uších působila temné hučení. Kolem byla tma a ticho, jen vítr hnal prudčeji déšť do okénka. Lehla si na bok a úplně se přikryla. Na chvíli se jí uvolnilo. Potom zase těžká dřímota přeběhla oči, ale neustoupila spánku. Vše, co se bylo s ní nedávno sběhlo, vystupovalo jí na oči, jenom že v divočejším ještě rouše. Viděla, jak Václav vběhl do domku, jak ho stíhali a v komoře lapili. Padla rána a on se kácel k zemi. Zase jak ho vytahovali z postele železnými háky. Potom jak ji samu spoutali a vedli jen v košili a ve spodničce. Jak vybíhali lidé ze stavení a dívali se za ní. Jak Liduška zoufale plakala a tiskla se k ní. Jak matka jim bránila ...

Byl to spánek horečný, který neosvěžuje, nýbrž vysiluje, a který bývá smutnou zvěstí těžké choroby ....

IV.

Vokrouhlíková spala neobyčejně dlouho. Ráno bylo deštivé, nevlídné, k tomu noční vyrušení a únava byly příčinou tvrdého spánku. Jakmile vstala a Lidušku vzbudila, odešla do komory, aby se podívala na Hanu. Ta v polospánku měla oči malounko pootevřené, dýchala těžce a byla bledá. Ruka na prsa položená působila těžký chrapot. Matka lehce jí sňala ruku a přikryla až po krk a povážlivě kroutíc hlavou, vyšla ven. Ani jí nebudila.

"Hana asi těžce spala," pravila matka Lidušce a jala se rozdělávati oheň.

"Ona se tak lekla těch zlých strážníků," odpověděla Liduška a hned dodala: "Jen aby chudák se ještě nerozstonala z toho. Uvařte jí, maminko, raději hned nějaké koření, abychom tomu předešly."

Matka pokývla hlavou a neříkajíc ničeho, zamyslila se.

Když bylo snídaní, vešla matka po druhé do komory a za ní šla Liduška. Hana ležela v téže poloze, oči upírala ke stropu, ale zdálo se, že příchodu jejich nepozoruje.

"Jak je ti, děvečko?" oslovila ji matka, stavíc na stůl hrnek s lipovým odvarem. Hana obrátila hlavu po hlase a snažila se usmáti, avšak úsměv se nezdařil a spíše bolestně zkřivil ústa:

"Trochu mně bolí hlava," šeptala sotva slyšitelně.

"Nebesa, Hano," zvolala Liduška, "tys nemocná. Mluv, Haničko, kde tě bolí, kde?" Při těch slovech slzy jako bohatý hrách skanuly na tvář Haninu, neboť se k ní Liduška plačíc naklonila.

"Nic to není, mila Liduško, jen jsem se nevyspala a nějak mne v noci mrazilo," těšila ji Hana a pravou ruku položila jí kolem krku.

"Inu, to je od toho, děvečko, že jsi se v noci tak polekala," pravila matka sklíčeně. "Ale uvařila jsem ti trochu koření, tak to vypij, abys se vypotila a bude zase dobře." Při tom podávala hrneček Haně. Ta se přemáhala, aby nebylo na ní znáti, že jest jí opravdu nějak zle, zdvihla se a ne bez nesnáze přijala hrnek a jala se srkati odvar. Prvé kapky, cítila, jak hřejí ji až do žaludku, ba i příjemný pocit tepla rozehřál ji, když asi polovici vypila. Než sotva že znovu se položila, zase ji napadla zima. Tu Liduška vzala ještě jednu peřinu z truhly a přikryla jí Hanu, matka pak dala ohřáti cihlu do nohou.

"Tak, Hano, jen hezky v teple, to nejlépe pomůže," pravila Liduška, zastrkujíc jí peřinu u krku pod ramena.

roz-

Hana usmála se na ni a kývla hlavou. Liduška přitáhla si stolici a posadila se naproti obličeji setřině.

"Já se jen divím, Hano, co tu v noci chtěli," počala Liduška. "Ten nadstrážník Brázda přece ví, že u nás nejsou mužští a že taky nikdy nikoho tu nepřenocujeme. A běží li někdo kolem naší chalupy, za to přece nemůžeme, vždyť tu jde cesta." — Liduška se zamlčela a hleděla na Hanu, která jí poslouchala a při tom přímo do tváře se dívala. Pak pokračovala:

"A ten respicient, jak byl hrubý a nestydatý, div tě nevyhnal z postele. To jsou takoví lidé. Celý den chodí po lese a je jako ta zvěř. Na nikom mu nezáleží. Ale aby se mu to jednou špatně nezvedlo. Však se již mnohý nevrátil z noční hlídky, a o něm nikdo dobře nemluví."

"Liduško, přines mi trochu vody," přerušila ji Hana.—Liduška skočila a ve chvilce podávala jí v bílém hrnečku vodu ze studny před domkem. Hana se napila a znovu položila.

Brzy potom dřímla a tiše usnula. Zdálo se, že teplo odvaru i peřin ji upokojilo. Liduška tiše vyšla z komory, přivřela a vešla do světnice, kde zatím matka kozu podojivši, poklízela. Liduška snědla mísku polévky bramborové a jala se matce pomáhati.

Za dopoledne Liduška vešla několikráte do komory, ale Hana spala tiše, patrně se jí ulevilo. Teprve k poledním se probudila, majíc lehce spocené čelo a červeně prokvetlé tváře. Oči byly veselejší a bylo jí, jako by byla spala několik dní. Liduška měla radost a matka též, že vše jest již zažehnáno. Hana chtěla vstáti, ale matka nepřipustila, že nemá co zmeškati, jen aby ležela.

Po obědě vypravovala si se sestrou dlouho o nočním vpádu strážníků do chalupy, ale ani nenarazila na to, co vlastně je přivedlo k tomu, i v jakém nebezpečí octla se Hana i její milenec Bartoš.

Odpoledne zašla do chalupy kmotra Frantová a dověděvši se o noční příhodě, nemeškala ji rozšířiti po vsi, takže do večera měli u Vokrouhlíků několik návštěv. Všichni hněvali se na strážníky a zle na ně hubovali, při tom nezapomněli ani dodati, jak by je nečistě vyprovodili, kdyby se jim to stalo, ačkoli každý věděl napřed, že jsou to jen plané hrozby.

Tak ušel den a Hana, která nesměla s postele, byla ráda, že již jest večer. V říjnu nedá tento na sebe, zvláště v horách, dlouho čekati. Na večer se trochu vyjasnilo, ale vítr neustále vál od západu. Ačkoli po celý den Haně bylo lépe, přece jí na večer nebylo dobře, ba jí samotné se zdálo, že jí neobyčejně bolí nohy a v zádech. Taky byla rozpálená a pysky měla suché a vnitř zabělené. Sestra jí zavázala hlavu šátkem, starostlivě promluvila s matkou ve světnici, že přece je Hana nějaká špatná a že by bylo dobře, zavolati bábu Šebánkovou, aby něco poradila. Ale matka mínila, že to přejde, jen co bude ráno a na tom ostalo.

Liduška ostala u Hany, až tato konečně usnula. Ale spánek její nebyl tak tichý, jako dopoledne. Občas překlonila hlavu se strany na stranu, chvílemi něco šeptala nebo dýchala hlasitěji i ruku zdvihla nebo nohama hnula. Patrně má sny, myslila sestra a lehouce upravila jí ještě peřinu, vzala lampičku a tiše vyšla do světnice. Tu s matkou ještě dlouho hovořila, nežli obě ulehly k spaní.

Mohlo býti asi jedenácte hodin, když ke stavení blížila se temná mužská postava. Byl to Bartoš. Zastavil se teprve u okénka. Nahlédl do vnitř, přitlačiv tvář na sklo. Neviděl ničeho. Tiše zaklepal a poslouchal. Nikdo se neozval. Zaklepal podruhé, potřetí, vždy silněji, ale zase ticho. Přitlačiv ústa k šterbině mezi rámem a okénkem, zavolal: "Hano! Haničko!! Hano!!!" Čekal- zase ticho. Stál u okna asi hodinu, nepokojně přemítaje. Občas zaklepal nebo zavolal jméno své milé, ale ve světnici bylo úplně ticho. Buď tam Hana nespala, myslil Bartoš, nebo byla pohřížena v tvrdý spánek po včerejším nevyspání a strachu. Ze vsi zazněla píšťala ponocného. Počítal. Dvanáct. Co má dělat? Zaklepá ještě jednou a nikdoli se neozve, půjde domů.

Zaklepal tak silně, až se ozval v sousedství pes. Ale u okna neobjevila se jeho Hana, nezasvitly v něm její milé oči, v komoře zůstalo vše jako dříve.

Těžce loučil se Bartoš s okénkem. Co všecko po cestě vymyslil, že řekne Haně, jak jí poděkuje, a ona mu buď nechce otevříti nebo není v komoře. Radost příchodu změnila se v pocit opuštěnosti při čekání a v žalnou touhu po odchodu. V duši jeho probudil se i trpký cit. Snad Hana lituje, že ho zachránila, snad jest jí to dnes hanba, že tak podivně osud je sdružil, snad matka něco zpozorovala. Ba vždyť tam zapomněl včera čepici. Snad ji dnes našli. Snad povstala z toho mrzutost.

Eh ať si! Což je špatný člověk? Což se nehodí pro Hanu za ženicha? Leč trpké ty pocity zase ustoupily lítosti. Vzpomínal, co včera Hana proň učinila, co vytrpěla, jak se chudinka třásla, když mu otevírala a pouštěla ho ze stavení. Náhle projelo mu duší: Aby byla nemocná a spala ve světnici? Však i to bylo nemožno. Znal ji jako děvče plaché a lekavé—ale nemoc! Ne, to ona je silnější, než aby se z takové maličkosti rozstonala.

V těchto myšlenkách pohřížen obešel ves a pustil se po mezi domů do Sklenářic. Cesta byla rozmoklá, měsíc kryl se za lehký mrak, takže byl zastřen jako bílým plátnem. Zmizel v řídkém stromoví.

Jak to přišlo, že bicyklista při posledních dostizích dobyl palmu vítězství.

Hana dřímotou mrákotnou obestřena ani nespala ani nebděla. Slyšela klepání, ba i své jméno, ale nedovedla se probrati z dřímoty, nevěděla, zdali to sen či skutečnosť. Chvílemi jí pálilo žárem, chvílemi zdálo se jí, jakoby cítila vanouti komorou vítr. Některou dobou bděla, ale nebyla si toho jasně vědoma. Tma kolem se prostírající nahražovala sevření víček očních.

Po půl noci vešla matka k Haně. Zdálo se jí, že ji volá, ale byl to jen sen. Nicméně, vidouc ji rozpálenu, sňala jí šátek s hlavy, namočila jej v konévce přede dveřmi a probudivši ji — aby se nelekla — znovu jí obvázala hlavu.

Matka byla ustrašena pohledem dceřiným. Ta hleděla na ni cize, jakoby jí nepoznávala a když na ni matka mluvila, ani neodpověděla. Matka se lekla. Zavolala Lidušku a plačíc vedla ji do komory. Hana patrně chladem šátku a světlem lampičky ponékud se vzpamatovala a hleděla na matku a sestru, jimž řinuly se slzy po tvářích. Chtěla se snad usmáti, ale na tváři to nebylo viděti, jen v očích zakmitl se jí úsměv. Potom je zavřela a dřímala. Liduška cítíc, že je sestře zle, vrhla se do peřin na truhle a plakala, až jí to mohlo srdce utrhnouti. Hlas dusila peřinami.

Tak prožily ženy druhou strašnou noc. Sotva ráno kohouti zapěli, vyběhla Liduška k bábě Šebánkové, aby ji přivedla k sestře. U Šebánků se divili, když holka s pláčem vypravovala, co se děje s Hanou.

Bába prohlédla Hanu, které se ráno ulehčilo, kroutila hlavou, mluvila o nastuzení a uhranutí těmi vousáči, přeříkala několik říkadel, udělala "uhrančlivou vodu", dala uvařiti smíchané koření, teplou cihlu do nohou, aby odešla horkost z hlavy, a pobyvši tak přes hodinu ve stavení, odešla. Haně se ulevilo a matka i sestra měly radost. Mluvila, ale nedaly jí mnoho, aby se neuhmoždila.

Po vesnici se to roznesla a kde kdo litoval Vokrouhlíkovou i Hanu. Bylo to dobré děvče, které neublížilo ani kuřeti. Ve vsi byl dopoledne u Šebánků Matěj Suchota ze Sklenářic a ten to odnesl do sousedství, kde se to rovněž rychle roz-

běhlo. Když to vypravovali u Bartošů — přinesla to stará Manča — zbledl Václav a náhle odešel na dvůr. Když ho pak volali k obědu, nebyl doma.

Teď se mu rozbřesklo, proč Hana neotevřela okénka. V prvé chvíli myslil, že mu to rozmačká hruď, jak ho to tlačilo. Bez dechu stál u lesíka jako socha. Pak mu to přešlo do nohou, třásly se mu, musel usednouti. Konečně zmáčknul tvář do pěstí a proud slzí vyrazil s drsným štkáním, které se podobalo výkřikům ze křeče. Když se ponékud utišil, vstal a nejistým krokem dal se do lesa. Bloudil tu až do odpoledne. V duši jeho bylo smutno a prázdno. Konečně se vzmužil a šel do Pasek. Chtěl jíti nejprvé k Vokrouhlíkovům a všecko pověděti matce své Hany, prositi ji za odpuštění a Hanu taky. Když přicházel ke vsi, viděl, že jest to pošetilost, že by tím ničeho nedosáhl. Zašel tedy ku kmotrovi Zárubovi, aby se tam lépe na vše vyptal.

"I to jsou k nám hosti," volala naň kmotra, "vítám tě, chlapče."

"Dobré odpoledne přeji," pozdravil Bartoš.

"Kmotr je ve světnici, jen jdi dále."

Václav nedal se pobízeti a šel. S kmotrem uměl se dobře pohodnouti. Kmotr měl jej tuze rád a přál mu jako vlastnímu. Pozdravili se. Kmotr hned na něm poznal, že mu něco jest a myslil, že se nepohodl s někým doma. Ale jak se podivil, když během řeči a opatrně z něho vyzvěděl, že přišel k vůli Haně Vokrouhlíkové, která prý je nemocna.

A byla nemocna. Strýc to dosvědčil a dodal, že jsme všichni smrtelní. Václava to bodlo. To se říká, když jsme na konci pouti. Václav zůstal až do večera. Odcházeje ze vsi, zašel k stavení Vokrouhlíkové a podíval se do okénka. U postele Haniny seděla Liduška, zády k oknu obrácená. Hanu neviděl, padal na ni stín Liduščin. Když vešla matka, rychle ucouvl a hleděl z povzdálečí. V tom šly dvě ženské po cestě. Boje se, aby nebyl přistižen, dal se Bartoš na cestu k domovu. Přišel asi k půlnoci prostydlý a velice vysílen.

V.

Nepomohla Šebánková a byla to moudrá stařena. Hana počala blouzniti a tu poslali pro doktora až do Jilemnice. Doktor Zázvorka přijel na svém vozíku a povážlivě kroutil hlavou. Byl to starý pán a v celém okolí říkali o něm, že má zlaté srdce. Když nemocnou prohlédl a spatřil smutnou tvář matky a sestry, bylo mu jich všech líto. Řekl, že má holka zápal plic, nařídil, co se má všecko dělati, nechal jí nějaké prášky a vzal s sebou hned poslici, aby přinesla léky. Když odcházel, těšil plačící matku a slíbil, že za tři dny zase přijede.

Hanu přenesly do světnice, aby tam měla větší pohodlí a aby byly stále u ní. Z jejího blouznění poznaly, že má ráda Václava Bartoše ze Sklenářic, o čemž nikdy před tím nemluvila, ale nerozuměly tomu, co mluvila o jeho útěku, zachránění a zase smrti. Pletla vše dohromady a mluvila i takové věci, o nichž bylo jasno, že nejsou pravdivy. Nicméně když prosila matku — ovšem sama o tom nevědouc — aby přišel Václav, tato domnívajíc se, že ubohé dceři ulehčí, vzkázala to Zárubovi a ten ochotně došel do Sklenářic.

Václav slyše tu zprávu, nečekal ani až půjde kmotr, nýbrž sebral kazajku a čepici a již byl na cestě. Nešel. Letěl. Udýchán a spocen stanul na prahu stavení Vokrouhlíkové, když tu v sínci objevila se Liduška. Pozdravil, ona zvala ho dále, ale dala se při tom do pláče. Proč? Sama to nevěděla. Václav zbledl, smekl čepici a šel, jako by měl olověné boty. A již objevila se ve dveřích stará Vokrouhlíková. Václav znovu vykoktal pozdrav, chtěl ještě něco pověděti, ale selhalo mu. Stará, dávajíc mu znamení, aby vešel tiše, vítala ho pouhým kývnutím hlavy. Nebyl jí nemilý, neboť byl z pořádné rodiny, ale prosím vás, taková trudná chvíle.

Václav vstoupil mechanicky. Kalný zrak v stínu spatřil postel, ale Hanu nerozeznal na ní. Tak stál několik minut, mačkaje čepici v sepjatých rukou.

Konečně přistoupil blíže a matka pravila Haně, kladouc jí ruku na čelo: "Je tu Václav Bartošův, děvečko."

Hana pohnula hlavou, jako by rozuměla, načež matka kynula hochovi. Ten přistoupil ještě blíže a spatřil rozpálenou tvář dívčinu. Až jej zamrazilo.

"Haničko, znáš mne?" ptal se třesoucím hlasem.

Dívka obrátila po něm oči a lehký úsměv pohrál jí kolem rtou. Poznala ho. Tu Václav, nedbaje nikoho, klekl k posteli a uchopiv se horké ruky dívčiny, přitlačil si ji na čelo a zvolal: "Má zlatá Haničko, co se ti to stalo?"

Bohaté slzy vytryskly z očí hochových a jen s těží potlačil vzlykot, který mu s divokou silou zalehl v hrdlo a tak mu je sevřel, že na chvíli ani dechu nemohl popadnouti. Udržel se přec.

"Václave!" zaševelilo to tichým vánkem jako hudba anděla míru a pokoje. Rychle zdvihl hlavu a hleděl na chvějící se rty Haniny, ale více nebylo slyšet.

"Co mi chceš říci, drahá Hano?" ptal se Václav vroucně a přiklonil se až k její tváři. Ale neslyšel nic jiného, nežli slovo "maminka". Nedalo se z lehka uhodnouti, co Hana chce říci, ale milující srdce Václavovo dobře četlo v jejím oku.

"Maminka mi vzkázala, drahá dušičko! Nebesa jí odplatí tu lásku a já nikdy toho nezapomenu."

Potom obrátil se k Vokrouhlíkové a pravil: "Nevěděla jste, teto, že mám rád vaši Hanu a já jsem vám to nesměl říci, neboť ona nechtěla. Již proto se na mne nehněvejte. Však jsem jí nikdy ani vám neublížil a naši taky ne."

"Nu dobře, dobře. Ale vstaň přece, hochu, a posaď se tu na židli." Při tom přistavila Vokrouhlíková židli k posteli tak, aby seděl naproti Haně.

Bartoš mnoho nemluvil, ale stále jen se díval na nemocnou. I studený obkladek dal jí na hlavu a tvář otřel. Jak rád byl by ji zlíbal. Již se smrklo když odcházel. Prosil tetu, aby směl zase přijíti a ta svolila. Zašel ještě ke kmotrovi, ten byl již doma. Dlouho se tu však nezdržel. Přibývalo tmy a bylo lépe přijíti v čas domů. Kmotr Záruba pověděl Bartošovi, co věděl o Václavově chodění za Hanou. Ten se na to nehněval. Byla Hana pořádná a hodná holka, a vědělo se, že nějaký přínos bude také na to míti. Ostatně mohl se Václav přiženiti i do její chalupy. Za to tím více litovali jí jeho rodiče, ale doufali, že to dobře dopadne.

Když přišel Václav, přiznal se při večeři ke všemu, vyřídil pozdrav rodičům od Vokrouhlíkové a Lidušky a vypravoval o Haně. Tím se mu velmi ulevilo. Nemusel se skrývati. Ano viděl, že rodičům je Hany líto, a to mu bylo milou útěchou.

VI.

Doktor Zázvorka přijel podruhé a potřetí. Přešel prudký záchvat horečný a děvče znenáhla přicházelo k sobě. Ale bylo slabé, že je musili krmiti a tak přepadlé, že nebylo ani k poznání. Než všichni již měli radost, že to nejhorší jest již pryč. Ba i nadstrážník Brázda několikráte se na ni ptal, když šel vesnicí a litoval, že byl sám spolupříčinou její nemoci. Nicméně každý věděl, že to byl vlastně necitelný respicient, kterého nikdo neměl rád. Vždyť každý se smál, že se na cedulkách podpisuje Tobratschek, ačkoli mu říkali Dobráček.

Čím více dlíval Václav Bartošův u Vokrouhlíků, tím více v duši jeho vzmáhala se nenávist k tomuto člověku. Viděl, jaké soužení způsobil těm, jež upřímně měl rád a v duši jeho rodila se myšlenka pomsty. Z počátku byla slabá a neurčitá, ale znenáhla se jasnila a mohutněla, takže sám se jí lekal. Ostatně vzpomínal, jak by s ním byl asi naložil šám respicient, kdyby jej byl chytil, když se schoval u Hany.

Již počal poletovati první sníh. Ve vesnici nastalo ještě smutněji. Nejednou zuřil prudký vítr, skuče a hvízdaje kolem stavení. Tím mileji bylo ve světnici, neboť Liduška dbala, aby tam bylo stále teplo. A bylo toho potřebí. Hana mo-

hla již poněkud seděti v posteli, podepřena peřinami a tu nemohla býti tak přikryta. Ty její jindy tak krásné oči nenabyly však své předešlé podoby. Z důlků potemnělých vystupovala zornice zdánlivě vypouklejší a celé oko lesklo se jako skleněné. Dech její byl posud obtížný a občas dráždilo ji to ke kašli. Bylo to zřídka, ale matka se bála, aby se z toho neudělal prudký kašel, jak to někdy bývá. Ten by chudinku umořil.

Práce nyní venku nebylo a tak Václav celé půldne mnohdy strávil u nemocné. Matka i Liduška si ho zamilovaly, neboť byl vlídný a tichý jako dítě. Ba nebyl ani k poznání. Jindy mladická hrdost dovedla v něm vzkypěti v hněv a tu býval neústupný a svéhlavý. Nebezpečí se nelekal, ano rád je hledal, jak to bývá u mladíků silných a odvážných. Nebyl sice nikdy zlý a hašteřivý, ale nedal ublížiti ani sobě ani jinému, o kom věděl, že zastání zasluhuje. I k podloudnictví svedla ho prudká krev a ne chtivost po výdělku. Slyšel vypravovati o nočních cestách, o nebezpečenství na křivolakých pěšinkách a srážkách s pohraničnou stráží. To dráždilo jeho obrazotvornost, až konečně dal se pohnouti k cestě. Však dlouho nechodil. Již na třetí výpravě byli přepadeni pod skalkou. On utíkal ještě s Vondráčkem Bufanským, ale ten mu náhle zmizel. Když pak se po něm ohlížel, spatřil za sebou asi na 300 kroků tři pohraniční strážníky. Tak doběhl do Pasek a jsa na smrt unaven, nemohl ani ku kmotrovi, nýbrž zaklepal na první stavení — domek Vokrouhlíkové.

Ani dneska byl by nešel do hor. Jak draze zaplatil svou nepředloženost, ba nevěděl ani, je-li míra jeho utrpení naplněna. A zdálo se, že nebyla. O všech svatých zapadl kraj úplně sněhem a závěje brzy mnohou schovaly chaloupku. Přibývalo zimy a s ní kašle Hanina. Již i v noci ji týral. Kmotr Záruba radil se o ní se Šebánkovou, ale nebyv uspokojen, zašel si do Vysokého ve čtvrtek, kdy tam dojížděl doktor Zázvorka. Smutně vracel se domů a slova doktorova: "Má čerstvé souchotiny!" zněla mu v uších jako umíráček.

Matka byla přepadlá starostí, nevyspáním a zármutkem. Liduška nebyla ani k poznání, Václav chodil jako bez ducha. Sousedé přišli, pohovořili, potěšili. Kdyby jen již bylo jaro, říkal každý. Ale jaro—v listopadu a v horách!

"Co se to jen s tou holkou stalo," bědovala matka.

"Má to jen od nastuzení, kmotra," pravila Zárubka a dodala: "Jen se netrapte, víte, že Dorka Soukupova byla ještě špatnější nežli Hana a přece se uzdravila." — "Ba se uzdravila, ale má Hana, mé drahé dítě, je tak bídná..." s pláčem dodala Vokrouhlíková a ukryla tvář do zástěry.

"Každý má, kmotro, nějaké soužení, ale nikdy nebývá tak zle, aby nemohlo býti zase dobře." A tak to chodilo obyčejně.

Před svátky vánočními, které pomalu se blížily, značně ulevilo se Haně. I kašel byl slabší, zvláště po těch práškách doktora Zázvorky, co přinesl Záruba. Spala chvílemi, ovšem slabě, dech bývал někdy tichý, někdy lehce chraplavý, ale vždy urychlený. Tváře byly zapadlé a bíle modravé, jako průsvitné. Rovněž ruce byly jako u hubeného malého děvčátka. Jen oči zimničně se leskly a odpovídaly temně kaštanovým vlasům, v nichž uši jako z vosku bílé se obrážely.

V neděli byl již štědrý večer. Tedy za tři dny. Budou letos míti smutné svátky u Vokrouhlíků. Ale nikdo na to nemyslil. Václav seděl u Hany, Liduška cosi dělala venku a matka odběhla do kuchyňky.

"Václave, co je dnes?" ptala se Hana.

"Středa, Haničko," ochotně odpovídal Václav.

"Štědrý večer—v neděli?"—"Ano, v neděli."

"Bude smutný, viď?"—"O nikoli, Haničko, když je ti lépe, bude veselý."

"Ale mně se zdálo, Václave, nežli jsi přišel, že..." v tom se jí chtělo zakašlati.

"Nemluv, dušičko, nemluv," prosil Václav.

Kynula mu rukou a usmávši se, pokračovala:

"....že jsem viděla stromeček, na něm plno svíček a darů—najednou kolem andělé zpívali a panenka Maria přišla—nesouc na rukách—roztomilé děťátko..."

"Zdálo se ti, drahoušku, o štědrém večeru, jak to bývá v kostele," vykládal Václav.

"....podívala se najednou na mne.... a pravila: Pojď blíže — děvče — juž nebudeš..."

"Ah nemluv, Haničko, ono tě to namáhá," znovu prosil Václav. Ale ona odechnuvši pokračovala:

"...juž nebudeš nemocna... budeš se mnou... kolébati jezulátko."

"Hezký sen, Haničko," pravil Václav, ale zdálo se mu, že mu je nějak divně, ani sám nevěděl proč.

V tom vešla matka a přinesla nemocné teplé mléko. Hana je vypila, sklonila hlavu a na chvilku zdřímla. Václav hovořil tiše s matkou u kamen, ale sen ten mu nechtěl jíti z hlavy. Chtěl naň zapomenouti, ale on se mu vtíral do duše, stavěl se mu na oči a ty svíčky—zlé svíčky, i kolem Hany viděl je pláti. Až se zachvěl při tom přeludu.

Hana nekašlala celou noc a druhý den rovněž ani jednou. Za to dech se jí ještě trochu urychlil a chvílemi zarosilo se jí čelo drobným potem. Všichni měli radost, že to již snad začíná přecházeti a mimoděk myslili na štědrý večer že přece bude trochu veselejší.

Když šel Václav ve čtvrtek do Pasek, potkal na cestě respicienta. Zastavil se na chvilku, krev vběhla mu do tváře a jediná myšlenka ovládala jeho duši: vrhnouti se naň a zardousiti jej. Respicient šel klidně dále, měřil Václava od hlavy k patě velmi vyzývavě a div do něho nevraziv, přešel. Oba za sebou se ohlédli, respicient cosi zaklel o horáckém klackovi, ale šel dále.

Václav se vzpamatoval a svíraje pěsti spěchal do Pasek. Přišel k Vokrouhlíkovům. Přistoupil k Haně. Zdála se mu jiná nežli včera. Tváře na vrcholku lícních kostí byly růžové jako dvě skvrny, oči ještě více zapadlé leskly se horečně, rty bezbarvé a kůže lehce zamodralá. V prsou hochových to mocně zabušilo, a dívaje se do Haniných očí tak divně na něho upřených najednou se sklonil, aby ukryl slzy. Hana to viděla a sáhla po jeho ruce, již měl lehce na peřinu položenou. "Václave," zašeptala sotva slyšitelně, "neplač..."

Ta mírná, tichá slova, ten prázdný zvuk hlasu jakoby z jiného světa—rozdíraly utrápenou duši hochovu. Jeho milující srdce cítilo, že se Haně ulevuje—aby brzy, velmi brzy bylo jí dobře. A zase mu vstoupil na mysl ten její sen. Pohlédl k hlavě a div nevykřikl—zdálo se mu .... ne ne, viděl zcela určitě za hlavou její světla....

"Václave," zaševelilo to vzduchem.

"Co chceš, Haničko, má zlatá?"

"Slib mi, Václave...." mluvila tak slabě, že se k ní musel skloniti, aby jí rozuměl.

"—že nebudeš...." náhle se zamlčela a sahala po jeho tváři. Vzal ruku její a políbiv ji v dlaň, přitiskl si ji na tvář.

"—plakat...." zase se zamlčela.

Řeč ta řezala v duši hochově jako pila, trhajíc ji na cáry a působíc mu tisícerou bolest. Leč přemáhal se, co měl sílý, zoufale potlačil vzlykot již již z hrdla se deroucí a tiše pravil: "Slibuji ti všecko, má zlatá dušičko."

"Knajplada."

Kterak si soused Truňkmajer, který pochází z česko-německé krve, vykládal spojení "Knajpovy methody léčební" a jak se u něho výtečně osvědčila.

"— plakat," opakovala Hana, "jestli umřu . . ."

Poslední slova nebylo již slyšeti. Václav byl by je ostatně nebyl slyšel i kdyby byla pronešena zcela hlasitě. Již se neudržel a křečovitě zaplakal.

Matka i Liduška přistoupily blíže a ptaly se, co mu Hana pravila, ale nedověděly se. Nemohl to opakovati. Ta strašná slova. Hana umřít! Ano umře! umře! hučelo mu v uších a zase viděl v duši ta světla....

Hana byla vysílena, zavřela oči a zdálo se, že dříme. Matka sáhla jí na čelo, bylo zroseno Liduška, rovnajíc jí v nohou peřinu, ani sama nevěděla proč, sáhla jí na nohy. Co to? Sáhla ještě jednou. Týž pocit. Vykřikla jako raněné zvíře a bez sebe skácela se na zem. Václav i matka k ní skočili, zdvihli ji a posadili na stolici. Matka jí nastříkala studené vody do obličeje, čím zase přišla k vědomí. Ale tu se dala do takového nářku a klesla vedle Hany na kolena, že i matka začala nahlas plakati, cítíc, že je zle a nevědouc ani proč. V tom sama sáhla Haně na chodidla.... byla studená, ano i nad kotníky vyhasínal již život.

Rychle vyběhla ven a vidouc tu Matýska sousedova, poslala ho pro velebného pána, že Hana umírá.

Po vsi rozlehl se hlas zvonku tak žalostně a smutně, že v nejedné chalupě v pláči se modlili. Každý hned poznal, komu to zvoní....

* * *

Pod večer rozlehla se pode vsí u řeky střelná rána. Kdo by teď střílel? Několik mladíků vyšlo ven a šli se podívat. Nešli daleko a potkali respicienta držícího jednou rukou tvář, druhou pušku. Byl celý zkrvácen.

"Co se tu stalo?" zvolal jeden z nich.

"Tam leží," pravil respicient, ukazuje za sebe rukou.

A v skutku bylo tam viděti jakýsi temný předmět ve sněhu. Hoši tam běželi. Prvý shýbl se k člověku v krvavém sněhu ležícímu.

"To je Václav Bartošův," vykřikl.

Byl to on. V zoufalé bolesti chtěl vykonati mstu na respicientovi. Číhal naň věda, že tudy půjde. Ale nejsa schopen jasné myšlenky, čekal tu drže kámen v ruce, jako když chlapec na druhého číhá. Když se objevil respicient, pokročil proti němu s výkřikem:

"Padouchu, teď zaplatíš svou duší, žes zavraždil Hanu!"

Ale respicient strhl v tom s ramene nabitou pušku a vypálil. Hranatý kámen dopadl sic na jeho obličej a zasáhl levé oko, líc, nos i ústa, ale v témž okamžiku kácel se Václav střelen přímo do prsou.

Hoši jej vzali a nesli do vsi. Jeden běžel napřed k Zárubovům. Poslední slova jeho byla: "Ať mi tatínek a maminka odpustí—dejte mne vedle Hany."

Z jara našla Liduška v komoře čepici mezi slamníkem a čelem postele. Ale jak se tam dostala, nedověděl se nikdo. Respicient přišel o oko a byl přesazen, na jeho místo povýšen Brázda.

Mužné slovo.

MUŽNÉ slovo — rána kladivem,
drtí pouta v třesku dunivém.

Mužné slovo — chléb života jest,
vláhy zřídlo v pouti prašných cest.

Mužné slovo — světla pochodeň,
úmyslů je setba, skutků žeň.

Kdo je může v ducha výhní kout,
jen má právo mužem volným slout.

Kdo je může hrdě pouštět z úst,
sílu obří cítí v svalech růst!

Kdo s ním musí na rtech umírat,
pouze ten by měl se světcem zvát.

Jar. Vrchlický.

Dva životy.

Pro kalendář "Amerikán" upravil M. Mašek.

DVĚ dítek žilo kdysi v sousedících domcích, hrávaly spolu na schodech k příbytkům jejich vedoucích, sdílely spolu své malé radosti i žalosti, pohádaly se a zase se udobřily a po prvních deset let svého života byly téměř nerozlučny. Rodiče jejich za dětství také byli mezi sebou přátely, namlouvali se, vzali se a usadili se na slušné ulici, kde úhledné domky dělnické na "dlouhé a pohodlné splátky" bylo lze koupiti. To stalo se u obou rodin skoro v týž čas. A přihodilo se, že tyto dvě dítky, dívky, nejstarší z více sourozenců, narodily se v týž den a matky jejich nikdy zvláštní té náhodě nepřestávaly se diviti. Prvních dvanáct let pohodlného "usazení" byly poměry obou rodin sobě velmi podobné. Obě hlavy rodin byli zručnými strojníky, kteří nikdy nebyli "odloženi;" měli stejná skoro vydání a nemoc a smrt obou si nevšímala. Však jeden z nich, Bedřich Grey, byl nestálé, ctižádostivé a prozíravé povahy. Nechtělo se mu býti po celý život obyčejným dělníkem a dlouho před tím, než nějaký patrný krok v tom směru udělal, měl ve zvyku svému příteli, Edwardu Colmanovi, své plány na zbohatnutí sdělovati. Colman byl zdlouhavější, snáze k upokojení, od přírody domácí, věrný a vděčný, že mohl rodinu slušně vydržovati. Dle starého přísloví, jak to v povídkách o dělnících čítáváme, tento poctivý dělník měl se dodělati blahobytu, ale v skutečném životě se vždy tak nestává.

Edward Colman ctižádostivým plánům svého přítele naslouchal a počínal si k nim kloniti, ale náhle přišel o práci. Obchod byl mdlý a padesáti mužů nebylo zapotřebí. Svědomitě pracující Colman byl s ostatními propuštěn, neboť pracidajcům málo na tom záleželo, kdo byl z těch padesáti práce zbaven. Muž ten přišel domů, téměř omráčen ranou, však přece sotva pochopuje, jak velké neštěstí jej stihlo. Žena jeho jej těšila, ujišťujíc jej, že takový dobrý a spolehlivý dělník nemůže zůstati na dlouho bez práce, že se nějak protlukou a nijak nepřijdou o domek, když již byl skoro zaplacen. S odvahou vyšel tedy po městě a v různých dílnách žádal o práci, ale nikde dovedných rukou jeho nepotřebovali. Pokusil se v jiných oborech, dychtivě různou práci vyhledával, ale jen ta nejsprostší, nejméně placená se mu časem nahodila. Jsa ve svém oboru zručným, neunavným a opravdivým jako kdy jindy, postrádal té rychlé energie, chytrosti a podnikavosti začíti něco nového nebo vetříti se do nějakého postavení v závodech již stávajících. Nicméně zasloužil příležitosti jako ten nejpodnikavější muž, který kdy dostihnul úspěchu. Zákony odplaty nezdají se vždy býti stejnými.

V tu dobu byly Ruth Colmanová a Mabel Greyová dvěma šťastnýma, zdravýma a hezkýma dívkama. Byly obě stejně vábné a láska jejich vzájemná stala se v sousedství pořekadlem. Ale nyní měla nadejíti změna. Ruth musela opustiti školu a zaujmouti místo chůvy u dítěte, jež bylo šťastnější, než vlastní její šestiřička. Bratr hned po ní v létech prodával po ulici noviny. Ale poměry neustále se horšily, až domek musel být prodán a rodina odstěhovala se do nájmu, kde začala životní boj znovu. Greyovi zatím dařilo se znamenitě. V závodu, kde pracoval, byl dobře zapsán—možná, že toho zasluhoval, možná též, že staral se horlivě o zájmy svého zaměstnavatele, ač často prospěch svých spoludělníků tomu obětoval. Byl povýšen za dílovedoucího v jednom oddělení a plat jeho zvýšen. Podařilo se mu ušetřiti sto dollarů, jež známému v nouzi se nalezajícímu na 40 procent zapůjčil. V krátkém čase jeho úspory a peníze půjčené tak vzrostly, že koupil několik vhodných lotů, vypůjčil se na ně peníze a vystavěl na nich obydelné domy. Nájemné brzo zaplatilo dluhy a stálé příjmy začaly plynouti. Vzdal se svého postavení a vrhnul se na obchod pozemkový—špekuluje s "dary přírodou člověku uděleným." Odstěhoval se s rodinou do pěkného domu v aristokratické

části města a oddal se úplně "dělání" peněz, co zatím jeho choť neustále se cvičila v umění, jak by je utratila.—Malá Mabel navštívila Ruth v jejím bytu v ten den, kdy oběma bylo 11 let, aby se s ní rozloučila. Již tehdáž byl mezi oběma děvčaty rozdíl—nejenom v obleku, ale i pohledu, nesení těla a chování se. Vzdor tomu držely se za krky, plakaly a slibovaly si, že na sebe nezapomenou a dokud živy budou, aspoň jednou za rok se vyhledají. Matky jejich měly před několika měsíci podobnou scénu, ale nyní již uznávaly, že jsou neodvolatelně rozloučeny. Paní Colmanová věděla, že její bývalá přítelkyně ve svém novém okolí nebude asi míti času ani chuti, aby ji v její chudobě vyhledávala; ostatně po tom ani mnoho netoužila, neboť měla příliš starostí a práce, než aby se těšila z návštěv, které by jí jenom ten velký rozdíl jejich postavení připomínaly.

Rodina zápasila dále—neustále hlouběji do bídy upadajíc. V zimě otec, pomáhaje skládati náklad za vlhkého, sněživého počasí, nastudil se a po těžké nemoci záhy z jara zemřel. Zdroj její příjmů úplně byl vyčerpán. Paní Colmanová, nedostatečně oděna a často hlad trpíc, dřela se dále; uprostřed léta však sama tomu namáhání podlehla a zemřela. Dvě mladší dítky brzy ji následovaly a Ruth zůstala tu s bratrem a sestrou, a všecka starost o tyto spočinula na slabých její bedrách. Dosud doufajíc, že udrží domácnost, najala dva malé pokojíčky a postavila v nich několik těch kousků nábytku. Podařilo se jí, získati pro bratra místo poslíka a pro sestru prodavačky, sama pak přijala práci v továrně na bedničky, kde za desítihodinovou namáhavou práci denní vyzískala týdně 4 dollary. Aby malou jejich domácnost v čistotě a šaty v slušnosti udržeti mohla, pracovala mnohdy až přes půlnoc a to dělala, až jí bylo 16 let. Ve věku tom stala se z ní dívka vychrtlá, obličeje zažloutlého, ramenou vystouplých. Jasné její hnědé oči změnily se v zakalené, bezvýrazné. Nikdy nesúčastnila se nějaké domácí zábavy, nevěděla co je to výlet, nedostala poklonu ani nepoznala zabušení srdce při slovech nějakého mladistvého ctitele; byla příliš zaměstnanou a umdlenou, a nyní když tak málo vábnou vyhlížela, asi stěží někdy tyto rozkoše mládí pozná. Bratr její, maje plnou hlavu divokých snů o dalném západu, utekl a nikdy více ho nespatřila. Sestra její, ježto úzkosti a dlouhé hodiny práce Ruthiny nepoznala, byla sličnou a zajímavou a všude si zjednávala přátel. Postoupila v místě a družka její nabídla jí by přestěhovala se k jejím rodičům, již pohodlně zařízený dům vlastnili. Tak se stalo, že Ruth osamotněla.

Byl to život smutný, jednotvárný, který napotom žila. Zaměstnání její bylo unavující, domov neposkytoval jí žádných radostí, a tuhá práce a starosti tak záhy nastavší učinily z ní dívku plachou, jež neuměla se s někým seznámiti. Nikdo ji nevyhledával, sestra při práci a zábavě na ni zapomněla, a tak ubohá Ruth pracovala dále, aby udržela ten život, jenž v každém směru byl smutný a nudný. Často se divila, proč tak dělá. Tu nadešly okamžiky, kdy v zoufalství chtěla se všeho vzdáti, kdyby se byla neseznámila s dívkou nemocnou a chromou, jež jako on byla opuštěnou. Dívka ta byla k práci slabou a Ruth často jí vypomohla, začež tato přilnula k ní vášnivě. Jednoho dne omdlela a Ruth pečovala o ni něžně, až se zotavila. Shledavši, jak jest úplně bez přátel, donesla ji do svého bytu a po tom pracovala pro obě. Práce její byla sice namahavější, ale za to život poněkud se zjasnil; když však přítelkyně její po dvou létech zemřela, Ruth byla úplně zdrcená a sklesla na mysli. Rozstonala se těžce a nemoc její pohltila nepatrnou úsporu, zanechavši ji slabou, zadluženou a bez zaměstnání.

Nadešel den, kdy neměla střechy nad hlavou a peněženka její byla prázdna. Chodila celý den, žádala na různých místech o práci, ale byla odmrštěna. Každou hodinu stávala se beznadějnější a hladovější. Napadlo jí, aby za soumraku nějakého dobrodince požádala o pomoc. Nikdy nevěřila, že by mohla žebrati, a v onom okamžiku připadalo jí to jako výkřik bídy nezaviněné. Údy jí bolely, hlad hlodal jí v útrobách, bázeň před nastávající tmou, to všechno soustředilo se v pocitu nějakého děsného neštěstí, z něhož musela být vysvobozena. Opírala se o zábradlí mostu a hleděla dolů do špinavé vody, když se na výše zmíněné

rozhodnula. Zdvihnuvši hlavu, viděla, jak nějaký drsný, dobrosrdečně vyhlížející muž na ni zvědavě pohlíží. "Nějaký dělník," pomyslila si, "bude mít se mnou soustrast."

"Pane," vyhrkla, ale další v hrdle jí uvázlo.

"Halloo, panenko! Zdáte se býti nesmělou. Co byste ráda?"

Ruth váhala. Bylo jí za těžko říci, že má hlad a jest bez domova, ale upozornila jej na sebe a musí něco říci.

"Půjčil byste mi deset centů na káru—abych mohla jeti domů? Ztratila jsem tobolku."

"Zajisté. Ale nespěchá to. Vsadím svůj klobouk, že máte hlad a jste umdlena. Zde právě je po ruce pěkný malý restaurant. Zajdem tam a navečeříme se spolu."

Vyhlídka na večeři, na něco teplého, na místo, kde by si mohla trochu sednouti a odpočinouti, ten pocit že má právo někde býti, otupěly smysl její pro slušnosť a ženám vrozený pud proti neslušnému vtírání se v ní neozval. Dovolila, aby ji muž vzal pod páždí a vedl do blízkého restaurantu, kde jí nabídnul židli a objednal večeři. Shledala, že při šťavnaté pečeni a horkém čaji k němu mluví—ano dokonce povídala mu o svém strádání a sama sobě se divila. Ale on zdál se býti vlídným a litoval ji drsným, nehledaným způsobem, takže na místě, aby se příliš důvěrného obávala, počala mu důvěřovati a k němu lnouti. Snad, když viděl její opuštěnosť, důvěru a prostou nevinnosť, odložil prozatím své původní záměry, měl-li jaké; neboť, když si odpočinula, se najedla a obveselila, dovedl ji do tichého strávního domu a promluviv po straně s majitelem, opustil ji.

Přišel ji navštívit druhý den a usedli slušně ve společné hovorně k rozmluvě—ne tak volné a plynné jako u večer před tím. Pravila mu, že první, co by si přála, jest zaměstnání—nedbala jaké a jak namáhavé, jenom aby si na slušné živobytí vydělala. Seznala, že ještě jest hlubší bída než pouhá suchopárnosť prázdného, těžce pracujícího žití. Aby se dostala pod střechu, kde by měla denní chléb, sebe hrubší, jistým, bylo nyní vrcholem její ctižádosti.

"Poslyšte, panenko," pravil on náhle. "Pojďte a veďte pro mne domácnost. Nemám sice dosud žádné, ale budu mít. Nemusíte pracovat těžce, a můžete míti všechno pohodlí, kterého rozumná dívka potřebuje. Jsem jaksi opuštěným, potloukám se s místa na místo, a tu mi nyní napadá, abych si zřídil na čas klidnou domácnosť, v níž by slušná žena o mne pečovala."

"Tážete se mne, abych se za vás provdala?" pravila Ruth poděšena, očima udivenýma do

Účinek "pravého" rapé v Chicago.

Po ránu žádný šňupáček
prý zraku ostrosti dodává,
zvlášť tady, kde se "pravého"
tak mnoho rapé vyprodává.

"He-pčí! Ach jeje, jemine,
div srdce mi to neutrhne.
To údům dodá pružnosti
a do plic hodně vzduchu vrhne."

Však když se hříbák obrátí,
tu nejlépe zříš sílu rapé.
Vidíte? Kabát roztrhán,
jak chudák smutně bláto šlape.

obličeje mu hledíc. Muž mimovolně se zasmál a pohledu jejímu se vyhnul. "Well, já se ženiti nechci. Nejsem k tomu dosti dobrým. Jsem nestálým a žena by se mnou měla zle. Hleďte, jste na tom lépe, když budete moci odejíti, kdykoliv se vám zachce."

Ruthiny sny o klidném, bezpečném domovu vlastním se rozplynuly. Nebyla nikdy přísně poučena—skutečně její jediným vůdcem byl vrozený odpor ke každému jednání, v němž by úctu k sobě ztratila. Sotva věděla, jak svět na takové věci pohlížel—avšak cítila, že nemohla by něco podobného přijmouti a býti šťastnou. —"Nikoli, to mi nemožno," odvětila klidně, beze všeho hněvu v hlase, jak by většina ctnostných dívek učinila. "Děkuji vám za vaši laskavosť, ale takovým způsobem nemohu ji oplatiti. Pomozte mi nalézti práci—to jest vše, co nyní chci."

"Well, vy jste podivná holka, a líbíte se mi. Pomohu vám a vzdor všemu zůstanu vaším přítelem, dovolíte li."

Za dva dny Ruth dostala práci v oděvním závodu. Vydělala jenom málo, protože neuměla se ohánět jehlou, ale bylo jí dovoleno přiučiti se nové práci, což bylo již něco. Ostatně naučila se již vydržeti se téměř ničím. Najala si malou světničku a v té pojídala starý chléb a pila slabý čaj. Byla pro tu dobu spokojenou. Nový její přítel jí neopustil. Vycházeli spolu na dlouhé procházky, a jednou nebo dvakrát doprovodil ji do zábavy. Nikdo jiný nesnažil se ji potěšiti, nebo si jí všímnouti. Muž ten byl hrubý, pil nemírně, a ona ani nevěděla, jak peníze vydělával. Ale byl k ní vlídný, srdečný, bavil ji a byl příjemný. Jaký div, že hladové srdce její vyšlo mu vstříc a život její růžový nádech na se vzal, kdykoli on byl na blízku? Strašně byla ubohá dívka ta pokoušena, neboť nyní nejenom její pokušitel, ale i vlastní její srdce o trochu štěstí prosilo. Ale nějaká ukrytá tvrdošijnosť, nějaká vrozená zdrželivost, aby se jinému úplně nepoddávala, přispěly jí na pomoc. On po nějakém čase seznal, že "podivná holka," jak ji nazýval, není snadno k získání a zájem jeho o ni pomalu mizel. Viděla jej pořáde řídčeji, až konečně na dobro se ztratil. A tak jediná její malá romance skončila. Ruth s těžkým srdcem a beze vší radosti pracovala dále. Vydělala více, protože byla zručnější, ale zdálo se, že nedbá o nic jiného, než o to nejnutnější. Špatně placená práce není nejhorším údělem opuštěné dívky dělnické. Strašný nedostatek všech rozkoší života, společnosti, lásky, všeho, co živí mládí, ducha, myšlení—to jest, co drtí a rozdírá ubohé duše, to jest, co činí je hubenými, bez barvy, žalostnými troskami lidských bytostí.

Sestra Ruthina se provdala; muž její byl klerkem chudě placeným a nemohli jí tudíž navrhnouti domov. Třebas kdyby byli více znali Ruth a věděli o smutném její životu, byli by se snažili trochu jej zjasniti. Ale byli svými vlastními plány a vyražením úplně zaujati a Ruth, tak klidná a neokázalá, byla zapomenuta. Léta ubíhala a pořád tatáž práce, totéž smutné živoření; Ruth zdála se stárnouti, ač jí ještě nebylo 30 let. Ustavičné sezení v ohnuté poloze přivodilo jí kašel a neustálou slabosť. Byla velmi hubenou a chodila ohnuta, s hlavou sklopenou. Nikdo se do ní nemohl hned tak zamilovati—snad ji někdo politoval, ale nebylo na ní ničeho, co by vzbuzovalo lásku.

Jiný záchvat nemoci pohltil skrovné její úspory. Když poněkud ozdravěla, rozhodla se, že nepůjde více do továrny, aby tam v zápasu o život zdlouhavě umírala. Dočetla se, že místo služky vždy jest k dostání a že ženy nejednají moudře, když se práce takové nechápou. Věděla o ní málo a nebyla silnou, ale zajisté bylo něco v domácnostech, co mohla zastati a bylo jí aspoň možno hleděti na štěstí jiných, kterého ona nikdy neokusí. Neobratná, zdlouhavá a nezvyklá učiti se novým věcem, byla brzo přinucena, aby ty nejtěžší a nejodpornější práce v domácnosti vykonávala. Rychle si zvykla přijímati úšklebky, zacházení se sebou, jakoby byla spíše němou tváří nežli lidskou bytostí, pracovati časně a dlouho do noci, cítiti, že žádná hodina jejího času skutečně nenáleží jí. Ale zachytila časem zablesky blažené existence a drobty krásna, což jí bylo nade vše a tak setrvala v šlapacím kole služky, měníc místa a nenalézajíc v nich značnějšího rozdílu.

Když jí bylo bezmála 35 let, dostala místo v nadherném novém domě, jehož bohatí vlastníci působili v městě jaksi sensaci. Ruth slyšela své spoluslužky mluviti o nich denně, o jejich bohatství, vlivu, vkusu, o velké kráse jejich velitelky a eleganci atd., až se v ní ozvala touha, aby aspoň paní jednou uzřela. Ježto pouze umývala mramorové schody a chodby, nebylo pravdě podobno, že by se to brzy stalo. Však jednoho dne, když umývala hlavní schody, mylady, provazena hezkým svým chotěm, sestupovala po nich dolů. Nevšimla si ovšem klečící postavy u její nohou, a Ruth jen málo z jejího spanilého obličeje zachytila. Ale šustot hedvábí, slabý, líbezný zápach, ladný zjev panin dojaly ubohou Ruth podivně. Nemohla pokračovati v práci. Viděla, jak něžně manžel paní obsluhoval a jak každý její pohled studoval, když jí do kočáru pomáhal. Něco jako závisť ozvalo se v jejím srdci. Klečíc tu na mokrém mramoru, zažloutlá, vybledlá, žena prostředních let, kostí skrze hrubý kartounový šat vystupujících, tato ubohá, beze vší radosti žena odvážila se pomysliti, že nějaký muž mohl ji takto milovati, že mohla býti hezkou a milování hodnou, kdyby život její býval jiným; a divila se s prvním pocítěním hořkosti ve svém životě, proč některým ženám dostane se všeho a jiným tak málo. Ale přece schody pečlivě vydrhla.

Jednoho dne—náhodou to byly její narozeniny—byla poslána do pokoje panina, aby tam něco vyčistila. Pokoj byl jako sen sybarity o ráji. Ruth uzřela paní položenou na sametové pohovce, obličej její byl odvrácen, vlas její lesklý splýval na měkký povlak. Bledě červený šat, průsvitnými krajkami ozdobený, zahaloval elegantní její postavu; vzduchem vanula slabá vůně a i to světlo zdálo se jí býti zjemnělé. Ruth, nesouc v ruce kartáče a hadry, šla kolem ní. Viděla hezký, mladě vyhlížející obličej s jeho hladkou, jemnou pletí, dlouhými řasami a vybraným zbarvením. Jak mladou, jak milostnou se zdála! A tu oči těchto dvou žen se setkaly.

Byl to dlouhý, upřený pohled, neboť se poznaly. Dávno před tím žily si téměř v náručí a slibovaly si, že se vždy na vzájem budou milovati; prvních deset let jejich života neznaly jediného dne odloučení; téhdáž byly stejně hezké a okouzlující. Dnes hleděly přes ohavnou propasť, kterou nejkrutější zvyky civilizace tvoří a již žádná vzpomínka na rannou lásku nemůže překlenouti. Stezka jedné ženy vedla tuto do sluneční záře na zelených vrcholcích kopců; druhá, vinouc se skalinami a trním, přivedla družku její ke kostrbatým, temným hlubinám, kam jenom stíny dopadávají.

Klid.

Všechno ticho, větévky
se tiše k zemi sklání.
My oba světa vzdálení,
jsme šťastni v svatém mlčení
v besídce na parkání.

Každinký hlásek, který se
nám, drahá, dotkne uší,
je hříchem, proto nech tak, nech
ať rtoma ztlším prudký dech
svůj, který klid ten ruší.

Dvojice.

Novela od V. Lužické.

I.

TO VĚDĚLO celé město, že Marta a Berta jsou nerozlučné přítelkyně. Rostlo to s nimi už od dětství, kdy, ruku v ruce, před matkami svými kráčely, nebo do školy společně se ubíraly. Tehdy se říkalo: "Panečku, ty se mají rády! Jako dvě dvojčata!"—Marta byla menší, drobného tělíčka a mrštná jako rybka. Berta vyrostla jako břízka a byla nehybná jako hlemýžď.

Hrály si v dětství loutkami, vypravovaly si o nebíčku, o květinkách, o sousedních dětech, ale když vyrostly v panny, povídaly si o lásce a o hoších. Marta raději povídala, Berta poslouchala. Marta byla ohnivé, ano vášnivě děvče. Ulevovala pudu lásky, v ní se probouzejícímu vřelými polibky, jimiž přítelkyni celovala, že ji někdy div neumačkala svou prudkostí. Berta jí nesplácela stejnou měrou. Nechala se celovati, objímati, ale sama jí nevracela těch projevů přátelské lásky, kterou Berta ukájela touhu po objetí mladého muže. Jedna byla oheň, druhá led. Ale ledový povlak byl jenom na povrchu. Uvnitř to i v ní bouřilo silou mládí.

Jejich domy sousedily i se zahradami. Přeskočily pouze nízký plůtek, k tomu cíli už v rohu vylomený, a sešly se. Anebo přeběhly záhrobeň a skočily do síně. Jedna bez druhé nikam nešla, stejně se oblékaly, i nebylo s podivem, že jim ve městě říkali "Dvojice."

"Co jedna, to druhá," se zálibným úsměvem dosvědčovaly matky.

Také se už o to postaraly, aby byla jedna jako druhá a nepředčily se v ničem. I o tu výbavu jejich stejně pečovaly. Jakmile zaslechla kupcová Máchová, že Vrbická koupila pro Bertu kus damašku, nebo stučku plátna, nemeškala a shánělа, až koupila pro Martu také totéž, jenom že si vybrala spíše ještě dražší, kterouž koupi omlouvala tím, že nebylo už lze v téže ceně ničehož dostati. Máchová jí však zase třeba při stolním prádle to oplatila. Tatíkové zase ve příčině věna se předháněli. Ač byl stolař Vrbický rozhodně zámožnější kupce Máchy a také měl méně četnou rodinu, stupňoval přece jen otec Martin její věno dle toho, jak mnoho sliboval otec Bertin.

Dívky rozvíjou se náhle, téměř přes noc, v panny, jako ty růže na keřích. Než se otcové a matky obou sousedních domů měšťanských nadáli, měli už dcery na vdávání. I starali se do opravdy a do honu o ženichy. Nezavadili ani myšlenkou o to, že by je mohli vychovati k samostatnosti a neodvislosti, a ku práci výdělkové.

Jakž také? Odkud by k nim, k těm starousedlým měšťanům malého města, byla zalétla tato novodobá postrašná myšlénka? K té velké výhni společenských otázek se v opatrné rozvážnosti nepřibližili a při pivě, kam denně chodívali a se svými vrstevníky se scházeli, nemluvilo se o jiném, než o vdavkách, o polích, o cenách obilních. Jednoho večera tam také zabloudila jiskřička z té výhně světové, ale opatrní otcové ji ihned uhasili. Obchodní cestující zavedl hovor o vzdělání dívek.

"I, co se vzděláním pro ženské!" odbývali ho. "Zbytečnosť. Nemá-li děvče dvacet tisíc, nevdá se. Vzdělání nepotřebuje ku vdavkám....ha, ha, ha!"

"A, co vdávat!" opáčil cestující. "Musí být vdaná? Ať je něčím a živí se sama."

"To tak! Živiti se sama! Ženská?" smáli se mu.

A byl odbyt.

Však se vlastně ani o výchovu svých dcer pro stav manželský valně nestarali. Poslali je, aby co jedna, to druhá, na rok do kláštera Voršilek v Kutné Hoře.

Čemu se tam naučily, to uměly. Nu, a pak hledali pro ně ženichy. Marta ohnivější, nečekala, až koho jí rodiče vyhledají za průvodčího poutí pozemskou a vybrala si sama ženicha. Našla pro své horoucí touhy muže a prudko, s tou neskroceností, která jí byla přirozenou, se zamilovala. A tak rázem střítila staré pořekadlo, že co jedna, to druhá.

Berta dosud nemilovala, ač měla mnoho nápadníků. Byla krasavicí, postava její nabyla u vývinu panenství úměrné plnosti a s jakousi hrdostí nesla tu krásnou ušlechtilou její hlavu antického rázu. Jiskrné oči, černý, bohatý vlas, malá, korálová ústa i s těmi důlky ve tvářích zarůžavělých dopiňovaly líčený celek. Berta uměla přijímat hold, jenž kráse její se vzdával; ona pásla po obdivu; ale sama se nerozehřála pro žádného. Jak viděla nějakého muže, už se mu chtěla líbit; ale jakmile postřehla, že roznítila v něm žár, hned ochladla.

"Na koho čekáš?" tázala se jí šťastná, vášnivá Marta.

"Nevím. Už bych se ráda zamilovala, ale nemohu."

"To mne mrzí. Teď už nebudeme co jedna, to druhá!"

"Ale zůstaneme přítelkyně—viď?"

"Až do smrti!" zvolala Marta a náruživě se jí vrhla kolem krku. Ale její polibky už nebyly tak vřelé. Byly to pouhé polibky přátelské. Žár jejího srdce a touhy dívčí zaplanul teď jenom v objetí milence.

Berta cítila, že už není tak milována, jak bývala a nevražila na toho muže, který jí vyrval Martu a zajal pro sebe.

"A teď se také zamiluju," umiňovala si, když jí bylo smutno kolem srdce, že přítelkyně už není úplně její.

"Zamiluj se, zamiluj," přimlouvala se Marta, které se netajila ani s myšlénkou. "To je ti krásné, tuze krásné!" vychvalovala jí lásku.

Berta měla dobrou vůli, ale přece se nezmohla na ten zachvěv, který, jak jí Marta vykládala, projede celým tělem jako blesk a zachvátí ohněm celou bytost. Snad by se byla "Dvojice" roztrhla, nebýti pečlivých rodičů, kteří dceři sami opatřili ženicha.—Marta se má vdávat, tedy se musí také vdávat Berta, aby byla jedna jako druhá. Byl to usedlý již muž, nemluvný, poněkud zadumčivý, ale zámožný a vážený. Miloval Bertu jako pravý muž, s plnou vášní a hlubokým citem. Jí se nelíbil. Ohrnula svůj krásný nosíček, když jí otec řekl, že se o ni uchází.

"Ten—" pohrdlivě pronesla táhlým zvukem.

"No, co chceš? Vy se k sobě výborně hodíte! On je vážný, ty také, on veliký, ty také a pak má krásné postavení. Už teď je soudcem, za čas bude radou a presidentem. Martin ženich je jenom adjunktem. Uděláš *lepší* partii...."

"Snad by's nám nezůstala doma, když se Marta vdává?" dotvrzovala matka otcovskou řeč. "Vždyť by nám bylo stydno, že se nezmůžeš na ženicha!"

Berta vypnula svou krásnou hlavu do výše a namítala:

"Marta ho má ráda...."

"Ráda, ráda, tramtarada," pohrdlivě se tomu zasmál otec. "Hlouposti!"

"Je to beztoho až neslušné, co Marta vyvádí," přispíšila matka na pomoc. "Drží se toho svého jako klíště. Div ho na ulici nelíbá....Nu, a co lidé povídají teprve o nich, když jsou spolu v zahradě...."

"Co by povídali!" přerušila matku Berta. "Bývám tam s nimi. Nu, mají se rádi a líbají se. To není nic zlého...."

"Ale nesluší se to! Děvče má být zdrženlivé."

"Marta je ohnivá...." omlouvala ji.

"Ale co se tady přete o Martu a o její hubičky," vpadl do toho otec. "Starejte se o sebe. Slovem, jak jsem už řekl, pan soudce má moje dovolení a bude za tebou k nám chodit. Kdy bude svatba, povíme si."

"S Martou jeden den," rozhodla matka.

Berta vypnula hrdě celou postavu a vyšla ze světnice. Ani nehlesla, ale v síni si uvila: "Ne, a ne! Nechci ho! Protiva, proč mne chce?"

II.

Ve městě to vyvolalo nemalý rozruch, když se rozneslo, že soudce Kalina chodí za Bertou Vrbických.

V hostinci u honoračního stolu, kde staří mládenci také obědvali, přetřepáva la se tato novina každý večer. Kalina přicházel od té doby, co navštěvoval dům Vrbických, teprvé po deváté na sklenku piva, jelikož večeříval teď u své vyvolené. Někdy si ještě zahrál v karty pro zábavu a tu se z pravidla zdržel do noci. V kroužku pánů, mezi nimiž pravidelně sedával, velice ho postrádali. Jedni svou nelibost' posuny i slovy na jevo dávali, jiní vtipkovali, ale všichni se na to mrzeli, že přerušil pravidelnost' jejich dýchanků a že chce nadobro vypřáhnouti.

"Má službu," posmívali se soudruhové neženatí.—"Jaká to slabost! V osvíceném století nemá muž sloužiti za ženu."

"No, a prý mu vyvádí ještě hlouposti! Jako královna ho odbývá."

"Hlupák!"—"Proč?" ozval se ženatý muž.

"Inu, protože nám mužům dělá ostudu tou slabostí! Když mne nechceš, má panenko, jdi!"

"Tomu vy nerozumíte! Tu slabost má každý, když miluje."

"Láska je slepá. A pan soudce je zamilován až po uši," svědčil jiný.

"Škoda ho je! On je dobrý, hodný. Ona je koketa. Dráždí ho jen. Mohla by všech pět prstů oblíznout, že si ji vezme."

"Ona je krásná," pochvaloval ženatý z pánů.

"Ach, taková krása se brzy okouká!" namítáno. "Jaká krása? Je jako z ledu. Marta není hezká, ale člověk cítí při ní milé teplo u srdce. Ten si dal, ten Kalina! Adjunkt Krása to lépe chytil. Nevěsta ho má ráda....Ten bude mít časy...."

"Jako v nebi," záviděli mu.

Však byl adjunkt Krása teď už v nebi. Byl to slušný a veselý muž, činný, do jisté míry i ctižádostivý. Jako student pořádal věnečky a plesy, byl ve všech spolcích, zpíval, sokoloval, řečnil, tančil, hrál divadlo a všechno pro vlast a národ. Byl o tom přesvědčen, že prospěl mnoho ku povznešení národního vědomí, jelikož roznítil v četných srdcích dívčích žár lásky vlastenecké, která se vznala na ohníčku lásky k mladému muži.

Teď se omezil pouze na zpěvácký spolek a na výborství v Besedě. Marta ho úplně zajala svou vášnivou láskou. Byloť v celém jejím zjevu něco svůdného, co lákalo a poutalo. Pružnost' jejího malého těla, hra obličeje, záření očí, i ta přirozená koketerie, ano i prostořekost', dětinství, všechno jí slušelo.

To byl veselý párek snoubenců. Marta žila jen pro svého Emana. Každé druhé slovo byl *on*, a málomluvná Berta až k omrzení se toho naposlouchala o tom jejím štěstí. Zvonivý její smích, jásavé prozpěvování, bujné poskoky, které jí až dosud slušely, byly jen výrony nevěstina blaha. Za to druhá z dvojice nebyla tak veselou, když k ní přišel Kalina na návštěvu. Přivítala ho chladně, odměřeně, ale více si ho nevšímala. Sedla si s nějakou ruční prací opodál a zahleděla se do ní. On se bavil s maminkou, jakoby se o ni ucházel a na Bertu se díval jako na krásnou sochu, kterou chce oživiti žárem své touhy vášnivé. Chlad této hrdé krasavice rozpaloval jen více jeho mužskou vášeň, že vybuchla až v mladický žár. Odcházel každý den zamilovanější od ní a ruka jeho při stisku, kterým na rozchodnou s ní se loučil, nebo při příchodu ji pozdravil, snažila se v jediném tom doteku jejich, kterého mu dopřála, aby v tělo její vlila veškeu oheň, který jak žhavá láva proudil v jeho žílách. Ale krásná Berta se nerozehřála.

I naléhal na brzký sňatek u matky. Tato div mu nepadla kolem krku při této jeho žádosti. A jak by také ne! Čekala na to rozhodné slovo jako na smilování a už se beztoho bála, že ho pan soudce nepronese, že si to štěstí ta hloupá, neposlušná, vzdorovitá holka pokazí! U sousedu se chystali do honu ku svatbě. Nestačila sousedce raditi, která látka je hezčí, jaké sklo, co stříbra má koupit a

kam dát svatební šaty ušít. A ona sama, měla jenom raditi, neměla také jednati? To by tak bylo, aby Marta se vdávala a Berta snad šla za družičku! Anebo se nevdala. Hrůza ji oblíčila a mráz projel jí tělem.

Zachvěla se při té myšlénce hrozné. Proto také útokem hnala na dceru.

"Co vyvádíš? Máš snad jiného, že děláš takovou drahotu? Buď ráda, že máš ženicha! Marta se vdá a tebe pak hned odstrčí lidé mezi staré panny. To tak je! Jak se kamarádka vdá, druhá zestaří," domlouvala jí. "Co chceš? Co hledáš? Takový milý pán! Hned bych si ho vzala...."

A tatínek, ten teprve spustil tureckou. Obořil se do toho a poručil jí, že si musí vzít toho, koho maminka poručí. Jí se pan soudce líbí a maminka tomu rozumí.

"Dobře si to rozmysli!" přimlouvala se matka.

"Jaké rozmysly!" hněval se otec. "Vezme si ho, a dost!"

Berta sešpulila ústa, vypnula krásnou hlavu i poprsí a němě odešla ze světnice.

"Co jen myslí ta kamenná panna," vyhrkla zlostně matka.

"Je to tvrdá palice," láteřil otec. "Ale já jí hlavu spravím! Ty, maminko, jen chystej svatbu, a na neděli zásnubní hostinu. Zítra tu svéhlavou holku panu soudcovi zaslíbíme. Tentononc, tobě už říkal a já mu odpovím. Popoženeme to."

"Už čas," svědčila matka.

Nebylo třeba, aby matka radila Bertě k rozmyslu. Ona beztoho celé dny jenom o tom jednom přemítala a to jediné na mysli převalovala, má-li, nemá-li.

K poslednímu ji ponoukal odpor, který ke Kalinovi měla a který se stupňoval v ní tou jeho, až otrockou oddaností, a vzdorem, který v té krásné hlavince vítězně sídlil. Nutili ji, a ona odporovala. K prvému však ji dohánějí poměry. Berta se bála té chvíle, až se Marta vdá. Už teď byla dvojice jejich roztržená. Marta se jí odcizovala vůčihledě. Přišel mezi ně muž a veta bylo po dívčím přátelství. Posud se měly ještě rády; ale jaké to bude, až Berta zasedne mezi paničky? To Bertu zneklidňovalo. Stesk vkrádal se v její duši, touha po muži v srdce a mysl zachvácena byla představou hodnosti vdané paní.

Zná to dobře, jak provdané přítelkyně od svobodných se po svatbě odvracejí. Každá jakoby chtěla říci: "Co s tebou? Nejsi paní, já jsem více."

Kdyby i ji Marta po svatbě takto pokořila, toho by hrdost její nesnesla. A kdyby i byla Marta z jiných, už to nebude a nemůže být po svatbě takové, jako to bývalo. Cítí to už teď. Marta ji má ráda, že na ní má vděčnou posluchačku pro všechny projevy horoucí její lásky a velkého štěstí. Ano, to jest ta jediná spojka přátelství jejich. A po svatbě ji teprve zanedbá. Ona, vdaná paní, zajisté jí nebude ničehož svěřovati ze svého manželského života. Aspoň si do toho až dosud stýskaly všechny dívky, jimž se družky dříve provdaly.

Ach, jaký to po té bude život? Vdát se Berta musí! Co by dělala? Toť by bylo k zoufání. A jiný ženich už se nehlásí. Zapudila všechny svou chladnou hrdostí. Snad by se vrátili, kdyby se na ně usmála? Vždyť ona dobře ví, co žáru a hořlavých látek v tom jejím srdci je skryto. Jenom kdyby chtěla.....Zná dobře moc své krásy.

Prošla je v mysli všechny. Líbil se jí tak mnohý, ale když si toho, či onoho přimyslila k sobě za manžela, otřásla se právě tak jako při myšlénce na vdavky

Bankéř (v závodě uměleckém): Prosím, nemáte zde obrázek těch dvou andělíčků z Rafaelovy madony, co mají *takhle na stranu* křídélka?

Zklamána.

Ona: Teď se mi již dvakrát zdálo, můj druhoušek že jsi mně koupil nové hedbávné šaty, které jsme onehdy viděli ve výkladní skříni.

Muž: Upokoj se, až půjdu zase do města koupím ti — snář.

s Kalinou. Zbýval přece jenom vždycky jako smetánka.

"Je to jedno," sama při sobě povahovala. "Vdát se musím, zamilovat se nemohu, jako Marta, nejsem snad k tomu stvořena, vezmu si tedy Kalinu. Aspoň je ze všech, co jich znám, největším pánem. Starou pannou nebudu...."

A výsledek Bertiných úvah byl ten, že v neděli se s Kalinou slavnostně zasnoubila.

Ale ještě i při tom vážném činu neodolala vzdoru a odporu.

"Já si vás vezmu, když mne chcete, ale..... ráda vás nemám!" zaslibovala se mu.

Řekla mu to tak roztomile, s takovým zazářením oka, že jí to slušelo. Zamilovaný ženich jí za to ještě políbil ruku. Jenom když ji má, jenom když bude jeho! Ta touha byla se mu zatkla jako šílenci do mozku a do duše. Svíral tu bílou ručku, která byla teď jeho, ve svých a byl šťasten. Má ji! To krásné tělo bude jeho. Co na tom, dá li mu duši a srdce... Však on rozehřeje ten led svou horoucí vášní!—A tak měly oba sousední domy nevěsty. Dvojice opět se scelila. Mluvily teď přítelkyně zase důvěrněji. Měly si co povídati o svatbě, o zařízení bytu, rozjímaly spolu, jaké to asi bude, až se vdají, umlouvaly se, že se stejně obléknou k návštěvám prvním, předbíhaly v plánech i dobu a zase si rozuměly.

Jako v dětství společně chodívaly do školy, jako v rozkvětu panenství vstoupily spolu do světa, kráčely v jeden den a v jednu hodinu společně do kostela na oddavky.

"Dvojice se vdává," rozhlašovalo se po městě a davy spěchaly, aby se podívaly na slavnou a hlučnou svatbu.

III.

Po svatbě odstěhovala se každá panička do svého bytu. Už nesousedily a také už ani tak nesouzvučily. Začaly se rozcházeti v názorech, v úsudcích i v řečích,—Marta vůbec po celý čas líbánek, který prodlužovala tak, že na ně přeměnovala celý čas manželského spolužití, o přítelkyni se nestarala. Kdepak také. Mužíček a zase mužíček! To byl její život. Manželským spolužitím láska její neochabovala, ale jen se stupňovala. Byla už téměř výhní lásky a sesílila se k vášni!

Berta líbánky zase rychle ukončila. Poslala Kalinu již třetí den do hostince.

"Nechci, aby se nám smáli a špatně o nás vtipkovali," mínila s tím svým pohledem odalisky a hrdým vzezřením bohyně. "Je to také směšné, když manžel po svatbě přeruší všechny styky se známými, a po pěti týdnech i dříve snad se zase ku svým starým zvykům a přátelům vrací! Toť jako veřejné prohlášení: Už mám své ženy dost. Nasytil jsem se novoty i lásky a jdu k vám, drazí!"

"Když přijde novomanžel už třetí den do hospody, vyzní to zase jinak," dal jí v odvetu tím svým suchým tonem vyšetřujícího soudce, kterým ji nejvíce dopaloval.

"A jak?" ušklíbla se.

"Nu, pak se řekne: Vida, žena ho nemá ráda. Posílá ho do hospody! To je nějaké divné manželství!"

"Hm, to my víme, že....že...."

"Že mne nemá ráda.....Jen to dořekla.....To vím. No, ať to tedy zví i jiní! Co na tom? Já ji mám rád, ona mne nenávidí, ale je přece má. Když jsem si ji vzal, je má, rozumíš! Celá je má."

Manželé si netykali. Ona oslovovala ho "vy," on ji mazlivě, jako dítěti, říkal, "ona." Díval se také na ni, jako na krásné dítě, jako na vzácnou věc, která jest jeho majetkem, se kterou se může honositi, vychloubati, jako přívěšek své osoby.

Vžil se do té úlohy majitele takového skvostu už před svatbou a po té, maje zabezpečeny veškery požitky, zvykal i na to, že ho žena nenávidí. Přijal nabízenou mu svobodu a žil, po svém názoru a po své chuti, velice klidně v tomto podivném manželství.

Ale Berta nebyla tak spokojenou. Mrzela se na celý svět, na život i na Martu. Marta už nebyla tak srdečnou k ní, jak bývala. Střežila si svého mužíčka, jako Othello kdysi své Desdemony. Velké štěstí a prudká, ohnivá láska probudily v ní žárlivosť, jejíž osten se jí vrážel do hlavy a do srdce. Žárlila na celý svět, i na úřad, který jí ho ubíral na tolik a tolik hodin, které proplakala v stesku, jako nerozumné dítě. Berta se nudila doma a docházela k přítelkyni. Časté její návštěvy za každé doby denní, i za večera, když soudce se bavil při pivě hrou v karty, začínaly Martu znepokojovati. Ona se sice ani v nejmenším neostýchala a líbala svého mužíčka i před Bertou, ale přece jí byla nemilou přítomnost její. Mužíček byl před Bertou zdrženlivější. Co to znamená?

Marta měla, co na srdci, to na jazyku. Řekla každému všechno do očí, že se toho často až hrozil její Eman, kterému se to přece za svobodna při ní tak líbilo. Díval se po ní, když se sešli se známými jako po ochočené lvici, kterou střeží, aby nevybočila. Ještě dobře, že paní Marta nemilovala dlouhých hovorů s cizími, návštěvám se vyhýbala, nikoho k sobě nezvala a setkala li se náhodou s někým, rychle utíkala se svým mužíčkem z dohledu jeho oka! Tak aspoň dosud ji všichni jen měli za velké, naivní dítě.

Ale s Bertou hovořila nestřežena okem manželovým. Proto také to vybuchlo v ní jednoho dne:

"Ty, Berto, ty se mně nějak nápadně krásně strojíš!" začala.

"Já! No, a kdybych se měla krásně oblékati, když ne teď!" odvětila jí Berta.

Jak se moda opakuje.

Ze staromodního švihâka

novomodní rukáv.

Z vyšší dívčí školy.

Profesor: Kdyby rázem slunce zhaslo, jaké následky toho by byly na zeměkouli?

Žákyně: Pihy by se ztratily!

"Ale, víš....Nestroj se tak nápadně, když jdeš k nám...."—"Proč to?"

"Protože.. .no, mně se zdá, že bereš na mého Emana!"

"Prosím tě, neurážej!"

"Jaká urážka! Eman je mladší, hezčí a to vím já nejlépe, jak je ti protivný tvůj muž! Mému Emanovi se díváš do očí, když s ním hovoříš, on tobě, víš li co, choď ke mně, když je mužíček v úřadě!"

"Já k tobě vůbec chodit nemusím! Beztoho se mně to vaše hrdličí cukrování do duše protiví. Ubohý Eman! Je otrokem té tvé lásky!"

"Neříkej mu Eman, já také nejmenuju tvého muže Vendelínku...." zakazovala si Marta.

"I já ti to dovoluju. A choď k nám, kdy chceš, stroj se, jak chceš, dívej se mému muži do očí, jak chceš!" rozdurdila se Berta.

"To věřím. Ráda by pozbyla! I, já mám svého a ten mně je nejmilejší!"

"Ještě ho utrápíš s tou svou láskou! Ostatně k podezřívání nemáš příčiny. Nezasluhuju si toho. Nejsem tak zamilované letory, jako ty! Jsem vůbec chladná k mužům."

"I, věřme tomu!" vyhrkla prostořeká Marta. "Však pan soudce ondy sám řekl mému muži, že se jen chladnou tváříš, ale že jsi jako sopka...."

"To že řekl?" zlostně vyrazila Berta a všecka v obličeji zarudla. "No, já mu povím...."

"I, mně nepověděl nic nového! Líbil se ti každou chvíli jiný. Na kterého jsi se podívala, už jsi po něm vzdýchala."

"Ach, to byly jen přeháňky. Opičila jsem se jen po tobě, víš! Byla bych se také ráda zamilovala."

"Ano, právě! A teď to snad chceš zkoušet u mého Emana."

"Teď už mám ale toho podezřívání dost!" rozkřikla se Berta a rychle sázela si klobouk na hlavu.

Marta jí nezdržovala. Pustila přítelkyni pro mužíčka. Rozešly se ve hněvu.

A tak se dvojice rozhněvala. Tentokráte to byla delší a vážná roztržka, která utvořila velkou trhlinu v tom jejich přátelském kmenu.

Teprve když Martě narodil se synáček, usmířily se obě rozvaděné přítelkyně. Paní Marta v mateřství předešla Bertu. I v tom se tedy rozešly. Vladimírek adjunktův už se smál, hukal a po mamince i po leských předmětech ručičky natahoval, když Berta darovala svému choti dcerušku.

Šťastné mladé matky zahájily opět staré přátelství, které kvetlo, jako za dob dětství a panenství. Teď měly živé loutky a vypravovaly si o svých dětech s touže vřelostí a interesem, jako když začaly si povídati první zajímavé bajky o lásce a o hoších. Ale ani mateřství nezměnilo ničehož v jejich povahách. Marta nemilovala svého chotě méně a Berta ne více.

Těšili se tajně oba dva mužové na tu změnu; ale zmýlili se. Krásu začínalá vášnivá láska ženina soužit a zneklidňovat. Byltě nevolníkem její vášně a žárlivosti. Nesměl se od ní hnouti, střežila ho jako vězně a všechno to trápení mu spůsobovala jenom z velké, přespřílišné, až chorobné lásky.

Kalina zase měl už právě té ledové chladnosti ženiny dost.

IV.

Jednoho dne sešli se ti dva nešťastní manželé, z nichž jeden se soužil, že j příliš, a druhý, že je málo milován, na procházce, kde nestřeženě mohli vyměnit několik slov o svých manželkách, o svých slastích a strastích života.

Bylyť téhož dne vyšly oba spřátelené párky manželské do lesa, i s rodinným požehnáním. Ženy jejich náhodou na zpáteční cestě zdržely se s dětmi, jichž opatrovaly proti malému vánku, který z čista jasna zadul vzduchem. Mužové kročej nezarazili a šli volně dále, ač Marta volala, co hrdla měla: "Muži, mužíčku, počkej!

Krása se tvářil, jakoby neslyšel, Kaliny se to netýkalo. I šli dále, jen dále.

"Kde jsou ty časy, pane soudce, když jsme tady chodívali za svobodna!" s hlubokým povzdechem mínil Krása.

"Inu, tehdy jsme také vzdýchávali," usmál se soudce; "bažili jsme po ženě, nu a tak ji máme, každý tu svou."

"Máme, máme! Věřte, drahý pane soudce, že nám bylo líp bez nich...."

"Což je vám! Vaše paní vás má až vášnivě ráda, ale já.... Nu, netřeba, bychom jeden přede druhým skrývali své tajné trýzně....nebo máme dvě přítelkyně za ženy."

"Ano," svědčil Krása. "Známe obapolné své boly, pane soudce! Ženy nám doma nesmlčí ničehož, co si důvěrně mezi sebou povědí. Vím, že si milostivá paní nedovede vážiti velkého štěstí a oceniti muže tak šlechetného jakým jste vy! Ale věřte, že méně trpíte tou chladností strojenou, nebo jsem toho náhledu, že si v tom paní Berta libuje, aby tvářila se jinou a dráždila vás, než já ohnivou láskou své Marty! To je vám hrozný osud, míti ženu, která manžela s takovou prudkou, nezkrocenou, vášnivou láskou miluje. Vždyť už nejsem ani člověkem; jsem jen "milovaným mužem." Do hostince nesmím, na procházku mne vede jako hošíka, nesmím se od ní hnout, téměř ani se ohlídnout, zejména ne v onu stranu, kde se zakmitne ženský šat; nesmím s nikým promluvit, jenom ji mít stále na mysli. Ona a zase ona! Takový život mne netěší. Ještě mne umoří s tou vášnivou láskou. Spolkový život byl a je mou radostí. Zakázala mi to a tím mně odňala kus života. Připadám si jako strom, jemuž usekli korunu."

"Ale, ale, proč ji tak posloucháte, příteli?" namítal soudce. "Je mladá, vášnivá, ale má vás ráda, i bude vám po vůli. Vychovejte si ji!"

"Vychovejte," trpce se usmál Krása. "Kdybyste byl jenom jednou svědkem toho výbuchu žalu a lásky, když se jen zmíním, že půjdu do schůze, o jiné zábavě ani nemluvím, zajisté byste se mnou souzvučil, že zde nelze ničehož změniti. Musím povoliti. Jak rád bych byl ondy šel do besední zábavy, když zde hráli ti dva pražští umělci. Marta nechtěla, že prý bych se díval na krásné dámy a slečinkám do očí! Je žárliva, až běda! Vždyť víte, směje se mně beztoho celý úřadní personál, že na mne čeká na chodbě před ukončením úřadních hodin, a po té si mne vede jako zajatce někam na procházku, kde nikdo nechodívá. A zaslechne li rupot kročejů, už se ohlíží, kdo to. Je li to panička, nebo slečny, rychle odbočíme v postranní nějakou cestu a utíkáme, jakoby nás honili. Láska je krásná věc, ale člověk se přesytí i tím nejsladším, co svět dává...."

Za řeči byli oba mužové zrychlili bezděčně kroky, že jim ženy stačit nemohly. Marta volala na muže, ale on se neobracel. Berta šla hrdě vedle chůvy s dceruškou a pohrdlivě napomínala zoufalou Martu:

"Ale, nech je! On se ti neztratí!"

"Emánek mně tohleto ještě neudělal," hořekovala Marta. "Jak pak půjdu tak hle do města bez něho?"

"I, vždyť se s ním navodíš dost. Hovoří s Kalinou a vykračuje dle něho. On za to nemůže. Počkají na nás."

"Já vím. Ale má si na mne vzpomenout...."

Volala dále, hlas jí už chroptěl, a Emánek stále kráčel svou cestou, ani se neohlížeje. Teď se rozběhla za ním. Konečně mužové stanuli a ohlédli se.

Tajemník podporujícího spolku: Váš muž tedy včera umřel? A vzali jste mu lékaře?

Vdova: Přemlm, nevzali.

Taj.: Inu ano, to byla velká chyba!

Vdova: Ve říká teď každý, že jsme mu ho měli vzít, ale my hloupí mu ho nechali, a proto chudák umřel!

Při loučení.

"...Budeš také v dáli na mne často my, let, drahý Emile!"

"Po každé, když budu bráti sklenici k ústům!"

"Pak jsem spokojena."

"Vidíte!" stýskal si Krása, "už mne chytá...."

Soudce zkřivil svá ústa k úsměvu.

"Neupadněte, milostivá paní," napomínal ji, "my už stojíme a čekáme!"

"Však," durdila se všecka zarudlá v obličeji od běhu a hněvu. "Proč tak utíkáte?"

"A proč vy nás honíte?" vracel jí soudce otázku.

"No, snad nepůjdu bez Emánka!"

A již se ho chytila.

Pan soudce nečekal na svou ženu. Byla by ho za tuto pozornost jen výsměchem pohrdlivým odbyla. Ale zmírnil krok a u prvního domku všichni tři na ni počkali. Při rozchodu prohodil soudce:

"To jsme se prošli, milostivá paní, co?" — "Prošli, ale často se to nemůže opakovati ..."

"Proč?"

"Odluzujete mně mužíčka!"

"To je blázen," zabručel soudce mezi zuby. A sám při sobě povahoval: "Krása je slaboch!"

"A nejsem li já také slabochem," rozjímal cestou ku svému bytu, vážně si vykračuje vedle choti, kolebavým svým chodem, tělných mužů to obyčejným znakem. "On je otrokem lásky, já odporu ženy. Což jestliže mne jenom tak dráždí? Ne, otrokem nebudu! Co všechno činím, jen proto, abych si ji naklonil! Mučí mne nenávistí, jako Marta Krásu přílišnou láskou. Čeho od ní chci, proč se jí tak podkládám? Duše a srdce nemá, je to krásná, zálibná žena, nic více. Marně dolovati zlato, kde ho není. A ta krásná žena, kterou mně tak mnohý závidí, je mou, úplně mou. Ať si mne nenávidí! Kořím se jí, zamhuřuju oči ku všemu, co činí, zasypávám ji dary, dávám jí volnosť činu....Ano, abych si ji získal, přeju jí i trochu té záletné hry s muži, mladšími mne. Znám ji. Je přísně ctnostná a nezneuctí mne. Má to v krvi a já žárliv nejsem. Ale přece čas, abych byl mužem. Jsem teď otcem a obrátím list. Budu zbožňovat dceru; ano, v té lásce chci zapomínat na nenávist ženy...."

Neměla potuchy paní Berta, jaké myšlénky víří v hlavě jejího, slepě jí oddaného manžela, když s tím svým líbezným úsměvem kráčela po městě blahosklonně se uklánějíc na všechny strany, odkud k ní zalétaly pozdravy.

"Je ta Marta směšná, co?" začala doma po večeři. "Tedy s námi už nepůjde. Měl jste ji vidět, jak řádila, když její mužíček tak rychle s vámi šel. Dala se až do pláče. Marta přeorá hned mezí. Je tuze vášnivá. No, já s nimi už nikdy na procházku nepůjdu!"

"Jak chce, Bertička," usmíval se manžel, otvíraje při tom psaní, které mu byla přinesla odpolední pošta mezi tím, co se procházel v lese. "To ví, že s nimi chodím na procházku, jenom když jí je libo. Jsou to její známí....vlastně její přítelkyně....Ostatně..."

Zde se odmlčel a zahloubal se do čtení dopisu.

"Bertičko," jásavě zvolal, když dočetl. "Postěhujeme se do Prahy. Přítel mi píše, že jsem byl jmenován právě zemským radou...."

Paní Bertě se zajiskřily oči. Už dávno se jí zdálo, že by její kráse svědčila více Praha, než malé město, kde ji už od dětství znají a nedovedou ji tak oceniti.

"Tak jste povýšil," zašveholila a usmála se na něho. "Mnoho štěstí!" blahopřála mu. Titul paní radové stál přece za úsměv.

Přikýval pouze hlavou. Byltʼ tak zabrán v myšlénky, v nichž novou hodnost svou přijímal v intimním dýchánku duše, že líbezný, svůdný úsměv ženin ušel jeho pozornosti. Jindy by se jí byl zaň kořil, dnes poprvé ho neviděl. To paní Bertu zarazilo. Manžel přecházel po pokoji a po té pospíšil ku své dcerušce. Vzal ji do své náruče, tančil s ní, líbal ji a všechnu radostʼ, kterou procítil, vložil do toho oteckého celování.

"Co řekne Marta?" táhlým zvukem prohodila Berta, aby manželovu pozornostʼ k sobě upoutala.

"Marta...." obrátil se k ní. "No, ta mužíčka za to zlíbá, že povýší. Přijde totiž na mé místo...." zvěstoval jí.

"Já nejsem z těch líbavých," větila mu. Cítila při tom malý osten zabodávati se jí do srdce.

"Já vím a ona mae také nemá ráda...." vracel jí s úsměvem poznámku.

A pak líbal tak vřele dcerušku, až ji rozplakal.

V.

Dvojice se tedy tentokráte rozdělila.—Paní Berta odstěhovala se do Prahy, kam se velice těšila, jelikož očekávala mnoho úspěchů od velkoměstského života. Jela tam, jako k triumfům.—Paní Marta byla zase ráda, že zůstane v rodišti u mamínky. Trochu se pýchou sice nadmula, ale více proto, že její mužíček povýšil, než že ona je teď paní soudcovou. Plula dále v témže řečišti lásky, jako dříve. Krása sám při sobě si říkaval, že jeho povyšením zvýšila se jen její láska, ale té již ani stupňovati nebylo možno. On však víc a více cítil té tíhy a toužil po vysvobození z těch okovů.

Přítelkyně s pláčem se rozloučily. Bytʼ i tu a tam se byly střetly a nepohodly pro něco, přece jen se upřímně milovaly. Slíbily si časté, vzájemné dopisování a navštěvování.

Paní Berta chtěla v létě žíti u rodičů na venkovském vzduchu, paní Marta chtěla zase s mužíčkem, až si vezme dovolenou, přijet do Prahy.

Vůle bývá dobrá, ale činy za ní přečasto pokulhávají. Toho i obě přítelkyně doznaly. Berta se vrhla do plného proudu velkoměstského, v němž utápěla čas, Marta zase jej prožila v pracích domácích a v slastech i starostech mateřinských. K velké radosti Martině, která každou naději na přírůstek rodinný s jásotem vítala, předem to štěstí ohlašovala, a tím se hrdě honosila, rozmnožovala se její rodina dosti rychle.

Marta byla vřele milující matkou, která mateřství měla za korunu ženy a každé děcko za démant do ní zasazený. Ale ta báječná láska její k dětem neubrala ani v nejmenším na její lásce k muži. Pertě zase byla v Praze už

Pravdivá historka strašidlová.

V jednom starém zámku obchází strašidlo. Mr. Fox, jemuž zámek patří, umíní si, že tam jednou bude přenocovat, aby se přesvědčil, co je na věci pravdy. O půlnoci skutečně se strašidlo objeví, rachotí řetězy, přijde k posteli Foxově a odejme mu—tobolku.

"Ui, co pak strašidlo může potřebovat taky peníze?" ptá se Angličan ducha.

"Poslyšte, můj zlatý," odpoví strašidlo. "Já nejsem žádný obyčejný duch. Já umím—mluvit a utíkat."

malá Zdeničkа na potíž. Nebyla by vítala přírůstku a byla ráda, že jí nepřibývalo starostí. V tom se dvojice značně rozcházela. Berta byla zálibnou ženou, která milovala jenom sebe a to tím více, když poznala, jakých radostí a rozkoší skytá život velkoměstský krasavici a světačce.

A světačkou byla. Manžel jí přál volnosti, ale přísným okem sledoval její činy, a bděl, aby neposkvrnila jeho jména nevěrou. Přál jí, aby se bavila, nenamítal ničehož proti tomu, že se chce líbit, ale střežil svého manželského práva na ni. Poměr jejich nabýval ve velkém světě zcela jiné tvářnosti. Nepozorovala Berta, že se manžel její změnil a že ona ztrácí otěže vlády své z rukou.

Ochládalť rada Kalina víc a více ve své ohnivé lásce, ale za to s chorobnou téměř vášní miloval teď svou dcerušku. Jaká láska, takový byl jeho žal, kdy zuřící epidemie spály zachvátila i jeho milované dítě. Nespal, celé noce u její postýlky probděl, ošetřoval ji sám, ale marně, dceruška jeho zemřela. Kalina byl všecek zoufalý a nebyl ani přístupen útěše.

"Utište se přece," domlouvala mu Berta, která dříve se zotavila z té rány a ráda by byla zase se vrhla v proud zábav. Skleslost manželova, jeho zármutek a upřímný žal, který vryl své značky v jeho obličej, zdržovaly ji však od toho. Povzdechl jen a zase si zaryl hlavu v dlaně.

"Co se tomu tak poddáváte?" doražela na něho. "Vždyť byla také moje a musím jí oželet.... Člověk se musí osudu podrobit. Jste přece muž...."

"Měl jsem ji nesmírně rád," naříkal a zalomil rukama. "S ní mně umřelo všechno, všechno...."—"Což nemáte mne?" ozvala se přiostřeným hlasem.

Manžel vstal, obětkal ji dlouhým pohledem, jakoby před ním byla náhle se objevila nová, cizí bytost a po té s úsměvem, který ji až zamrazil, řekl:

"Ano, mám ji, mám Bertičko.... Ale, rád ji už nemám!"

Něco vítězného, jásavého přelétlo přes jeho žalem sklíčený a vážný obličej, když jí to řekl. Byla to odveta za její vyznání při zasnoubení. Berta ztrnula. Slova jeho ji zdrtila. Na tom si přece tak zakládala, tím ho soužila že on ji vášnivě miluje, ač ona ho nenávidí, a on jí nyní s mrazivým klidem vmetá ve tváři, že jí nemá rád!

"To je bezcitné, kruté, brutalní!" rozkřikla se uraženě. "Tak může mluvit jen muž!"

"Kruté!" opáčil a významně se na ni zadíval. "A když vy jste mi totéž bezpočtukráte opakovala s mrazivým chladem, bylo to snad něžné, ženské, citnplné? To nebylo brutalní? Já jsem měl teď už jenom to dítě rád, jenom to dítě.... Teď zase jsem se ocitl na bodu mrazu...."

A nový výbuch žalu sledoval jeho slova. Berta už ho netěšila. Uražená, pokořená ve své hrdosti a ješitnosti ženské, stanula chvíli jako socha. Po té prudce se rozběhla do svého pokoje a tam přebíhala jako rozzuřená lvice. V uších jí zvučelo jeho úsměšné: "ale rád jí už nemám."

"Ach," konějšila sebe sama. "Však on má! Tají toho jen. Chce mne trestati... Jen počkej, až přilezeš ke křížku, uvidíš!" — Ale toho se paní Berta nedočkala. Neměl jí skutečně už rád. Léta prchala. V míru času skleslo šest roků od pohřbu malé Zdeničky, když k její rakvičce do zděné, skvostné hrobky, kterou pan rada pro ni byl postavil, spouštěla se rakev s jeho tělem vychladlým.

Berta ovdověla a vrátila se k rodičům. Plakala pro manžela vřelé a zoufalé slze. Teprvé když ho ztrácela, poznala, jak jí byl drahým, a jak jej i přese všechen prvější odpor svůj v duši milovala. V tom klidném, manželském spolužití jejich, které on dovedl otepliti láskou a shahou, aby jí zpříjemnil mladý život její, bylo tolik něhy, že se cítila v tom ovzduší bezpečnou a spokojenou. Přivykla mu. A nyní ji opustil.—Želela svého nerozumného jednání, svého vzdoru, odporu i vyzývavého prohlašování, že ho nemá ráda.—Již druhý den po pohřbu doznala, jak s ním stoupala ve společnosti a bez něho klesá. Byla slíčnou ženou, ale ničím více. Sama vlastní ceny neměla, a to, na čem si zakládala, co měla za největší kouzlo a přitažlivost, tělesný její půvab a líbezný úsměv, náhle jakoby bylo zmi-

zelo. I ctitelové její jakoby se byli zalekli mrazivého vanu, který provázívá úmrtí v rodině. Pozdravovali ji soucitně, s tváří smutnou, vážnou, ale vzdalovali se jí. Sklíčená vracela se do rodiště. Tam aspoň měl titul paní radové ještě dobrý zvuk. Když poprvé vyšla na ulici, uklánělo se všechno před ní. Byla jako sesazená královna, které se svět koří, ale která ve hloubi duše cítí, že už nemá na hlavě lesklou korunu.

Styskalo se jí v tom omezeném kruhu maloměstském. Marty tam nebylo, i neměla s kým si tak od srdce pohovořiti. Přítelkyně žila nyní s manželem v jednom větším městě na opáčné straně Čech.

Zatoužila po ní a navštívila ji. Marta ji uvítala s pláčem. Berta v prvé chvíli soudila, že jest jata soucitem, že pláče s ní a pro ni; ale Marta ji brzy vyvedla z bludu.

"Ty pláčeš pro mrtvého, já pro živého muže!" zoufale jí svěřovala.

"A máš příčinu?" s udivem se jí otázala Berta.

"Mám. Eman chodí do hostince, do klubu, do Besedy. Ať pláču, jak pláču, neobměkčí se. Jde. Našel zde přítele a soudruha ze studentských let, který ho svedl....Ach, ten zlý duch mého štěstí! Nemá mne už rád....Ctižádost' je teď jeho milenkou. Moje vřelá láska prý ho už omrzela. Řekl mi to bez obalu. Nevím, co to s námi dále bude," hořekovala.

Berta se zamyslila. V srdci jí zazvučelo mrazivé manželovo prohlášení: "Ale už jí nemám rád!"

"Mužové nejsou ani k lásce, ani pro lásku stvořeni," bolně a trpce pronesla. "Ale buď ráda, že ho máš! Věčně nemohou trvat líbánky. K tomu nejsme na světě."

"A k čemu tedy?" tonem rozmazleného děcka vyrazila ze sebe Marta.

"K čemu? Ty máš šest dětí a tážeš se? K činům. Každý máme svou povinnost a cíl životní!"

"Ty jsi nějak zmoudřela v té Praze!" posměšně se jí obdivovala Marta.

"Ve škole života, milá Marto! Uč se od jiných a pracuj na svém zdokonalení, dokud jsi ještě mladá a dokud je čas. My obě dvě jsme bloudily. Ty jsi přílišně milovala, já nenáviděla. Připravila jsem si trýzeň a muky nenavistí, jako ty se trápíš láskou. Muž není jenom pro to na světě, aby miloval ženu a byl manželem. Přej mu svobody činu!"

"Chci mít muže pro sebe!" podrážděně vyhrkla Marta. "Věř, že brzy umru! Mne život netěší bez mužíčka. Usoužím se...."

Berta už jí nevyváděla z bludu. Vystíhla, že jí přítelka nerozumí a neporozumí. V omezené své hlavičce neměla jiného než mužíčka a v srdci jen ohnivou k němu lásku.

"Ty jsi pořád ještě velkým dítětem!" mínila. "A máš vychovat šest dětí!" hrozila se.

To si však Marta k srdci nebere. Má plné ruce práce s nimi, ale přece jenom naříká a stýská si do toho, že mužíček vypřáhl a přetrhal pouta, jimiž ho spjala a činnosti i světu odlučovala.

Berta jí nepřesvědčila, že muž miluje ženu i tehdy, když ustavičně při ní doma nesedí. Marta trvala na svém, že je opuštěná, nešťastná a dvojice se tentokráte vážně rozchýzela. Cítily to obě v duších, že svazek jejich je přetržen, že nesouhlasí spolu, že nejsou už "co jedna, to druhá!"

Rozešly se.....

Ten poslední zaplatí.

Pro kalendář "Amerikán" napsal A. Jurka.

ZA ONOHO času, říkáváme mu "starý, zlatý čas", kdy ještě zdi na několik sáhů široké obepínaly naše města, a kdy s nastávající nocí i v době nejsvatějšího míru brány se uzavíraly a mosty zdvihací se vytahovaly vzhůru, za oné doby, kdy hlídač noční, studenty též "nočním radou" zvaný, kráčel se svou lucernou, kopím a rohem po hrbolatých, úzkých ulicích, a své: "Opatrujte světlo oheň, ať žádnému není škoden," a "Odbila dvanáctá hodina, chval atd." na veškerých rozích vyvolával, v této znamenité, krásné, staré, dobré době, v níž to den posud měl čtyryadvacet hodin, žilo se to v starém universitním sídle L. zcela rozkošně, obzvláště těm veselým synům múzy, kteří v mnohých těch hospodách nalézali mnoho zábavy a také znamenité "pivko" ku schlazení své věčně trvající žízně.

Obzvláště však lahodné bylo to "pivko" v jedné pivnici za branou, při níž též zahrada a kdež synové "almy mater" scházeli se každého odpoledne ku chvalitebnému počínání u velikém počtu a zde svou nevyrovnatelnou "čárovnu," hru to v karty, nyní již snad zapomenutou, odehrávali; pouze to plodilo jim někdy mrzutosti, že zapomenuvše se tu a tam u karet a kostek, neb přeslechnuvše určitou hodinu, museli pak u brány platit od otevření, když se vraceli, neboť úhozem desáté na věži zarachotily zdvihací mosty vzhůru, a železem pobitá vrata zapadla s hlomozem v zámek. Kdo pak se za bránou opozdil, musel bez milosti zůstat venku, ačli nezaplatil své "mejto"; neboť městští žoldnéři, kteří přes den v pokoji a bázni boží pletli punčochy, a ani kuřeti by byli neublížili, byli co se "mejta" týkalo, zatvrzelí a vymáhali je s neúprosnou přísností, vždyť přece tvořilo částku skrovných jejich příjmů.

Nebylo tedy divu, že študenti hleděli vždy doraziti ku bráně před zavíráním, neboť to těch ostatních osmadvacet neb devětadvacet dnů v každém měsíci bylo mnohým dosti za těžko, sehnati potřebnou sumu na mejto, obnášející jeden český groš a strážcové města nepouštěli na dluh tak vlídně, jako studentům čekala tam venku za branou paní Rozárka, a někteří hospodští uvnitř města, u kterýchž počtivých a dobrých lidí, když se byla směnka "změnila" v prvních dnech, zůstavali pak zas až ku prvnímu "dobře zapsáni."

Dnes, v den to našeho vypravování — byl to rozkošný, lahodný, vonný den v červnu—byli tedy ti veselí hoši opět vytáhli ven na čerstvý vzduch za bránu. Tam seděli u paní Rozárky v zahradě v dlouhých řadách, popíjejíce a veselé písničky zpívajíce, jejichž ladný hlahol líbezný větříček roznášel v kraj. Když pak se den skláněl ku konci a zvony večerní blízkého města byly již dávno své lahodné zvuky zaslaly ku hodujícím a nyní někteří z pestré této směsice, pamatujíce, že je v kapse prázdno, k odchodu se hotovili, ozvalo se náhle u jednoho stolu, u kteréhož vedlo se až posud nejhlasitěji a nejrozpustileji, velitelské: "Silentium."

"Zůstat sedět," ozývalo se na všech stranách, "zde zůstaňte! Silentium kamarádu Vítovi!"

Tam stál vztýčen vousatý, v nejvyšším ročníku se nalézající soudruh u stolu, a jednou rukou o dubový stůl se opíraje druhou dával znamení, by ostatní tiši byli. Pak je oslovil takto: "Kamarádi! Soudruhové! Nech ať si šosáci zalezou na kutě, pořádný študent v tak krásný den a večer nepůjde se slepicemi spát, nýbrž setrvá až do kůropění!"

"Což o to," znělo to se všech stran, "ale "mejto"?"

"Čert si vem mejto a žoldáky ve bráně také!" volal Vít. "Já se vám zaručuji, že dnes žádný nebudete platit, já ty darmochleby napálím!"

"Dobrá, přijato!" jásalo veškeré junáctvo. "Vít, ať žije. Ať žije náš Vít!"

"V te, jestli se ti to podaří," zvolal jeden zámožnější, "budu častovat dvěma sudy!"

"Platí! Z nás nikdo nebude dnes platit! Jen řekněte všichni, až půjdeme jeden za druhým dvířkami u brány: Ten poslední zaplatí!—a ten poslední budu já! A teď sem s pivem, sem ty dva sudy! Paní Rozárko, ať jest to to nejlepší, jaké máte v domě," pravil, osloviv tuto, "zaplaceno dostanete od toho, kdo sázku prohraje."

"Na zdar! Ať žije! pivo sem! Hejsa!" křičeli studenti jeden přes druhého a při znovu naplněných pohárech zpívali: "Pivo, pivo, pivo červené, atd....."

— — — — — — — — — —

[illegible] Ale mezi námi řečeno, pane [illegible], já jsem ty [illegible] ukradl! [illegible]

Bylo pozdě v noci, když poslední džbánek dopit, poslední píseň dozpívána— trochu nejistě, muž za mužem, husím pochodem, jeden za druhým veselá tato banda kráčela ku městu, všichni v radostném očekávání na nastávající švandu. Dorazili ku bráně když právě odbily hodiny na věži jednu. Zaznělo as tucet pádných ran na zavřená vrata. "Otevřte, vy noční sovy!" volali všichni ve sboru. "Otevřte, vy šosáci!"

Malá zásuvka se otevřela a při svitu blikající lucerny objevila se ospalá a mrzutá tvář stráže, kteráž však ihned zase při spatření tak mnoha veselých studentských tváří zmizela. Pak zarachotil klíč v zámku. Závory se odstrkávaly a vrzajíce a sténajíce těžká vrata se otvírala.

"Pozor!" poroučel první z mladíků a kráčeje okolo stráže, zvolal naň: "Ten poslední zaplatí!"

"Ten poslední zaplatí! Poslední zaplatí!" opakovali druhý a třetí, procházejíce vraty.

Letitý již žoldnéř zakýval pouze hlavou, zdvihl lucernu do výšky a počal nyní při jejím blikotu příchozí počítat...."Čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct—" "Ten poslední zaplatí," zařval naň hluboký bas, tak že mu skoro kolena klesaly—"i ty můj jemináčku, ten chlap má chřtán, že by vzkřísil mrtvolu..... dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct," pospíchal pak ve svém počtu, aby se nezmýlil, "tři, čtyry, pět, šestadvacet—což u všech čertů je celá universita venku?....třicet, jeden, dva, tři, třiatřicet....!"

"Ten poslední zaplatí!...." "Ten poslední zaplatí!" ozvalo se opětovaně a mladistvé, smějící se tváře hleděly na ubohého starce.

"Pět, šest, sedm, osmatřicet...." počítal tento dále, aniž by si všímal potměšilých obličejů študentských, "čtyrycet—jeden dva, nu—to bude hezká sumička!—tři, čtyry, pět, šestačtyrycet—stát, vy jste poslední!" volal na k němu kráčejícího Víta.

"Ano, já jsem poslední," pravil tento, "můžete už zase zavřít— zde máte můj groš."

"Cože, groš?" vyhrkl starý. "Kamarádi vaši všichni pravili: Ten poslední zaplatí, vy jste poslední, šestačtyrycátý, tak také musíte zaplatit šestačtyrycet starých grošů."

"A bodejť by ne!" odpověděl náš přítel. "Kamarádi moji mohou říkat, co se jim líbí, do toho mi nic není— já mám platit pouze groš—a tu je."

"I ne, panáčku, tak jsme se nevsadili!" zvolal teď rozlícen starý strážník, uchopiv Víta za rameno. "Žertovat spolu nenecháme! Marš s vámi na "pecírk." Jste mým vězněm!"

"Jak se můžete opovážit mne zatknout—co jsem provinil?"

"To se dozvíte zítra od velemoudrého magistrátu, co jste si tuto tímto nadrobil. Chcete si dělat z policie šoufky, ze slavné policie, není li pravda, vy, vy jeden — A teď zhurta na stráž, anebo, u všech rohatých, kdyby čert s vámi šil, musíte hned za mnou!"

"Nu, ať si!" smál se mladík, "pak ale také nedostanete můj groš!"

"Nechte si ho! Zítra jich zaplatíte šestačtyrycet, a ani halíř méně, abyste věděl, vy čistý pane študente! Velemoudrá rada vám zajisté vaše nemastné špásy pořádně omastí, vy floutkové. A teď z čerstva, už ať jste v strážnici; tam zůstanete až přijde zítra ráno pan strážmistr, pak vás odvedou kam patříte!"

Vít uposlechl se smíchem toto přívětivé pozvání a vstoupil do strážnice, kdež co provinilec byl odevzdán desátníku. Z počátku nemohl pro hustý kouř tabákový skoro nic rozeznati; pak ale rozpoznal mimo desátníka ještě několik jiných otylých městských strážců, kteří buďto leželi nataženi na lavicích, aneb pletouce dlouhé punčochy seděli na dřevěných stoličkách; nejzáze pak v jizbě, na blízku velikých kachlových kamen, spatřil ještě jedno skupení, kteréž popíjelo pivo a hrálo v karty.

Jelikož mu nebylo bráněno, aby se ve světnici volně pohyboval — věděl' to z dřívějších svých nucených návštěv v podobných místnostech — přisedl si beze všech orací ku hráčům, kteří hráli oblíbenou "čárovnu" s horlivostí zasluhující zajisté účel mnohem lepší, a pozoroval hru. Dlouho, anebo snad celou noc zde zůstati, neměl ovšem v úmyslu, u "zlaté hvězdy" — tak to bylo ujednáno, — čekali naň soudruhové, chtějíce zvěděti výsledek této merendy; musel si tedy pospíšiti, chtěl li svobody své v brzku nabyti. A znaje ovšem, s kým má co jednati, započal ihned svůj manévr.

Bachoratý břichář, k němuž byl si přisedl, byl právě vynesl kartu, a již jej Vít také štuchnul do žeber.

"Ale, kmotře, co pak to děláte?" hučel jemu do ucha. "Denárské eso jste měl vynášet."

Staroch se s těžkostí obrátil trochu v tu stranu, a pravil, změřiv našeho přítele zrakem:

"Já řku, vězni," pravil, "zde nemáte pranic co říkat, rozumíte? A co nejdůrazněji si zapovídám, aby mi takový cucák jako vy, říkal kmotře, rozumíte?"

Vít ani nemukaje, přisedl si ku protějšímu muži, a hleděl zase jemu do karet. Když pak tlustý strážník, který jej právě tak šeredně odbyl, byl se chopil znovu karet dříve odložených, a nyní při vynášení praštil pěstí na stůl až se tento otřásal, šeptal náš Vít svému nynějšímu sousedu hodně nahlas: "Tak ne, tak ne, hrajte kopy a kopy, a trumf; musíte udělat cizopanskou."

"Já řku," zařval nyní opět staroch ode dříve, "poslouchejte, vy člověče, už jsem vám jednou řek', abyste držel hubu; jest li ještě ceknete, tak vás jednoduše vyhodíme."

Chvilenku se držel Vít zticha, tak jakoby chtěl ujíti nebezpečí jemu hrozícímu; ale sotva bylo znovu rozdáno, dával již opět kolenem, nohou a šťulci svému sousedu znamení, jak má vynášeti, anebo co nemá přebíjeti, a pak se zase míchal do hry, stále lituje: "I to je škoda, jak jste jen mohl tak vynášet? Eso, král a kaval a bylo všecko vaše."

"Teď toho mám ale až pod krk," dopálil se protějšek a praštil kartami na stůl. "Vězni — ať jsem nevím jakým, jestli jenom muknete, tak vás na jisto vyhodíme! Dejte pozor a pamatujte si to."

"Nu tak tedy hrajte trochu lépe," zvolal Vít. "Když člověk vidí takhle hrát, tak se mu zvrací žaludek. Vždyť hrajete všickni jako nebožtík Pytlík."

"Cože?" ozvalo se nyní ze čtyr hrdel. "My že neumíme hrát čárovnu? A smíchy si z nás tropit? nám říkat pytlíci? Nu, počkej, řekli jsme vám, nebudete li zticha, že vás vyhodíme, a teď také poletíte, a sice hned."

Čtyry pádné ruce se ho chopily, a než se toho nadál, vyletěl jako vystřelen ze dveří — na svobodu.

"Počkejte, vy čistý panáčku, jen se zase opovažte sem přijít!" zaznívalo mu v patách. "Stane se vám zase tak, budete-li se chtíť míchat do hry!"

S rachotem zapadly těžké dubové dvéře do zámku—pak se Vít však sebral rychle s trávníku a více běžel než kráčel dovnitř města.

"Hurrá, hoši," zvolal, vraziv ku zlaté hvězdě do šenkovny. "Na zdar! Ten poslední nezaplatil, a ač byl zatknut a zavřen, jest přece na svobodě. Ty noční sovy vlastnoručně vyhodily svého vězně na ulici—a protož: ať žijou chytří naši městští soldáti!"

"Sláva, sláva, sláva!" hřmělo to se všech stran.

"Sláva našemu Vítovi," jásali. Ťukli si sklenicemi a zavdali si notně na tak podařený kousek, hasíce poznovu věčnou svoji žízeň.

Z cestopisu St. E. Vráze.

Na řece Sadongu, Borneo, 19. července 1896.

Nalezám se asi 4 dny cesty od ústí řeky Sadongu na hořejším jejím toku a sice u Dajasko malajské vesnice Tobakangu. Bydlím na pravém břehu této zde úzké a mělké řeky mezi malajskými chatrčemi a několika sty palmami, v pěkném domečku, kdysi jedním z rakouských důstojníků vystavěném; nyní jsem zde ovšem na sta mil široko a daleko jediným bělochem. Na druhé straně mají Zemní Dajákové tři své domy, zajímavé, na světě ojedinělé to druhy staveb, o kterých dole-ji promluvím. Pohled jest zde velmi malebný. Úzká říčka palmami, obyvatelům užitečnými, pak kokosovými a "arek nipa" hustě porostlá, stále kanoemi, koupajícími se dětmi i Dajačkami obživená, tvoří hezký obrázek. Ve stínu palem pak ztrácí se tmavé, velké budovy, chatrče Dajáků, z nichž vnitra čilý život často až sem slyšet. Malajci, na mé straně, jsou tiší, protože k dělání hluku jsou líní a jen večer zpívají. Malajci vesměs jsou Mahomedáni, kdežto Dajákové dělají si své bohy ze dřeva. Též několik Číňanů, ovšem už mimo Číny rozených, ale dosud copatých, mají zde své obchůdky a sady pepře, pravého černého pepře. Teprvé nyní nalezám se v oné pravé zemi, kde pepř roste, kam tak často, a v duchu, u nás mnohého posýláme.

Moji sousedé, Dajákové, jsou již krotcí a prý již po dvacet let na žádný lov lebek nešli. Věřme jim to tedy. Včera mi sice jednu lebku přinesli, ale ta byla pouze z opice. Stavby Dajáků jsou zajímavy. Celá stavba stojí dva, tři metry ($6\frac{1}{2}$—$9\frac{1}{2}$ stop) vysoko nad zemí, na hluboko do země zaražených kolích a tvoří jeden dlouhý obdélník a dělí se na díly. Ven a bez střechy, asi dva metry (tedy asi $6\frac{1}{2}$ stopy) široký chodník (rozumí se tedy, že ve vzduchu na kolích visící), jehož půda jest z dlouhých, nakladených a příčně k sobě svázaných bambusů a rotangu. Za tímto a již pod střechou, velká, délkou i šířkou odpovídající chodba, kde Dajáci jako po ulici se procházejí, anebo jako u nás, na dvoře, vykonávají všeliké práce, suší, tlučou rýži, vaří, atd. A konečně vlastní dům, jedna dlouhá stěna se 16 až 50 dveřmi, a od každých dveří vede jedna úplně od druhé pletenou zdí oddělená jizbice, kde bydlí vždy jedna rodina. U pravých, divokých Dajáků, na řekách Batang-Suparu, Rejongu-Baramu, kam půjdu příště, jsou takové domy často 1—2 míle dlouhé a až 80 dveří čítající. Neženatí, mládenci a hoši musí bydlet ve zvláštním domku, který jest čtyry až pět metrů (as 13—$16\frac{1}{2}$) stop) vysoko nad zemí, tedy výše, nežli vlastní budova a vypadá jako obrovský holubník. V tomto

po zdích rozvěšeny jsou mimo nářadí a zbraní též lebky všech zabitých nepřátel. Neb jak víte, nemůže se žádný Daják oženiti, dokud své vyvolené nějakou lebku (čím více, tím radši ho má) na důkaz své udatnosti nepřinesl. Moji sousedé naproti mají jen asi čtyrycet neb padesát lebek, ale z dřívějších dob. Právě v den, kdy jsem přišel, měli Dajákové "slavnost rýže" (setby) a bylo jich v jedné takové chodbě přes 300 sedících a popíjejících. Já měl čestné místo na nové rohoži, a čtyři válečníci a pak čtyry nejsvůdnější Dajačky (jichž mosazné ozdoby kolem malých nohou, rukou a boků mohly vážiti asi 40 liber), provedli graciesní tance.

Mimo svého lovce, Inda Kanendýho, a Číňana, kuchaře, Aj Kina, mám čtyry Dajáky, lovce. Tedy dohromady každý den přece něco se sežene a sbírky mé utěšeně vzrůstají. O potravu nemám dosud žádné nouze.

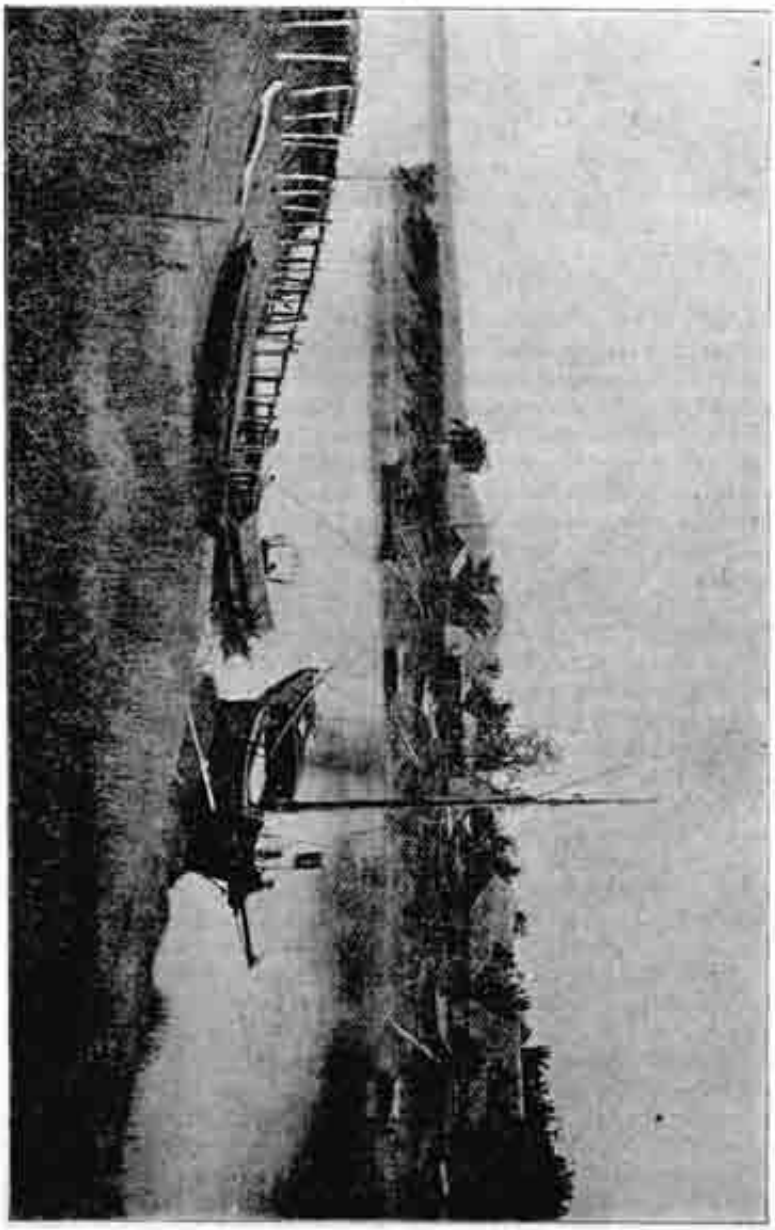

POHLED NA DAJACKO-MALAJSKÉ CHATRČE NA BŘEHU ŘEKY SADONGU.

Na moři a na cestě z Borneo do Singapore, 27. září 1896.

Skončil jsem právě svou tříměsíční cestu do vnitrozemí pobřeží bornejského a vrátil jsem se s bohatými dosti sbírkami i vědomostmi nových druhů, ale též dosti churav. Doufám, že pobyt na moři a asi třínedělní nucený odpočinek to opět spraví. Nyní tedy na tu Novou Guineu.

* * *

10. října 1896.

Na rychlo odjíždím dnes odpoledne s lodí "Teresa" do Sorabaye na Javě, kde přesedám na loď plující na Novou Guineu.

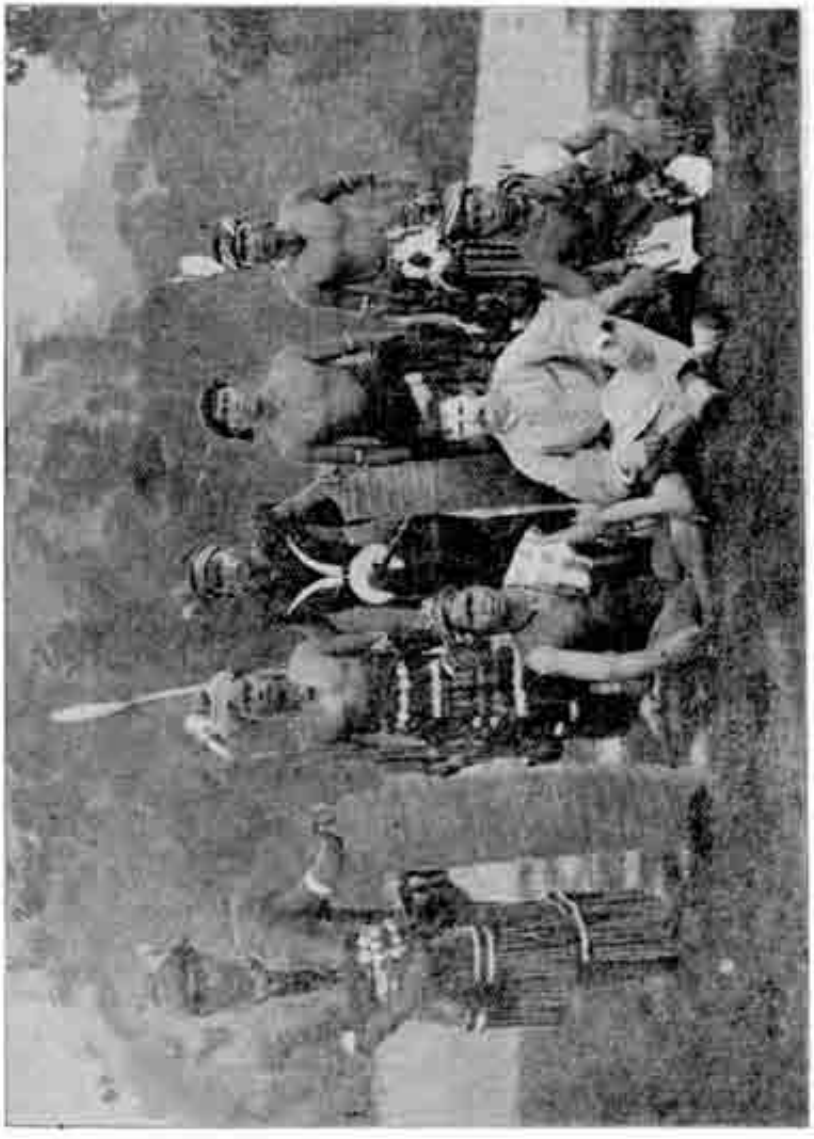

SKUPINA DAJÁKŮ S ČESKÝM CESTOVATELEM UPROSTŘED.

Jarní idylka.

Pro kalendář "Amerikán" napsal B. Bittner.

JE červen za dveřmi—máj skonal bezmála.
Však dost jej ranní mlha za to ztrestala,
že dobou lásky zvou jej bludní poeti!
Vždyť věru neschází už k tomu mnoho,
by obecenstvo z opěvání toho
co nejdřív přešlo k bláta, mrazů prokletí.....

Prý jaro jest—však kde je tuchy po něm?
Dnes, vyjede-li farmář k městu s koněm,
tu aby kožich, beranici s sebou hrál—
což divu, po cestě že vymleté pak kříči:
"Ille, takhle pámbů kalendář svůj ničí!
I kýž jej se svatými všemi čerchmant vzal!"
Tak soudil starý Louda v skromnosti své také,
když k městečku vez' dceru a s ní braky všelijaké.
Jak stalo se, že jel, dřív než se s čeledínem spřel,
o tom chci napsat ještě řádky ňáké.

Byl starý Louda vlastně dobrák od kosti:
Kdo k němu zavítá, hned rád jej pohostí
a nepustí jej od se, dokud novinek
všech nedoví se z dálných měst i dědinek.
On trochu parády už dovolit si může—
byť na akrech by jeho nerostly vždy růže—
však bůh ti požehná, tu zrno vzklíčí vždycky,
a jeho stodoly jsou úhlédné jak klícky.

A v toho, jenž prý bydlí nad oblaky,
strýc Louda věřil jako na zázraky,
a proto není věru žádný div,
že spatřil zázrak—sotva živ.

Měl strýček Louda kluka zrzavčího
a k tomu lenivého, ospalého,
jenž dvojím šilhal sice okem,
leč nikdy nerozběh' se skokem.
Však měl též dceruška strýc Louda—
až příliš krásnou pro takého blouda—
a že to jediná jen byla dcera,
tož chtěl s ní k černým sestrám do kláštera.
"Ať modlí se tam," myslil suše,
"a za spásu mé i mámy duše,
a já-li pilně platit budu—jemine!— .
snad nás ta radost věčná nemine!"

Než člověk míní a čert mění,
Ne že by stál snad o strýcovo jmění:
však protože měl sestřenčku rád,
stal z Franka se jí věrný kamarád.
Hoch jako topol rostlý, jarý, snědý,
když na děvče své smělé upřel hledy,
už bez boje byl slavným vítězem
a hrdě vysmát se moh' sokům všem.

V ten čas, kdy červen na dveře už ťukal,
v tu stranu zabloudil kýs páter Šukal.
Sic nikdo nevěděl, odkud se vzal,
však biskup jej tam rekomandoval,
a proto myslily si všecky zbožné ovce:
"Nu ať si říká kdo chce, co chce,
to přece jest náš pastýř duchovní!
Jen ať se nyní každý uskrovní,
by nemusel tu mezi námi bídu třít
neb naposled snad, jako leckde, hlady mřít!"

Tak stalo se, že prv než napek' čerstvé oplatky,
už páter Šukal hojně sebral desátky.

A radost nemalou měl strýček Louda,
jak prospívá ta jejich boží bouda,
a staré babičky i mladé modličky,
ty měly v spolku diškurs jediný:
jak těší už se první na křtiny—
ubohé, dobré, věrné, zbožné dušičky!

A páter Šukal chodil sem a tam
a hnedle na farmách všech byl už znám,
však u Loudy dlel nejraději—
tam piva bylo vždycky v habaději
a kromě toho jak květ sličná dceř....
Kdo v celibát chceš věřit, nuž tak věř!

Frank, třebas vyrost' v prérii či stepi,
přec nebyl právě zcela slepý
a dobře pozoroval okem žárlivým,
že věc ta posléz povede ke koncům zlým.
A nemýlil se. Jednou k podvečeru
pan páter Šukal o Loudovu řek' si dceru.
"Můj milý sousede," prál hladce
a k tomu usmíval se jako sirob sladce,
"tak hleďte, nemám žádné hospodyně!
Psal do Prahy jsem svaté konsistoři,
že tady zle je o bezdětné tchýně—
však víte sám, že moře dálku tvoří,
a takž, než kuchta přijde z vlasti staré,
snad moh' bych jídat z ručky Mařky jaré."

Nu starý Louda spokojen byl zcela—
vždyť nezmal propast, která z fary zcela
až k jeho farmě. Myslil: "Sluha boží,
ten slávu mého jména ctí tou zmnoží,
co dal by za to tamhle Vašek Mráčků,
by velebný pán vybral jeho Kačku!"
A nahlas řek': "Veledůstojný pane,
to věru velká čest nám všem se stane!
Jen račte říc'—a třeba zítra zrovna
ta věc se v bázni boží srovná!"

Ten večer, když se Mařka sešla s hochem,
vždy ručky ukrývala pod fěrtochem,
ty ručky, které se tak vřele
kol jeho šíje jindy vinuly,
až obou rty i duše cele
v polibku vroucím posléz splynuly.
Dnes smutná tak a tichá ..."Nuže!"
děl Frank a přivinul ji úže,
"co trápí dnes mou Mařenku?
Jak všecky hochy vůkol speru,
dnes nepoznal bych v tobě sousedovu dceru,
bych tak rád neměl svoji sestřenku!"

Tu Mařenka mu hlavu na hruď klade
a s pláčem líbá jeho líc:
"Ach neštěstí se na nás krade—
my nesmíme se milovati víc,
neb otec rozhod' právě nyní,
že na faře mám býti hospodyní!..."

"To pravda jest? Nu ovšem, ano!
Vždyť ty přec—" Prudký vzdor ním chvěl.
" "Ba pravda! Vše jest ujednáno,
by zítra už mne páter měl...."
"Však ještě nemá!—Pověrčivý
tvůj táta práskne koním v hřívy
a honem domů obrátí,
až baba stará spíská divy
a potrhne mu opratí!"

Tak stalo se. Zítřejší ráno
tak bylo chmurné, aychravé,
jak slunce navždy pochováno
by bylo v tůni mlhavé,
a pustou cestou k dubovému háji
dva páry kol přes výmol drkotají.
Na kroků pět je vidět stěží—
v tom jakýs stín od lesa běží—
Toť na mou duši z pekla baba,
jak polednice škaredá!
Kůň vzpjal se, praskla osa slabá—
kdo v škarpě rád si usedá?
Však dík zní z úst starého Loudy:
"Bůh zaplať, že mám celé oudy!
Ty, Mařko, jdi jen pěšky domů
a neříkej to pranikomu.

že zlé nám dáno znamení—
být tady takhle kamení!"

Tu končí naše historie.
Co dál se každý dovtípí:
Pan páter na zlost z mázu pije
a Mařka drobné prádlo šije—
to v celém okolí se ví,
že trochu jinaká je nyní,
co roku půl je Franka hospodyní
Až v zimě vrány od lesa
krákorat začnou: "K vám, k vám, k vám!"
Frankovo srdce zaplesá,
však potom musí zřídit bábu jinou
než jakou z jara ranní mlhovinou
starého tchána strašil sám....

Volné listy o ženské otázce.

Píše V. Lužická.

Průmyslové školy pro dívky.

Dívčí průmyslové školy jsou ve výchově dcer velevítanou pomůckou. Takových škol mělo by být v národě více ještě, než jich je, a měly by být řízeny i zakládány obcemi, nebo vládou.

Má-li chlapec zapotřebí, aby se vyučil nějakému řemeslu na odborné škole, poskytne li se jemu toho dobrodiní vzdělání, je toho ještě u větší míře třeba dívce. Chlapec může si vybrati řemeslo, jaké chce a vstoupiti za učeníka do dílny některého mistra; ale děvčeti dosud zbývá mimo školu pouze krejčovský závod, šití bílého prádla a vyšívání, šití rukavic, čepčářství, čili modní síň, květinářství. V poslední době přidružily se k tomu plétárny a závody šicích strojů. V prvých pletou se punčochy, ve druhých šijí se ukázky stehů a švů toho kterého stroje.

Plétárny však nejsou ničím jiným než továrními dílnami. Dívky tam pracující jsou dělnice tovární a nečítají se k průmyslnicím.

Prvější závody vyučují dívky, učenice své, v šití a jiných do toho oboru spadajících pracích jehly. Ale nebývá jim to ku prospěchu v ohledu mravním. Po většině také závody dávají práce svým šičkám domů. Že se dobře platí jenom čistá, dokonalá práce samo sebou na rozum, vstoupí, nebo kdo si objedná ušité prádlo, žádá provedení bezvadné. Je proto každé děvče ve velké výhodě, které mohlo býti účastno dobrodiní průmyslové školy. Ve škole dá se jí návod dobrý, aby uměla a také rozuměla práci. Tam poskytne se jí mimo odbornou nauku, ještě jiné poučení. Výchova pak mravní provází nauky vědecké. Slovem děvče se vzdělá a vyučí. Když vyjde ze školy, může říci, že práci umí, a že jí také rozumí, což má velkou cenu.

Ale i ona dívka, které není třeba, aby se hned živila naučenou prací průmyslnou, odnese si mnoho výhod ze školy této pro celý život.

Průmyslová škola dívčí měla by se připojovati bezprostředně hned ku školám měšťanským, jako jejich pokračování. Nemělo by být většího města v Čechách bez takové školy odborné a měly by mít tyto školy také právo veřejnosti. Soudím, že by každá matka ráda posílala dceru svou do školy průmyslové, ale není všady peněz, aby se mohla dát do bytu a do stravy ve velkém městě. Tím se návštěva průmyslových škol dívčích valně stěžuje a jenom některým šťastným přístupnou činí.

V Praze máme v té době dvě známé školy průmyslné pro dívky s českou řečí vyučovací. Jest to škola Ženského Výrobního spolku Českého, a Pokračovací škola městská.

První dívčí průmyslovou školou v Praze byla škola spolku paní sv. Ludmily, kterou při spolku tom dobročinném založila zesnulá paní *Márie Riegerová*.

Doznala, že je třeba takové školy pro dívky a soudila, že spolek dobročinný nejlépe může ji podporovati. V té době, kdy paní Riegerová u spolku sv. Ludmily školu zakládala, nebyli Češi v Praze ještě tak mocnými činiteli, jako nyní. Spolek byl obmýšlen velice štědře šlechtou a pečoval již dříve před tím o dívky, aby se po ulici netoulaly a v ženských pracích se vyučily, tím, že zřídil soukromou školu, ve které se vyučovalo pletení, šití, háčkování. Tehdy totiž nebylo vyučování ženským prácem ručním na školách povinným předmětem.

Dívčí školou průmyslovou se tato ušlechtilá základní myšlénka jenom rozšířila a spolek tím nabyl zcela jiného rázu. Jaksi se do jisté míry obrodil, povznesl a byl na výši doby.—To však právě nebylo prvnějším, starším členům vhod. Jim se zdálo, že tímto moderním zařízením spolek pozbývá základní tvářnosti své. I nebyla ta škola miláčkem spolku. Nebýti toho, že byla paní Riegerová dcerou *dr. Palackého* a choť vůdce národa, byly by se školy zhostily bez okolku. Ale vůči té vynikající a zbožné paní si toho netroufaly. Paní Riegerová také sama se přičinila, aby potřebný náklad na vydržování školy sehnala sbírkami.

Škola byla trpěna tedy, ale nebyla milována. Podrývaly se její základy zvolna, ale jistě.

Průmyslné vyučování provádělo se v rozsáhlém směru. Neomezovala se paní Riegerová pouze na práce jehly. Nikoliv. V průmyslové škole spolku sv. Ludmily soustředil se i širší průmysl. Byla to škola moderní, výtečně řízená, nejčistší láskou a ideální snahou pěstěná. Tolik odvětví průmyslu v žádné škole po té se nepěstovalo, jako tam. Připomínám jenom: malbu na porceláně, rytectví, pletení košíků. A což jiných pokusů se stalo! Peněz se neželelo, všechno se učinilo a dnešního dne by ta škola byla zajisté vzorem odborných škol, nejen v Čechách, ale byla by snesla i soutěž ciziny, nebýti právě toho, že byla založena při dobročinném spolku, který nemohl nijakž shodnouti se s touto skvělou manifestací ženského ducha novodobého.

Připadalo mi to hned při prvním rozhledu v činnosti toho spolku, jakoby na starý kmen byl někdo uměle zasadil živou, novou ratolístku s kmene zcela jiného, která se neujme a která se tam ani nehodí.

Také jsem se tím netajila a prorokovala, že uschne tato vzácná ratolesť, ano po zákonu přírody uschnouti musí.

Předně vadily v rozvoji a v udržování školy spolkové stanovy, a za druhé právě ona nechuť a nepřízeň, která se ve spolku byla zahostila proti ní. Členky nechtěly upustiti a také neupustily od toho, aby to byla škola *dobročinná*. To arci samo o sobě nezdá se být ničím závadným. Ano, mnohý řekne, že mají býti všechny školy dobročinné a poskytovati nauku zdarma, že to mělo být povinností národa, aby své děti vyučil a vychoval.—Ano. Ale i dobročinnosť má své stínné stránky, když výlučně jenom hledí na to, aby chudině poskytla almužnu. Vlastně tedy, abych správněji se vyslovila, byla to *škola chudinská*. — Žákyně se vybíraly a přijímaly jenom z nejchudších rodin a ve smyslu stanov spolkových, v prvé řadě se bralo zřetel k dcerám vdov. Tím arci byl počet omezen. Dále vadilo, že nemohla se škola, pouze spolkem jsouc řízena, vydržovati, tak jak si toho žádala. Již i vliv a váha paní Riegerové přese všechnu obětavosť, vytrvalost a podnikavosť její, nemohly přivábiti a nasbírati tolik příspěvků, kolik si žádalo vedení školy.—Výlohy rostly, břemena byla velká a výsledky arci malé, nebyly na úrovni vydajům a obětím, jelikož škola nebyla přístupna širším kruhům. Zejména pro dívky středního stavu nebylo v tom ohledu postaráno. Přirozeno, že sebe nadanější dívky zámožnějších rodin nechtěly se hlásiti do školy chudinské.—Návrhy na rozšíření školy a na zavedení školného odrážely se od stanov, které spolek zavazovaly ku škole ryze chudinské. A návrhy na změnu stanov zase se setkávaly s odporem v kruhu paní, které spolek zakládaly a proň pracovaly jenom z nejčistší lásky k trpící chudině. Vůbec celé sestrojení spolkové nedovolovalo té změny.

Tak zvolna brala se ta výtečná škola, tento vzor průmyslových škol dívčích, ku svému zaniknutí. Finanční poměry začaly naléhati na členky, aby se zbavily té tíhy a když paní Riegerová ze spolku paní sv. Ludmily vystoupila, byl osud školy zpečetěn. Ale jádro bylo dobré a proto nezahynulo. S keře průmyslové školy sv. Ludmily vypučely dvě živé ratolesti: průmyslová škola Ženského výrobního spolku Českého a Pokračovací škola pro dívky, kterou založila obec Pražská.

Ženské studium.

Žena dělná, z té třídy lidu, která pracuje a mozolovitýma rukama v potu tváře dobývá si chléb, rozřešila sama, bez cizí pomoci otázku ženskou. Ona pracuje společně s mužem, vydělává, ano mnohdy živí sama rodinu, když manžel nedbá, lenoší, anebo vydělané peníze promrhává.—Tato třída pracovníků posunula otázku ženskou proto také na stupeň jiný. Ženy dělné nežádají za právo práce a výživy, jelikož je mají a plnou svobodu zvoliti si, jakou jen chtějí. Ony žádají zase, aby mzda jejich byla na úrovni mužů. Mužové družek svých v práci zase zvou a vábějí do svých spolků a žádají, aby s nimi společně táhly do boje proti kapitálu, aby pomáhaly jim dobývati zvýšení mzdy a snížení hodin pracovních. Též i v jiných socialních a politických otázkách doby idou ženy dělné s muži. Ženy nalezly i v průmyslu práva na výdělkovou práci. Švadleny a vyšívačky byly vždy jak ve městech, tak i na vesnicích, ale krejčovství teprve si vydobyly v nové době. Krumplování zlatem zejména bývalo zdrojem výživy městských žen, dokud se nosily zlaté čepce. Slovem říši jehly v průmyslu ovládá žena, kdežto druhé nástroje jsou v mužských rukou. Jehla jí také lépe slouží a svědčí, nežli kladivo. Ale ještě mnoho řemesel dosud se nabízí ženám. Zahradničení, ozdobné knihařství, čalounictví, cukrářství slušely by ženě. Ty dosud leží v ženské otázce ladem. Zejména umělé zahradnictví by se pro ženy hodilo.

Ve středním stavu dosud není provedena rovnoprávnosť žen. Mnoho drah výdělkové činnosti se jim již otevřelo, ale ještě mnoho jich zbývá, které se před nimi uzavírají. A i tam, kde volná dráha se rozevírá, jest ještě všady nějaká ta spuštěná ohrada, u které se bujný skok zarazí, a již jim přeskočiti nelze, jako to učiní divoký oř v letu. A přece, jaký to převrat stal se za posledního čtvrtstoletí v dějinách ženského hnutí!

Před tím domáhaly se ženy úsilovně práva vyučovacího a vychovávacího na školách. Dobývaly si školy a postavení učitelek. Co tu bylo námitek proti tomu činěno! Co úsměšku, obav proneseno! A hle! Dnešního dne nikomu už ani k mysli nevstoupí, že by to mohlo býti jiné a dívčí školy obsazují se ženskými silami.

Skutečnosť vyvrátila obavy všechny a ani jedno z těch výstražných proroctví se nevyplnilo. Ženské síly na školách konají platné služby, jsou duševně dosti silné a nadané, aby mohly vyučovati a tělesně dosti zdravé i statné, aby nepodlehly námaze.

Školství národní stoupá s dobou v kulturním rozvoji světa, zvelebuje se, mohutní. Učitelky tedy neohrozily ani pokroku, ani důstojnosti školy.

Uškodila konkurence učitelek mužům? Tato obava byla druhdy nejpádnější zbraní mužskou, proti zavedení ženských sil do škol.

Jisto jest, že by o tolik a tolik mužů více se bylo usadilo za učitele, nebýti toho, že byly k těm úřadům povolány ženy. Ale zase by bylo tolik a tolik žen úpělo v otroctví nečinnosti, nedůstatku a mravní bídy. Jelikož společnost lidská sestává z žen i mužů, má povinnosť stejnou k obému pohlaví. Nelze tudíž o nějaké konkurenci mluviti. Členové národa se usazují, aby konali občanskou povinnosť, aby pracovali, živili se a přispívali k rozvoji kultury. A na to mají ženy totéž právo, jako mužové.

Kolik starostlivých otců a starostí o budoucnosť svých dcer sklíčených matek bylo však potěšeno tím, že byly ženy připuštěny do škol za učitelky? Vizme

jen ten ohromný počet dívek, jež se hrnou k zápisu do ústavu učitelek. Slyšme jenom nářek těch, kterých pro velký nával nebylo lze přijati! To nejlepší nám podá důkaz a svědectví, že snahy žen po samostatnosti a výdělkové činnosti zanesly do rodin jenom útěchu, blahobyt a štěstí.

Druhou vymožeností hnutí ženského jsou poštovní i telegrafní úřadnice, a obchodní pomocnice v krámách i písárnách. I zde ženy již si dobyly práva a jsou v těch úřadech domovem.

Konkurenční nevraživost i v těchto oborech, zejména obchodech, již vymizela. Mužové i ženy spolčili se za účelem, aby se postavení ženského pomocnictva zlepšilo. K tomu cíli se má provésti sjednocená organisace.

Vidíme, že mužové pracovitých žen nepotlačují, ale spíše o zlepšení jejich postavení pečují. Zavládlo během doby zcela jiné smýšlení. Dnešního dne ctí se práce každá a společnost zvykla na *ženu pracující* za výživu v životě veřejném. Dříve platilo heslo, že je nejšťastnější žena, o které nikdo ničehož neví. Do jisté míry snad i dnešního dne se to může říci, neb každá výdělková práce, ať toho, či onoho druhu, každá povinnost, kterou před očima celé společnosti přijmeme, nás také zavazuje a přináší nám mnohé trýzně. Trnů bodavých je na dráze výdělkové v každém oboru dost.

Zajisté, že se lépe žije v klidu a v ústraní domácnosti, v neodvislosti, v blahobytu než v pásmu přísné povinnosti; ale taková pohodlnost nebývá také zárodkem štěstí. Neovládá li takového smrtelníka neodvislého od vladařky *práce* utrpení s činností výdělkovou spojené, přikrádá se k němu zase děsná nuda, bezúčelnost a omrzelost života. Moudré zařízení světových osudů nestrpí bezvýminečného štěstí. Vezme-li jedno hrozivé zlo, dá v náhradu jiné.

Takový planý keř usýchá nepozorován a uschne neoželen. Co s ním?

Bezděčně ptáme se: "proč ten člověk žije!" Ano, těm, již pracují, zdá se to býti svatokrádeží, nespravedlností, olupováním jich. Jen z toho vzniká boj proti kapitálu a autoritě. Řekneli se, že ta žena je nejšťastnější, o které svět ničehož neví, ještě spíše můžeme přisvědčiti k tomu; ale přemění li se to, a řekne li se, "*že je nejlepší*," jak jiné pořekadlo zase tvrdí, tož nemůžeme se nijakž k tomu výroku přimknouti. Čím by po té byly příkladně ženy, jako: Miss *Marsdenová*, *Florence Nightingale ová*, *Rosa Bonheur ová*, *Elizabet Barrett-Browningová*, *Marie Malibranová*, a jiné slavné ženy, o kterých mluví celý svět. Snad posléze vyvrhely společnosti, nebo o těchto ženách ví svět *mnoho*.

Naše poslední desítiletí ve století XIX. zabývá se nepřetržitě otázkou ženskou, to jest právem na výdělkovou práci žen.

Dnešního dne vede se boj o universitní vzdělání. Jak jsme již postoupili v před!

Ženské studium jest heslo doby.

U nás v Rakousku má být otázka připuštění posluchaček ženských na universitách rozhodnuta. Lékařky začínají si dobývati půdy. Co nejdříve budeme míti doktorky filosofie a právnice. Než nová záře zaplane nad stoletím dvacátým zakotví ženská otázka na výši, po které první průkopnice její, jako po zaslíbené, ale nedostižné zemi se ohlížely, a zatkne tam prapor vítězný.

Co po té bude? Jaké nové otázky vyhodí budoucnost ze své tůně? Budou to ideje spásné, mírumilovné, či rozvratné?

Život lidský jest jako moře, jehož vlny se dnes věží, o skály mocně odráží, a zítra zase klidně se berou proudem svým. Příliv a odliv mořský i v životě lidstva znamenáme.

Chleba by se neměl nikdy držet na místě, kam nemá vzduch volného přístupu, neboť mu to dodává nepříjemné chuti. Měl by se dávat do dřevěné nebo hliněné nádoby s hadrem přes, nebo jeli víko, mají se doň malé dírky udělat, kudy by vzduch unikal. Čerstvý chléb jest velmi nestravitelný a neměl by se nikdy dříve než za 24 hodin po upečení požívati.

Práce proroka povětrnosti.

Kdykoli obyčejný člověk nemá o nějakém předmětu ponětí, dělá si z něj posměch a myslí, že tím zjedná si u jiných pověst znalce věci té, ač v nitru svém ví, že nic neví. To hlavně se stává, slouží li nějaká věda prospěchům veřejnosti, jinými slovy, je-li vládní zařízení nebo věda k vládním účelům sloužící. Odtud se stává, že prorok povětrnosti bývá tupen a vysmíván. Takový vysměváček neví, jakým způsobem muž na věži ke svým závěrkům dospívá, zdali se tyto na zdravých vědeckých zásadách zakládají nebo jsou spíše jenom hádání. Jestli pak povětrnost jenom trochu od předpovědi se liší, ušklíbne se a řekne sousedovi, že by stará bába zrovna tak dobře počasí uhodla. Pakli možnost sněhu v zimních měsících jest předpověděna, obyčejný občan řekne, to že ví každý, ale na to si nevzpomene, že vyvěšení zvláštní vlajky na věži nad velkým hotelem na ulicích Wabash a Congress jest neklamným znamením nebezpečí pro plavce pojezerní a obezřetný kapitán lodi dobře si toho všímne, neboť ví ze zkušenosti, že mu to již nejednou posloužilo.

Předpovídání povětrnosti není ničím novým, již staří Normani chlubili se, že kouzelnice jejich mohou předpověděti bouři. V horách skotských dávno před tím, než ještě horalé něco o Angličanech věděli, věštci jejich mohli udati, kdy vydati se na cestu bez bázně před deštěm. Ale osoby tyto úzkostlivě hlídaly svá tajemství jako moderní lékař, jenž snaží se dokázati, že pouze jeho škola umí a může vyléčiti.

Muž, který již po pětadvacetkrát zemi zazelenati se viděl, snadno uhodne, kdy jeho nejbližšímu okolí hrozí bouřka. On ví, že v jistých dobách ročních náhlé sklesnutí teploty, zatemnění oblohy a vlhkosť v ovzduší, již na sobě pociťuje, jsou dobrou výstrahou, aby se hleděl dostat pod střechu. Ale jest k tomu zapotřebí zručnosti, spojené s vědeckými vědomostmi, předpověděti z poměrů zde v Chicagu dnes panujících a s oněmi v krajinách více méně vzdálených spojených, že bouři možno ve 24 hodinách očekávati. To dělá prorok povětrnosti a dělá to dobře, vzdor posměchu, kterého se mu na všech stranách dostává.

Abychom práci signální služby pochopili, musíme uvážiti přirozené poměry, jež jsou tak zjištěny, že nikdo o nich nepochybuje. Předně, země jest obklopena ovzduším asi 30 mil nad hladinou mořskou do výše. Ovzduší to zřídka je úplně klidné, neboť pohybem země, působením slunce a měsíce atd. povstává jisté chvění, jež k utvoření dostatečného množství ozonu k životu nezbytného napomáhá. Někdy se však stane, že na jednom místě jest příliš mnoho ovzduší, jež výšku 30 mil přesahuje. Tu stojí tlakoměr vysoko. Zároveň ale na jiném místě jest ovzduší nižší. Takové poměry zavládají vždy, neboť ovzduší nepřibývá a je li ho v Chicagu více, musí ho býti na jiném místě méně. Když je to ale takové, tu příroda více nebo méně bude se snažit, aby ty poměry vyrovnala. Něco se musí stát, aby nastala rovnováha. To je, co způsobuje bouře. S velkou pravidelností se také během roku stává, že na jednom místě je příliš vlhkosti, kdežto jiné nemá skoro žádné. Tu, aby se to vyrovnalo, ovzduší přesycené vlhkostí část této na zemi vychrlí. To je dešť nebo sníh. Změna v teploměru zároveň se směrem větrů, udává sílu bouře očekávané a místa, která ní mohou býti postížena. V tom není žádného hádání, leda by běh přírody byl přerušen, což by pak znamenalo konec světa.

Všímněme si nyní jak si povětrnostní prorok počíná. Především podívá se na tlakoměr. Nástroj tento jest skleněná roura, s bání 6 palců v průměru na dolením konci. Po stranách má register 30 palců dlouhý, na němž každý palec 1 míli ovzduší označuje. Aby se k. př. tlak vzduchu v Chicagu mohl určit, rozdíl v barometru označující výšku nad hladinou mořskou se odečte. Postačí, určiti ten rozdíl jednou pro vždy. To jest první důležitý krok v určení povětrnosti. Na to nutno podívati se na teploměr. Ten umístěn jest na střeše věže, jsa neustále všem

vlivům povětrnosti vystaven. Na stanici chicagské, jedné z nejdokonalejších v zemi, pozorovatel nepotřebuje lézt na střechu, neboť v úřadovně jeho jest jemný přístroj, který stupeň tepla každou minutu na proužku papíru označí. Dle teploty a hustoty vzduchu může pozorovatel udati, mnoho li vlhkosti v ovzduší je nahromaděno. Tomu říká se udávati relativní vlhkosť. Bod rosní jest doba, kdy atmosféra tak je vlhkostí nasycena, že nějaké sražení následovati musí. Jmenuje se to rosní bod, protože v jistých dobách ročních srážka tato vezme na se podobu rosy, jež každého jitra se objeví. Obnáší-li vlhkosť 100 procent, jest to úplné nasycení a dešť nebo sníh jest nevyhnutelný. Kdyby povětrnost v Chicagu jenom od místních poměrů zavisela, tu by, kromě s hora vytčeného, nic jiného na práci nezbývalo. Ale tomu není tak. Jest mnoho věcí, jichž musí si chicagský prorok všímnouti, než počasí určí a věci ty nespadají pod jeho pozorování. On musí vědět, jaké počasí je v St. Louisu, v Omaze a jinde. Síla a směr větru zde a jinde značný a často rozhodující vliv mají na počasí a tu teprve objevuje se prospěšnost map, jež každý, komu na tom záleží, může viděti. I bez map, jež určený jsou pro poučení lidí, může prof. Garriott svým spoluobčanům povětří udati, neboť denně dvakrát telegrafické zprávy ze všech důležitých stanic v zemi a z několika v Kanadě dostává. Ze zpráv těch dovídá se, jaké poměry povětrnosti v oněch místech panují. Když všechny tyto zprávy dojdou, prof. Garriott zhotoví mapu, jež pro nezasvěcence jest úplným diagramem počasí v celé zemi a tím nejlepším udáním, jaké povětří lze očekávati. U každé stanice na mapě poznamená stupeň tepla, výšku tlakoměru, vlhkosť, směr a sílu větru. Toto označí číslicemi nebo začátečními písmenami. Pak spojí čarami nejprvé místa, jež mají stejnou výšku tlakoměru. Čáry tyto, modrým inkoustem tažené, jmenují se isobary. Pak táhne jiné čáry červeným inkoustem, jež nazývají se isothermy, a tyto spojují všecka místa, která mají na mapě skoro stejnou teplotu udanou. Když byl všechny stanice tímto způsobem spojil, může udati krajinu, kde je ovzduší zředěno a opáčně, kde je zhuštěno. On ví, že příroda pokusí se, aby si svůj obal vzdušný srovnala, proto vezme odchylky v tlakoměru a teploměru za základ. Tyto ve spojení se směrem a sílou větru velmi přesně udávají, kde se bouře stane v případě, že by odchylky k nějaké bouři postačovaly. V tom není žádného hádání, poměry jsou známy a přírodní síly odhadovány jsou dle pravidel, jež zkušenosť téměř neomylnými učinila. Znázorníme to příkladem. Před nějakým časem byl v Medicine Hat, N. W. T. jeden konec isobaru, kde tlakoměr byl o $\frac{3}{4}$ palce výše. Čára táhla se k jihu do Spojených Států až do Pierre, S. D. Obrátila se zase k severu a táhla se kolem Winnipegu. Isotherm začal někde západně od Medicine Hat a táhnul se skoro stejným směrem. Teplota obnášela 20 st. pod nulou. Jiný isobar začínal v Skalných Horách blíže Denveru, běžel severovýchodně skoro až k St. Paulu, potom ale obrátil se k jihovýchodu a dotknul se Chicaga. Tlakoměr byl pod 29 palci, kdežto teploměr ukazoval 50 stupňů nad bodem mrazu. Obě tyto krajiny byly blízko sebe a vítr v prvnější vál od severozápadu, v druhé od jihozápadu. Bylo skoro jisté, ježto prvnější vítr vál prudce a druhý trochu slaběji, že se oba v dol-

Jan Brahms.
slavný skladatel hudební, zemřel 3. dubna 1897.

ních krajinách jezerních během 24 hodin setkají a značnou změnu povětrnosti ve svém sousedství způsobí. Povětrnostní prorok vyvěsil vlajku pro nebezpečí a studenou vlnu a v udaném čase teploměr v Chicagu sklesnul skoro na nulu, a na jezeře krutá bouře spojená s mrazem se rozzuřila, jak každý mohl viděti na lodích, jež do přístavu přijely.

Popisovati jemné přístroje v úřadovně povětrnostní, čtenáře by nezajímalo. Jsou tam přístroje, jež každému jsou známy, ale mnohem více je takových, jimž pouze cvičení pozorovatelé rozumějí. Je tu Anemometer, ku měření rychlosti větru. Jest to sloup, na němž umístěny čtyry kovové kolíky. Tyto při nejmenším zavanutí větru se otáčejí a 500 otočení s mathematickou přesností označí jednu míli. Sotva to se stane, uvolní se elektrický proud a na proužku papíru v úřadovně udělá se znaménko. Počet těchto znamínek během pěti minut naznačených, násoben dvanácti, dá rychlost větru pro každou hodinu ze čtyryadvaceti. Směr větru ovšem snadno se dá určiti.

Když tedy uvážíme, že 150 povětrnostních stanic této země denně telegrafické zprávy posílá a ku předpovědím povětrnosti známých zásad vědy se užívá, tu musíme poznati, že to, co mnozí hádáním nazývají, není žádným podvodem, ale výrokem mužů v tom oboru zkušených. Kromě toho každý jest na stanici vítán, aby na své oči se podíval, jak si pozorovatel počíná. Jest to veřejné zřízení, jež před lidem žádných tajností neskrývá.

Mohlo by to poněkud Chicagčany usmířiti, když se jim poví, že zdejší předpovědi jen proto ne vždycky se uskuteční, protože jezero jistým způsobem proti udáním jinak za jisté považovaným působí.

Než povětrnostní prorok nespokojí se pouze zaznamenáním svých pozorování na mapě, ale on vztýčí i různé signály. Porozumění těmto jest velmi důležité. Jsou signály bouře a signály teploty nebo počasí. Signály bouře ovšem nejnutnější jsou na stanicích přímořských nebo pojezerních.

Signál bouře jest široký červený praporec, čtyrhranný, s černým čtvercem ve středu. Jakmile plavec signal tento uvidí, tu zajisté dobře si rozmyslí, má-li z přístavu odplouti nebo ne. Praporec ten nikdy nebývá bez závažné příčiny vyvěšen, pak ale ponechán je na žerdi, dokud nebezpečí bouře neminulo. S tím signálem vyvěšují se též dva praporečky, jež jsou velmi důležité, protože udávají, z které strany vítr je očekáván. Tyto jsou vlastní praporečky, pennants, jak se v mluvě námořnické jmenují. Jsou podoby tříhranné. Jeden je bílý, druhý červený. Bílý označuje, že vítr přijde od jihozápadu. Je-li praporeček nad vlajkou, přižene se povětří ze severního kvadrantu (čtvrt kruhu), je li pod ní, z jižního. Tak ku př., červená vlajka s červeným praporečkem nad ní značí větry severovýchodní; je-li onen praporeček pod ní, větry jihovýchodní. Totéž platí o červené vlajce s bílým praporečkem.

Uvidíme-li na stožáru vlajku bílou, znamená to, že bude počasí pěkné a teplota stálá. Vyvěsí li prorok vlajku modrou, buďme připraveni na dešť neb sníh. Bílá vlajka s černým čtvercem ve středu povídá nám, že na blízku jest studená vlna a zvláště v zimě málo kdy jsme v tom zklamáni.

Na stanici nachází se též černý praporeček, který sám o sobě jest signálem informačním. Červený značí, že prorok očekává povětří malým lodím nebezpečné, ale směr jeho jest mu neznámý. Černá vlajka oznamuje, že nějaká změna v teplotě nastane. Je-li tato nad bílou vlajkou umístěna, bude tepleji, je-li pod ní, studeněji. Jest celý počet kombinací těchto vlajek a praporečků, takže skoro každý druh počasí lze označiti. Bílá vlajka s černým praporečkem nad ní míní pěkné a teplejší počasí, je-li praporeček onen pod ní, bude sice pěkně, ale studeněji. Modrá s černým praporečkem nad nebo pod ní nám povídá, že bude pršet nebo padat sníh a dle umístění praporečku bude buď studeněji nebo tepleji. Je-li signál pro studenou vlnu umístěn pod bílou vlajkou, bude studeno ale sucho, je-li pod

modrou, bude při zimě vlhko. Je li pouze samoten vyvěšen, znamená jen poklesnutí teploty. Ještě jeden signal je, který teplotu udává. Jest půl modrý a půl bílý a jest pouze signálem místním. Znamená déšť nebo sníh v sousedství stanice. Jest to také s černým praporečkem spojováno, aby udáno bylo, zda-li teplota při tom stoupne nebo poklesne.

Květiny ve výzdobě stolu.

Nejněžnější a nejladnější výzdobou stolu jsou květiny. Lze říci, že jsou vůbec nejprvější ozdobou tabule hodovní, jelikož sama příroda jich podala člověku. Nic tak neoblaží oko, jako květiny na stole. Proto také od nepaměti, jak dalece jen můžeme sledovati dějiny kulturní, dočítáme se o květinových výzdobách stolních. Svěží květiny, jakých právě roční doba poskytla, stavěly se na tabuli svité do kytic, ano věšely se i v polověncích po stěnách hodovní síně.

Květin s hodovní tabule nevytiskl ani přepych, ani záliba v leskle nádheře stolní. Stříbro, zlato, sklo, porculan, damašek sice tabuli zdobí, ale květina teprve dodává jí slavnostního rázu. Bez květin je tabule jaksi prázdná, neúplná, asi jako děva oblečená do plesu bez kytičky a bez kytice v ruce. „Květiny, jen květiny!" jest heslo vkusně uspořádané, nádherné tabule.

Vysoká stolní kytice ve váze jest český, starý zvyk. Jaké by to bývalo také posvícení bez kytice? I v té nejmenší domácnosti vyšla panímama do své květinovky a nařezala si květin, z nichž uvázala se známým vkusem pramatek našich, pěknou kytku.

Což teprve při svatební hostině! Tu se nešetřilo s květinami a největší kytka se postavila na stůl nevěstin, před její příbor, za kterou seděla pak ukryta.

Ženské české milovaly vždy květiny. Tuto zálibu znamenáme i ve vyšívkách lidových, kde slohově upravené vzory vzaty jsou po většině z přírody, z květin. Kytky a kytice stolní bývají zaměňovány krásnými, ale nízkými koši, naplněnými květinami. Vysoká kytka, která se podobá věži, zabraňuje rozhledu; proto se volí nyní nižší ozdoba. Na tabuli se postaví v středu velký, nízký koš a do kola kolem menší, nebo se poboční strany vyzdobí nízkými kyticemi.

Něžný zvyk jest, pokládati ubrousky na příboru kytičkami. Někdy bývá u kytičky již špendlík k zatknutí připravený, aby se jí host sám vyzdobiti mohl. Tuším, že tento zvyk vyšel z Anglie.

Při velkých tabulích rozvine se také velký přepych ve květinové výzdobě. Tak se příkladně po celém stole, na němž prostřen bílý ubrus, i mezi rozestavené nádobí poházejí kytičky, nebo jednotlivé květy. Zejména jsou v oblibě fialky, konvalinky a jiné drobné květinky vonné.

Jindy zase utvoří se v středu tabule hodovní celá zahrádka z květin. Ano, kde se nesmyslné peníze vyhazují na výzdobu stolu, bývá uprostřed zrcadlová plocha, která napodobuje jezero a kolem ní hojně květin.

Zahradnické umění slaví při výzdobě tabule květinami pravé triumfy. Tvoří se z květinek na tabuli celé vzory, vějíře a podobné tvary. Kolem celého stolu se ovijí věnce. Taktéž mísy a mísky, ať stříbrné, křišťálové, nebo porculánové, salátové, kompotové, všechno se zdobí květinami. Na torty se staví celé chrámky z květin, brány, koruny, loubí.

V domácnostech se ozdoba květinová v menším provádí. Vzdělaná žena dovede si okrášliti i domácný stůl vkusně. K tomu jest květina nejpřiměřenější. Rozvitá růže s poupětem a listem ozdobí tort více, než dělané květinky cukrové. A jest to aspoň laciná, domácná výzdoba. Vkus nehledá nádhery. Jemu stačí jednoduchosť.

V. Lužická.

Prérijní požár.

Kde nyní uprostřed nepřehledných lanů kukuřičných, nebo bílých, jako sněhem pokrytých, kvetoucích polích bavlnových čilé osady se rozkládají, kde přívětivé a útulné domky farmářů s ploty kolem bujných zahrad, v nichž ovoce všeho druhu na unaveného chodce se usmívá a stromy do chladivých svých stínů jej k odpočinku zvou, jako oásy v unavující jednotvárnosti v jisté vzdálenosti jeden za druhým se objevují, vlnila se před nemnohými léty širá prérie.

Prérie! Jak jednoduché to slovo a jak mnoho pro toho, jenž nějaký čas v ní ztravil, znamená. Míním prérii v panenské její původnosti, kdy dosud pluh přičinlivého rolníka nezaryl hrot svůj do její půdy, kdy na bezměrné její prostoře volně se toulala četná stáda skotu a bůvolové, tito nyní téměř vyhynulí panové planin, v houfech na tisíce čítajících klidně na bujné její trávě si pochutnávali. Divoký rudoch, odvážný lovec a pastevci byli téměř výhradnými obyvateli rovin od hranic kanadských až ku Rio Grande v Texasu na východ od Skalných Hor a na západ asi od 95 poledníku se rozprostírajících.

K ochraně řídkých těch obyvatelů zakládány malé pevnůstky vojenské a během několika let nebylo v širých těch krajích ani jediného důležitějšího místa, s něhož by vlajka hvězdnatá přichozímu osadníku nedokazovala, že pod ochranou malé armády beze strachu usaditi se může v kraji žírném.

Tenkráte ještě nerušil pískotem ticho velebné železný oř a nevysílal do vzduchu modravého, vůní květů divokých prosyceného, dusivý kouř. Kde jsou ty doby, kdy zaznívala v místech těch zádumčivá píseň osamělé jedoucího pasáka, kdy zahlaholila čerstvým ranním vzduchem trubka jezdecká, ozval se za měsíčních nocí rudochů strašlivý tanec válečný? Kam se poděla stáda rychlonohých bůvolů, pod jichž kopyty půda se třásla, kde wigwamy kočovných Komančů, Šajenů, Siouxů a jiných domorodců? S bůvoly zanikly i ony.

Na místech, kde nyní železné koleje jako dva lesknoucí se hadi rovnoběžně do dálky se táhnou, drkotal tehdáž pracně po prašných cestách těžký dostavník a přivážel do krajin těch odvážné osadníky, kteří, nelekajíce se žádných překážek, odvážně jali se prérii přirozených její vnad zbavovati a úrodnou půdu její využitkovati. Poesie života volného znenáhla zanikla a její místo mnohdy až špinavá

prosa zaujala.—Kraj změněn úplně a jenom dvé věcí upomíná šedivého osadníka na prérii, v níž on jako mladý muž se usadil. Jsou to Indiáni a požáry prérií. Prvnější byli během času podmaněni, to jest, vyrazili časem z těžko přístupných svých bydlišť, zabili tu a tam neopatrného jezdce, odehnali něco dobytka a poplašili osadníkům koně. To ale bylo vše. Pomezní pevnůstky držely je ve slušné vzdálenosti, takže v době, kdy událost, o níž vypravovati chci, se sběhla, nájezdy jejich byly dávno zapomenuty a spíše k postrachu dětí a cizinců sloužily.

Za to ale prérijní ohně vždy snadno na rozsáhlých plochách, bez stromoví a sluncem vyprahlých, vzniknouti mohly a o jednom takovém strašlivém rozpoutání živlu chci vypravovati.

* * *

Jednoho příjemného večera podzimního táborilo na břehu Berry Creeku v západní části Texasu několik lovců. Šplouchání vody, šumot větru ve vysoké trávě, třpytící se hvězdy na jasném nebi texasském, vonný vzduch z prérie k nim vanoucí, valně k čilé jejich rozmluvě napomáhaly. Jako obyčejně, vypravováno o loveckých dobrodružstvích, indiánských přepadech za dob dřívějších, o odvaze a přičinlivosti prvých osadníků a podobně Když přišla řada na Jima Bendera, vyňal tento dýmku z úst, vyklepal popel a zastrčiv ji za klobouk, jal se vypravovati.

"Řeknu vám, pánové," počal, "že nic tak člověka nepoděsí jako prérijní oheň. Člověk může býti sebe odvážnější, nemá li sirek a to se někdy přihodí, co mu to prospěje? Musí vzít nohy na ramena. A čím čerstvěji upaluje, tím lépe," a Jim divně se usmál, "totiž je li nějaké uniknutí pro něho možné. Zažil jsem jednou něco podobného a musím se přiznati, že nikdy jsem v takovém nebezpečí nevězel, jako tenkráte, ač jsem v Oregonu pod generálem Harveyem prodělal dosti.

"Bylo to na počátku let sedmdesátých a sice právě v tuto dobu roční, kdy octnul jsem se s Bohem Sandersem na břehu říčky San Gabriel, v severozápadní části tohoto státu, ale byli jsme rádi, že jsme odtud za živa vyvázli, ač jsme vlasy a obočí a hodnou část svého šatu nechali za sebou. Byli jsme již od nějakého času posádkou ve Fort Arbuckle a trávili jsme právě pospolu na dovolené, abychom známé a příbuzné při San Gabrielu osazené navštívili. Stalo se, že nás major Gordon na několik dní na svoji renč pozval. Ježto tato právě uprostřed nejbohatší na zvěř krajiny ležela, nedali jsme se mnoho nutiti. Pamatuji se, že honba byla výborná a že major k vůli nám uspořádal domácí zábavu, takže jsme se znamenitě bavili. Čekali jsme s Bobem až do pozdního odpoledne, než jsme se na cestu k domovu vydali. Vedro dosud bylo značné, ale chladivý větřík večerní začínal váti a ježto toho večera byl úplněk, mohli jsme jenom příjemnou jízdu očekávati. Po večeři tedy rozloučili jsme se s majorem a jeho domácími a a vyhoupnuvše se do sedel, lehkým tryskem přes prérii jsme se pustili.

"Půl míle od nás byl tok San Gabrielu bílými ořechy, cyprišy a topoly označen a menší křoviny, jako u všech texasských vod, táhly se po obou jeho stranách. Na pravo, ale daleko k severozápadu, valil své vlny Leon s vrchu coloradských, aby se dále pod námi se San Gabrielem spojil. V úhlu dvěma těmito toky tvořeném jsme jeli. Brzy jsme se brali nížinou, brzo zase malou vyvýšeninou přelétli, rozmlouvajíce při tom o návštěvě a honbě zažilé. Jeli jsme již dobrou hodinu, když se nás jakýsi dusivý pocit zmocnil a na západní vysočině jakoby se mračno nebo kouř snášel. Pronikavý zápach kouře stával se vždy silnějším a nezůstali jsme dlouho v nejistotě. Houštiny při Berry Creeku byly v plamenu a vysoké husté traviny v údolí Leonu měly co nejdříve přijíti na řadu. Zdálo se, že prudký vítr žene zkázu právě do našeho úhlu, ale spoléhali jsme se, že budeme v bezpečí, jakmile jen řeku přejedeme.

"Uznali jsme za nejmoudřejší, koně trochu pobídnouti, když na náhlé zvolání Boba Mexikánem svým jsem trhnul, až se na okamžik na zadní nohy postavil; nemohl si nejspíše situaci vysvětliti. Tu ve vzdálenosti asi pěti mil hnal se za námi kouř a plameny každým okamžikem se šířily a s úžasnou rychlostí ku San

Gabrielu se blížily. Mexikán při pohledu na to strachem frkal, ale Bobův Američan stejnoměrným tempem, ani jednou do zadu se neohlíže, ku předu se brał. Mnohokráte jsem si již vzpomněl, že ona dvě zvířata dobrými zástupci svých národností byla. Bob snažil se se mnou zároveň se udržeti a když mne konečně dohonil, zdál se býti strachem bez sebe. První, co promluvil, bylo: 'Máš nějaké sirky, Jime?' Sáhnul jsem do všech kapes, ale ani jediné jsem nenalezl. Bob učinil totéž a také nadarmo.

"Postavení naše stávalo se kritickým. Karabiny a pistole nechali jsme zpět, neboť jsme chtěli ještě jednou k majorovi zajeti a potom jsme si mysleli, že nám na prérii žádné nebezpečí nehrozí. Bylo to od nás neprozřetelné a u hraničářů neobyčejné jednání. Kdybysme byli měli střelné zbraně, mohli jsme trávu před námi zapáliti a na vyhořelém místě se zachrániti.

„'Kéž by jen oheň zůstal nám v zádech,' zvolal Bob rozčileně. 'Přeskočí-li Gabriel před námi a zasáhne prérii mezi řekou a městečkem, pak jest s námi, Jime, amen. Tráva je tam asi deset stop vysoká a suchá jako troud.'

"Snažil jsem se jej přesvědčiti, že stromy a husté mlází podél řeky, jsouce dosud zelené a šťávnaté, plamenům v tom směru zabrání. Za tím dostihli jsme toho bodu řeky, kudy stará stezka Komančů vedla a tu jsme koně své napojili. Zlověstný hukot za námi varoval nás, bychom neplýtvali časem, ale nad námi a u předu zdál se býti klid a bezpečí. Nadherně zapadající slunce texasské pronikalo listovím stromů, jež stínily brod a rychle uhánějící vlnky u našich nohou zlatilo.

"Nastávala nyní otázka, zda li máme počkati v řece až oheň ke břehu dorazí a nevydávati se na další cestu, dokud by nebylo jisté, že oheň řeku přeskočí. Bob byl pro čekání. Co se mne týkalo, jsa vždy slepě odvážlivým a maje již od dřívějška jakousi zkušenosť s prérijními ohni, doléhal jsem na další jízdu. Byl jsem téměř jist, že se oheň přes řeku nedostane. Bob jenom po velkém odporu a s mnohým klením svolil.

"Protější břeh byl příkrý a s něho naskytlo se nám divadlo, při jehož vzpomínce dosud hrůzou se otřesu. Sotva jsme se ohlédli, v mžiknutí celé své postavení jsme seznali, neboť v témž okamžiku s praskotem hromu plameny řeku právě za námi překročily a k jihozápadu se obrátily. Ale to nebylo nic proti tomu, co se nám u předu zjevilo. Lesy severně od řeky hořely, topoly a ořechy na břehu jejím stály v plamenu a aby byla míra nebezpečí našeho doplněna, též tráva na západní straně se chytla. Bob se neklamal. Celé moře plamenů a dýmu valilo se mezi námi a místem, kde jsme mohli býti bezpečnými; jedině daleko na jihozápad byl ještě úzký pruh, kterým jsme mohli vyváznouti a to jenom tenkráte, kdyby se nám podařilo dříve tam doraziti, než se obě křídla ohnivá spojí, jinak byli jsme ztraceni.

"Nezbývalo času k uvažování. Slezli jsme s koní, přitáhli sedla a vyhoupnuvše se opět na koně, dali jsme se v levo a ujížděli za životy své. Dávno již nepršelo, půda byla jako mlat ulehlá a dusot kopyt na ní jen duněl.

"Ale blíže a blíže přicházel praskot postupujícího ohně. Povstávaly velké sloupy ohnivé a zase klesaly, z plamenů tvořily se fantastické ulice, věže, domy, tyto se bořily a opět nové vznikaly; my uháněli dále. Požár zatím dostal se v místa, kde tráva byla zvláště hustou a vysokou a tu vítr veliké chumáče hořící trávy v cestu nám metal a nejednou, vzdor vší opatrnosti, byli jsme jimi zasaženi. Mraky dýmu zahalily měsíc, takže se nám zdálo, že zhouba na nás ohnivýma očima hledí a ďábelskou radostí se usmívá.

"Jednou mexický koník můj uvázl nohou v díře a já přeletnul mu přes hlavu. Dopadnul jsem jako kus dřeva a když jsem opět vědomí nabyl, viděl jsem, jak mi Bob do sedla pomáhá a při tom obě poděšená zvířata udržeti se snaží. Žádný z nás nevěděl, jak se to stalo, že opět jsme byli v sedlech a v letu svému cíli se blížili. Ale i této krátké zastávky nepřátelský živel využitkoval. Průchod se úžil. Ohnivý kruh za námi natáhnul ohyzdnou červenou ruku svou k jihozá-

padu a my byli skoro v pasti. Teprvé nyní jsme poznali, že nejenom my o život svůj na prérii zápasíme. Stádo ustrašených jelenů přerazilo nám přes cestu, a celé houfy zajíců a ještě menších zvířat s námi v před se hnalo. Byl to šílený zápas o život, já s Bobem, oba bez klobouku a kabátu, s vlasy ožehnutými a kůží popálenou jeli jsme v čele. Nedbali jsme na nic, jedinou naší myšlénkou bylo, abychom otvoru v plamenné zdi dostihli dříve, než se uzavře. Koně naše ze všech sil snažili se, aby nám v uskutečnění toho byli nápomocni. Kopyty téměř půdy se nedotýkajíce, letěli ku předu. Jeli jsme takto asi půl hodiny, když Bob náhle zastavil a s koně seskočil. 'Co děláš?' vzkřiknul jsem. 'Zbláznil jsi se?' Na místo odpovědi ukázal k západu. Ústup nám byl úplně zamezen, oba nepřátelské šiky se spojily a rozpoutaný živel přímo, všecko v cestě sžíraje, na nás se hnal.

„Sestup, Jime,' řekl Bob, „zde jest poslední naše naděje.'

„Vedl koně za sebou a já, aniž bych věděl proč, jej následoval. Netrvalo to, co to povídám, slézali jsme již po kamenitém břehu do jedné z oněch podivných úžlabin, s kterými se tak zhusta v západním Texasu setkáváme. Těmito v čas dešťů valí se dravý proud, jindy jsou však úplně vyschlé a na některých místech dobytek v nich ochranu před severními větry hledá. Po obou stranách živořily zakrsalé keře a tu a tam vymletý břeh jakési jeskyně tvořil. Povalili jsme koně, v rychlosti je svázali a vlezli do výmolu a čekali, co se s námi stane. Nemuseli jsme dlouho čekati.

"Hustý, dusivý dým na okamžik úžlabinu naplnil, potom s hukotem vlnobití mořského oheň se přes nás převalil a na druhou stránu přelítl.

"Bez dechu, téměř omdlévajíce, z pola oslepeni, vylezli jsme z ukrytu. Vyhlíželi jsme žalostně. Rozvázavše koně, brali jsme se dále úžlabinou až na severním jejím konci dostali jsme se na prérii. Jak daleko oči naše dohlédly, bylo jediné smutné spáleniště. Půda byla ještě příliš rozpálená, proto jsme si sedli a čekali na rozednění. Pak jsme se vydali na cestu k domovu.

"Naší lidé měli o nás strach a městečko samo ve velkém nebezpečí tonulo. Trvalo to dlouho, než jsme se s Bobem od jízdy té zotavili, ale v tom jsme souhlasili, že raději budeme s Indiány než s hořící prérií zápasiti.

"Jest tomu již dávno," řekl Jim Bender zamyšleně, "ale nikdy na to nezapomenu. Jako bych viděl ty těžké mraky valícího se dýmu a rozžhaveného písku, hořící chumáče trávy jako ohniví ptáci přes cestu a kolem nás lítající, slyšel praskot plamenů, jež ohromnými skoky kolem se pohybovaly a nás jako v pekle obkličovaly. Není nad to, hoši, když máte na prérii u sebe sirky. Můžete je třebas dvacet let nositi, aniž byste jich potřebovali, ale když jich potřebujete, tu již to za to stojí. Ostatně radím vám, kdybyste se někdy v podobném postavení octli a přijeli k řece, ať již jest široká nebo úzká, vjeďte do ní, potopte se až po nos a spoléhněte se na štěstí. *M. M.*

Severák.

Každý stát rozlehlé naší nové vlasti má své zvláštnosti úkazů přírodních, jimiž před ostatními se vyznačuje. Má-li studená Dakota své blizzardy, jsou-li za doby letní v Kansasu a přilehajících státech domovem strašné cyklony, může se i největší ze všech států pochlubit něčím, co jenom na nepřehledných, bezlesých rovinách jest možno—prudkými, mrazivými severními větry, nebo jak zkrátka mezi našinci v krajinách těch usedlými se říká, severáky. Však ač vítr ten až dosud, kdy krajina více jest obydlena a člověk před ním snáze ukrýti se může, jest nebezpečným, přece musíme se jen starých osadníků otázati, chceme-li věděti, jak rozkáceně počínal si tenkráte pan Větrovský, když opustil za zimního večera zasněžené hory coloradské, aby se na trávnatých pláních texasských dle libosti prohnal. Jak utíkalo se mu volně, když žádných překážek v cestě nenalézal! Nebylo

tu mocných lesů, o něž by si byl sílu svoji oslabil, nebylo značnějších pohoří, kterým by se byl musel uhýbat.

Jako bujné hříbě okovů zbavené hnal se před sebou, rozpustilé kousky prováděl a nezastavil se dříve, dokud nespatřil před sebou modravé vlnky zálivu mexického, odkud druhý bratr jeho, jemný Jih, mu přišel v ústrety a napomenul jej, by nepřekračoval meze říše své a vrátil se do studených vlastí svých. Vždyť mohl viděti, jak zimomřivý potomek Španělů halí se před ním v pokrývku těsněji, jak polonahé děti tisknou se v chatrných boudách k postrašené své matce a i ta němá tvář před ním útulku hledá. Člověk tenkráte za zimních měsíců, chtěl-li se vydati na cestu, musel si to dobře rozmyslit, neboť renče byly mnohdy na den cesty vzdáleny a severní host nebyl tak zdvořilým, aby návštěvu svoji napřed slušně oznámil. A právě ta záliba jeho v překvapení byla pro neohrožené osadníky tím nejnebezpečnějším. Cestující volně ubírá se travnatou stepí, slunce přívětivě naň s blankytné oblohy se usmívá, těší se již na vlahou, hvězdnatou noc, a ani si ve svých příjemných snech nevšímne, že zatím na severním nebi vyvstal mráček. Jest tak malinký, spíše podoben mocnému orlu v těch místech se vznášejícímu. Ale běda! Křídla orlova nápadně se rozšiřují, z mráčku stal se mrak, jenž ledovým dechem zpocené tváře jeho ovívá a pořád blíže přichází. Ty tam jsou příjemné sny, zmizelo velebné ticho! Slunce schovalo tvář svou, krajinou zazní první zahvízdnutí — severák počne ukazovati obyvateli slunného Jihu, jakým dechem on ovívá obyvatele vlastí svých.

Nepodaří-li se nešťastnému pocestnému přijíti v čas pod přístřeší, dokud síly jeho ještě nevyčerpané, tělo nezvyklým chladnem neseslabené, zbloudí na nezměrné prérii a—zahyne.

Chci laskavému čtenářstvu z jiných končin Soustátí vylíčiti dobrodružnou jízdu za nevěstou, kterou mladý hraničář podniknul, kdy na zpáteční cestě pan Větrovský jej potkal, snad ze zlosti, že nebyl na svatbu pozván. Nejlépe tak o celé povaze a nebezpečí nevítaného toho hosta učiní si představu.

Mladému Tomu Burtonovi na stranou položené renči blíže osady San Saba se zastesklo i umínil si, že v zimě dojede si pro vyhlídnutou již družku, aby s ním samotu sdílela a láskou svou drsný ten život pohraniční oslazovala. Nevadilo mu, že milovaná jeho Ellena daleko odtud až v Georgetownu při řece San Gabriel dlí. Co pak jemu bylo sto mil jízdy po prérii jako stůl rovné, když měl lehounký vo-

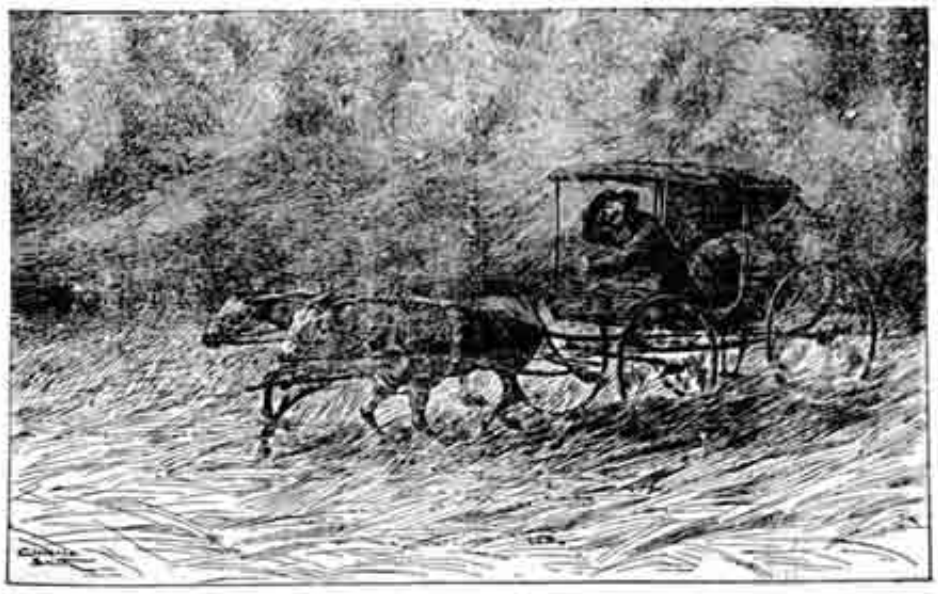

zík a pár mezků jako vítr do běhu. Byla také naň podívaná, [illegible] jednoho rána s povozem svým s úsměvem na rtech v nejlepších svých šatech na jediné ulici v San Saba objevil. Mnohá ta osmahlá dcerka zákopnická při pohledu na švarnou postavu Tomovů v duchu neznámé jeho vyvolené záviděla.

"Dej si pozor před severákem, Tome," zvolal naň jeden z diváků, přeje mu k další jízdě štěstí.

"Eh, ten hned tak ještě nepřiletí," s lehkým úsměvem odvětil ženich a vyhoupnuv se na kozlík, prasknul do mezků a hnedle zrakům diváků v jihozápadním směru zmizel.

Beze vší nehody k večeru druhého dne do Georgetownu dorazil.

Svatba se odbyla: novomanželé byli těmi nejšťastnějšími lidmi pod sluncem. Po několik dní byly odbývány hostiny a radovánky všeho druhu. Vždyť beztoho mladí ti lidé neužijí v dalším svém životě nic než samou svízel, nepohodlí a nebezpečí, jež život pohraniční s sebou přináší. Proč by tedy aspoň nevěsta neužila ještě těch několik chvil, které u rodičů, se svými družkami ztráví? Kdo ví, kdy je opět, pakli vůbec někdy, uvidí.

Než všechno má svůj konec a tak i naši mladí lidé přichystali se jednoho rána k odjezdu. Starostlivá matinka snesla zásoby potravin a nápojů na vůz, otec zase umístil těžkou bednu s věcmi dceřinými. Ano, ani na možnou změnu počasí nezapomenuto. Těžké šátky a dvě kožešiny bůvolí umístěny pod sedadlo. Ještě poslední stisknutí rukou, stará matka se slzami v očích dceru líbá, otec ještě nějakou radu k cestě udílí, bratří a sestry přejí jí štěstí, družky a známí na rozloučenou jí kynou a již ujíždí s rachotem lehký vozík, bujnými mezky tažen, ku San Gabriel, a hnedle za hustě zarostlými jejími břehy zrakům jej sledujících zmizí. Den byl skutečně rozkošný. Kam jen oko dohlédlo, nebylo na obloze ani mráčku. Slunce příjemně hřálo; stromy byly dosud zelené a po stranách všude hojnost květů. S vrchu do vrchu šlo to po bílé cestě, až konečně ve vzdálenosti asi patnácti mil k severozápadu vyjeli z porostlin a na vlastní prérii se dostali.

Cesta nebyla více tak znatelnou jako v lese, ale co pak Tom o to dbal. S očima v hlavě, pravil, že se nepotřebuje bát zabloudění a tak dalece měl pravdu, kdyby jej byly nepřekvapily okolnosti, na něž nepočítal. Plni lásky, plány do budoucnosti si tvoříce, jeli mladí lidé dále. Mysleli pouze jeden na druhého, vše ostatní nemělo pro ně půvabu žádného. Vždyť byli na své svatební cestě.

K poledni zmizely i poslední známky stromoví, kolem do kola, kam jen oko dohlédlo, nepřehledné moře trávy se vlnilo. Nevěsta, vychována ve městečku, nikdy neviděla prérii v její rozlehlosti, velebnosti a kráse a byla nad pohledem tím jako u vytržení. A což, jaká to byla radosť, když zastavili a ona na travnatém stole prostřela pro svého chotě první oběd a připíjela mu na zdraví, jak se toho dověděla, že ve východních státech při hostinách dělají. Víno bylo sice trochu trpké, ale šťastným těm mladým lidem chutnalo jako nektar.

V cestě bylo pokračováno a směr severozápadní podržen, aby dojeli do lesin při Lampasas, kde Tom na první cestě na jedné renči již nocoval a podobně i tentokráte chtěl učiniti. Minula hodina, dvě, tři a obloha dosud jako chrpa modrá klenula se nad krajinou. Nebylo znáti nijaké změny, leda že poněkud silnější větřík vanouti začal, ale mladí lidé sotva si toho všimli.

Nemohli býti více než tři hodiny cesty od Lampasas vzdáleni a Ellena přiznala se, že by si již ráda odpočinula. Tom pozorně hleděl v tom směru. "Ty máš tak dobré oči, Elleno," řekl, "podívej se, vidíš-li tamto nějaké známky stromoví," ukázal bičem k dalekému severozápadnímu obzoru.

"Zdálo se mi, že vidím kouř, ale to není možné. Mezi námi a renčí Daly'ho není žádného lidského obydlí a aby to bylo od ohně nějakého lovce, to také sotva, neboť zvěře v těchto místech není."

"Což aby to byli Indiáni," podotkla Ellena se zděšením.

"Jdi, ty blázínku," pravil mladý muž a něžně dívku k sobě přitisknul. "Myslíš, že bych byl se pro tebe vydal samoten, kdybych byl věděl, že nějací Indiáni

na této straně řeky Pecos se potloukají?" Chotěm svým ujištěna, zasmála se mladá dívka bázni své a jala se po stromoví pátrati. Najednou zvolala ustrašeně:

"Je to mrak, Tome. Dostaneme severák."

"Severák!" vyrazil ze sebe Tom. "Severák v takový den jako dnešní a k tomu při takové obloze? To jest nemožné."

"Hleď, jen si všimni, jak je vítr již chladný," a Ellena jala se šátky z pod sedadla vytahovati a do nich se haliti.

"Máš pravdu, je studeněji. Je li to severák, je s námi zle," řekl mladý muž.

Prasknul do mezků a ti zrovna po rovné půdě letěli. Na chvilku umlkli. Slunce, ač dosud bylo nezahaleno, ztratilo na své jasnosti. Manželé napjatě pozorovali černý bod na severu, jenž neustále se roztahoval a zdálo se jim, jakoby nějaký pták na ně se spouštěl.

A nyní počala ona podivná předehra, kterou příroda příchod svých největších pohrom oznamuje. Obloha rázem se zatměla, mrak se přes ni roztahoval a činil ji podobnou klenbě ze železa. Potom jemně, jakoby z nekonečné dálky, zazněly první zvuky nářku, jež větrem se zmáhaly a zase zmíraly, nejžalostnější to tóny, které kdy ucha lidského se dotkly. Bylo to, jakoby miliony zatracenců hlavy své v úpění zdvihalo, a ač se jim to nedařilo, přece vždy znovu se o to pokoušeli. To konečně umlklo; i vítr změnil se v pouhý vánek. Mraky čím dále tím více houstly a v hodině téměř celá klenba nebeská byla jimi zakryta. Tu opět vítr se zmohl, ale tentokráte se zaskučením, při němž cestujícím krev v žilách stydla. Ať se namáhali sebe více, toužených lesin před sebou neviděli, ač Tom byl si cesty tak jist, že jim ani nenapadlo, aby zblouditi mohli.

"Při takovéto jízdě mohli bychom být u Dalyových před soumrakem," podotknul mladý muž. "Hleď, Elleno, na naše mezky, to jsou zvířata, co? Jak chlípí uši na zad a uhánějí. Oni tak dobře jako my vědí, o co se jedná."

"Máš pravdu," odvětila dívka, "ale za to jim dáme dobrou večeři, až přijedem na ranč."

"Zaslouží si jí," dodal Tom. "Ale, co to, Elleno, pohleď tamto!"

Zdálo se, jakoby se část mraku, jako inkoust černá, se železné klenby nahoře utrhla a skoro až k zemi snesla. Přicházela jako cyklon a bylo nebezpečí, že převrátí, jestli dokonce neodnese vůz. A také by se to bylo stalo, kdyby byl Tom neuhnul, takže mrak stihnul je ze zadu. Spustily se na několik okamžiků kroupy, nad čímž mezci hojným kopáním a hýkáním svou nespokojenost dali na jevo. Nastalo krátké utišení a toho použil Tom. Švihal do mezků a křičel na ně, že jako zběsilí ku předu se dali. Lampasas přece nemohla být daleko a hnedle bude ranč viděti. Ale nové nebezpečí nastávalo. Vítr, dle něhož směr svůj dosud řídili, nevál více od severozápadu, ale zdálo se, že se všech stran dorážÍ. Při každém jeho náběhu museli se k němu obrátiti zády a nutné tyto manévry měly jim velmi uškoditi. Nevídouce slunce a za nespolehlivého větru, byli na prérii pusté, kde ani křoviska ani kamínku jim za vodítko sloužiti nemohlo. Bylo to dosti i pro zkušeného obyvatele plání, ale mladý párek neztrácel odvahu a jel dále. Hrozně málo slov mezi sebou promluvili, jeden k vůli druhému trpěl a spíše by byl zemřel, než si postěžoval. Dokud ještě bylo poněkud vidět, urovnali všechno na voze, postrčili kozlík do zadu, zahalili se do kožešin a mysleli, že takto bouři odolají. Jen jestli jejich potah také tu jízdu snese.

Najednou, jak se v této zeměpisné šířce stává, se zatemnělo a mezci zarazili. Tom jimi trhal, nadával, klel, ale vše nadarmo.

"Dej sem opratě, pravila Ellena, "a ty seskoč a jdi k nim, aby cítili, že nejsou samotni. Bojí se, ubožáci!"

Tom se vydrapal z vozu a zimou překřehlý sotva mohl udělati krok. Jakmile je uchopil za uzdu, šli zase. Byla nyní taková tma, že ani na krok nebylo ke předu viděti. Proto navrhla Ellena, aby se mezkům směr cesty ponechal na vůli.

"Možná, že jedeme obyčejně a nedivila bych se, kdybychom jako zbloudilí lidé dělají, jezdili do kolečka," pravila.

"Dost možná," zněla odpověď. "Nezapírám, že po všech těch strašných nárazech větru jsem spleten," dodal velký Tom žalostivě.

Pustil uzdu a k největšímu překvapení viděl, že potah jiným směrem zaměřil. Chvíli, drže se za řemení, běžel podle něho, pak ale, když při nějaké překážce mezci běh uvolnili, vlezl opět na vůz. Ke svému zděšení nalezl Ellenu napolo v bezvědomí. Před malou chvílí nebylo jí nic, jak se to mohlo stát? Na otázky jeho slabým hlasem odpovídala, potom umlkla na dobro. Tu se domníval, že umírá, a smrtelný strach se ho zmocnil.

"Slyšíš, Ellenko, vzpamatuj se," hučel jí do uší. "Někam při této prudké jízdě přece přijedeme. Nespi, neboť jinak se více neprobudíš."

Ale když mu neodpovídala, byl přesvědčen, že drží v náručí jenom zmrzlou mrtvolu a úplná zoufalost se ho zmocnila. Co záleželo nyní na tom, kdy řada na něho přijde? Pustil otěže z ruky a sklesnuv na dno vozu, ležel tu bez pohnutí. Zbavení vší nadvlády, mezci vyrazili ku předu a vozík s jedné strany na druhou létal, takže se zdálo, že se musí na kusy rozpadnouti. K tomu nelítostná bouře zuřila dále a mrazivým dechem svým své oběti umrtvovala.

Mohlo býti kolem deváté hodiny večer, když tření větví o krytbu vozu Toma z jeho ztrnulosti probudilo. Bylo tma jako v pytli, ale když vystrčil ruku, seznal, že v nějaké houštině uvízli. Dodalo mu to nové odvahy. Jal se budit ženu. "Jsme konečně v lese," zakřiknul do šátku obličej její zakrývajícího a slabý povzdech z hromady přikrývek na dně vozu byl mu odpovědí. Ale to mu postačilo. Vyskočil z vozu a po dlouhém hledání škatulky na sirky zkřehlými prsty rozžal ednu. Na okamžik zasvítila, ale hned shasla, ale přece při náhlém tom zazáření jeznal, že jim neočekávaná záchrana kyne.

s Asi na patnáct kroků černaly se zdi nějaké chatrče a k té vedl nyní Tom vypřahnuté mezky. Tito sami od sebe u chaty zastavili a pomocí jiné sirky objevil mladý muž dvéře a v okamžiku je otevřel a vstoupil. Jsa již za větrem, mohl při třetí sirce spatřiti na jednom konci několik hrubých stoliček a ohniště, na druhém otep slámy. Vzal tuto a rozprostřel ji do kouta blíže ohně a v druhé minutě odpočívala již na ní jeho choť. Sténala sice poněkud, ale život se jí vracel.

Pomocí slámy a dužin ze starých soudků rozdělal brzo mocný oheň na ohništi a teplo z něho proniklo světnicí. I Ellenu po chvíli rozehřálo, takže Tomovi již mohla odpovídati. První její žádostí bylo, aby Tom i mezky pod střechu uvedl. Ač zář z ohně byli překvapeni, přece jeden za druhým vešli a na druhém konci světnice uvázáni, chrupali oves svůj spokojeně, jakoby doma v maštali byli. Potom přinesl Tom potraviny z vozu a láhev vína a při pohledu na to vyjasnila se tvář Ellenina a zdála se na nebezpečí právě přestálá zapomenouti, ale Tom byl jiného náhledu. Bouře, to věděl, bude trvati aspoň ještě dva dny, a co se stane s nimi, když nebudou ani pro sebe ani pro potah míti potravu? Choť jeho již dávno sladce pod kožešinama dřímala, on ale zamyšlen seděl u krbu a naslouchal kvílení větru v skulinách chatrče a praskotu větví a hukotu bouře v blízkých houštinách. Minula konečně noc a šedý paprsek štěrbinou ve dveřích do vnitř vnikající, dokazoval, že jest den. Nahlédnuv skulinou ven, viděl Tom, že vozík jejich jest převržen. Mezci netrpělivě hrabali, jakoby se ptali po snídani a proč již nejsou zase na cestě. Ellena též se vzbudila, zívla, posadila se a v omámení kolem se ohlížela. Tom jí pomáhal na nohy, jež byly trochu omrzlé, když tu najednou zvenčí dusot koňský a hned prudké zabušení pasáckým bičem na dvéře uslyšeli. Mohutný hlas se ozval: "Hej, vy! Jsi to ty, Burtone?"

Mladí lidé radostí vykřikli a hnali se ke dveřím. Pomoc jim přišla. Daly v medvědí kuži až po oči zahalen, hleděl na ně s koně a s ním byli tři pasáci, též na koních, a všichni jako Eskymáci vyhlíželi.

"Honem s koní, hoši a zdvihněte vůz a ty Burtone, přiveď mezky," řval Daly, chtěje přehlušiti vítr. Netrvalo to dlouho, byli již na renči u snídaní, při němž dověděli se, jak byli nalezeni. Dva pasáci vyjeli za roztoulaným dobytkem a spatřili kouř z komína chatrče. Jeden z nich se vrátil na renč a oznámil pánovi, co

viděli. Ten ovšem nemeškal a k zachránění jich da cestu se vydal. Za tři dny potom vypravil se za rána podobného červnovému Tom s nevěstou na další cestu. Beze vší nehody dostali se na Tomovu ranč u San Saby a ve zdraví a spokojenosti dosud tam žijí. Vždy jsou hotovi cizinci o své zvláštní, hrůzné cestě svatební vypravovati.

M. M.

Spolčení nad zákon.

(Pro kalendář "Američan" napsal Josef Buňata.)

NÁROD americký skládá takřka vše na zákony. Ať se jedná o cokoliv, na vše chce míti zákony. Pro zastavení každého zla i pro přivodění dobra mají býti zákony. Kongres a státní sněmy nadělaly již zákonů na tisíce, ale pořáde jich není dosti, tak že se neustále volá o nové. A jak se samo sebou rozumí, mnohý by chtěl míti své vlastní zákony, totiž takové, které by mu přinesly hodně mnoho výhod. Jestliže by zase jinému škodily, to by mu nevadilo. A tato manie zákonitá zabíhá až do směšnosti. Kdybychom pak si vzali trochu času s porovnáváním těch různých zákonů, shledali bychom, že jedny se příčí druhým, odporují si vzájemně a tak působí pravý opak toho, co způsobiti mají.

Mezi lidem panuje všeobecná nevole naproti zákonům, ale tato nevole jest jednostranná. Neuvažuje se o tom, co vlastně zákony jsou a k čemu jsou, nýbrž se prostě uznává nutnost zákonů a hledí se k tomu, aby se ty staré novými nahradily nebo opravily. Vina se svádí na advokáty a boháče, že prý tito dovedou za peníze ve prospěch oněch každý zákon převrátiti, neb jeho účinky seslabiti. Zákonodárci pak jsou šmahem obviňováni ze zaprodajnosti, tvoří prý zákony ve prospěch bohatých, na úkor chudých. Hledí se to všelijak zameziti novými ústavami, novými stranami, opravou volebních řádů, ale vše to nic nespomáhá. Zákony jsou stále špatné a na dobré se zmoci nemůžeme, poněvač nejsou možny.

V roce minulém byla zase dokázána makavě nemožnost dobrých zákonů spolkovým soudem samým. Kongres přijal zákon čelící naproti trustům, jímž mělo býti zabráněno společnostem železničním spojování se za účelem dosažení lepších výhod v obchodu. Zákon ten zván jest dle jeho původce zákonem Shermanovým a spracován byl výslovně za tím účelem, aby tak zvané trusty železniční zničil a nemožnými učinil. Zatím ale nejvyšší soud uznal, že zákon ten čelí proti jednotám dělnickým zrovna tak jako naproti spojeným společnostem železničním. Ve skutečnosti není rozdílu mezi spolky dělnickými a kapitalistickými, neboť oboje mají tentýž účel, totiž spojenými silami se domoci lepších výhod. Že dělníci svým spojením chtějí své postavení zlepšiti, kdežto kapitalisté chtějí více zbohátnouti, to zákon nevidí. Jest to jakýsi mrtvý stroj, který na své cestě povalí neb zničí chuďasa zrovna jako boháče. Kdežto ale chuďas nemá ochranných prostředků, aby se před účinky zhoubného zákona ochránil, boháč jich však má; stíhne tedy hrot zákona vždy spíše chuďasa než boháče. Právníci pak jsou vlastními řemeslníky či vyrabiteli zákonů a ti ovšem chtějí ze svého řemesla těžiti, následkem čehož se vždy raději obrátí ku straně bohatých, aby jim pomohli zákony nepohodlné buď obejíti, nebo zvrátiti a novými, výhodnějšími, nahraditi.

Zákon jest usnešení nějakého sboru zákonodárného a není snad jediného zákona, který by byl přijat jednohlasně. Vždy jsou někteří zákonodárci proti zákonu, ať jest jakýkoliv a zhusta se stává, že některý ten zákon jest přijat jen nepatrnou většinou. To přece nasvědčuje, že v každém zákonu shledávají někteří lidé vady, neboť kdyby byl zcela dobrým, zajisté by nikdo ničeho proti

němu nenamítal. Ba často se stane, že zákon, za dobrý a prospěšný od veliké většiny lidu uznávaný, se později až po letech objeví škodlivým. Zajisté, že měl ten dobrý zákon již při svém počátku ony vady, avšak teprvé po delším užívání jeho byly odhaleny a využitkovány ve prospěch jedněch na škodu druhých.

Národ skládá veškeru svoji důvěru v zástupce své, jež vysílá do sborů zákonodárných, aby tam pro něj zákony upravovali. Tu však se již s předu těmto zástupcům nedůvěřuje a aby nemohli národ špatnými zákony příliš napalovati, dá se jim s předu vazba na ruce ve spůsobu ústavy. Co jiného jest každá ústava či konstituce než svazání zákonodárců, aby si příliš bujně nepočínali? Národ tu praví svým zástupcům: dělejte si zákony jaké chcete, jen na tyto jisté záležitosti nám nesahejte. Ústavu v zemích svobodných přijímá lid sám svým hlasováním, kdežto ostatní zákony přijímají jen jeho zástupcové. Malé Švýcarsko však si vymínilo ústavou právo, že lid sám si bude zákony dávati, je navrhovati a o nich hlasovati. Jest tam zavedeno právo navrhovací a zavrhovací, či iniciativa a referendum—ale jsou tam zákony lepší než jinde? Sotva asi, neboť i z toho malého Švýcarska se ozývají stejné stesky na zákony nespravedlivé, na prospěch boháčů a na škodu chudých vydané.

Naše ústava spolková se považuje za nejvyšší zákon zemský, jemuž se mají podříditi všecky ostatní. Na ni se hledí jako na nějaké božství. V předmluvě této ústavy se prohlašují lidská, přirozená práva za nezadatelná, avšak to přece nevadilo jižním otrokářům v dalším držení černých otroků. Když pak krutá válka občanská osvobodila otroky, teprvé se na tu ústa u přilepil přištipeček ve spůsobu dodatku, že černé plemeno patří také mezi lidi a že má také jakási přirozená práva. Tatáž naše nejvyšší ústava spolková zapovídá sdělávání zákonů náboženských, to ale nevadí ani dost málo šábesníkům a všem sektářům v provádění přísných zákonů nedělních a jiných náboženských ustanovení. Naše školy obecné se uznávají zákonitě za beznáboženské, ale zatím v nich bují veliké sektářství a teprvé rázné vystupování občanů nevěřících vyhání z nich náboženství.

Takto bychom mohli projíti všecky obory zákonité a všude bychom shledali tytéž odpory a nesrovnalosti. Je li cosi dobrého v zákonu některém, poráží to zákon jiný a zlo se jen zhoršuje. Všecky snahy pak čeiící k opravě zákonů jsou marné. Spravedlnost je přirozená, ta se zákony udělati nedá, spíše potlačiti. Tak napsal jeden vysoce vzdělaný anglický soudce:

"S potěšením lze pozorovati, že za všech věků a u všech národů zdravý, nepředpojatý rozum vždy se shodoval s oněmi zásadami práva, které nejsou nijak spoutány ústavami."

Jan R. Kelso, právník a bývalý zástupce v kongresu, napsal v jedné brožuře:

"Pakli stává přirozeného zákona spravedlnosti, jest zajisté zákon tento nejvyšším a následovně jediným všeobecným zákonem pro všecky záležitosti, na něž se přirozeně vztahuje. Proto jest všecko lidské zákonodárství pouhým přivlastňováním si autority a panství, jichž nestává. Jest to jednoduše dotěrnost, nesmyslnost, uchvatitelství a zločin. Co jest zákonodárství? Uchvácení panství od jednotlivce nebo více lidí nade všemi ostatními, jež mohou podrobiti své moci. Jest to libovolné osobení si práva od jednotlivce nebo více lidí na úplné odstranění všech přirozených práv, všech přirozených svobod ostatních lidí, aby z nich učiněni byli otroci, by se jim libovolně mohlo rozkazovati, co mohou a co nemohou činiti, co mohou a co nesmějí míti, čím smějí a čím nesmějí býti. Toto a nic jiného jest zahrnuto v idei, že může stávati něčeho jako lidské zákonodárství, jemuž se mají podrobiti ti, pro něž jest určeno."

Tak tedy soudí o zákonech vynikající muži, jejichž povoláním to bylo, zákony studovati a prováděti. Oni uznávají jen zákon přirozený, zákon to prostého, nepředpojatého rozumu a zavrhují všecky ostatní zákony co zbytečné, ba škodlivé. Kterak tedy možno očekávati od zákonů nápravu poměrů společenských? Kde se mají vzíti mužové tak dokonalí, kteří by spracovali zákony pro dobro a blaho všeho lidu? Podobné zákony jsou utopií, nemožností a tudíž také

očekávaná náprava poměrů společenských cestou zákonitou se nikdy nedostaví. Ta musí vyjíti z lidu samého, z jeho snah po spravedlnosti, z jeho vlastní sebedůvěry. Pokud bude očekávána ta náprava s hůry, od vlády, potud bude na ni marně čekáno. Až se ale počne prováděti od dola, z lidu samého, pak se teprvé dostaví. Provádění to již nastalo, děje se stále. Spolčování jest ten kouzelný prut, který přemění stávající poměry v lepší, spravedlivější. Lid se musí vzájemně poznati, sblížiti, dorozuměti, k dosažení cílů uspůsobiti a pak si dovede pomáhati sám bez pomoci vyšší. (Tato svépomoc společná nahradí zákony politické pravidly družstev, stanovami spolkovými, stále se měnícími dle potřeb a okolností.)

O svobodě panují mezi lidem pojmy velice spletité. Všeobecně se uznává za platný výrok: "svoboda každého přestává tam, kde počíná svoboda druhého." Náš pěvec Kolár píše také v jedné znělce:

V okovy kdo jímá otroky sám tě otrok
a nehoden svobody zlaté.

Lid však věří všeobecně, že svobodu lze hájiti zákony. Lidé pak v zákonech sběhlí prohlašují zákony za pouta otrocká; jest však možno hájiti svobodu zákony otrockými? Také se tvrdí, že stálé bdělosti jest odměnou svoboda. Tím se míní, že národ musí stále střežiti své zástupce, či vládce, nechce li od nich býti zbaven svobody. Tímto se tedy uznává, že sbory zákonodárné jsou nebezpečné pro národ, hotové v každé chvíli nestřežené uvrci na lid nějaké nové pouto v podobě zákona. Kdež ale má ten národ vzíti čas ku stálému střežení svých svobod, když každý jednotlivec má sám sebou co činiti? Jest pravdou všeobecně uznanou, že záležitosti všech nejsou záležitostmi nikoho. Ono střežení svobod národa ponechává se tedy některým jednotlivcům, hlavně novinářům a ti pak tvoří veřejné mínění. Páni novináři však také nejsou o tom stejného mínění, co jest svobodou a co otroctvím, tak že lid tápá ve tmách, potáceje se se strany na stranu, přecházeje od jedné politické strany ke druhé, ale u žádné nedochází cíle.

Celkem vzato, nikdo nerozumí zákonům aniž svobodě. Že však majetek jest svobodou, tomu rozumí každý. Ať prostý, ať vzdělaný člověk, každý ví, že čím většího majetku se zmocní, tím svobodnějším jest. Boháč v carství ruském cítí se zrovna tak svobodným jako v Americe nebo v jiné republice. Chudý dělník neb rolník americký jest otrokem svého povolání, jemuž musí veškerý čas, veškerou sílu těla i ducha svého věnovati, zrovna jako mužík ruský. Všeobecná honba za bohatstvím jest tedy zcela přirozená, neboť jest to snaha po dosažení svobody. Cíle dosáhnou jen jednotlivci, kdežto massy zůstávají ve své otrocké podřízenosti. Skutečnost tato vede ku spolčování. Nahlíží se všude, že ve spojení jest síla, jíž možno vydobýti pro každého jednotlivce větší kus blahobytu a tudíž také více svobody. Zákony státní porobují lid, násilím jej nutíce k tomu, co poroučejí neb zakazují, kdežto zákony spolků jsou výsledkem všeobecné shody členstva a tudíž jsou šetřeny dobrovolně. Také není nucen člen ve spolku setrvati, nelíbí li se mu, kdežto státním zákonům se musí podrobiti každý, ať se mu to líbí či nic.

Spolčování lidu vede tedy ku svobodě, ač se hledí namlouvati mu, že vstoupením v jednotu pozbývá jednotlivec svoji osobní svobodu. Pravda, že každý jednotlivec, vstoupivší ve svazek, vzdává se práva, jednati samostatně, avšak za toto zdánlivé obmezení obdrží náhradu na straně jiné. Příkladně, dělník nenáležející k unii jest takřka otrokem svého zaměstnavatele, který určuje libovolně nejen mzdu, nýbrž i dobu pracovnou a spůsob práce. Naproti tomu dělník uniový za podrobení se stanovám spolku obdrží v náhradu vyšší mzdu, kratší dobu pracovnou a větší volnost v práci. Čím více spolčování lidu pokročí, tím více bude majetek rozdělován a hromadění majetku v rukou jednotlivců stane se nemožností. Takto se stane svoboda všeobecnější, neboť více majetku připadajícího na každého jednotlivce vymůže mu i více svobody. Jest přece nepopíratelno, že dělník pracující denně jen 8 hodin, jest svobodnějším než ten, který 10—12 hodin denně pracuje.

Spolčování konečně i u rolnictva docílí téhož výsledku jako u dělnictva. Českými časopisy kolovala nedávno zpráva o výsledcích spolčení ruských mužíků. Ti své malé kousky půdy scelili, společně je obdělávají, společně strojů užívají, výrobky své ve velkém prodávají a své potřeby nakupují. Tím dosáhli výsledků netušených, nabyvše tak více majetku a zároveň větší svobody, neboť při společné práci méně byli nuceni pracovat. Organisace rolnictva tedy bude míti na jejich blahobyt a zároveň svobodu více vlivu než ty nejlepší zákony. Ti pak, již se s politikou tolik natahali, učiní pro sebe i své sousedy lépe, když své síly a schopnosti věnují práci organisační. Spojení lidu rolnického v jednoty vymůže mu blahobyt i svobodu, jež žádným zákonem, žádnou stranou politickou dosaženy býti nemohou. Ve spojení jest síla k vymožení pravé a trvalé svobody.

Americká sociální demokracie.

Pro kalendář "Amerikán" od B. Biltnera.

Den 21. června 1897 zůstane na vždy památným v dějinách dělnického hnutí v Americe, neboť v něm skončila první výroční konvence "Americké sociální demokracie" (Social Democracy of America.) Nescházelo ani nadšenců, kteří nazvali tuto událost přímo světodějnou, jakož nedostávalo se ovšem ani pochybovačů, kteří prohlásili ji za pouhou bezvýznamnou komedii. Střízlivý pozorovatel nepůjde však ani s těmi ani s oněmi, nýbrž pronese po zralém uvážení jedině možný úsudek, že jest "Americká sociální demokracie" v dějinách této země zjevem zcela a beze vší pochyby důležitým—nehledě k tomu, dodělá-li se v praksi zdaru nebo fiaska.

To, co dosud z učení a hnutí socialistického pronikalo do vrstev amerického dělnictva, bylo napořád importováno z ciziny, zvláště ovšem z Německa, a proto nedocházelo v širokých kruzích trade unionistů sympatického přijetí. Zavánělo to americkým řemeslnickým jednotám příliš cizotou a anarchismem a měly-li zde nabýti půdy snahy o odstranění nynějšího společenského a hospodářského pořádku, bylo patrně k tomu zapotřebí domácího učitele a apoštola. Cizí misionáři socialističtí neměli zde valného štěstí a proto vešlo pomalu do zvyku říkat, že dělník americký postrádá naprosto všeho třídního uvědomění, že nemá smyslu pro hluboké myšlenkové proudy, které dnes hýbají nejen vším dělnictvem evropským bez rozdílu národnosti, nýbrž tak řka veškerou evropskou inteligencí, od studující mládeže až po sešedivělé ve službách vědy universitní profesory. Všude to kypělo a vřelo, jenom Spojené Státy zůstávaly tím všeobecným ruchem na pohled nedotknuty. Ale toliko na pohled. Bylo třeba jenom nadšeného vystoupení miláčka amerického dělnictva, Eugena V. Debsa, aby měla i Severní Amerika svou stranu sociální.

Když začal Debs účastníky červnové konvence zasvěcovati do svých plánů, soudil bezmála každý, že nejde mu o nic jiného než o kolonisační pokus, jaké byly a jsou v této zemi obyčejně s nezdarem prováděny. První řeč Debsova v konvenci neobsahovala také skutečně nic jiného než výklad kolonisačního plánu 'bratrstva kooperativního státu" (Brotherhood of the Cooperative Commonwealth). Značná část členstva "Americké unie železničních zřízenců" jest totiž od poslední velké Pullmanovy stávky doposud na zahálce a není naděje, že by se jí dostalo kdy na dráze opět zaměstnání. Na těchto zahálejících členech unie záleželo předsedovi "America Railway Union" asi nejvíce a proto pustil se s nejbližšími svými stoupenci do provádění kolonisačního plánu, který měl co možná největší procento pracujícího lidu—tedy dělníků a farmářů—vyvábiti z hustě zalidněných měst a okresů do některého západního, dosud řídce osazeného území nebo státu. Prozatím byl k tomu cíli vyhlédnut zdravý a úrodný stát Washington a třeba doznati,

že byl Debsův kolonisační plán v theorii vypracován s velkou pečlivostí do všech podrobností. Jiná otázka jest ovšem, jak a pokud osvědčil by se v praksi. A proto pohlíželo pokročilé dělnictvo, zejmena německí socialisté, k Debsovu podniku s nedůvěrou.

Ale v dalším průběhu Debsovy konvence bylo náhle oznámeno rozpuštění "Americké unie železničních zřízenců" a přeměna této organizace v "Sociální demokracii Severní Ameriky." Prohlášení zásad pak, které bylo s velkým nadšením přijato, ukázalo, že rodí se tu skutečná socialistická strana americká, která bude již po příští své národní konvenci (v červnu r. 1898) nepochybně zasahovati mocně do národní naší politiky.

Praví se v prohlášení zásad nové strany mimo jiné:

"Práce, ať tělesná nebo duševní, jest jediným tvůrcem bohatství a civilizace.

Z toho vyplývá právem, že mají všichni ti, kdož všecku práci vykonávají a všecko bohatství tvoří, požívati výsledky svého přičinění.

Avšak moderní soustava výroby činí to nemožným.

Zkušenost nás učí, že ačkoliv jsou v theorii všichni občané sobě rovni, v skutečnosti to nejsou. Politická rovnost jest bez významu a bez ceny za nynější soustavy hospodářské nerovnosti, která působí ničivě na život, svobodu i na domáhání se blaha.

Přes všecku politickou rovnost jsou dělníci od bohatých vyrabitelů olupováni.

Vývojem naší nynější soustavy jsou dělníkům odnímány prostředky, aby se mohli postarati sami o zaměstnání. Nucená zahálka, nedostatek práce připravuje dělníky o věci nutné k živobytí.

Nevědomost a bída se všemi jí provázejícími zlořády jsou zvěčňovány touto soustavou, která činí z lidské práce zboží, jež bývá na trhu kupováno a život lidský prohlašuje za bezcenný.

Domníváme se tudíž, že tato soustava přirozeným průběhem vývoje strhská střední třídy a tím také sebe sama zničí: jednak rušivým působením své pochybené činnosti, jednak soustředivou silou svých trustů a jiných spolčení kapitálu.

Vyzýváme tedy všecky poctivé občany, aby se skupili kolem praporu "Americké sociální demokracie," abychom mohli kapitalismu dobyti použitím svých práv politických, t. j. dobytím politické moci.

Chceme učiniti přítrž nynějšímu barbarskému boji odstraněním kapitalismu a navrácením pozemků, výrobních a dopravních prostředků v majetek národa jakožto celku

Na místo nynějšího vyrábění zboží bez plánu chceme zavésti pospolitost (stát) kooperativní."

To jsou nejvíce pozoruhodná místa z platformy "Americké sociální demokracie."—Aby mohla nová strana přikročiti co nejdříve v celé zemi k praktické činnosti, byl přijat následující plán organizační:

1. Ve všech státech budiž utvořena místní odvětví, čítající až 500 členů,
2. Tato odvětví budou posýlati po jednom členu do státní unie.
3. Národní rada bude sestávati ze zástupců států a území (po jednom zástupci.)
4. Nejvyšší výkonné těleso sestává z pěti členů.

Vstupné má obnášeti 25 centů a měsíční příspěvek členů 15 centů. Hlavní stan organizace jest v Chicagu a strana bude vydávat úřadní list (orgán). Státní organizace budou odbývat schůze jednou za rok, v květnu, národní unie v červnu.

Do řiditelstva čili nejvyššího výkonného výboru byli dne 21. června zvoleni: E. V. Debs, James Hogan, Silvestr Keliher, Roy M. Goodwin a W. E. Burns. Tento výsledek volby byl prohlášen za vítězství nad železničním monopolem jakož i nad soudy, které uvrhly tyto muže jakožto zástupce utištěných dělníků do vězení. Noví výkonní úřadníci byli pozdraveni bouřlivým, všeobecným jásotem.

Služné výkonných úřadníků ustanoveno na $100 měsíčně, kromě náhrady za nutné cesty a podobná vydání.

Řeč, kterou pronesl Debs k závěrku konvence, elektrizovala všecky přítomné. "Rozumějte," pravil, "že nemám žádného záští proti boháčům. Nemám, proč bych nenáviděl muže, který jest tak nešťasten, že má dvacet milionů. Boháč jest právě tak otrokem nynější soustavy, jako nejchudší dělník nebo tramp, který umírá vedle cesty hlady. Snad není za to zodpovědným, snad nemůže upustit od svého bohatství. Ale my jsme z těch, kdož se domnívají, že jest jejich povinností ulehčiti mu jeho břemeno.

Půjdete li do Kansasu a zastřelíte tam zajíce a shledáte, že jest vypasený a tučný, pak můžete být ujištěni, že je každý zajíc v Kansasu tučný. Mezi zajíci není žádných plutokratů (peněžních žoků). Žádný z nich není tak prohnaným, aby shromažďoval ve svých špýcharech a skladištích všecky potravní prostředky země a žádný z nich není tak pošetilým, aby trpěl hlad, kdežto jeho sousedé tyjí v nadbytku.

Nemohl jsem nikdy pochopiti, jak jest možno, aby miliony lidí v této zemi přebytku klidně hladověly, kdežto hrstka cizopasníků se přes míru přecpávala; nemohl jsem pochopiti, že mění starost o živobytí milionům lidí jejich bytí v peklo, kdežto několik Kroesů ztrpčuje si život starostí o svůj báječný majetek, jehož spravování dohání je k šílenství. Panující nerozumný pořádek společenský činí z této země peklo nejhoršího druhu. My chceme učiniti z ní nebe všeho lidstva a tak přivoditi na svět konečně do opravdy mír, po němž tak horoucně toužili všichni dobří a šlechetní lidé všech věků."

Těmito povznášejícími slovy skončil zakladatel "Americké sociální demokracie" první konvenci mladé strany lidu a my jsme skoro přesvědčeni, že do příští konvence bude se k jeho praporu hlásiti každý uvědomělý občan americký, který si chléb v potu tváří poctivou prací vydělává. Především ale farmáři a dělníci. Může li hlasovací lístek zlepšiti trvale nynější smutné, ba nesnesitelné poměry pracující třídy, může se to stát pouze samostatnou politickou činností dělného lidu, nikoli však prostřednictvím starých stran politických, které vodí nás vždy častěji z deště pod okap.

(Psáno 1. července 1897.)

Ženské volební právo.

Zákonodárny států Connecticut a New York ve svých zasedáních roku 1893 přijaly zákon kterým se ženám hlasování pro školní úřadníky dovoluje. Výsady té v obmezené míře bylo v obou státech použito, ale v listopadové volbě jeden soudí nejvyššího soudu v státu New York rozhodnul, že zákon ten není ústavní. Zákonodárny iowská a ohioská udělily roku 1894 ženám právo ve volbách školních hlasovat.

V konvenci státu New York roku 1894 k opravě ústavy svolané, dodatek o ženském volebním právu 97 hlasy proti 58 byl poražen.

V Coloradu, Utahu a Wyomingu mají ženy plné volební právo a hlasují pro všechny úřadníky i pro presidentské elektory. Zákon o ženském volebním právu byl přijat ve Wyomingu r. 1870 a Coloradu roku 1893, a ženské volební právo jest ústavním zařízením v Utahu.

V Kansasu těší se ženy volebnímu právu do značné míry ve volbách městských. V listopadu roku 1894 volil lid o ústavním dodatku stran zavedení ženského volebního práva, bylo však poraženo.

Roku 1895 poraženo bylo ženské hlasovací právo v konvenci jižní Karoliny, která měla novou ústavu sestaviti. V otázce udělení městského volebního práva ženám volil Massachusett roku 1895 velkou většinou záporně.

Dodatek o ženském hlasovacím právu k státní ústavě byl v Idahu roku 1896 přijat, ale vzešla otázka o jeho ústavnosti. Ženy dříve volily v území Washington, až byly rozhodnutím územního nejvyššího soudu od volby vyloučeny. Při přijímání státní ústavy, otázka o dovolení žen hlasovati, dána byla voličům k zvláštnímu odhlasování a byla poražena. Ale do jisté míry zvláště co se týče ukládání daní a vybírání školních úředníků, ženské volební právo v obmezené míře dosud existuje v Arizoně, Delaware, Idahu, Indiané, Illinoisu, Iowě, Kentucky, Massachusettsu, Michiganu, Minnesotě, Montaně, Nebrasce, New Hampshire, New Jersey, Severní Dakotě, Ohiu, Oklahomě, Oregonu, J. Dakotě, Texasu, Vermontu, Washingtonu a Wiskonsinu.

V mnohých evropských zemích, v Austrálii a na Novém Zelandu, v Kapské kolonii v Kanadě, v části Indie ženy volí o rozličných termínech městských nebo školních úředníků.

Pravidla o průvodních listech.

Odbor zahraniční předepsal pro žádosti občanů Spojených Států o průvodní listy následovní pravidla:

1. Pouze občanům. Průvodní list někomu, kdo není občanem Spojených Států vydati, zákonem se zakazuje.—Opr. zák. sec. 4076.

2. Kdo jest občanem? Každý, narozen v Soustátí a právomoci jeho podrobený, je občanem Spojených Států.

Též dítky, narozené mimo obvod a právomoc Spojených Států, jichž otcové byli při narození občany americkými, jsou občany.

Cizozemská žena, s jistými vyjímkami, jež provdá se za občana Spojených Států, nabývá jeho občanství.

Cizozemec, jenž požadavkům zákona za dosť učinil, může se státi občanem naturalizací před soudem, jenž k tomu má příslušnou právomoc.

Nezletilé dítky, bydlící ve Spojených Státech, získáním občanského práva jejich otce, stávají se občany.

Vdova a nezletilé dítky cizozemce, jenž zemřel, když by již ohlásil úmysl státi se občanem Spojených Států, ale občanského práva ještě nezískal, považují se za občany Spojených Států, když zákonem předepsanou přísahu složí.

3. Kdo může průvodní listy vydávati? Dle zákona může ve spojených Státech průvodní listy jenom tajemník zahraničních záležitostí vydati. V cizozemsku mohou býti od hlavního diplomatického zástupce Spojených Států vystaveny, je-li tento nepřítomen, generálním konsulem a v nepřítomnosti těchto obou, může je uděliti konsul.—Opr. zák. sec. 4075 a 4078.

4. Žádosti. Občan Spojených Států, který by rád průvodní list obdržel, musí podat ve formě svědectví (affidavit) psanou žádosť na zahraničního tajemníka.

Je-li na čas za hranicemi, musí se na nejbližšího diplomatického zástupce Spojených Států obrátiti; nebo v případě nepřítomnosti diplomatického zástupce na nejvyššího konsulárního úředníka Spojených Států. Potřebné svědectví může býti složeno před konsulem Spoj. Států.

V této zemi svědectví musí býti stvrzeno úředníkem, jenž jest k přijímání přísahy oprávněn. Nemá-li početi, jeho úřední hodnosť musí býti dosvědčením patřičného zákonitého úředníka pověřena.

Pakli se žadatel podepíše znamením, vyžadují se dva svědkové k dosvědčení jeho podpisu.

Od každého žadatele se požaduje, aby udal datum a místo svého narození, své zaměstnání a místo svého stálého bydliště a aby prohlásil, že se ubírá za hranice k dočasnému pobytu a míní vrátiti se do Spojených Států s úmyslem tu bydleti a povinnosti občanství vykonávati.

Každý žadatel musí na oddanosť vládě Spojených Států přísahu složiti.

Každá žádosť musí býti provázena popisem osoby žadatelovy, udávajícím následující podrobnosti: Věk,—— roků; postava——stop——palců (angl. míra); čelo——; oči——; nos——; ústa—— brada——; vlasy——; pleť——; obličej——.

Každá žádosť musí býti provázena dosvědčením aspoň jednoho věrohodného svědka, že žadatel je osobou, za jakou se vydává a že fakta ve svědectví písemním udaná jsou dle nejlepšího vědomí a domění svědkova pravá.

5. Domorodí občané. Žádosť obsahující informace v prav. 4. podotknuté bude pro v zemi rozené občany dostatečným důkazem.

6. Osoby rozené za hranicemi, jichž otec byl ve Spojených Státech zrozen. Ke všemu tomu, co pravidlo 4. vyžaduje, musí žádosť jeho ukázati, že otec jeho narodil se ve Spojených Státech, že tam bydlel a v době narození žadatele byl občanem. Odbor může požadovat, aby toto písemní svědectví dotvrzeno bylo jiným od některého jiného občana, který s okolnostmi jest seznámen.

7. Přiobčení občané. Jako dodavek k požadavkům 4. prav. přiobčený občan musí poslat zároveň se žádostí svůj občanský list nebo pověřený opis soudního záznamu o něm. Po přehlídce se mu tento vrátí. Ve svém písemním svědectví musí udat, kdy a z jakého přístavu se do této země vystěhoval, po jaké lodi se plavil, kde od svého příjezdu ve Spojených Státech žil, kdy a před kterým soudem byl přiobčen, a že je touž osobou v občanském listu popsanou. Podpis na žádosti musí se písmem i pravopisem shodovati s jménem žadatele na občanském listu, dle něhož odbor se řídí.

8. Žena nebo vdova po přiobčeném občanu. K udáním v prav. 4 musí k prohlídce poslati občanský list manželův, musí udat, že je ženou nebo vdovou osoby v něm popsané a vypsat okolnosti jeho vystěhování se, přiobčení a bydliště, jak je udáno v pravidle, týkajícím se žádosti přiobčeného občana.

9. Syn neb dcera přiobčeného občana, již činí nároky na občanství následkem přiobčení jejich otce. K udáním v pravidlu 4. požadovaným musejí udat, že jsou synem neb dcerou osoby v občanském listu popsané, což podle se k přehlídce a musejí vypsat okolnosti jeho vystěhování se, přiobčení a bydliště, jak je udáno v pravidle, týkajícím se žádosti přiobčeného občana.

10. Vypršení průvodního listu. Průvodní list vyprší po uplynutí dvou roků od jeho vystavení. Nový vystaví se na opětnou žádosť a je-li žadatel přiobčeným občanem, starý průvodní list přijme se na místo občanského, pakli žádosť, na kterou byl vydán, obsahuje postačitelná sdělení stran vystěhování se, bydliště a přiobčení žadatelova.

11. Žena, nedospělé dítky a sluhové. Je-li žadatel provázen chotí, nedospělými dětmi nebo sluhy a jest americkým občanem, postačí udati věk dítek a občanství sluhů a tu jeden průvodní list postačí pro všechny. Pro každou jinou osobu v té družině zvláštní průvodní list se vyžaduje.

Ženský průvodní list může platiti pro její nedospělé dítky a sluhy za shora vytčených podmínek.

12. Titule povolání označující v průvodní listy se nezanesou. Od pravidla toho nen žádných výjimek.

13. Poplatek. Výnosem kongresu, schváleným dne 23. března 1888, poplatek za každý průvodní list občana bude $1.00. Tento obnos v méně nebo poštovní peněžní poukázkou (money order) musí ku každé žádosti býti přiložen. Poukázka jest splatna výplatnímu klerkov zahraničního odboru. Směnky nebo čeky se nepřijímají.

14. Listiny na žádosti budou dodány od odboru osobám, jež si přejí o průvodní listy žádati, když byly udaly, zdali jsou v zemi zrozenými nebo přiobčenými občany, nebo na občanství skrze přiobčení manžela nebo otce nároky činí. Listiny nejsou posýlány, vyjímaje jako vzorky, těm osobám, jež zaopatřování průvodních listů mají za obchod.

Pařížská výstava v r. 1900.

Paříž bude míti v r. 1900 světovou výstavu, která slibuje předčiti v rozsahu a lesku vše toho druhu, co jí předcházelo, nevyjímaje ani chicagskou, dosud nevyrovnanou, výstavu Kolumbickou z r. 1893. Plány zamýšlené jsou velmi pečlivě vypracované. Středním bodem práce jest ohromný průmyslový palác v polích elysejských. Bude stržen a jiné dva na jeho místě postaveny. Ve větším z těchto bude hlavní vchod do výstavy.

M. Picard, generální komisař, slíbil, že při boření a znovu stavení těchto paláců nebude se žádný starý ani nový stavební materiál voziti po Avenue polí elysejských a učinil opatření ku stavbě podzemní železné dráhy od paláce k Seině, aby vše po lodi mohlo býti přivezeno a odvezeno.

Když návštěvník projde novým tímto palácem, jehož plán je sloučení několika jiných komisaru předložených, vyjde na nový most Alexandra III., k němuž první kámen položil car za návštěvy své r. 1896. Břehy řeky, dle nejnovějšího přijatého plánu pánê Picardova, budou jednou z hlavních přitažlivosti výstavy. Mezi mostem Svornosti a mostem Invalidů budou se prostírati vesele ozdobené terasy a zahrady a na jižním břehu, mezi mostem Invalidů a polem Marsovým, budou pavilony cizích národů, skleníky pro zahradnickou výstavu a různá podívání.

Poměry pracovní po čas stavby výstavních budov považovány jsou za velmi příznivé dělníkům. Jeden svátek v týdnu jest jim zaručen. Cizozemští dělníci, vyjímaje nepatrný počet v každém odboru, nemohou býti od kontraktorů bez zvláštního povolení ministra obchodu zaměstnáni. V případě odkládání výplaty mzdy, ústřední administrace zaplatí peníze, jež kontraktorům dluhuje, přímo dělníkům; a administrace vezme na se také starost o službu lékařskou.

Bylo vydáno na 3½ miliony bondů po 20 francích jeden (65,000,000 franků.) Každý bond dává právo k dvaceti volným návštěvám výstavy, k snížení vstupného do všech podívání, k snížení jízdného po železných drahách v Paříži a k obvyklé obrovské loterii, s výhrami od 500,000 do 100 franků. Až tyto peníze budou vyčerpány, odbor pokladny požádá za půjčku, která bude vstupným zaručena. Dvacáté století hned od svého narození náležeti bude Paříži, pakli to jen penězi a prací lze zjednati.

Společnost, která vlastní hotel Savoy v Londýně a Grand hotel v Římě, koupila polovici náměstí Vendome a domy na tom místě stojící jsou již strhnuty. Společnosti Gordonova hotelní a Wagon Lits, rovněž místa na vrcholi polí elysejských zakoupily.

Zvonky.

MODRÉ zvonky hlavy kloní
jako v tichém zadumání
a mně upomínka zvoní
tvrdou hrudí, vzdornou skrání—
na ty modré oči, na ni!

U bystřiny, jež se stráně
zurčela si přes oblázky,
vykvetlo pár zvonku maně
a idylka naší lásky—
jak ji kreslí na obrázky.

Tisknul jsem tu ručku bílou,
líbal jsem ty modré oči,
nad vše byla roztomilou
rudá stužka ve vrkoči
i ty zvonky hlavy točí!

Přešla léta. Modré zvonky
kvetou zase leckde v stráni,
něžný kalich, útlé stonky—
když je vidím, je mi k štkání:
Myslím na mladost a na ni!

K. Bitter.

PRO SMUTNÉ CHVÍLE.

Příčina nářku.

Babička: Proč děláš takový povyk a rámus, Boženko?

Vnučka: Bedřich a Fanča hrajou si na tatínka a maminku, a já jsem paní tchýně, která přišla k nim na návštěvu!

Prozíravá.

Máti: Růženo, dnes můžeš jíti s námi do divadla.

Růžena: Děkuju, maminko, ale to raději zůstanu doma, protože na nějaký pikantní kus Vy mne nevezmete!

Skvostná příležitost.

Pán v nejlepších letech (k obstarožné slečně na radnici): Račte dovolit, slečno, nevíte, kde se zde vydávají povolení k sňatku?

Slečna: Ó to pojďte jenom zrovna se mnou!

Chytrák ze všeho těží.

Pan domácí: Ha, ha, bylo to ale včera večer pěkné kázáníčko, které vám udělala vaše paní! Nedohřálo vás to?

Redaktor: Právě naopak. Byl jsem tomu povděčen, neboť osvojil jsem si tím způsobem zásobu pádných výrazů a peprných frází pro polemiku s konkurenčním listem.

Následky ženské vády.

"Pravím vám, že mne dožene moje žena tou ustavičnou vádou k tomu nejhoršímu: Zmizím jednoho dne s povrchu země."

"K tomu dohnala mne moje stará už často!"

"Jak to?"

"Inu zmizel jsem ve vinném sklepě!"

Ochotný manžel.

Žena: Ó hned bych vzteky skřípala zuby!

Muž: Pepíku, jdi a přines je mamince ze stolku!

Zamilovaní, pozor!

"Ani byste nevěřil, že jsem byl jednou z lásky celý pitomý!"

"Hm, to vám to zamilování trvá nějak dlouho!"

Jak se mluví v plesích.

Tanečník: Slyšela jste již, slečno, někdy vrabce klokotat?

Dáma: To ne, ale slyšela jsem hejla mluvit!

Jindy a nyní.

"Muži, ty už zase zpíváš! To jsi přece dříve nedělával!"

"Nu ovšem, ale dříve nebyl jsem také ženat!"

Dobré nápady jsou jako jetelové čtyřlístky: Člověk musí na ně "kápnout," ne je hledat.

Profesorská roztržitost.

Paní profesorová: Ale muži, roztáhni přece deštník! Co pak nevidíš, že poprchává?

Profesor: I raději ne, mohl bych jej pak zase někde zapomenout!

Život je jako hra v karty: Každý může hrát jenom s tím listem, který mu byl rozdán.

Na návštěvě.

Manžel (k své choti): Poslouchej, Lucilko, tady bychom snad mohli spolu trochu pohovořit—doma nejsi beztoho nikdy!

Pochlebenstvím k vítězství.

Pán: Ctěná slečno, nemůžete mně skutečně odpustit tu chybičku, které jsem se dopustil z hloupé neprozřetelnosti?

Odkvétající krasavice: Nikoliv, nikdy, a kdybych třebas sto let živa byla!

Prorocké nakouknutí do budoucích století.

Přichozí: Je paní doktorka doma? — *Její manžel:* Není; ona dnes káží před nejvyšším soudem právo občanův. *Přichozí:* Škoda! To tedy musím jinam. Já chtěl, aby mně honem napsala žádost za rozvod s mou chotí.

"Kamaráde, nevyvaluj tak oči na ni!" "Holenku, musím! Víš přece, kdo dnes na ženskou *jen mrkne*, že si ji už právoplatně musí vzít. A já ještě nemám 20 000 ročního důchodu, abych směl se ženit."

Host (k automatickému sklepníku): Franc, přineste nám mašinku na rozdávání karet; my si zatím hrou zkrátíme čas, než nám uvaříte ty obložky na měkko.

Diškursy zvířat.

Zajíci.

První: Mně je ňák zima!

Druhý: Však se mně zuby také nepotí.

První: Pojďme do vsi za dva pro zahřátí.

Druhý: Jsi při penězích?

První: To zrovna ne, ale žid nám na náš kožich počká!

Kočky.

Mourek: Tedy dnes v noci na radovic střeše, za druhým vikýřem! Přijdeš přece blaho mého života?

Kočka: Ale žel! Dnes ne . . . . svítí měsíc! Budu čekat v troubě!

Psi.

Amidor: Koukej, Hektore, tamhle jde tvůj pán a ani si tě nevšímá.

Hektor: To vždycky, když má za mne platit daň, ten špinka!

Kohout (ke kachně): Nestydíš se Kačenko, už tak velká a ještě se kolibáš?!

Husa: Milá kachno, utíkej co můžeš!

Kachna: Bouřka?

Husa: Horší! Novináři sem jdou na výlet.

Pes: Nazdar, osle!

Osel: Nenadávej, bídný pse!

Čáp: Co se mne bojíš, kuňčičko? Pojď přece blíž!

Žába: I to to! Maminka říkala, že mladé žabky nemají si s čápem hrát!

Slon: Tvoje štěstí, opičáku, že jsi vylezl nahoru! Já bych ti byl za tvé darebnosti jak se patří uši natřás!

Opičák: Máš to vztek, viď, že musíš táhnout a dlouhým nosem.

Pán: Ó jak jste ukrutnou! Osmdesát let já už přece živ nebudu!

Odkvétající krasavice: Nu snad dovedu tedy na to přece zapomenout!

Malý rozdíl.

"Ano, můj muž je velmi solidní. Vypije večer v hostinci dvě sklenice plzeňského a v deset hodin už bývá doma."

"Můj dělá to zase právě naopak; Vypije nejméně deset plzeňských a ve dvě po půl noci chodívá domů!"

Obyčejně ztrácíme hlavu, když jsme našli srdce.

Z pichlavého brku.

Hrstka rýmovaného pepře od B. Bittnera.

Předmluva.

Jenom proto píšu předmluvu,
bych též napsat mohl domluvu
a tu pravím zkrátka:
Koho svrbí záda, nebo šimrá v krku,
jen si postěžuj tomuhle brku—
hned tu nová bude látka!

"Half and half."

Nad vše lidi rád mám vždycky
vychytralé tvory,
kteří k vůli zisku strčí
rozum pod závory.

To jsou muži snášeliví,
vylítaní kosi,
na každém rameni jedno
přesvědčení nosí.

Řekne-li kdo: "Hle, toť černé
jako noční mraky!"
Ochotně mu přesvědčí hned:
"Ba mně se zdá taky!"

Přijde-li však soused jiný:
"Hle, hle, to je bílé!"
Vychytralý kos zahvízdá:
"Ach, to je mně milé!

Právě jsem též na to myslil—
věru jaká shoda!
To je vidět, v našich hlavách
že nehnije voda!"

Jak jsem pravil, nad vše lidi
rád mám také tvory!
K vůli nim se nemusíme
různit na tábory.

Jako jehně všecko snesou,
by byl pokoj svatý,
přesvědčení jejich nedbá
pestré na záplaty.

S papežencem papeženci,
s nevěrcem si ťuknou,
a přec žádné nemoci v nich
z toho nepropuknou!

Inu dobrá nátura! Kdos
rce snad: Jsou to tmáři!
Ale nejsou, milý hošku—
jenom ramenáři!

Pro ten "svatý" pokoj.

Je to věru pro ostudu,
jak se stále rveme!
Mít jen trochu v sobě studu,
řekli bychom aspoň, co že
přece vlastně chceme.

V zemi svobody že žijem,
ví už malé dítě,
Jedni mřeme, druzí tyjem,
proto mlčme, když nás někdo
v šibalské zve sítě!

Pošle-li nám "svatý otec"
z Říma encykliku,
běžme honem v kněžský kotec
a tam s okem pokrouceným
olizujme kliku!

Zmane-li si "církve kníže"
—Hennessy snad sluje—
spílat našim školám, blíže
přiklekněme, ať též zvíme,
jak duch svatý duje!

Napadne-li otylého,
v klášteře kdes popa,
dělat z nás psa prašivého,
smekněm klobouk a vzdychněme:
Ach ten krásně kopá!

Potom bude mezi námi
pořád pokoj svatý,
takhle jsme však vinni sami,
že jsme pro spílání kněžské
stále kandidáty!

Portrét jednoho z mnohých.

Tři domy má a lotů pár,
bůh dal mu tučné poltrubí,
však přec jej zovou "boží dar"—
prý zapomněl si z hlavy
na úkor svojí slávy
hned z mládí vyndat otruby.

Vlastenci.

Ó o vlastence není u nás nouze!
Moh' psát bych o nich široce a dlouze,
jak z rýnského prý znají tahat zátky,
však líp snad bude podat nástin krátký:
Peníze mají, není pochyby!
Buď chodí na raky neb na ryby
a na leccos kdys také dollar dají,
však služka jejich málokdy se nají,
ač je to v celku národ nevinný:
On neví, že jsou také někdy k čtení
a nejen k všeličehos zabalení
ty naše rozmanité noviny!

"Státníci."

Když přijdou volby, to je ruch,
kde jaký Čech se tají,
národní bubny: Buch, buch, buch!
jej na plac vyvolají.

Hned přijdou "dobří" řečníci
"oslovit shromáždění,"
kde občan jakýs s opicí
má těžké zápolení.

Pan kandidát zde také jest
—a Čech to veritábl!—
chce (jaká bude pro nás čest!)
být nazván "honorabl."

A všichni "dobří" řečníci
moc na srdce nám kladou
(dřou při tom se jak řezníci),
že lrčané prý kradou.

Však když "náš" člověk zvolen pak
přes "truble" všelijaké,
tu záhy zříme—je to brak!—
že krást se učil také....

Doktoři.

Vás bojím se, vy hoši zapeklití!
Vy požíráte vědu jako lití,
až člověk nad tím skoro zpitomí.
Za neděl pár ji celou v sobě máte,
pak nožů břitkých "set" si objednáte
a zahodíte cit i svědomí!

Advokáti.

Jen tady nebýt Yerkesových "kar"
a z "police-courtů" klevetářské psiny,
oč, že by každičký snad týden pár
rás mřelo na kapesní souchotiny!

Strýček z venkova.

"Haló, strýče! Vida, starý známý!
Nu tak pojďte jednu vypit s námi!
Jak? Vy že prý už mně neznáte?
Nazdar! Vak si tu přec necháte!
Nu vždyť jenom—přijdem zpátky hnedle—
k jedné dámě zajdem tady vedle— —
Že jste ospalý? No, nevídáno!" — — — —
Zítra na stanici časně ráno
policie krčí rameny:
"Kdo pak může, zálesácká vráno,
lumpů chicagských znát prameny!"

Naše dámy.

Ne urazit!—to přísám bohu,
bych kteroukoliv ruku, nohu
za úsměv váš rád utratil.
Však máte zlatý zoubek, dámy,
a já řku—že jsme tu tak sami—
ten mnohého už vyplatil!

Jdu proto k vám též v rukavičkách,
Jak hoří růže v měkkých líčkách,
krásnější všecky nad květy!
Leč co to máte na jazýčku?
Vždyť vím. Vždy láska ve srdíčku
a v ústech budou klevety!

Domluva.

Hle, už vyschnul poťouchlý ten brk!
Jenom aby nezlomil mně krk
někdo ze spanilých dam a pánů,
kterými jsem zdobil tuto stranu....
Ó toť jisté, moh' bych dále psát,
zvláště o sobě—však mám se rád,
a to nutí mne, bych především
prahu vlastního si zase vším!

Nepřítel zahálky.

Soudce: Co vám to napadlo, pro nic za nic stropit na ulici takový rámus?

Zatčený: Pět policajtů stálo na rohu, vaše ctihodnosti, a všichni jenom chytali lelky!

Nejpádnější důkaz.

"Ten kůň zdá se být učiněné dobrotisko!"
"To bych řekl. Neshodil ani mou tchýni!"

U dohazovače.

"Přece mně nebudete odporučovat takovou škaredou ženštinu—to přechází člověka apetýt!"

"Hm, uspořite aspoň na jídle!"

Cigrle: "Je to pravda, strejčku, že vy venkované nosíte slámu v botách?"

Dobtraný: "Ba že je, vzácný pane! My pro ni ve hlavě nemáme místa."

Útěcha.

Proč jsem se nevdala? I dejte mi pokoj, to dělá za nynější doby každý *švec* a *krejčí*.

Vyznal se.

Dívka: Mám takové pálení a pichání v obličeji—co mám dělat?

Lékař: Řekněte mu, aby se lépe holil.

Jak to!

Policista (ke skupině povykujících opilců): Pánové chceteli dělat na ulici takový ránus, jděte buď domů anebo buďte ztichа!

Při zkoušce.

Professor: Vidíte, že pravá noha pacientova jest kratší nežli levá a že následkem toho kulhá. Co byste v tom případě dělal?

Posluchač: "Kulhal bych také!"

"Drahá" manželka.

Kmotr Zunkal: "Teď piju už šestou sklenici piva, protože mne moje stará dopálila. Jest to zrovna k zbláznění, co taková žena stojí peněz!"

Materialista.

"Jak že, Otánku, ty chceš ještě kousek pečeně? Kolik toho chceš ještě sníst?"

"Tolik, až mně bude na nic!"

Moderní služka.

Paní: A ještě dnes půjdete mi z domů!

Služka: Proč pak, paní, co jsem udělala?

Paní: Nechala jste se prvé na schodech od mého syna zhubičkovat.

Služka: Táák!—ondyno jste chtěla mne vyhodit, že jsem se nechala zhubičkovat od zcela neznámého člověka—vám je věru těžko vyhovět!

Prohnaný lupič.

Soudce: Dal vám snad obžalovaný v železničním vozu nějaký uspávací prostředek, dříve než jal se pleniti vaše kapsy?

Svědek: To nikoliv, ale začal mně předčítat své verše a při tom jsem usnul!

Ono se to snadno řekne!

Lékař: Pro vaši dceru bylo by nejlépe, kdyby se vdala.

Maminka: Nu arci, ale tak jí tedy předepište nějakého muže!

Až bude ta emancipace naskrze provedena.

Žena (k muži, který se právě vrací s košíkem z trhu): Podívej se, už je deset hodin! Kde jsi, u všech všudy, zase tak dlouho trandil?

Když je nouze největší, bývá dobrý přítel nejdále.

Láska jest ždibeček cukru v hořkém kalíchu života.

Něžný pokyn.

"Odpusťte—je tato židle ještě k zadání?"

"Stolice ne — ale . . . .!"

Marné těšení.

"....To je již šestý, co mne nechal sedět ..je to do nebe volající! Ale přísahám: "*Běda tomu, který mne dostane!*"

Nejlepší důkaz.

A: Neumíte patrně se ženami zacházet, to je to!

B: Dovolte, mně už je čtyřicet let a dosud nejsem ženat!

Země podobá se akciové burse, lidé akciím: Vstupujíce do života, bývají radostně a s mnohými nadějemi pozdravováni, ale kdo ví, vystoupí-li později v ceně nebo budou-li klesati, půjdou-li na dračku nebo budou-li rovni nule?

Po chicagsku.

"Pro mne za mne, dejme se tedy rozvést, ale s tou podmínkou, že toaletu, v které se objevím před soudem, budeš ještě ty platit!"

U oběda.

Mladá paní: Tak mně byla dnes dopoledne dlouhá chvíle, mužíčku zlatý, že jsem sama oškrábala brambory!

Mužíček: Nu nic nevadí, chutnají vzdor tomu výborně!

Ve škole života jsou nejhůře na tom ti, kdož se nejvíce učili.

Bázlivý.

"A proč tedy nezavoláš lékaře?"

"A co pak myslíš, že chci bez odkladu natáhnout brka?"

Z manželských zdvořilostí.

Žena: Nu, tyť se dnes tváříš, jako bys mne chtěl sežrat!

Muž: Neboj se, stará, víš přece, že už se mně husy nadobro přejedly!

Jak se bude mluvit v nedaleké budoucnosti.

"Oba vaši nejstarší synové jsou již tedy ženati, ctěná paní?"

"Ano, vzali si lékařky s rozsáhlou praksí. Oba udělali znamenitou partii!"

"A nejmladší?"

"Nu s tím naložila příroda trochu macešsky. Obávám se, že bude muset ubohý mladík zůstat na ocet!"

V dobré shodě.

"Jak doslýchám, oženil jsi se znamenitě. Dostal prý jsi bohatou dědičku. Máš-li pak ji také rád, jak se patří?"

"Ó zajisté! My jsme jedno srdce a jedna kasa!"

Spořivá.

"Jak že, Helenko, už zase nový klobouk? Mohla bys v těchto špatných časech také aspoň drobátko spořit!"

"Ale vždyť já jsem vtělená spořivost, muži. Tenhle klobouk jsem koupila jenom proto, abych ten druhý hned neutahala!"

Duch doby.

"Baruško, což jsem ti neřekla, abys šunku, kterou máme pro výlet, nenačínala?"

"Ano, ale co jsem měla milenci svému předložit? Ostatně chcete-li býti vzdělanou dámou, tak pěkně zaklepejte, než ke mně do kuchyně vstoupíte!"

Při dostaveníčku v r. 1900.

Ženich: "Je-li pravda, drahá Irmo, je ta láska přece jen něco rozkošného, když při ní srdce tak bouřlivě a rychle bije!"

Irma (mladá lékařka, když byla několik okamžiků jeho ruku ve své držela). "Jdi na kolo! Při 72 úderech za minutu mluvíš tu o bouřlivém a rychlém tlukotu! — Falešníku, ohlédni se po jiné!"

Nerozuměli si.

Venkovan jest u soudu k vůli dědictví a mezitím, co s ním sudí protokol zavádí, vytáhne kus krouceného tabáku a počne jej na stole soudcově krájeti.

Soudce: "Poslouchejte, to přece je hrubé."

Sedlák: "No, vědí, milostpane, já už to potom rukou trochu rozžmolím."

Dvojnásobný špatný účinek.

"Ale, pane revírníku, co pak děláte tak kyselý obličej?"

Revírník: "Eh, od té doby, co je tu moje tchyně, neodvažuje se zvěř ani z toho nejhustšího houští."

Jinak míněno.

Sedlák (k sousedovi): "Až zítra přijedeš do města, vezmi káru a navštiv mého syna: výlohy zapravím!"

Soused: "Má se stát!"

Sedlák (druhý den): "No, mluvil jsi s mým synem?"

Soused: "Ano; deset zlatých mi dáš!"

Sedlák: "Jak to?"

Soused: "Nu, vždyť jsi mi chtěl přece výlohy zapraviti a deset zlatých on na mně vypumpoval!"

Věštba diurnisty.

Diurnista (trhaje lístečky s květu): Smím — nesmím — smím — nesmím — smím — juchuchu, smím si koupit vůřt!"

U soudu.

Jest tedy dokázano, že jste se do pokladny pana Bohatýho vloupal. Co proti tomu namítáte?

Obžalovaný: Hodlal jsem se o jeho dceru ucházet, ale napřed jsem se chtěl přesvědčit, má-li starý peníze!

Dětské rozhorlení.

(Malý Jeník shodil sestřičku svou se židle) "Ale, maminko," zvolá tato rozhorleně, "Jeník je přece jen nezvedeným klukem.... Ty také vezmeš vše, co ti čáp přinese."

Zlomyslnost.

"Váš malý Jaroušek, paní radová, je vám neobyčejně podobný!" "O, ano, ústa, nos, oči má po mně, jenom vlasy má po tatínkovi!"

(Domácí hodiny). "Nepotřebuji ve své ložnici žádných hodin; když můj muž přijde, vím beztoho, mnoho-li je hodin! Děla-li při tom notný rámus, pak je ještě záhy — přijde-li domů přívětivě a dá mi dobrou noc, tu je již trochu pozdě, — zuje-li si ale boty přede dveřmi a beze světla vleze do postele, tu teprvé vím, mnoho-li uhodilo!"

Správný následek.

Stará paní: "....Jo, jo za mých dob to bylo docela jiné—tenkrát se ještě mohlo mluvit o mravech —i sami mladí páni před děvčaty oči klopili!"

Pán: "Milost paní, tehdáž ale nosily také mladé dámy *krátké sukýnky*."

Sebeklam.

"Jest s podivením, jak ti mladí páni každým rokem stávají se nesmělejšími."

Strašlivá hrozba.

"Stará, jestli s tím kázáním tu chvíli nepřestaneš, nechám tě— fotografovat."

Také důvod.

"Zvostatně se nemusíte, paní Mušinohová, pranic nad nás vypínat. Můj muž vypije za jeden večer více piva než váš za týden.

V lázni.

Sedlák: 50 centů stojí jedna parní lázeň?

Kasírka: Vezmeteli jich dvanáct, přijdou vám na 35c.

Sedlák: Dvanáct? A což když už nebudu 12 let živ?!

V spěchu.

A: Kam tak spěšně?

B: K dohazovačce pro kuchařku, naše se rozmohla.

A: Což to tak spěchá?

B: To si myslím; moje žena už začíná vařit sama.

Čím se rozeznávají.

Cizinec: (k dvěma hochům) Vy jste dvojčata?

Hoši: Ano!

Cizinec: Jste jeden jako druhý. Také se stejně šatíte. Podle čeho pak vás rodiče rozeznají?

Jeden z hochů: "Já víc jím!"

Žádný pokoj.

Hrobař: (kopaje nový hrob) Co pak zase?

Úředník: Mám u vás v bytě vykonati exekuci movitého majetku a musíte býti při tom.

Hrobař: Tisíc kulí a granátů, ani v hrobě nemá člověk pokoje.

Pod nátlakem.

Ona: Nikoliv, pane, lituji, ale nemohu si vás vzíti.

On: A což to povzbuzení, jakého se mi od vás včera při valčíku dostalo—?

Ona: O s tím nepočítejte —to jsem řekla, ať tak dím, pod nátlakem....!!

Jakou kdo zpívá.

Pijáci: "Nepůjdeme domů až ráno...."

Klepny: "Jazyka dar svěřil nám bůh...."

Lutrisky: "O Velvary, o Velvary...."

Nevěsta: "Žádný neví, jak je mně...."

Záletníci: "Pojď jenom, pojď jenom, pojď jen holka."

Vystěhovalci: "Kde domov můj...."

Pasáci: "Zelená se louka."

Mužíčkové: (po návratu z hospody) "Nebublej, nebublej, koupím ti...."

Mluvkové: "Já jsem Slovan a duší tělem...."

Služky: "Včera neděle byla...."

Dlužníci: "Počkej až do jara...."

Hrobníci: "Pojďte všichni touto cestou...."

Obžalovaní: "Pořád mně dávají, co se mi nelíbí..."

Barevné střepy.

Kdo myslí, že žádného nebude potřebovat, klame se, kdo myslí, že ho bude každý potřebovat, klame se ještě více.

Nejšťastnější okamžiky jsou obyčejně ty, kdy nějakou hloupost vyvedeme.

Nejlepší trumf.

Dvě dámy baletu dostanou se stran svého věku v prudkou hádku—každá chce býti mladší. "Jste skutečně k smíchu, moje drahá," zvolá jedna, "vy, která jste ani svoji matku neznala!"—"To je pravda," odvětí druhá, "já jsem nikdy své matky nepoznala. A prosím vás za odpuštění všeho, co jsem řekla, kdo ví—snad jste vy jí!"

Předčasná otázka.

"Co stojí tento elegantní oblek?"

"Nevím, ještě jsem nedostal žalobu!"

Americká reklama.

"Náš Silitel léčí všechny nemoce okamžitě. Ano, jest tak působivý, že jej nemocný ani nemusí míti, jen když pošle peníze. McIntosh & Co.

Matka: Františku proč píšeš slovo panna s jedním *n*?

František: Ale proč má mít panna víc než pán?

Škodolibá.

Pán: Kdyby teď dívky nedělaly takové veliké nároky, byl bych se už dávno oženil!

Slečna: Však vy ještě nějakou dostanete!

Paměti českých osadníků v Americe.

Josef Sekavec z Hollyrood, Ellsworth Co., Kansas, narodil se dne 21. dubna 184 v Březanech, v kraji čáslavském, kde jeho otec, Jan Sekavec, vlastnil malé hospodářství. Bývalo tehdy v Čechách obyčejem, že rodiče posílali dítky "do Němec," to jest do některé sousední německé vesnice, neb města, by se tě samospasitelné přiučily. I Josef, když dosáhl 11 roků svého stáří, musil se obyčeji onomu podrobiti a prodlel mezi Němci asi rok a na to poslán byl na studie do Kutné Hory, kde právě tehdy otevřena byla šestitřídní reálka. Prošel zprvu s nejlepším úspěchem tři hlavní městské školy, načež vstoupil do reálky. Vystudovav nižší reálku, kde dostalo se mu prvních základů národního uvědomění, neb působil zde vlastenecký kněz Václav Hrdlička, který později nucen byl z Čech uprchnouti právě pro své vlastenecké smýšlení, vstoupil do prakce lesnické na panství pečském v Opatovicích. Po půltřetím roce složil v Hradci Králové s vyznamenáním státní zkoušku, načež dosazen byl baronem Hrubým jako lesní přírodě do Kamenné Lhoty. Jeho představený, nadlesní Algier, schudlý to pruský šlechtic, byl zásadním nevěrcem, což ovšem rozhodný mělo vliv na náboženské smýšlení mladého Josefa. Zde vytrval dvě leta, načež chtěl zkusiti štěstí svého na Rusi, neb v Srbsku, kde dobrým lesníkům kynula tehdy dobrá budoucnost, rodiče jeho však rozhodli se pro Ameriku, k čemuž se tedy i Josef spřátelil. Stateček byl prodán a v druhé polovici srpna r. 1865 pustili se všichni do Ameriky. Kromě rodičů jeho jeli ještě dva bratři Václav a František a sestra Johanka. S nimi zároveň ubírali se do zámoří ještě několik českých rodin. Po 17 denní, poměrně dosti pohodlné plavbě, přistáli v New Yorku, odkudž odjeli do Chicaga. Odtud nastoupili zdlouhavou cestu do Minnesoty, kde byli nějací jich známí usazení. Více než měsíc trvala jim cesta tato a že na ní zažili mnoho nesnází a nepříjemností, netřeba tuším, nikdo pochybovati. Zde zakoupil jeho otec 240 akrů lesních pozemků, za něž zaplatil $2700. Jenom malá část půdy této byla vzdělána, ostatní byl les, neb močály. Pracovali ze všech sil, káceli lesy, vysušovali močály, od rána do noci přičiňovali se, by dopomohli si k jakémus takémus blahobytu. Konečně dosáhli toho, že sice žádné nouze nepocítili, o nadbytku nějakém však též mluviti nemohli. V r. 1868 se Josef oženil a počal hospodařiti na svou pěst na 80 akrech, jež od otce obdržel, kromě staré sekery a kosy. Dobrý otec milerád byl by jej lépe zaopatřil, nemělo mu však možno, neboť peníze, které byl ze staré vlasti přivezl, byly již dávno pryč, ba zbýval tu i tam dluhžek. S manželkou, rozenou H. Kaplickou, pustil se Josef chutě do práce a ač neměli peněz, potahu a potřebného nářadí, přece, nahraniv dobrou vůlí a přičinlivostí nedostatky tyto a pamětliví jsouce přísloví, že "komu se nelení, tomu se zelení," v brzku dopomohli si ku spořádané domácnosti a po jedenáctiletém namáhání přivedena jich farma do pořádku. Postaveno slušné obydelní stavení, stáje, ploty opraveny, močály vysušeny vykopanými stružkami, ohromné jilmy, pamětníci mnohých pokolení, vykáceny, něco nových polí přikoupeno a vzděláno a tak si konečně náš Josef mohl trochu pooddechnouti a s uspokojením pohlížel na výsledek mnoholeté úmorné práce. V tu dobu počalo se mnoho mluviti a psáti o dobrých pozemcích v Kansasu, kam se též otec a bratři Josefovi vydali, vyprodavše v Minnesotě. Josefovi se po nich nemálo stýskalo, konečně však i jemu podařilo se nalézti kupce a prodav, odejel ihned do Kansas a sice po dráze, tak že tam byl

Josef Sekavec.

dříve, než jeho otec a bratří, kteří cestu onu podnikli v povozech. Zabral 160 akrů jako domovinu a k tomu přikoupil ještě 80 akrů blíže Wilson, Ellsworth Co., kde od toho času žije. Mladí Sekavcové zúčastnili se zde horlivě veřejného života a jsou též jedněmi ze zakladatelů řádu Vesmír, č. 115 Č. S. P. S. ve Wilson. Všichni jsou dobrými svobodáři, ač se o náboženství s nikým nehádají, ctíce přesvědčení jiných, třeba bylo zcela rozdílným od jich vlastního. Václav vlastní nyní smíšený obchod ve Wilson a František usadil se v posledních letech v Oklahomě. V politice byli Sekavcové vždy činnými a Josef zvolen byl do různých okresních úřadů a konečně též do státní zákonodárny stranou lidovou r. 1893. V posledním čase nabažil se však práce politické a věnuje se výhradně svému hospodářství a rodině. Byl vždy horlivým dopisovatelem různých českých listů, v posledním čase zvláště "Svornosti" a "Amerikána." Těší se nyní slušnému blahobytu a s uspokojením pohlíží na výsledek svých prací. Vychoval celkem 6 dítek, tři syny a tři dcery. Z nich tři jsou kř ěny a tři ne, není však dosud znáti mezi nimi žádného rozdílu. Jest ctěn a vážen od všech kdo ho znají nejen osobně, nýbrž i z jeho příspěvků do veřejných listů.

Tomáš Marcš z Heidlberg, Minn., narozen roku 1833 v Ponědrážku, okres lomnický, kraj budějovický v Čechách. Z mládí navštěvoval školu jednu zimu v Neplachově u svého strýce. Tehdy se ještě učilo jen švabině, což se naučil dobře čísti za jednu zimu, pak druhou zimu v Bošilci a dobře se učil až do utopení učitele jmenem Hrůša, pak třetí zimu když navštěvoval školu, přišel nový učitel v osobě vysloužilého c. k. trubače od kavalerie, jak to již tam dříve způsobem bylo, že kdo sl kněze a kuchařku předešel, obdržel místo učitelské. Dětí bylo mnoho a žádný pomocník a mnoho neučil, an sám mnoho nevěděl, Tomáš více pak již do školy nepřišel. V 11 letech šel na řemeslo a sice do Třeboně učit se kovářem. Tři leta se učil, ale jak to tehdy bývalo, ve 4 hodiny ráno vstávat a do 9 hodin večer dělat. Po třech letech stal se tovaryšem s 8 groši týdně. V památném roku 1848 odešel na vandr do Rakous, kdež v městě Rohy (Horn) obdržel práci s platem jedné zlatky týdně, což se již domýšlel, že má královský plat. Po několika měsících zatoužil po Vídni. Přijda do Vídně, rovnou šel na herberk. Dokud měl krejcar, kamarádů bylo dosti, až když nic neměl, tak mu dali práci s platem dvou zlatých týdně. Spokojeně dělal až do vypuknutí povstání říjnového, když jezdili a verbovali povstalce. Z 11 dělníků ostali jen 2 dělat a ostatní vzali pušku a čapku a on s nimi a šli na barikády. Když bylo povstání povaleno, tak kdo mohl uprchnul aneb se schoval. On ještě s jedním soudruhem schovali se u jedné české stařeny v prázdné studnici, kdež po dva dni ukryti byli a pak po tajmu ve formanském voze Vídeň opustili. Když opustil Vídeň tak namířil opět své kroky k českým hranicím, k svému domovu. Když překročil otcovský práh, nebyl tuze vlídně od svého otce přijat, an byl jak se říká, rozbitý jako francouzská fangle, kdežto dříve přece míval pěkný oděv. By dlouho výčitky svého otce nemusel poslouchat, sebral se a šel do blízkých Budějovic, kde se s několika kamarády sešel, a ti mu radili, by se dal na vojnu. Ježto sám ještě notně strachu nahnáno měl, že jej budou co politického zločince pronásledovat, tedy se odhodlal, že se dá odvést k technickému dělostřelectvu, jež tehdy bylo v Budějovicích a bylo mu též slíbeno, že tam zůstane. Ale byl trpce sklamán, neb nemínuly ani 4 týhodne, již byl v Aradu v Uhrách, kdež setrval až do úplného potlačení uherského povstání. V roce 1850 byl poslán z Uher ven proti Prusům do severních Čech, 1851 zpět do Vídně, kdež setrval až do roku 1854. Při vypuknutí krimské války byl odeslán s mobilisačním oddělením do Sedmihradska a Rumunska. Když se ukončila krimská válka, přišel do Huro Romova a pak do Lvova a tam byl až do roku 1857, kde užil ty nejlepší časy ve svém životě, neb tam bylo tehdejší doby dělostřelectvo

Tomáš Marcš.

ve vážnosti, pak dosti peněz a měli přístup všude do lepší společnosti, jak v jiných garnisonech to nebylo. Při té příležitosti obdržel základ k svobodnému přemýšlení, jak ve věcech politických tak i náboženských. Ten samý rok přišel k přeložení do Olomouce a odtud zase do Vídně, pak měl na rozmýšlenou, buď se nechat znova angažovat za 1600 zl., anebo jíti domů. On volil poslednější. Po 10 letém pobytu v cizině vrátil se domů, otec byl už mrtev a jen matka žila, ale již na výměnku. Arci ráda jej viděla, ale s tím se nemohla spřátelit, že její syn nikdy ráno ani u večer nekleká a nemodlí se, jak ona tomu byla zvyklá, a aby jej na pravou cestu přivedla, nechala zaň v Bošilci čísti čtyry mše, by se napravil. Nemoha doma jejího smutného pohledu snésti, odebral se do Třeboně a přijmul tam práci s týdním platem dva dvacetníky; při velkém šetření ze své kapsy doplácel, neb když pil večer holbu piva a kouřil jednu viržínku, ani se mu z výdělku nedostávalo. Po dvou měsících praštil prací a odebral se zpět do Vídně. Úřední povolení k tomu obdržet nemohl, an ještě svoje propuštění z vojny neměl, tedy vsednul na dostavník a jel bez pasu do Vídně. Když tam přijel, obdržel hned práci s týdenním platem 18 zlatých. Toho času vypukla válka rakousko-italsko-francouzská. Nařízení přišlo, by se každý, kdo nemá ještě "abschied." hlásil anebo bude přísně trestán. Po pět týdnů se skrýval a dílovedoucí jej chránil, ale pak přece měl strach, tak se šel udat na policejní ředitelství a odtud jej více nepustili. Byl okamžitě poslán do Lvova a než tam došel, bylo po válce, pak opět poslán zpět do Vídně, kdež též hned své propuštění z vojny obdržel a tam též zůstal až do roku 1861, přijmuv práci ve Floridsdorfě. Toho času byly dvě velké demonstrace na "Salzgries" a před ministerium, že vojsko muselo vyrukovat. Byla dána dělníkům výstraha, by se tam nikdo nesúčastnil, ale jemu to nedalo, šel tam, byl chycen, ale zase propuštěn a z práce též. Kdyby to bylo přišlo na jevo, že se již roku 48 zúčastnil, jak se to dvěma jiným stalo, tak by byl býval na několik roků zavřen. Pak jel zpět do Čech a odtud se počal strojit do Ameriky. Právě ten čas se chtěl ženit, to bylo roku 1862, ale lomnický farář jej nechtěl oddat, pokud se nevyzpovídá a nepůjde na cvičení, čemuž se podrobit nechtěl. Odešel tedy do Bošilce, kdež mu farář lístek dal, ale s tím podotknutím, jestli něco ví, aby těm hloupým sedlákům nic neříkal a odtud odjel na dobro, načež oddavky byly ještě ten samý den a druhý den odjel do Ameriky. Po 14 týdní plavbě přibyl do Nového Yorku a odtud do Chicaga. Tehdáž bylo v Chicagu na nejvýš 40 českých rodin; jediný stavní dům byl u Čapka jináč Klimta. Po 6 měsících, žena byla pořáde nemocná a nechtěla tam být, odebral se do Minnesoty, koupil kus pozemku poblíž nynější Nové Prahy, samý les, nemaje nejmenší ponětí o vzdělávání půdy a k tomu samého pralesa. Ale vpravil se časem jakž tak do toho. Po dvou letech vyprodal, a na to byl vylosován pro severní armádu, ale doma měl 900 zl., totiž ženin podíl, tedy se odhodlal jeti proň do Čech, ne aby chtěl prchnout, neb potřeboval jen složit do kasy společné $30 a byl by osvobozen. V Čechách se zdržel pět měsíců, ale pořáde byl stopován od četníků co nebezpečný buřič, též mu zabavili několik svobodomyslných knih. Ten podíl ale neobdržel, neb jej vlastní švagr oň ošidil, ač před krucifixem přísahal, že spravedlivě mu vše dá. Ale ani tak politický úřad jej nepronásledoval jako kněží, neb všude proti němu ať přátelé neb nepřátelé sočili, že jej nevidí nikdy se modlit ani klobouk sundat, když se zvoní. Při té příležitosti když tam byl, bylo to právě v postní čas, se bratrovi rozstonalo tele, a oni je nechtěli zabít, ale on to předce učinil a švakrová při tom naříkala, že je již bůh trestá, že takový neznaboh jest pod střechou, a každý došek na střeše se třese. Když se vracel zpět do Ameriky přes Prahu, tu se sešel se svým bývalým setníkem a pak s nebožtíkem slavné paměti Vojtou Náprstkem, kteří mu oba radili, by se více do Ameriky nevracel, že mu zaopatří dobré místo tam. Ale jej to táhlo přes ocean zpět, a sice jel hned do Minnesoty, odkud po krátkém pobytu odejel opět do Chicaga, odtud do tehdy vyhlášeného St. Louisu, Mo., kdež se mu velice líbilo, však tam je oba mořila zimnice, což je stálo $240, které musel dáti doktorovi, jménem Blank. Ten slibował, že je uzdraví, když ale se to nelepšilo, tak jim radil, by se vrátili na sever buď do Wisconsinu neb Minnesoty. Tedy se odebrali do St. Paul, Minn. a tu dostal práci v strojírně dráhy. Ten samý čas v St. Paul v jeho bytě se první český spolek v Minnesotě založil a sice Slovanská Lípa. První čtyři roky tam bylo dobře dělat, ale pak to bylo jako na vojně, v určitý čas na minutu do práce, každý kousek se odvážil a vše muselo býti dle předpisu, pak počali též na mzdě utrhovati, ježto jim každý nákladní vůz přišel až z Glasgowa, Skotsko, o $125 laciněji a každá lokomotiva o $3000 než ve vlastní dílně, protože clo bylo sníženo. To jej přivedlo k tomu náhledu, že clo v Americe musí býti, aby dělník byl chráněn před lacinými vý-

robky z ciziny. Všeho se navoliv, odebral se zpět na farmu a sice zase k Nové Praze. Byly to tvrdé začátky a trpělivosti Jobovy k tomu bylo třeba za tehdejších poměrů kdo šel na farmu a k tomu, který se v tom nevyznal. Také tu měl pronásledování dosti, an ten lid tehdy byl od kněží proti němu zfanatisovaný, po 20 letech se mu jeden přiznal, že jej chtěl při mlátičce probodnout za tmy vidlema, an mu kněz řekl, že by tím každý učinil bohulibý skutek, kdo by takového skolil. Za těch uplynulých 26 roků se zde stala změna v každém ohledu, nyní může každý své náhledy svobodně vyslovit a nemusí se báti, že mu bude ubliženo. Nyní zdejší lid postupem času nabyl jiných náhledů a dá s sebou mluvit a také není takového rozdílu, ať věrec neb nevěrec, když se spolu sejdou, tak docela řádně spolu jednají. Po tak pohyblivém životě zatoužil po odpočinku a v říjnu 1896 odevzdal farmu svému synovi Tomáši, a dcera Marie jest za Antona Kluzáka v nové české osadě Beroun provdána.

Jan Faktor z Montgomery, Minn. Zná ho každý skoro Čech, starý jak mladý, který bydlí v širném okolí Montgomery, Nové Prahy a Veselí, městysů to položených ve středu jižní Minnesoty. A jak by ne? Jsa jedním z nejstarších českých osadníků, pionér civilisace na pustém tehdy severozápadu, setkal se Jan Faktor za 43 letého svého pobytu v Americe téměř se všemi krajany, kteří jako on buď se pustili na honbu za štěstím, anebo aspoň chtěli byť i lopotnou prací zlepšiti své hmotné poměry a potomkům svým zajistiti příjemnější, svobodnější život, nežli byl ten, jehož oni se srdcem mnohdy krvácejícím se zříkali. Štěstěna kmotron Janu Faktorovi nebyla. Nenarodil se v pozlacené kolébce, aniž dávali blažení rodiče na počest jeho narození skvělou hostinu. Ba ani z děl nebylo střílenо—vše odbylo se tiše, bez zbytečných cavyků, a pamatuji-li se dobře, nevycházel oné doby—bylo to někdy r. 1827—v Kostelci u Hluboké na Budějovicku žádný časopis, který by se byl o příchodu nového světoobčana byl zmínil jediným jen řádkem. Ale tomu všemu navzdor měli rodiče přece jen radost a malý Jeníček snad také, nemaje snad ještě ani tušení o tom, jaké svízele mu bude překonati, nežli se propracuje světem k bezstarostnému, neodvislému stáří! Otec Jana Faktora byl lodníkem, který dovážel z Budějovic do Prahy a nazpět zboží všeho druhu, pomocí synkovy pak potřeboval hned, jakmile tento dovedl sochor pozvednouti. Mnohokrát jeli s otcem až do Děčína a nebyl by se snad zaměstnání otcova nikdy spustil, nacházeje v něm nemalého zalíbení, kdyby starý Faktor, který měl kromě Jeníka ještě sedm dítek na starosti, nebyl uznal za moudřejší dát hocha na řemeslo. To má prý zlaté dno, pročež šel Jan na bednařinu do Třeboně, kdež se vyučil a také setrval až do roku 1853. V únoru t. r. se ženil a brzy na to, slyše divné zvěsti o mlékem a strdí opływající Americe, rozhodl se zkusiti své štěstí tam. Od rozhodnutí do provedení tohoto plánu uplynulo několik jen týdnů—již 7. července odvážel jej i mladou ženku parní oř za německé hranice. Po šestitýdní plavbě, jejíž útrapy si každý ze starších i mnohý mladší osadník česko-americký dovede představiti, tak že líčení jich bylo by zbytečno, přistála loď v New Yorku. Vzdor churavosti své manželky pustil se odtud přímo do Iowy, kdež pobyl krátký čas ve Spillville a pak New Vienna, asi 30 mil od Dubuque. Do tohoto města vydal se pěšky, a pobyl tam 4½ roku, pracuje nejvíce v dřevařských ohradách a částečně i při obchodu se stromky. Posledních 18 měsíců svého nádeničení ztrávil p. Faktor v St. Paul, kde zaměstnán byl u zedníků. Koncem r. 1860 odstěhoval se na svůj pozemek blíže dnešního Montgomery, který —80 akrů—koupil po dvou dolarech hned za pobytu svého v Dubuque, ač jej nikdy před tím ani okem nespatřil. Laskavý čtenář, který farmu snad nezná jinak ještě nežli z knih anebo zběžného pohledu z oken uhánějícího vlaku, nemůže míti správného ponětí o nadlidské téměř, tělo i ducha moříci práci prvních osadníků v lesnaté, pahor-

Jan Faktor.

kovité střed i Minnesotě (a ovšem i ve státech jiných se stejnou polohou.) Každé sousto chleba museli nehostinné půdě vyrvati násilím—kácejíce věkovité stromy a dobývajíce pařezy od noci do noci, kopajíce stružky na vysušení přečetných tam tehdy močálů a rok i déle čekajíce na první úrodu, která jim měla konečně první odměnu přinésti. Jak často byla práce statečných našich pionérů přerušena nájezdy nepokojných Indiánů, nem ci některého člena rodiny, nebo nedostatkem peněz, v kterémžto pádu obyčejně nechali doma ženy s dětmi a šli jinam podělkovat, aby vrátíce se znovu mohli započít boj s neskrocenou dosud přírodou. Jak mnohé srdce šlechetné a starostlivá hlava podlehly dříve než kýžený cíl dosažen—o všem tom daly by se napsat celé knihy! Leč nebylo vyhnutí, a tak, nepozbývajíce mysli, pokračovali osadníci naši tak dlouho na vytknuté dráze, až velká jich většina pomohla si k slušnému majetku, který zajistil jim klikný, bezstarostný život na stará kolena. Rozumí se, že ani náš Jan Faktor nebyl svízelů začátků farmářských ušetřen, leda že nikdy nemusel život svůj a statek hájit proti rudokožcům, s nimiž stýkal se jen když přišli žebrat. Ale samota v pustinách div jej i choť jeho neuvedly v zoufalství. Častokrát byli jen jen na odchodu, když útrapy stávaly se nesnesitelnými, vrozená vytrvalosť však i moudrá rozvaha udržely manžele naše přec na místě a sice po celých 22 roků. Dnes je p. Faktor se svou chotí Annou již 15 let na "pensi," obývaje v Montgomery vlastní domek, odevzdav svou farmu synovi Václavu. Druhý syn, Vojtěch, má v Montgomery obuvnický obchod, kdež jsou též provdány dvě jeho dcery. Třetí žije v Tacoma, stát Wash. Dědeček Faktor, jak je v Montgomery vůbec nazýván, je prostřední, spíše drobné, však pružné dosud postavy a drží šíji zpříma i vykračuje si ještě jako by tu chtěl být ještě jednou 70 let, které letos právě překročil. Zdravá barva obličeje i jasné oko svědčí o duševní jarosti, která jeví se v bezčetných šprýmech, jichž má náš "dědeček" po ruce vždycky dost. Býval kdysi jako všichni tamní krajané pilným navštěvovatelem kostela, neustálé pletichy kněží mu však konečně otevřely oči, tak že je teď upřímným svobodářem a nic nedbá přijde-li po smrti do pekla či jinam. Jaké vážnosti se mezi krajany svými těší, dokazuje víceleté úřadování jeho co okresní komisař v Le Sueur. Často a rád vypravuje o přestálých trampotách a když jsem s ním prázdnil v montgomerském pivovaru plecháč chmeloviny, liboval si: "Teď je tu přec jen jináč, než když jsme tu bývali jen dva Češi. Na zdar!"

Vojtěch Dolejš, z Montgomery, Minn., narodil se 12. dubna 1827 ve vsi Radomilicích, kolatura Bílá Hurka u Vodňan. Jsa synem ze čtvrtého manželství—otec jeho oženil se ještě, když šel na výměnek osiřel již v pátém svém roce úplně. Než mu bylo osm let, naučil se číst, však jen tak tak, neboť chodil do školy pouze jednu zimu. A to ještě švabachem. Za oněch dob, jak známo, bylo školství ve vlasti naší na nízkém ještě stupni: pan farář, vysloužilý voják a liskovice hrály tehdáž ve vzdělávání mládeže hlavní úlohu! Pro pachole osmileté přišel si pastýř z Prášivé Lhoty a dal mu pásti vepře. To činil mladý Dolejš 3 leta jak nejlépe mohl, ač mnohdy šel o hladu spat, neboť paní slouhová byla z těch dobrých hospodyněk, jež odměřují kroupy do polévky i počítají zemčata s "mundurem." Kdyby si nebyl Vojtěch občas v potoku vinoucím se přes blata, (táž, za něž si dle historie dal stít hlavu sedlák Kubata) nachytal ryb, jež pak v uschlém kravském trusu pekl, byl by snad hlady zakrněl. Vždyť si nebohého sirotka tak hned žádný nevšimnul. Leda že tu a tom někdo řekl: Ahá, to je Vojtěch po starém Dolejším z Radomilic—sousto chleba však podat nikomu nenapadlo. Častokráte si osiřelý hoch zaplakal, nechápaje, proč jenom je odstrkován. Je-

Vojtěch Dolejš.

dná bytosť, která s ním cítila, a jak písatel tohoto jej s naivním patosem slyšel říci: mu aspoň ty cvilinkové kalhoty záplatovala, byla starší jeho sestra: na neštěstí brzy zemřela, tak že stál ve světě sám a sám! Jaká to byla radosť, když po čase náš Vojtěch povýšil na pohunka. Sedlák dal mu aspoň do syta najíst; v řezance už nelítal, nýbrž na posteli v chlívu, a plátěnky už také nenosil; pyšnil se koženkami. Co šestnáctiletý byl už pacholkem v Dubenci a v této hodnosti mohl někdy nakrmit opuštěné hochy, jako býval jednou sám. Tenkrát cítil nejčistší radosť ve svém životě. On, posud odstrkovaný, nevšímaný hoch, mohl prokazovati dobrodiní jiným! Leč přejděme běh života jeho za několik následujících let. Poslední služba Dolejšova byla na dvoře chvalsovickém na panství knížete Švarcenberga. Tam pomohl mu dozorce Průcha, na něhož stařec ještě dnes vzpomíná "vstávaje lehaje," jako na druhého svého otce. Jsouť v životě každého z nás vzpomínky nevyhladitelné, a k těm patří u Dolejše upomínka na člověka šlechetného, jenž první s ním zacházel jako se sobě rovným. Již dlouho spí spánek věčný—budiž pokoj jeho popeli! Na začátku let padesátých se v Čechách začalo mluvit o požehnané Americe. Náš Vojtěch jal se také myslet na vystěhování. Byl však posud svoboden a ohlížel se tudyž po družce na cestu nelo životem. Ale v tom zradil ho jmenovaný již otcovský jeho přítel, Průcha, který mu řekl, že v Americe je bezpochyby také ženských dost. Vojtěch tedy poslechl, a na Hromnice r. 1853 se vydal na cestu. Hotovost jeho, s kterou mínil přejet celé Spoj. Státy, o jichž rozsahu neměl ovšem ani ponětí, stačila mu zrovna přes moře. Mimochodem řečeno, čekal v Bremách u "zeleného myslivce" plných osm týdnů, nežli se dostal do Bremerhaven, kdež po 8 denním čekání vsedl konečně na loď. Za padesát šest dní spatřili břehy státu Louisiana—byli v New Orleans. Nač popisovat cestu? Málo Čechů je v Americe, aby z vlastní zkušenosti nebyli všecky ty svízele poznali. Ti starší zvlášť mohou povídat—dnes je všecko snažší! Dolejšovi spolucestující měli vesměs tolik peněz, že mohli se pustit dále—do St. Louis. On však zůstal bez centu, tudyž přijal práci zrovna v New Orleans, mezi černochy, tenkrát otroky ještě, a jakkoliv se mu to protivovalo, vydržel přece měsíc, načež, vydělav si na cestu, spěchal za svými přáteli do St. Louis, kdež ihned počal vykládat z lodí. Krutá práce tato však jej přiměla brzy k ohlížení se po něčem snadnějším, což doufal nalézti v místě asi 150 mil od St. Louis vzdáleném, (jméno místa zapomněl), kdež pohřichu, nedlouho před tím zahynuli 4 Češi na žlutou zimnici. Nechámě nyní vyprávět Dolejše samého: Byl tam hezký plat, dobrá strava, ale co všecko platno, když každý den se odbývaly 2—3 pohřby. A ty zasluhují zmínku: dva sudy od cementu se srazily do sebe, mrtvola vstřelila se do nich a když se bodilo do jámy, náházela se na to hlína beze všech ceremonií. Vydržel jsem tam měsíc, pak ale hajdy zpět do St. Louis, odkudž jsem za krátko jel do zdravějšího pásma, do Dubuque, kdež jsem se živil nádeničinou, až povstala řeč: vzhůru do Minnesoty, tam budeme "klemovat" (to claim—zabírat pozemky.) To jsem byl pořád ještě mládencem. Pár grošů bylo už v kapse, potom dobrá ručnice a sekera byl celý můj majetek. Jeli jsme až do St. Paul, kde tehdy nebyla ani česká noha. Odtamtud jsme po namáhavě zjednané bárce jeli dva dni a půl (po Mississippi) do Shakopee, kdež vzali jsme povoz do Nové Prahy, která tenkrát pozůstávala z jediného srubu, velikosti 10x12, a měla za obyvatele krajana Laníka (Brůžka). Mimo to byli po okolí rozptýleni Vrtiš, Burák, Hanzl, Heřman, Kajer, Bernas, Petříčka a Suchomel. Lepší pozemky byly již rozebrány, většinou od Luxemburáků, tedy já, Rynda a Fr. Maryška jsme šli 8—9 mil jižně a zabrali po 160 akrech a hned také založili osadu pod jménem Nemanice, později Budějovice, teď Montgomery. To bylo v listopadu 1854. Sněhu bylo po kolena. Stavěli jsme z klad, hlínou vymazávali—štěstí že jsme s sebou přivezli kamna, snad bych dnes už dávno nežil!—Až potud líčení začátků Vojtěcha Dolejše v této zemi. Osadiv se jednou, pomýšlel též, jsa už 27 roků stár, na založení vlastní domácnosti. Neotáleje dlouho, vydal se na cestu do St. Louis, a pracuje chvíli při bednařině, oblíbil si české děvče, jež také v krátkosti pojal za manželku. Byla to Barbora Zahradníkova z Vacíkova u Rožmitála. Ta ho jako věrná manželka následovala do minnesotských (tenkrát) pustin, prožila s ním indianské bouře, kdy běloši a s nimi náš Dolejš se před divými rudochy musili skrývat v houštinách. Stručné vylíčení těchto svízelů opět vlastními slovy Vojt. Dolejše: Asi třetí den jistý Němec (farmář), znalec již angličiny, vybídl nás z okolí tu, že půjdem také na Indiány, že to zákon poroučí, kdo prý by se zpečoval jít, budiž na místě zastřelen. Toť se rozumí, že nás vyrukovalo ke 30 mužům: ozbrojeni jsme byli kosami, vidlema, sekerama; který měl flintu—vzal si ji, třeba neměla kohoutek, zároveň ani jsme neměli střeliva dostatek. To tedy byly naše smrtící zbraně.

Mnozí šli bosi a do konce bez chleba. Dle našeho velitele jsme plnili zákon. Když jsme asi 2–3 míle urazili, tak se mnozí roztoužili po svých manželkách, až jeden povídá, kamarádi, co tomu říkáte, kde mi složíme naše kosti? Máte ženy, máte děti, a jestli nás Indiáni zabijou, kdo nám za to co dá? Na tato slova našeho kolegy, tak roztoužení, jsme se obrátili i s naším komendantem a šli jsme domů. A také jsme měli dobře, neboť kdybychom byli jen jednoho Indiána uhlídali v lese, bez rozdílu bychom byli dostali psotník i s naším komendantem. Napřed než se ta událost stala s Indiány, jsem se jich nebával, vždyť chodili ke mně do obydlí a učili mne střílet, a já zas chodil do jejich wigwamů a mnohokrát jsem jim poskytnul skývu chleba, za kterou mi vděčně poděkovali. I také s jejich pomocí jsem mnohého jelena skolil.— Léta ubíhala, Dolejš stárnul! Ne duchem, tělem jenom. Pracoval zvolna, ale jistě, s úspěchem; rolničil, také pálil dřevěné uhlí. Když to přišlo z mody, založil cihelnu, která prospívala a (co tyto řádky píšeme) posud prospívá. Manželství jeho bylo požehnáno 8 dítkami, z nichž žije pět, dva synové, tři dcery, vesměs v stavu manželském. Jest na výměnku, náš Vojtěch Dolejš, ale posud čil a zdráv a má-li ta s tou kosou jen trochu zdravého rozumu, zajisté ještě počká aspoň kopu let, nežli u něj zaklepá. My přejeme mu toho z gruntu srdce!

František Daněk z Glencoe, Minn. Na českém Severovýchodě, od nynějších hranic prusko-slezských směrem k Moravě, kus starého kraje chrudimského v to počítaje, jest ono útočiště Českých bratří v dobách pobělohorských, kdež nejdéle, byť i pokradmu, se přijímalo pod obojí spůsobou a bible králická nejvíce a nejnadšenějších měla čtenářů. Slova jednoho z českých básníků: "Chaloupky naše, buďtež požehnány" vztahují se jistě též na příbytky českých protestantů v těchto koutech naší vlasti, kde Řím nejen podnes má své nejzarytější odpůrce, nýbrž i mluva naše, drahý odkaz předků, se zachovala v původní své ryzosti. V kraji tom narodil se náš Fr. Daněk — ve Střítěži na panství litomyšlském, 1. května 1820. Otec jeho Mikuláš, maje četnou rodinu, nemohl dát synku svému lepšího vzdělání nežli sám obdržel — několik tříd vesnické školy. František se vyučil tkalcovině a trpělivě v zimě tkal a v létě bílil režné plátno, při tom každý rok plných 26 dní stráviv na robotě, kterouž se jednou tak schvátil, že skoro 13 týdnů byl připoután na lůžko. Záře svobody rokem 1848 proniknuvší i do těch nejzazších pohorských koutů, naplnila hruď Daňkovu touhou po poměrech příznivějších. Dost dlouho již spočívala na něm těžká ruka milostivé vrchnosti, jíž příkazu písma "svatého" na vzdor nechtěl do smrti býti poddán. A bez dlouhých příprav se tedy vydal z jara 1852 na cestu za moře, srdce stísněno ovšem loučením s otčinou, však přece plno naděje, že nadchází lepší časy, že stane se volným mužem, pánem svým vlastním. Po více týdní, strastiplné plavbě (k líčení podrobností, je náš Daněk tuze skromným) vstoupil zdráv na pevninu v přístavu newyorském. "České" jeho peníze byly se však zatím sevrkly měněním v Bremách a cestou vůbec tak důkladně, že z 900 zl. "šajnů" zbylo mu v Milwaukee celých 11 šilinků, stoliberní pytlík mouky pak stál o tři šilinky víc. Byly to sice neveselé začátky, leč v Daňkovi nebyla dušička tak malá, by se jich byl přespříliš ulekl. Stana v Caledonii, Wis., kdež strýc jeho p. Daniel Střítecký už dříve byl usazen, chodil po příkladě jiných přistěhovalců do okolí na výdělek. Hned toho roku se též oženil (v Racine) a maje zatím uspořeno $25 koupil v Caledonii 5 akrů půdy za padesát dolarů, druhou polovici mu prodavač velkomyslně čekal. Nepatrný tento závazek však zbavoval milého Daňka téměř 1 roku klidného spánku—byloť tenkráte

František Daněk.

hůře nežli si dnes dovedeme jen představit. Častokráte sekaje cord dříví za 25c. (více než 1¼ cordu denně nestačil nasekati), trudně vzpomínal na tu zlatku neb půldruhé kterou vydělával v Čechách při tkalcovině. Jako dobrý vojín ale setrval v poli, až nastaly lepší časy, a za nedlouho byl pánem 15 akrů. V roce 1867 pak, stěhuje se z Wisconsinu, měl v kapse čistých $1100. Městečko Glencoe, okr. McLeod v Minn., čítající tehdáž jen 200 duší, bylo magnetem, jenž našeho Daňka přitáhl. Zakoupiv za $265 osmdesát akrů lesa houštiny a něco bažin, zmohl se obezřetným hospodařením tak, že dnes ze čtyř jeho synů má Josef 120, (sedí na první farmě), Anton a František po 140 akrech; Jan zakoupil si lékárnu v Minneapolis, všem čtyrem pak se vede jak náleží. Život pánů Daňkův v nové vlasti je ovšem plný zajímavých příhod, které pro jich obšírnost i rozmanitosť na tomto místě ovšem nelze uváděti. Byl to zápas s osudem o každou píď země, o každou skývu chleba—statečný, vytrvalý Čech opanoval pole. Nyní, po odbytých klopotách, baví se starý Helvít (p. Daněk je původně protestant) včelařstvím a čtením svobodářských listů. Věrná družka jeho života, pí. Rosalie Daňkova, zemřela již v r. 1887, a tak mimo potěchy se syny svými a vnuky baví se p. Daněk vzpomínkami na léta dávno minulá, kdy jsa v této zemi jeden z prvních svého kraje, upřímně pomáhal následovavším jej rodákům, s nimiž namnoze je spojen svazky pokrevenskými. Ve Wisconsinu Smrčkové a Daňkové, Klofandové, Kubíkové v Kansas, a v Minnesotě samé Půlkrábkové. Krom Daňků jsou spříznění s ním po meči i přeslici. Doufejme, že nynější jeho svěžost duševní i tělesná neopustí ho ještě po dlouhá léta.

Jan Vodrážka z Eagle, okres Brule, Jižní Dakota, se narodil 18. října 1826 v Soběslavi, kdež otec jeho byl mlynářem (později byli na t. zv. v Kostském mlýnu u Tábora). Školu navštěvoval utrakvistickou, totiž školu, kde vyučovalo se v obou zemských jazycích. Mimo to musel chodit v neděli na opakovací hodiny, které starším krajanům zajisté uvízly dobře v paměti. Vyučiv se mlynářství i pekařství, šel do světa v 19 letech; nejdřív do Prahy, pak do Brandýsa, načež po Labi krajánkoval k Vrchlatí. Také mlýny na řekách Jizeře a Cidlině, v městách Nymburku, Teplicích, Děčíně a Ústí nad Labem měly čest jeho návštěvy, ba i do Žitavy v Lužici zašel a podnes vidí před sebou pomník "tří mocnářů," který cestou tam se mu namanul. Když docházel "vandrpuch" (průkazní knížka, cestujícímu dělníku v Rakousku podnes nezbytná), vrátil se přes Prahu domů, ale vida, že by neušel vojančině, pustil se opět do cizíny, tentokrát do Rakous a učiniv klikatou cestu přes Vídeň na Moravu, od Brna k Uhrám—krátký čas pracoval na Velehradě—vrátil se na chvíli domů, aby se opět vybral na Prahu, kdež pracoval v Šitkových mlýnech, které, jak v Praze povědomým čtenářům známo, dělí Podskalí od Žofínského ostrova. V ten čas, (bylo to roku 1848) začalo to v matičce Praze kvasit. Vodrážka jako tehdy skoro každý příslušník mlynářského cechu a dobrý Čech podílel se ovšem na krvavých událostech dnů svatodušních také. Když ale Windischgraetz železnou rukou v Praze zjednal "pořádek," musel milý náš Vodrážka koukat, kde nechal tesař díru. Sedl za noční tmy na pramici a přispěním dobráka vrátného z hořejšího jezu se dostal do Podola, odkudž doběhl na Pankrác a pak dostavníkem do Tábora, ke svým. Však tam se zdržel jenom 24 hodin, poněvadž matka jeho měla strašný sen, jejž si rodina Vodrážkova vykládala pro uprchlíka velmi nepříznivě. Myslete tedy, že pod svícnem bývá tma, šel odkud přišel, do Prahy totiž nazpět a skutečně nebyl více znepokojován. Když ale se opět do Tábora (vlastně do kostského mlýna) navrátil, počaly jeho nesnáze. Do města ani nesměl a plných šest roků skoro se vyhýbal vojně a pronásledování "vandrem," čili jak se dobře po mlynářsku řekne, "krajánkováním." Po dlouhém prošení dostal konečně pas do Ameriky a

Jan Vodrážka.

to bylo mu bezmála 28 let. Z Hamburku jel do Liverpoolu, kde strávil dva týdny, načež se plavil 40 dní po plachetnici do New Yorku. Tam přijel v říjnu 1854. Co peněz měl, rozpojčil cestou krajanům, tak že jen tak s bídou se dostal do Buffala a pak po jezeře do Detroit, kde vyhlédnul živobytí jak mohl do následujícího jara. Pak se plavil po jezeru Superior do hornického místa Ontonagon, kdež v dolech na měď a stříbro pracoval dokud mohl. Ale nezdravá voda a nezvyklá práce přiměly jej k návratu do Detroit i provozoval sekernictví, jež mu při tehdejším zřizování octáren přišlo velice vhod. V roce 1857 se oženil se sl. Rosalií Fišerovou a strávil pak v Detroit ještě 8 let. Byl prodavačem ve velkoobchodě, ba také obuvníkem a to prospívajícím, tak že držel až 4 a 5 dělníků. Vida po vypuknutí občanské války, jak se američtí vlastenci vojně jak mohou vyhýbají, a jsa již otcem čtyř dítek, utekl se do Kanady a na podzim 1864 usadil se trvale na svou, mezitím zakoupenou farmu v Minden, okres Sunny Lake v Mich. a žil tam plných 22 let. Farma byla rozsáhlá—220 akrů—pěkná a nebýt toho, že dvakrát vyhořel, v 1871 a zas v 1881, podruhé na dobro, byl by tam jistě byl přišel k zámožnosti. O rok později, 1882, vydal se do Dakoty na podívanou a vrátiv se, vyprodal za $3000, načež se s celou rodinou odstěhoval na místo, kde jej písatel těchto řádků nalezl, do okresu Brule, nedaleko pahorků Bijou, asi 16 mil od veletoku Missouri. Má 13 dítek, z nichž je šest už pod čepcem a pět svobodných. Dle pohlaví 8 synů, tři dcery. Vzdor svému stáří těší se p. Vodrážka i se svou chotí pevnému zdraví a stále dobré náladě. Je horlivým čtenářem a že dávno už se směje kněžským kejklům, rozumí se samo sebou. Nechť dlouho ještě žije spokojeně a k radosti svého četného potomstva.

Vojtěch Malý ze Solon, Johnson Co., Ia., narodil se r. 1822 v Plzni v Čechách. Otec jeho byl krejčím a Vojtěch navštěvoval v Plzni obecní školu. Později však otec koupil malou živnost, na níž pak všichni pracovali a to dosti těžce, neboť pole jejich, ležící ve vyšité krajině, vyžadovala tuhé práce. Vojtěch, jako nejstarší z dítek, stal se později dědicem této živnosti a vyplatil postupně podíly třem svým bratřím a třem sestrám. Tím ovšem finanční základy jeho nemálo byly otřeseny a on přemýšleti počal, jak by své postavení zlepšil. V čase tom obdržel několik dopisů od příbuzných z Ameriky, kteří ho v nich vybízeli, by se tam za nimi odstěhoval a líčili mu život v zámoří barvami růžovými. Vojtěch tudíž odhodlal se ku kroku, jehož později tisíckráte litoval. Vyprodal a r. 1854 vydal se s manželkou a třemi dítkami na dalekou a obtížnou cestu do Ameriky. Vyjeli z Liverpoolu a cesta trvala jim šest týdnů. Během plavby potkalo je běd né neštěstí, které je zcela shroutilo, neboť oba synáčkové, k vůli nimž vlastně Malý k vystěhování se byl odhodlal, zemřeli jim na lodi a pohřbeni byli v chladných vlnách mořských. Žalost a zoufalství ubohých rodičů dovede pochopiti než ten, koho někdy stejné neštěstí potkalo. Plni obav a usouženi vystupovali ubozí vystěhovalci z lodě v městě New Yorku. Zde však se nezdrželi dlouho, nýbrž odjeli přes Chicago do Rock Island a odtud, zaopatřivše si potah a povozy, nastoupili trapnou a zdlouhavou cestu do Iowy, majíce za spolučeníky ještě několik jiných českých rodin, mezi nimi Černých, Sinkulovy, Uličný, Jílkovy a j. Dojeli šťastně až do Iowa City a odtud odebrali se do Solonu, což byla tehdy ztracená samota o čtyrech dřevěných boudách. Zde si Malý zakoupil 80 akrů prairie a 10 akrů lesa a počal farmařiti. Nevedlo se mu však valně. Pšenice zprvu sice platila dosti dobře, později však, před občanskou válkou, klesla v ceně a Malý zadluživ se poněkud viděl, že by přišel o celý majetek. Proto odprodal polovic půdy, by jen zbavil se tísnícího jej dluhu a doufal, že zbývající pozemky postačí k vyživení jeho rodiny. Očekávala však jej ještě jiná zkouška. Občan-

Vojtěch Malý.

ská válka rozzuřila se v plné krutosti a synové Severu voláni, by spěchali hájiti celistvosť Unie. Dobrovolníci již nestačili a proto přikročeno k losování. V r. 1864 byl Malý též vylosován a odloživ pluh, oblékl modrý kabátec vojenský. Zapsán byl u setniny I. 15 pluk státu Iowy, zároveň s Josefem Novotným a Matějem Václem. Pluk tento, jenž přidělen byl k tennessijské armádě, prodělal mnoho krutých bitev a v mnohých se vyznamenal. Zúčastnil se též památného pochodu k moři pod gen. Shermanem a na rychlých pochodech padlo mnoho lidu vysílením. Malý však útrapy vojenského života snášel trpělivě a statečně. Pod. brig. gen. Belknapem učinili mnoho obtížných pochodů po neschůdných cestách, bahnisky a močály. Mnohdy vyšli záhy z rána a pochodovali až do tmy, kdy teprvé na smrt znavení uložili se ku odpočinku, jenž nezřídka přetržen byl výstřely z pušek Jižanů. Malý, ukládaje se denně na tvrdé lože vojenské, s touhou vzpomínal na drahou manželku a šest dítek, které byl zanechal v dálné Iowě a choval jenom jediné přání, by se totiž s nimi šťastně shledal. To se mu též vyplnilo, neboť v r. 1865, po devítiměsíční činné službě byl čestně povinnosti branné zbaven a netřeba připomínati, že ihned nastoupil cestu ku opuštěné rodině, která s touhou jej očekávala. Manželka jeho zkusila mnoho v čase, kdy on byl ve válce, neb měla k ošetřování šest malých dítek a kromě toho musila i role obdělávati. Nebohá žena též h… již oplakávala jako ztraceného, neboť zvěděla, že byl v bitvě zraněn. Poranění on utržil si na přední stráži, bylo však na štěstí jenom lehkým, neboť kule rebelská strhla mu jenom kůži s hlavy nad levým uchem. Shledání jejich bylo ovšem tklivým a vzájemnému vypravování nebylo konce. Malý dlouho neodpočíval, ač by mu odpočinku bylo bývalo třeba, nýbrž pustil se do farmaření a pracoval pilně, nedbaje nemoci, kterou si byl z vojny přinesl a která nemálo jej trápila a dosud trápí. Miláčkem Štěstěny Malý nikdy nebyl, naopak, osud na něho často doléhal velmi těžce, on však trpělivě, jako dobrý bojovník, rány jeho snášel. V r. 1893 zemřela mu jeho manželka po trapné sedm let trvající chorobě. Ač jest Malý již 75 roků stár, přece si ještě i vzdor chorobě statečně vykračuje. Pracovati ovšem již nemůže, nýbrž žije klidně na své farmě nedaleko městečka Solonu s nejmladší dcerou. Ostatní dítky jsou již všechny zaopatřeny. Pense, kterou Malý od vlády dostává a kterou též plnou měrou si zasloužil, jest mu nemalou úlevou ve vysokém jeho stáří.

Josef Wojtishek z Ely, Linn Co., Ia., narodil se r. 1837 v Jimramově na Moravě, při samých českých hranicích, kde rodiče jeho vlastnili živnost rolnickou. Ve svém rodišti navštěvoval obecní školu a prošed tuto, pomáhal rodičům až do r. 1853, kdy vyprodali a vydali se na cestu do Ameriky, doufajíce, že tam práce a přičinění jejich lépe bude odměněno a chtějíce se jednak též vyhnouti službě vojenské, neb ani Josef, ani bratr jeho nikterak netoužili po upjatém a těsném kabátě rakouského vojína. Jeli přes Bremen do Galvestonu v Texasu, kam dojeli šťastně po osminedělní plavbě. Odtud odjeli do Houstonu, kde se zdrželi as 14 dní. Protestantský kazatel Bergman z Cat Spring okres Austin, vyzýval je, by se tam odstěhovali, jim však se v Texasu valně nelíbilo, neboť panovala děsná vedra, kterým oni nebyli zvyklí a kromě toho obávali se nedostatku dobré, pramenité vody, která skutku jest v Texasu vzácnou. Vrátili se tudíž do Galvestonu a odtud jeli do New Orleansu, odkudž plavili se po řece Mississippi do St. Louisu, kde se mínili trvale usaditi. Ani město toto se jim však mnoho nezamlouvalo, neb právě tehdy panovaly tam nějaké nepokoje a proto se rozhodli, že pojedou do Chicaga. V Galena, Ill., se otec Wojtishkův těžce roznemohl a třetí den po jich příchodu do Chicaga zemřel. Každý pochopí, jaké asi pocity zmítaly

Josef Wojtishek.

dušemi ubohých přistěhovalců, stojících u rakve toho, jenž byl jejich živitelem a hlavní oporou. Uloživše manžela a otce ku věčnému odpočinku, vydali se osiřelí na cestu do Caledonie, ve Wisconsinu, blíže Racina, kde tehdy již něco Čechů, mezi nimi též nějací jich známí ze staré vlasti, usazeno bylo. Jeli tam s tím úmyslem, že zakoupí nějaké pozemky a trvale se usadí. Pozemky v Caledonii byly však již tehdy dosti drahé a začátečníku bylo již nesnadným zde zakotviti. Několik českých rodin z Caledonie vypravovalo se právě na cestu do státu Iowy, kde pozemky byly ještě velmi levné a odkud docházely velmi dobré zprávy od těch, kteří se tam byli vystěhovali. Wojtishkovi se rozhodli, že pojedou též. Koupili si pár volů a vydali se ještě se čtyřmi jinými rodinami na cestu. Po čtrnáctidenní cestě dorazila malá tato karavana do Cedar Rapids a asi osm mil odtud, při Hoosier Grove, (nyní Ely), zabrali vládní pozemky a pustili se chutě do farmaření. V okolí bylo tehdy ještě hojně rudochů, kteří svorně s četnými vlky tvořili nemilou společnost přistěhovalcům. První léto postavil Josef s pomocí svého mladšího bratra primitivní chatrč, na kterou však nicméně pohlíželi s pýchou a která byla pro ně palácem. Tři roky později se matka jejich znovu provdala a r. 1862 zakoupili ji 40 akrů v sousedství a Josef zůstal sám na staré domovině. Bratr jeho pomáhal na obou místech a sloužil i u jiných farmářů. V tom čase (r. 1862) se Josef též oženil, pojav za manželku sl. Annu Rieglovu, pocházející též ze staré vystěhovalecké a vlastenecké rodiny české. Farmařil pilně až do r. 1872 a dařilo se mu dosti dobře, tak že mohl přikupovati stále více pozemků a ve zmíněném roce vlastnil již 280 akrů, z nichž pak 80 akrů odprodal. Manželka jeho trápena však byla pakostnicí a nemohla mu v pracích jeho dostatečně vypomáhati a to ho přivedlo na myšlénku, by započal nějaký obchod, což též v r. 1872 uskutečnil. Společně s jedním Američanem založili smíšený obchod v Ely, který se dosti dobře vyplácel. Po nějakém čase však se rozešli. Wojtishek měl od té doby samostatný obchod, který jeho neúnavností a přičinlivostí stále zkvétal. Po nějakém čase naskytla se mu příležitost vstoupiti do obilního obchodu, který provozoval se svým společníkem s výborným úspěchem po 16 roků. V r. 1888 vykoupil svého soudruha v obchodu a od té doby provozuje obchod onen sám. Wojtishek domohl se značné zámožnosti, neboť kromě zmíněných obchodů, obilního a smíšeného, jest též podílníkem jedné banky v Cedar Rapids, jejíž byl před časem též předsedou a vlastní kromě toho 275 akrů výtečné půdy v okresu Linn. Na živu má tři dítky. Jeho syn, Fr. J. Wojtishek, jest oblíbeným lékařem v Cedar Rapids, dcera Marie jest učitelkou na veřejných školách v tomtéž městě a nejmladší Anna jest s rodičemi doma. Wojtishek jest rozvážný muž, jenž vše podniká s náležitou rozvahou a nezlomnou energií. Odtud jeho úspěch jak v obchodu, tak ve farmaření. Manželka jeho jest dosud též na živu a ráda vypráví o krušných počátcích, jaké jim bylo v zemi této přestáti.

Kol Riverside a Richmondu v okresu Washington, Iowa, žije veliký počet starých českých osadníků, kteří prožili a prodělali zde krušný život pionérů a kteří zajímavé historky vypravovati dovedou o jich prvních počátcích v této krajině, kdy bez peněz, neznajíce anglické řeči, maje však dostatek pevné vůle a vytrvalosti, neohroženě pustili se v boj s nepříznivými okolnostmi a na konec též zvítězili, neb téměř všichni domohli se slušného majetku a tráví pozdní léta svého života, ne snad v nějakém přepychu, nýbrž klidně a spokojeně. Jedním z nich jest **Martin Nový** z Riverside, jenž narodil se r. 1822 ve Všenicí, v kraji plzeňském, kde rodiče jeho vlastnili nevelký stateček. Až do 11 roků navštěvoval v nedaleké vesnici školu, načež pracoval doma a vypomáhal rodičům dle svých slabých sil. Starší jeho bratr byl odveden k vojsku a Martin byl nucen robotiti na panství radnickém, neb žil v těch časech, kdy páni Francové a vrchnostenští drábové byli nejvyšší autoritou a dubová lavice a liškovka vý-

Martin Nový.

mluvnými důkazy lásky, jakou cizácká šlechta k našemu dobrému lidu chovala. Nový přiučil se později též zedničině a tesařině, ba pracoval napotom též v uhelných dolech, a sice až do 20 roku. Na to obléknouti musel též těsný kabátec rakouského vojína. Vojančiny užil jak náleží, neb teprvé po dlouhých a trapných deseti letech a 6-mi měsících byl ze služby propuštěn. V čase tom potloukal se se svým plukem z místa na místo a v létech čtyřicátých zúčastnil se též polního tažení v Italii. Když r. 1852 domů z vojny se navrátil, tu se krátce na to oženil a jako vysloužilý voják ustanoven byl za odměnu obecním hajným. Že nebylo to postavení právě skvělé, snadno každý pochopí, než Nový setrval ve službě oné tři a půl roku. Poznav však jiné země a jiný lid, stále toužil po zlepšení hmotného postavení svého a poněvadž Amerika tou dobou byla El Doradem všech nespokojenců, odhodlal se i on ku cestě přes ocean, kterou nastoupil s manželkou a třemi dítkami v r. 1856 ještě ve společnosti několika jiných rodin. Jeli přes Bremen na Baltimore, kde přistáli šťastně po 9 nedělní plavbě. V Bremen stihlo jej neštěstí, neb jedno z dítek se mu zde roznemohlo a krátce na to zemřelo. Z Baltimore odjeli do Chicaga a odtud zároveň s rodinou Šmídlovou, Blechovou a Kaloušovou odjeli do Iowa City, Ia. Než ani zde se Nový dlouho nezdržel, nýbrž odjel do okresu Washington, kde s Mat. Blechou zakoupili si 40 akrů. Počátky jejich byly ovšem krušnými a vydatnou pomocí byla jim tesařina, v které se oba vyznali. Poráželi stromy, odváželi na pilu a z nařezaných zde prken a trámců stavěli přistěhovalým se sem osadníkům hospodářská stavení. Mzda jejich byla ovšem pravidlná, často jenom 20c. denně a stalo se mnohdy, že ani těch nedostali. As po třech letech úmorné práce a spoření, zakoupil si Nový blíže Riverside 120 akrů, na nichž pak hospodařil se svojí rodinou po celých 20 roků, načež odstěhoval se do blízkého městečka Riverside, kde nyní žije ve společnosti některých ještě stařičkých českých výminkářů. Scházívají se obyčejně v obchodě p. Třískově a tu povídání a žertům nebývá konce. Manželství jeho požehnáno bylo 7 dítkami, z těch však jenom 5 jest na živu. Nejstarší jeho syn byl v době občanské války kopnut koněm a krátce na to zemřel. Dítky jeho jsou všechny zaopatřeny a Nový může si na stará kolena trochu poodpočinouti. Zdraví jeho není již valné, to mu však nevadí, by si mnohdy nepřivstal a nešel do blízké říčky na ryby, neb rybaření jest jeho zamilovaným sportem.

Jan Heck.

Jan Heck z Riverside, Ia., narodil se r. 1838 v Hvožďanech, v kraji táborském, kde rodiče jeho měli malou živnosť. Až do 12 roku chodil do školy, načež jeho otec, odevzdav statek Janovu staršímu bratru Václavovi, vypravil se r. 1851 do Ameriky. Jeli přes Bremen do New Yorku a odtud po dráze do Rock Island, Ill., načež v povozech do Iowa City. Zde přezimovali a z jara zakoupil jeho otec 40 akrů as 4 mile na sever od zmíněného města. Rodiče a tři sestry Janovy pracovaly na farmě, on sám pak byl z prvu as dva roky zaměstnán v ústavě slepců, kde pracoval za šat a špatnou stravu. Něco podobného se mu ovšem valně nelíbilo a proto zanechav práce oné, našel si práci na farmě, která se mu mnohem lépe líbila, ač z počátku spokojiti se musil s $6 měsíčního platu. Pracoval na různých farmách až do r. 1862, kdy dal se odvésti ku spolkovému vojsku a tak zanechav klidného života venkovského, spěchal se svým plukem ve vřavu bitevní. Sloužil ve setnině K, 22. pluku státu Iowy, kde kromě něho sloužilo ještě as 25 jiných Čechů. Pluk tento, přidělen byv k armádě Grantově, zúčastnil si mnohých bitev a bitek. První váleěný křest obdrželi u Fort Gibbson v Mississippi, bojovali pak u Champion Hill, Black River, Vicksburgu, načež odtáhli ku Jackson, Miss. Odtud posláni byli do státu Texasu, kde mnoho krutých potyček svedli se zuřivými a divokými rangery. Po nějakém

čase přeloženi byli do Shenandoah Valley a přiděleni armádě Sheridanově. Pod velením slavného onoho generála vrhali se často v nejprudší seče, neb odvaha a chrabrosť jich vojevůdce činila i z nich hrdiny. Heck měl dlouho štěstí, neb kulky Jihanů zdály se mu vyhýbati, až v bitvě u Fisher's Hill pocítil též, jak chutná jihanské olovo, neb mu zde ustřeleny byly dva prsty u ruky a čásť palce. Po zranění tomto, jež ani nebylo tak životu nebezpečným, jako bolestným, byl ovšem Heck další služby neschopen. Nějaký čas byl v jedné nemocnici v Pennsylvanii, načež dopraven byl s mnohými jinými zraněnými syny iowskými do Davenport, Ia. V lednu r. 1865 byl propuštěn z nemocnice a navrátil se ihned ku svým rodičům. V květnu na to se oženil a odstěhoval se ku svému tchánovi blíže Solonu, kde farmařil as dva roky a půl, načež odstěhoval se do sousedního okresu Washington, kde si koupil farmu nedaleko městečka Riverside a kde od té doby žije uprostřed četné rodiny. Máť doma ještě sedm dítek a dvě jsou již zaopatřeny. Daří se mu nyní dosti dobře a jest povahy veselé a hrdý na své vojenské zkušenosti. Přijel do této země co hoch třináctiletý a nezažil tudíž mnoho ve vlasti staré, tím bohatšími jsou však jeho zkušenosti v zemi této, pro jejíž zachování neváhal ani život svůj nasaditi v čase, kdy ona věrné své syny pod hvězdnatý prapor svolávala.

Několik slov k našim národním zahradníkům.

Pro kalendář "Amerikán" napsal Josef Čermák.

Octneme-li se v přírodě—ať již stojíme jen ve své skrovné zahrádce neb kráčíme lukami, polmi neb lesem, stává se, že mysl naše tak jako fotografický aparát zachytí celý kaleidoskop obrázků, které pak po dlouhou dobu—mnohdy i po celý náš život—podrží. Také já mám několik takových obrázků, ale jelikož přáním mým jest, aby laskavý čtenář toto mé pojednání přečetl až do konce, pokusím se vylíčiti jen jeden z nich, při čemž budu co možno nejvíce stručným.

Jednou z nejzajímavějších rostlin, které krášlí naše zahrady, jest šlutec, čili jak nazýváme ji všeobecně zde, "*morning glory.*" Není snad jediného čtenáře, jenž by rostlinu tu neznal; vždyť nalezáme ji téměř v každé zahrádce—ale málo kterému asi napadne, jde li kolem plotu okrášleného touto rostlinou, že tato nevinná květina často znázorňuje nám celý lidský život. Pozorujme jej; sotva že spatřil světlo světa, již rozpíná svá útlá raménka na všechny strany, jako by volati k nám chtěl o pomoc. Hmatá v pravo, hmatá v levo, hledí zachytiti se kde může. Přispějeme li mu jen dosti málo na pomoc, napneme li niť—jak malou oběť od nás vyžaduje—po níž pak může šplhati se výše, hoj jak vesele pne se vzhůru a v krátké době okrášlí se pestrými květy, které jsou ozdobou naší zahradky. Zanedbáme li jej však, plouží se ubožák sem a tam—snaží se zachytit kde může. Někdy podaří se mu zavadit o pevnou tyč, neb stromek, po němž může dostati se výše—leč toť pouha náhoda. Obyčejně se stává, že plazí se blátem, kde bývá ušlapán neb ovino se kol škodlivého bejlí a jaký osud jej pak očekává? My přijdem, bejlí vytrhneme a s ním i šlutec, který zanedbán, sám sobě ponechán, zachytil se kde mohl a nyní musí pykati. Zač? Za to, že jsme jej zanedbali, že jsme mu neukázali cestu, neposkytli opory. Ač přírodou určen byl k tomu, by byl nám k radostí, aby pestrým květem svým našemu oku lahodil, aby zvýšoval krásu našeho sadu—přec jen když nevykážeme mu dráhu, po níž se může pnouti do výše, když ruce naše neposkytnou mu oporu,—zápasí—zápasí, počne objímati co mu na blízku, aniž by tušil, že spěje v zkázu, neb plahočí se blátem—a v obou případech očekává jej stejný osud: nám nelíbí se po zemi se plazící, blátem potřísněný: vytrhnem, zničíme jej. Zachytí-li se rostliny škodlivé, zničíme ji a s ní i šlutec, který se jí chopil, který ji v útlém věku svém objímati počal v tom klamném snad domnění, že bude moci šplhati výš a výše, k čemuž jej matka příroda byla určila. Co krásných květů bylo zničeno jenom pohodlností neb nedbalostí zahradníků—co krásy

odsouzeno bylo k zahynutí v blátě, poněvač zahradník šetřil nitkou, neb časem; co nadějných kvítků zahynouti musilo proto, že v nedostatku jiné opory, v nedostatku jen dosti slabé nitky neb tyčinky, uchytilo se rostliny škodlivé, s niž pak musilo býti zahubeno?!!— —

Nezdá se ti, milý čtenáři, že ten truchlivý osud jmenované květiny znázorňuje nám osud bytostí lidských? Mně ano. Viděl jsem, kterak útlá bytost vztahovala rámě své k společnosti lidské, a nepotřebovala nic více, nežli slabé opory, aby mohla spěti výše: leč marně. Společnost naše zdá se míti důležitější věci na starosti—co pak záleží na několika květech. Však když samy nenaleznou tu pravou cestu, když budou se plaziti blátem, když uchytí se špatné společnosti—nu, tak se jednoduše vytrhnou a vyhodí—zrovna jako ten svlačec! Co krásných květů mohli jsme míti dnes v tom našem národním sadu—a krásných, bujných českých květů—jen kdyby si naši zahradníci dali říci a věnovali jim jen trochu pozornosti. Říkáme, že vše, cokoliv jsme konali a co posud konáme — konáme ku povznešení jména českého—české národnosti. Nejsem oprávněn k tomu, posuzovati co v té práci bylo dobrého a co špatného, ale tolik mi dá zajisté každý za pravdu, že vyplýtvali jsme zbytečně mnoho sil, a ještě více peněz. Chceme zlepšovati celek, a nevšímáme sobě jednotlivců. Kdybychom věnovali pozornost jednotlivcům, zlepšil by se celek sám sebou. Neruda chtěl míti jednotlivce z křemene, aby celý národ byl pak z kvádrů. Tyrš v tužení se jednotlivců viděl tělesnou sílu a nepodajnost celého národa. A já volám k veřejnosti české již po třetí: pečujme o to, aby jednotlivci z našeho středu mohli dospěti k té výši, kam jejich duch tíhne a uvidíte, jaký bude celek za několik let! Až posud jsem volal marně, leč to mne neodstrašuje—snad přijde doba, kdy volání to nalezne ohlasu.

Máme spolky pro podporu v nemoci, pro případ úmrtí, máme spolky pro tužení tělesné, máme spolky pro povznášení jména českého, máme spolky vzdělávací, spolky pro vydržování hřbitovů, útulen, a j. a j.—a při té spoustě spolků pevně věřím, že jeden spolek nám ještě schází, t. j. spolek, jenž obral by si ten krásný účel: poskytovati podpory chudým českým dítkám, jichž nadání by k tomu oprávňovalo, aby spěly tam, kam jejich duch tíhne, neb věřím, že vzdělaný Čech neb Češka jest s to jménu českému v živlu cizém více prospěti, nežli celé řady slavností, nežli celý les drahocenných a "posvěcených" praporů, v nichž uloženy jsou tisíce peněz národních, nežli celé spousty zlatých odznaků "záslužných," jimiž naučili jsme se v poslední době tak plýtvati!

Postarejme se o založení spolku, s tímto účelem: Podporovati chudé a nadané dítky české, aby mohly pokračovati v studiích—ať již v oboru jakémkoliv. Podmínky: 1. Skutečná, dokázaná chudoba, 2. opravdové nadání, 3. znalost českého jazyka a českých dějin. Kdyby někdo činil námitku proti této třetí podmínce, dovolím si ji odůvodnit na jiném místě—tolik ale podotýkám, že mám pro ni důvody velice vážné. Zmíním se pouze o jednom: rád bych, aby ten, jenž vzděláním neb uměním zde vynikne, byl též upřímným Čechem, znalým mluvy matky své, znalým dějin naší staré vlasti.

Kdybychom docílili založení takového spolku, a spolku tomu dostalo se od veřejnosti české podpory, mohl by po letech s hrdostí poukázati na náš národní sad, neb by na něm květla jeho nejkrásnější kvítka. Mohl by s pýchou říci, že vykonal kus důležitého díla nejenom vůči národnosti nýbrž vůči celé společnosti lidské, že pomohl těm, jichž duch spěl v říše umění, že nepřipustil, aby ti, kdož určeni byli k tomu pnouti se do výše, plazili se blátem a chápali se jedovatého bejlí, s nímž pak musili by hynouti. Spolek takový vysýlal by mezi cizí lid vzdělané a upřímné Čechy a Češky a při poměrně menších obětích vykonal by více, nežli co s velikými oběťmi konati měl náš bývalý Národní Výbor. Jest v nás ještě dosti dobré vůle, dosti obětavosti a sebezapření k vykonání trochu opravdového dobra? Jsme s to vykonati něco, co by pro naši národnost mělo skutečnou a trvalou cenu?

Když první část článku tohoto, jejíž korekturu jsem nemohl si přečísti, byla vytištěna, shledal jsem, že na místo "**svlačec**" vysázeno bylo "**šlutec.**" oně tímto opravuji. Poz. pisatele.

Střídavé hospodářství.

Pro kalendář "Amerikán" napsal Ludvík W. Dongres.

Ze všech prostředků, navrhovaných ku nápravě pochybeného směru hospodaření polního ve Spoj. Státech, jímž bytí celého národa povážlivě jest ohrožováno, jmenovati sluší hospodářství střídavé na místě prvém. Ve skutečnosti jest ono základní a jedině možnou cestou k zabránění úplného úpadku zemědělství v této zemi a již pouhým zavedením jeho zastaveno bude nebezpečí, hrozící národ americký uvrhnouti v zkázu a záhubu úplnou.

Co vyrozumíváme pod jménem hospodaření střídavého? — To, že na jedno pole nedávají se dvě stejné neb sobě podobné plodiny po sobě, nýbrž střídají se tak, aby ani samy sobě ani půdě škoditi nemohly. Základním pravidlem hospodaření střídavého jest tedy, že nikdy stejné po stejném neb příbuzné po příbuzném na pole přijíti nesmí. Proč? Poněvadž různé plodiny různě půdu vysilují. Některá spotřebuje více jedné, jiná opět druhé živiny. Jedna přijímá kořeny svými potravu z vrstev horních, jiná opět ze spodních. Pěstuje li se po více roků jedna a táž plodina na jednom poli, pak se toto jednostranně ochuzuje a sklizně postupně se menší. Úbytku toho nelze ani sebe silnějším hnojením plně odčiniti. Věhlasný český hospodářský badatel Fr. St. Kodym znázornil jednostranné hospodaření trefně následujícím podobenstvím:

"Je li pro jistý počet hostů přichystáno rozličných jídel, ale oni všichni stejné jsou chuti a pouze po jednom sáhajíce, ostatní nechávají netknutá, tu ani dobře se nenajedí, jako když chuti jich jsou rozličné a jeden v tom, jiný opět v onom si libuje. Pšeničnému trsu není zajisté horšího souseda než zase trs pšeničný a bramborové sazenici brambor."

V tom vyjádřena jest celá zásada střídavého hospodaření. V něm platí pravidlo, že na poli střídati se mají plodiny úzkolisté se širokolistými, mělkokořenící s hlubokokořenícími. Mezi prvé řadí se zrniny a sice obiliny na místě prvém, mezi druhé rostliny pícní. A právě tyto druhé jsou vyrovnavately toho, co obilinami bylo v půdě pokaženo. Je možno považovati za udržovatele plodnosti a částečně i napravovatele hříchů na půdě dříve spáchaných. Tím není nikterak řečeno, že by z půdy ničeho neubíraly a ještě snad jí výživných látek přidaly. Žádná rostlina půdu neobohatí, každá z ní ubere, avšak každá z jiné části a v jiném způsobu. Pícniny přibírají potravu z nejspodnějších vrstev půdy a tak i tam uložené živiny zužitkují, na povrch vynesou a do oběhu přivedou. Bez nich zůstaly by ve spodině nevyužitkovány.

Pěstování rostlin pícních mělo sice vždy a všude svou důležitost, avšak u nás v Americe za nynějších poměrů jest neocenitelným. Zde veškeré poměry přímo nutí rolníka, aby pěstování jich se uchopil a na pozemcích svých jich pomocí hospodářství střídavé zavedl. Nejsou to jen poměry půdní, ale i národohospodářské, trhové a finanční, jež od amerického hospodáře vyžadují, aby upustil od dosavádního způsobu hospodaření a přidržel se vedle obilin též pícnin, aby přestal plodiny polní přímo prodávati za hanebnou cenu, ale převáděl je raději v režii vlastní ve výrobky jiné, hledanější a cennější.

Amerika prodělala období obilní a vstupuje v období okopanin a pícnin. Ovšem že trvalo to dlouho, než počal se u nás zaváděti střídavý postup — dosud jest teprvé v plenkách — teprvé uvědomělejší a prozíravější hospodáři se jej uchopili, ale jest zde přec. Nutnost jej vyvolala sama a jsem jist, že příští století donutí nejen klesající plodností půdy, ale i poměry trhovými, všechny farmáře k změně systemu hospodářského a ku střídání.

Racionelní hospodářství nelze si vůbec ani pomysleti bez pícnin a bez střídání. Bez něho nebylo by rozumného chovu dobytka, nebylo by hnoje, nebylo by možným udržení plodnosti půdní. U nás jest již nejvyšší čas, abychom počali věnovati pícninám větší pozornost a počali je střídati s obilinami, neb již i na

žírném západě počínají se jeviti smutné následky jednostranného hospodaření v stále menšících se sklízních a menší výnosnosti farem. Kukuřice a pšenice ovládají zde žírná role rok od roku. Farmáři, majíce pro dobytek dostatek pastvy, snaží se co nejvíce přímoprodejných plodin skliditi. Oni obdělávají stále více a více, jen aby stržili "hotové," ale pranic na to nedbají, jak dlouho takové hospodářství potrvati může. Poněvadž pak činí tak všichni, tu v případu dobré úrody sklesne cena obilí téměř pod cenu výrobní a užitek z toho nemá rolník žádný. Kdyby spočítal si škodu na úrodnosti půdy nadělanou poznal by, že takovým způsobem hospodaření dobrovolně vyhazuje svůj nejdražší statek, úrodnosť půdy. Takový rolník těží jen ze svrchní vrstvy ornice a spodní nechává nezužitkovánu. Pěstováním pícnin, jež kořeny svými do hlubiny vnikají, využitkuje se půda stejnoměrně neb ubírá se i ze spodiny. Živiny od tamtud vynešené spracovány jsou domácími zvířaty a část jich ve způsobu hnoje do půdy zpět přichází a k obohacení ornice slouží. Spodina není též nevyčerpatelnou a kdyby samé hlubokokořenící rostliny po sobě následovaly, též přestanou se dařiti. Proto i zde třeba popřáti spodině odpočinku a času k rozložení minerálních látek. Zatím pěstují se opět obiliny a okopaniny a vzduchu hlubokou orbou a podrýváním přístup do ní se usnadňuje.

Správné rozluštění osevního postupu velmi jest důležité, neb závisí od něj zdar nejen v přítomnosti, ale i celá budoucnosť. Mnoho záleží od poměrů půdních, klimatických a tržních. S nimi musí býti počítáno. Proto neuznávám žádný ze vzorů různých postupů osevních pro farmáře americké za užitečný. Poměry, jež zde rozhodují, jsou velmi proměnlivé a téměř v každém místě jiné, tak že u nás podle žádného předpisu, či lépe řečeno "šablony" hospodařiti nelze. Americký farmář nemůže si předem rozpočítati na 9 let, co na které pole dá, jak děje se na statcích v Evropě, kde hospodaří se podle předem ustanoveného plánu, ale on musí vždy uvažovati všechny okolnosti se měnící, než ustanoví se na plánu pro jeden rok. K tomu jest třeba více vědomostí — více inteligence, abych tak řekl — než ku hospodaření podle jedné patrony po celou řadu let. •

Při této volbě nezbytně vedle všech jiných okolností uvažovati musí — a to na místě prvém — jak věc zaříditi, aby jedna plodina neb plodiny příbuzné často po sobě nebyly opakovány, a aby postupně plodiny pícní přešly přes veškeré obdělávané pozemky a zabránily tak jich oslabení a snad i konečnému vysílení.

Krátce řečeno: Americký farmář musí započíti se střídavým hospodařením, nechce li sama sebe, svůj stav a celou zemi přivésti v záhubu neodvratnou.

Statistika stávek.

Ze zprávy o stávkách ve Spojených Státech od 1. ledna 1881 do 30. června 1894, sebrané od spolkového komisaře práce a skončené v říjnu r. 1895, následující statistická data jsou vzata:

Rok	Počet stávek.	Závody postižené.	Dělníci zbavení práce.	Procento závodů kde stávka zvítězila.	Ztráta dělníků.		Ztráta zaměstnavatelů.	
					Při stávkách.	Při výhostu.	Při stávkách.	Při výhostu.
1881	471	2,928	129,521	61,37	$ 3,372,578	$ 1,[illegible]519	$ 1,919,483	$ 6,960
1882	454	2,105	154,671	53,59	9,[illegible]64,228	466,345	4,269,094	112,382
1883	478	2,759	149,763	58,17	6,274,480	1,069,[illegible]12	4,696,027	297,097
1884	443	2,367	147,054	51,50	7,666,717	1,421,410	3,393,073	640,847
1885	645	2,284	242,705	52,[illegible]0	10,663,248	901,173	4,388,893	455,477
1886	1,412	10,053	508,044	34,45	14,992,453	4,2[illegible]1,058	12,357,808	1,949,498
1887	1,436	6,589	379,726	45,64	16,560,534	4,233,700	6,696,495	[illegible]19,736
1888	906	3,506	147,704	52,22	6,377,749	1,100,057	6,509,017	1,217,199
1889	1,075	3,786	249,559	46,49	10,409,686	1,379,722	2,936,752	307,125
1890	1,833	9,424	351,944	52,64	13,875,338	957,960	5,133,404	486,258
1891	1,718	8,117	299,064	37,87	14,[illegible]01,714	883,709	6,177,788	616,888
1892	1,298	5,540	206,671	39,31	10,772,622	2,856,013	5,145,691	1,683,080
1893	1,305	4,555	265,914	50,82	9,93[illegible],048	6,659,401	3,406,195	1,034,420
1894*	896	5,154	482,066	23,85	2[illegible],22[illegible],471	457,231	15,557,166	596,484
Úhrem	14,390	69,167	3,714,406	44,49	$163,807,866	$26,685,516	$82,590,386	$12,235,451

* Prvních šest měsíců.

Vzpomínky životopisné k našim podobiznám.

Kníže Alex. Borisovič Lobanov-Rostovskij. (Vyobrazení na stránce 75.) Narodil se roku 1824 a hned záhy vrhnul se na dráhu diplomatickou. Byl v diplomatických službách zaměstnán v Cařihradě, Londýně, Vídni a Berlíně a také jako tovaryš ministra záležitostí zahraničních jeden čas působil. Prošel tedy výtečnou školou diplomatickou. Když pak dne 26. ledna 1895 Giers zemřel, byl Rostovskij, jsa tehdáž velevyslancem ruským u dvora vídeňského, carským úkazem ze dne 28. února k řízení zahraniční politiky ruské povolán. Jmenování jeho bylo všeobecným překvapením, neboť každý hádal, že uprázdněného místa dostane se buď hraběti Šuvalovu, který před nějakým časem zastupoval vládu v Berlíně, nebo Staalovi, ruskému vyslanci v Anglii. Jmenování Rostovskijho dlužno přičísti té okolnosti, že mladý car umínil si kráčeti v šlépějích svého otce a vlivu západních mocností se brániti. Byltě Lobanov z přesvědčení slovanofilem a myšlénku tu šířil ze všech sil, což v mnohých kruzích považováno za politiku světový mír ohrožující. Než v Rusku samém snaha jeho lépe byla oceňována a on všeobecně platil za osobu, jež přišla hned po caru. Proto také vyvolalo náhlé jeho úmrtí dne 30. srpna 1896, kdy nalezal se ve společnosti carově na cestě z Vídně do Kyjeva, po celé Rusi mocné pohnutí. Národ ruský věděl, že v něm ztrácí muže, který zná snahy, sílu a úkol národa ruského, neboť od jeho nastoupení v úřad zavanul v Rusku čerstvý vzduch a žilý život politický. Hlavní svou pozornosť věnoval otázce bulharské a všemi silami o sblížení se větve té slovanské s obrem ruským pracoval. Vůbec možno říci, že za jeho řízení dodělala se diplomacie ruská v záležitostech zahraničních neobyčejného úspěchu. Mimo prací politických věnoval se Lobanov Rostovskij též studiím vědy a sepsal dějiny Ruska.

Gustav Eim, obratný publicista a politik. (Vyobrazení na stránce 101.) Dne 7. února 1897 odešel z bojujících řad, z válčící gardy českého národa předbojovník, jenž v politické taktice byl mistrem a psaným slovem vladl jako mečem plamenným. Byl to Gustav Eim, redaktor "Národních Listů" a poslanec na říšské radě. Mezera po něm zetí bude ještě dlouho, neboť déle 25 let v první řadě účasten byl všech zápasův českého národa o provedení státoprávního a jazykového jeho programu. Ve službě národa neznal klidu, v konání veřejné povinnosti neznal oddechu a ve službách přátelské ochoty neznal míry. — Gustav Eim narodil se 9. října 1849 ve Šťáhlavech u Rokycan. Již jako mladík jevil vedle smyslu pro veřejné záležitosti i znamenitý talent žurnalistický a konav universitní studia v Praze, záhy také se publicistice věnoval docela. Působil při Politice, Pokroku a Posle z Prahy, ale teprvé u Národních Listů, kamž vstoupil roku 1874, osvědčil zcela svoji neobyčejně velikou pracovní sílu. Žurnalistické a politické nadání jeho rozvilo se ovšem v plné mohutnosti teprvé po r. 1879, když opustili čeští poslanci trpný odpor v říšské radě. Majitel Národních Listů seznal poklad jaký mu v Eimovi věží a vyslal jej do Vídně co zvláštního politického zpravodaje. A Eim vrhl se na nový obor svůj s horlivostí a bystrostí, jež čtoucí obecenstvo uvedly přímo v úžas. Bdělosti a ostražitosti jeho neušlo pranic, cokoliv ve vídeňských kruzích vládních, parlamentárních a žurnalistických pro český národ mělo sebe menší důležitost, hluboký jeho cit vlastenecký a prozíravý jeho rozum vystihly vždy správně, cokoliv v oněch kruzích národu našemu chystalo se dobrého neb zlého a váha jeho referátů povznesla se tak vysoko nad obyčejnou míru, že poutaly veřejnou pozornosť. Však nejen na referování se obmezil. Záhy začal probírati různé časové otázky v samostatných článcích a přenášel zvolna těžisko své činnosti do úvah, jež bohatostí mluvy a zářivou barvitostí slohu zrovna opájely. A stejně blízky, jako otázky politické, byly mu otázky národohospodářské, společenské, umělecké a všeobecně kulturní. V nich ve všech osvědčoval Eim své hluboké vzdělání, svůj zápal pro pravý pokrok lidstva. Roku 1891 zvolen byl Eim za poslance do říšské rady a neustávaje ve své činnosti žurnalistické vrhl se s takovým ohněm do politického života, že v málo letech stal se jednou z vynikajících osobností vídeňské sněmovny. Hned po první řeči o valutových předlohách vřaděn byl mezi moderní řečníky velkého stylu a když pak delegační výklady jeho o věcech zahraničních vzbudily pozornosť diplomatických kruhů, zjednalo mu to styky s velevyslanci mocí evropských a styků těch používal všude horlivě k tomu, aby vždy více pronikalo pravé poznání českého národa, jeho snah a vyspělosti kulturní. Tato bezpříkladná činnosť stala se také jeho zkázou. Doufal, že lahodné podnebí italské zmírní

těžkou chorobu jeho aspoň na stupeň snesitelný, ale na cestě nežli dojel místa svého určení, skonal v náručí své věrné choti. Bylo to ve Florencii. Nad hrobem jeho zatruchlil celý národ!

JUDr. Julius Grégr. (Vyobrazení na stránce 104.) Jméno Julia Grégra znamená počátek veliké doby v životě českého národa. Je to doba vlastního vzkříšení, politického probuzení, vyspění a zmohutnění všech vrstev národa, doba obrovského pokroku ve všech oborech práce kulturní a hospodářské. Roku 1848 zavířil sice jako cyklon haluzemi české lípy, ale pod olověnou tíhou pozdějšího absolutismu schla míza stromu. Po vlastech našich zavládlo ticho, a z politického uvědomění zbyl jen vyhaslý popel. Vše se odmlčelo. Nejprvé strachem, pak už zvykem! Po národní hrdosti ani sledu a všude zavládlo šosáctví. Věnovati se službě pozvolného probouzení českého lidu byl čirý apoštolský heroismus. A národním tím hrdinou, apoštolem svého lidu stal se Dr. Julius Grégr, který spatřil světlo světa 19. prosince 1831 v Březhradě u Hradce Králové. Studoval nejprvé v okresním městě svém, pak v Písku a konečně v Praze, kdež roku 1859 na universitě povýšen byl za doktora práv. Po neslavném pádu absolutismu, jsa ředitelem advokátní kanceláře ve Fridlandě, vymohl si Grégr koncesi na vydávání politického deníku, po kterém v lidu českém jevila se už dávno touha. Dne 1. ledna 1861 vyšlo první číslo Národních Listů a podnik dobyl si rázem popularity dosud nevídané pro nadšený vlastenecký tón, jakým noviny hájily základní požadavky národního a státoprávního programu. Grégr zůstal směru a cíli svému věren až do smrti. Jakých útrap duchovních a hmotných pro to zkusil, jaké zlomyslnosti a nešlechetných útoků pro to doznal, netřeba připomínati, neboť národ celý, znaje jeho heslo: "Raději žalář a okovy, než volnosť otroka", zapsal si zásluhy velikého svého syna do srdce pro věčnou neshladitelnou paměť. Jednotlivá životopisná data vypisovat, bylo by líčiti dopodrobna politické poměry tehdejší doby, neboť působení jeho pociťováno bylo vždy a všude. Pracoval až do vysílení pro důstojný a šťastný život českého národa, pro dobytí samosprávy trojjediného království, pro pokrok a osvětu a v řadě bojovníků stál vždy na místě nejpřednějším, na místě vydaném nejprudšímu útoku nepřátel. Pronikavá a plodná jeho činnost osvobozující jevila se plnou měrou nejen v jeho časopise, nýbrž i v sněmu království českého, v poradách poslanců, v shromáždění voličů, v sboru obecních starších, všude, kdekoliv se ujal práce národní. Na něm v nejedné chvíli spočívalo nejtěžší břímě národního a státoprávního boje, ale nesl je jako muž a i když nepodařilo se mu, by se byl dočkal vyplnění všech svých tužeb, přece seznal že národ náš hlavně jeho přičiněním zničil záhubné nástrahy vlády nalíčené na jeho život. Život tak pohnutý, život překypující boji o existenci, boje proti zlomyslnosti ve vlastním táboře a hrdinný odpor vládě, která jej co chvíli soudila a do žaláře vrhala, otřásl posléze jeho zdravím a Grégr stížen vleklou chorobou, které konečně dne 4. října 1896 na Dole u Libšic podlehl. Byla to krutá rána pro celý národ a dojala také ve všech vrstvách silou zdrcujícího neštěstí. A tak jako vděčnost lidu jím zastávaného zasypala kvítím jeho hrob, tak poroste jeho velikost v paměti české a jméno jeho vyslovováno bude od pokolení k pokolení s úctou stále větší jako jméno jednoho z nejupřímnějších a nejrázněji bojovníků politických.

František Kaván, hudební skladatel český (Vyobrazení na stránce 107.), narodil se 13. ledna 1818 v Branné u Jilemnice. Studoval v Praze a roku 1842 stal se učitelem hudby a vychovatelem v rodině hraběte Jindřicha Chotka, v kterémžto zaměstnání setrval po dvacet let. Při tom nezapomínal na pěstování hudby v širším smyslu; meškaje s hraběcí rodinou v Nových Dvorech, horlivě pečoval o rozvoj umění hudebního v sousedním městě Kutné Hoře, kdež také stal se ředitelem zpěváckého spolku "Tyl". Později ujal se v Praze místa ředitele "Hlaholu", ředitele kůru v Týně a také zastával místo učitele hudby na vyšší dívčí škole. Kaván byl skladatelem salonním v ušlechtilém smyslu a jeho písně a skladby klavírní mají v kruzích společenských zvuk velice dobrý. Hudba jeho, formou a celou povahou Chopinova, lahodí sluchu a zvláště jeho mazurky náležejí k nejlepším plodům téhož druhu. Zemřel 6. prosince 1896 a vřelá upomínka všech, kdož ho znali jako člověka, skladatele i učitele, provázela jej ku hrobu.

JUDr. Jan Podlipný. (Vyobrazení na stránce 110.) Dne 2. ledna 1897 dosedl na památný primatorský stolec pražský muž nad jiné populární, energický a osvědčený. Je to JUDr. J. Podlipný, vynikající pražský advokát a poslanec na sněmu zemském, předák šiků sokolských a vlastenec vzácného zrna. Dr. Podlipný narodil se dne 24. srpna 1848 v Hněvčevsi u Hořic. Studoval gymnasium na Hradci Králové a akademické gymnasium

v Praze, roku 1874 povýšen byl na universitě za doktora veškerých práv. Jako advokát dobyl si zvučného jména co znatel práva i důmyslný a neobyčejně působivý řečník, byl činným též v odborném písemnictví, vydav sbírku zákonů, týkajících se státního práva českého a veřejného ruchu účastnil se od r. 1875. Roku 1881 vstoupil do sboru obecních starších, roku 1887 povolán důvěrou Sokolstva za jednatele, roku 1889 za starostu obce sokolské a roku 1893 zvolen poprvé za prvního náměstka purkmistrova, kteroužto volbou poctěn byl čtyřikráte za sebou. Staré město pražské vyslalo jej roku 1889 do zemského sněmu a četné francouzské spolky gymnastické jmenovaly jej v Tourcoingu svým čestným členem. Konečná volba tohoto předního vlastence na primatorský stolec královského hlavního města způsobila po vlastech českých radostný rozruch, neboť Praha jest nejdůležitějším, nejpovýšenějším a nejjasněji viditelným ohniskem, v němž život náš národní a osvětový se obráží. Kéž podaří se energii i rozvaze, horlivému úsilí i vzácným zkušenostem nového primatora přiblížiti co nejvíce k plnému uskutečnění ony největší a nejdůležitější projekty, na nichž od let již se pracuje a jež směřují k tak dlouho kýženému zlepšení hygienických poměrů, kéž i v osvětovém, národním a národohospodářském ohledu v čele obecního zastupitelstva řídí správu veleobce naší tak, aby skutečně byla hlavou českého království, jež svým příkladem promlouvala by k českým obcím všem!

Prof. Dr. Antonín Rezek. (Vyobrazení na stránce 112.) Nejen v českých kruzích vzbudilo pozornost a všeobecné uspokojení, když řádný professor rakouského dějepisu na universitě české v Praze Dr. Antonín Rezek jmenován byl ministerským radou v odboru pro kultus a vyučování i cizí žurnály vyslovily se s velikým uznáním o vědecké činnosti vynikajícího tohoto Čecha. Prof. Rezek narodil se dne 13. ledna 1853 v Jindř. Hradci, kdež vystudoval gymnasium, načež vstoupil na universitu v Praze a později ve Vídni. Roku 1875 povýšen byl na doktora filosofie, dva roky na to složil státní zkoušku z dějepisu a zeměpisu pro střední školy, načež potvrzen za docenta pro rakouský dějepis ještě na společné universitě. Mezi tím byl suplentem na české reálce v Karlíně a stal se skutečným učitelem na gymnasii ve Spálené ulici. Po aktivování české university postoupil jako docent, ale již roku 1882 jmenován mimořádným a r. 1888 řádným professorem. Roku 1892 stal se ředitelem historického semináře, o nějž dobyl si hlavní zásluhy, mimo to jest členem zkušební komise české pro učitelstvo na gymnasiích a školách realních, mimořádným členem král. české společnosti nauk, české akademie pro vědy, slovesnost a umění, čestným členem archeologické společnosti "Včela" v Čáslavi a roku 1894 zvolen děkanem filosofické fakulty. Jsa přesvědčen, že na vývoj říšských i právních dějin stejně působily Čechy a Uhry jako země alpské, obracel se na universitě proti tak zv. "štamulandské" metodě něm. professorů s objektivností učence a s celou silou svého přesvědčení, které bude zajisté i v novém svém úřadě zastávati. Ačkoliv má Rezek znamenitý talent řečnický a znalostí právních dějin mohl v parlamentě vynikati, přece politicky nevystupoval, věnuje se cele studiům dějin. V ohledu tom nejdůležitějším spisem jsou: *Děje Čech a Moravy za Ferdinanda III až do konce sedmileté války (1637—1648)*, *Děje Čech a Moravy nové doby* a *Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách od vydání tolerančního patentu až na naše časy*. Spisy jeho vyjmenovávati není účelem této čty. Stačí připomenout, že obral si za úkol vypsati dějiny české od roku 1526 a k době té že nesou se téměř všechny jeho spisy. Řada ta začíná *Zvolením Ferdinanda I. za krále českého*, prací vyšlou roku 1876, která tvoří pokračování dějin Palackého. Rezek přispívá do časopisu musea království českého, Zlaté Prahy, Lumíru, Arch. Památek, Slovanského sborníku, Osvěty, Athenea, uvázal se v pokračování kroniky Zapovy, vydával prameny české doby pozdější, vydával a redigoval *Sborník historický* a vůbec rozvinul činnost všestrannou a neúmornou. Práce jeho jsou populární, ale šetříce přesně všech moderních požadavků vědeckých, rozšířily pověst jeho do nejdálnějších krajů a nejvyšších kruhů. Prof. Rezek jest muž úsilovný, bystrý a při tom srdečný. Posluchači ztratili v něm nejen učitele, ale i dobrodince a přítele, národu však přibyl nový zastánce v ministerstvu vyučování, kde jich má tuze zapotřebí. Byť krajanu našemu přidělen obor řecko-orientální, ale nijišťuje se, že bude míti i slovo ve věcech českého školství.

Edvard Jelínek (vyobrazení na str. 117.) Dne 15. března 1897 zemřel v Praze opět jeden vlastenec nejušlechtilejšího zrna, člověk vzácné dobroty srdce, charakter naskrze bezúhonný, Čech vznešené snahy ideální, který srdcem i duchem svým objímal všechny haluze kmene slovanského — Edvard Jelínek. Slovanství, pěstování sounáležitosti a

vzájemnosti slovanské v literatuře bylo Jelínkovi životním úkolem a jim oddal se s největší opravdovostí a se vzorným, obdivuhodným nadšením. Zajížděl k slovanským soukmenovcům, navštěvoval jeden slovanský národ po druhém a poznávaje jejich domov, přirozené poměry, skutečný život rodinný, společenský, hospodářské, kulturní, vnikl tak do srdce a ducha každého z nich, vystihl tak jejich radosti a strasti, vžil se do jejich dějin a tradic tak, že podal nám ve svých dílech nejvěrnější obraz životní pravdy. Jsou to z dlouhé řady jeho slovanských prací hlavně: Črty kozácké, litevské a varšavské, Ukrajinské dumy, Jasem i stínem, Pro společnost, Honoráta z Wiśniowských-Zapová, Dámy starších salonů polských, Slovanské návštěvy, Polské paní a dívky. Z posledního polského hnutí a j. v. Ve spisech jeho vynikal všeobecný ráz slovanský i nad ráz český; tak přilnul Jelínek ku větvím slovanským. Poučoval nás o ostatních a ostatní o nás. Hlavní styky pěstoval ovšem s vynikajícími muži bratrského národa polského a to nejen v království kongressovém, ale i v Haliči a Poznani. Nebylo u nás druhého tak vysloveného zástupce a tlumočníka snah a života kteréhokoli národa slovanského jako byl Jelínek v naší literatuře patronem polského národa. Znal život polský až do těch nejjemnějších záchvěvů. A všemi spisy svými hleděl získávati bratrskému lidu tomu sympatií, sblížiti nás s ním. Při tom musil ovšem obrátiti pozornost k poměru rusko-polskému, který osvětlil jako syn národa, z něhož vyšla jiskra slovanské vzájemnosti. Sem náleží brožurky: Věci polské, odpověď na úvahy Dra. Kramáře "o rusko-polském sporu." Pro shodu česko-polskou a j. v. Jelínek narodil se 6. června 1855 v Praze. Vystudovav vstoupil do služeb rodného města, kdež se stal adjunktem statistické komise, redigoval "sborník slovanský," zajížděl k slovanským kmenům, podával zprávy a poučoval ať již ve způsobu pojednání, causserií, črt nebo článků novinářských. Volil ku šlechetnému účelu ty nejrozmanitější cesty, jak potřeba kázala. Přispíval do denních listů a týdeníků, napsal bibliografii polsko-českou, kterou vydala král. akademie věd, práci téhož směru o všech odvětvích jihoslovanských vydalo r. 1884 učené družstvo srbské v Bělehradě a veřejná knihovna carská v Petrohradě přijala jeho bibliografii rusko-českou. Byl čestným členem literární a historické společnosti polské v Paříži, dopisujícím členem Museo Copernicano v Římě, řádným členem Mickiewiczovy společnosti ve Lvově, čestným členem Ogniska Polskiego v Praze a r. 1890 stal se mimořádným členem české akademie pro vědy a slovesnost. Jelínek po několik let vyhledával úlevy chorobě své plicní v lahodnějším podnebí jižním, ale záhubného neduhu přibývalo přese všechno, až dne 15. března ukončil plodný svůj život. Úmrtí jeho dotklo se bolestně nejen četných jeho přátel osobních, nýbrž v celém národě československém, kdež zajistil si svým nadějným působením památku nehynoucí.

Apollon Nikolajevič Majkov, ruský básník; zemřel 20. března 1897 v Petrohradě. (Vyobrazení na stránce 120.) K předním hvězdám tvorby básnické a do kroužku nadšených slavjanofilů, kteří zvláště k našemu národu českému přilnuli živými sympatiemi, náleží dozajista básník A. N. Majkov. Narodil se 28. května 1821 v Moskvě a dětství své trávil na statku svého otce, proslulého malíře, nedaleko kláštera Lavry, odkud za doby mezivládí vycházely vznětlivé popudy ku všeobecné válce proti samozvancům. Dojmy doby té uložil básník v idylle "Rybí lov". Roku 1833 přestěhovala se rodina do Petrohradu, kdež dům Majkových stal se pravým literárním salónem. Appolon vstoupil r. 1836 na právnickou fakultu, ale ačkoliv psával již verše a vydával za spolupůsobení pozdějšího slavného románopisce Gončarova domácí časopis, přece pokládal básnictví za pouhou hříčku a více lnul k malířství. První jeho obrazy měly také pěkný úspěch a jen slabý zrak zamezil mu další pokrok. Ale některé básně jeho uveřejňované roku 1840 v různých časopisech, ponejvíce bez podpisu, upoutaly pozornost professorů Pletněva a Nikitěnky, takže se osmělil vydati r. 1841 první sbírku básní, stár jsa sotva 20 let!! Kritika nadání jeho vzdala nepokrytý hold. Z počátku jevil Majkov náklonnost ku světu starodávnému, jsa jaksi anthologickým poustevníkem, ale pak z ovzduší toho vystoupil a zabýval se živými otázkami doby současné. Verše jeho nejsou zvučné, ale silné a výrazné. Některé jarní motivy, zamlouvající se prostotou citu a skvostnou formou, přeložil Chalupa ve sbírkách "Niva" a "Květy z ruských luhů". Majkov sloužil v ministerstvu financí, pak byl knihovníkem musea Rumjanceva a naposled byl předsedou v komitétu zahraniční censury. Dožil se klidného stáří a přesvědčil se na vlastní oči, že jeho snahy došly pochopení a náležitého uznání. Zemřel 20. března 1897 v Petrohradě. Hlavní jeho prací jest historická tragedie *Dva*

světy, k ní druží se anthologické básně: Sen, Upomínka, Echo i mlčení, Růže a j. obrazy ze středověkých dějin, Savonarola a mnoho jiných.

Prof. Vincenc Vyhnis, gymnasiální professor a spisovatel; zemřel 23. března 1897. (Vyobrazení na stránce 122.)—V úterý, 23. března 1897 zemřel na Král. Vinohradech po trapné chorobě professor c. k. gymnasia v Žitné ulici v Praze a spisovatel český Vincenc Vyhnis. Narodil se 8. října 1842 v Kostelci nad L. z chudých rodičů a proto dán byl na studia teprvé r. 1856. Odbyv s prospěchem výtečným akademické gymnasium v Praze, studoval klassickou filologii, srovnávací jazykozpyt a filosofii, ale rozvinul vedle studií universitních i horlivou činnosť literární, překládaje mnoho ze světových literatur, účastně se diskussí a přednášek v Umělecké besedě, jejíž duší byl tehdy Hálek a náležel dlouho i do redakce Národních Listů. Smýšlení býval svobodomyslného, rozhodně pokrokového, z celé duše a živou letorou svou nenávidě všechnu vypočítavou polovičatosť a prospěchářské snažilství. Odbyv státní zkoušky, působil z prvu jako professor v Hradci Králové, roku 1872 povolán byl obecným zastupitelstvem za ředitele gymnasia v Příbrami, kteréžto ústav jeho přičiněním později sestátněn a roku 1891 sproštěn k vlastní žádosti ředitelství a jmenován professorem na výše uvedeném gymnasiu v Praze. Z literárního působení jeho dlužno uvésti překlad Kadidásova indického dramatu *Šakuntalá*, počátek tragedie *Urvaší*, sv. Basilia slova k jinochům, kterak by prospěchu nabyli z pohanských spisů řeckých a j. v. Vyhnis i jako výborný učitel a ušlechtilý člověk i jako vážný spisovatel a vzorný vlastenec získal si nejsrdečnější úcty a upřímné lásky kollegů, studenstva i veškerého občanstva. Náležel mezi nepatrný počet těch, kteří nemají nepřátel.

Jan Brahms, slavný skladatel hudební, zemřel 3. dubna 1897. (Vyobr. na str. 168.) Největší tento skladatel německý z nejnovější doby zemřel dne 3. dubna 1897. V skladbách jeho viděti lze vývoj od Bacha přes Beethovena, ač dopodrobna hudbu jeho popsati v přítomné době nelze. Musíme napřed několik let nechat uplynout, bychom přesně stanoviti mohli poměr jeho nejenom k zjevům předcházejícím, ale i současným a následným. Brahms byl hudebníkem absolutním (protiva jest hudba programní) a směru tomu po celý život zůstal věren a nelze to klásti na jeho účet, že si jméno jeho protivníci wagnerianismu na svůj válečný štít vzali. Že se důsledně držel hudby absolutní, z toho ještě nenásleduje, že byl konservativcem, ač formy od předchůdců přijaté až úzkostlivě chránil. Ale již jeho zvláštnosti harmonické a hlavně rythmika mají ráz osobitý a svědčí o snaze pokračovati k novému. V myšlení jest již Brahms samostatným, původním. Velmi trefně posoudil hudbu jeho Ehlert. Praví o něm: "Brahms jest muž ideální ve všem uměleckém snažení. Má vrozený, ne vepsaný sloh, neboť již v prvních jeho dílech jest tatáž jeho volnost duševního rukopisu jako v pozdějších. Obraznost jeho nepodobá se zdroji, z něhož si může každá chvíle svého nektaru načerpat a proto melodika jeho je chladnou. Je vidět, že narodil se v severním městě přímořském a jeho otec že byl kontrabasistou. Mořský vzduch a bassy, to jsou oba živly jeho hudby. Mezi jeho výtvory zaujímají první místo konečně některé sborové skladby, komorní hudba, klavírní koncert, variace pro orchester a klavír, jeho zpěvy o jednom a více hlasech. V symfonii nemohl udržeti vznešenost slohu, kterou od tohoto druhu žádáme. Porovnány se symfoniemi jeho současníků jsou symfonie jeho díly vynikajícími; porovnány s jeho ostatními díly, stojí v řadě druhé. Nepíše pro lid, ale pro komnaty královské. Neoslepuje, nedobývá útokem. Pomalu a jistě získává ona srdce, jež v hudbě jenom čistý oheň a spanilou míru krásy hledají. Umění a člověk jsou u něho jedno a osobní jeho charakter ideálům jeho hudebním odpovídá." S této poslední stránky skladatelé naši Brahmse poznali a s vděčností musíme vzpomenouti si na podporu, jakou kdy českému hudebnictvu prokázal. Narodil se dne 7. května roku 1833 v Hamburku. Na klavíru učil se napřed v rodišti u O. Cossela, potom Ed. Marxen v Altoně jej vyučoval. Již ve 14. roce věku svého vystoupil na veřejnosť. Roku 1853 provázel uherského houslistu Remenyiho na koncertní jeho cestě a při tom poznali ho Liszt a Joachim. Posledněji doporučil jej Schumannovi, který v něm nového genia hudebního světa poznal. Po tříletém cestování vrátil se Brahms do rodného města, aby se pilněji skladbě věnoval. Roku 1862 přesídlil se do Vídně, a rok na to přijal místo sbormistra pěvecké akademie, jehož však brzo se vzdal. Pak opět cestoval a v letech pak 1872—75 vidíme jej dirigentem vídeňské "Společnosti hudebních přátel", načež pořáde více ustupoval v zátiší, ale za to díla jeho, jichž čítá se vydaných na 121, v ní dále žila.

Kabinet presidenta Wma. McKinley-ho.

V zodpovědném úřadě svém potřebuje každý president především dobrých rádců. Složení kabinetu bývá mnohdy už samo o sobě známkou dobré administrace. Bylo-li očekávání, které strana republikánská v nynějšího presidenta kladla, veliké, bylo očekávání veškerého národa tím větší, neboť trudné časy dolehly na Spojené Státy. Jak dalece se nynější president osvědčí, o tom při psaní řádek těchto dosud není lze vysloviti konečný úsudek, ale vědouce o nutných těch ohledech na země a osoby, které každého presidenta váží, musíme přiznati, že vyvolil si do kabinetu muže zkušené a prozí-

John Sherman.

ravé, kteří radou svou mnoho dobra vlasti své mohou spůsobit a varovným hlasem svým mnohou pohromu zažehnat. Oni tvoří jaksi úřední rodinu presidentovu a od moudrého řízení jejich odborů a od rozvahy jejich při poradách kabinetních závisí z velké části blaho národa. Zda-li oni vážnému poslání svému dosud byli právi, nechť vysloví hlas lidu; konečný úsudek pronesou nad nimi i presidentem toliko dějiny. V následujícím podáváme krátký životopisný náčrtek jednotlivých členů McKinley-ova kabinetu:

John Sherman, nový státní tajemník, sestárl co do let ve službách vlasti, ale mysl jeho jeví dosud onu mladistvou pružnosť a sílu, kterou vyznačuje se celá jeho ka-

Lyman J. Gage.

riéra politická. Téměř po půl století sloučen jest život tohoto amerického státníka s dějinami Unie a věru že prokázal rodné své zemi nemenších služeb svými pádnými a přesvědčivými důvody v kongresu a senatu, nežli starší jeho bratr na poli válečném. Sherman narodil se dne 10. května 1823 v Lancastern, O. a záhy působilo naň ovzduší politické mocnou přitažlivostí. Zvolen nejprvé r. 184* delegátem v konvenci Whigů, r. 1855 členem kongresu a r. 1881 do senatu. Nevynikal nikdy zvláštním nadáním řečnickým, ale zdravý jeho úsudek a věcná znalost, kterou si studiem zvláště otázky finanční zaopatřil, získaly mu všeobecného uznání. Proto povolal jej president Hayes r. 1877 do své ministerské rady jakožto tajemníka spolkové pokladny a ještě za doby úřadování jeho utvořil se ve straně republikánské proud, který pracoval pro jeho nominaci na úřad presidenta. Osvědčiť se v národní konvenci r. 1880 býti velice silným čekancem, a jen neobyčejně živý boj mezi Grantem a Blainem byl s to zmařiti úspěšnost jeho téměř jisté nominace. Ale stát Ohio odměnil jej za věrné jeho služby togou senatorskou, kterou držel až do té chvíle, kdy nynější president povolal jej v čelo svého kabinetu, za tajemníka zahraničních záležitostí.

Lyman Judson Gage, tajemník pokladny, narodil se před 62 lety v státu New Yorku a v okresu Madison dostalo se mu prvního školního vzdělání. Jako mladík 19letý přišel do Chicaga, jsa hotov dělati cokoliv, jen aby se uživil. Přijal z počátku místo nočního hlídače, ale poměry se postavení jeho lepšilo a po tříletém pobytu v Chicagu stal se knihvedoucím jednoho bankovního závodu s platem pěti set dolarů ročně. Pilností a spolehlivostí svojí stoupal co den v oblibě svých zaměstnavatelů a za nedlouho získal si takovou pověst, že obdržel místo jako pokladník první národní banky. Tu teprvé nadání jeho přišlo k plné platnosti a pod jeho správou zkvétal ústav ten tou měrou, že v 1891 zvolen byl této důležité banky presidentem. Jméno jeho brzy vyslovováno bylo s tou největší vážností a pověst jeho pronikla daleko za hranice města i státu. Nebonil se za veřejnými úřady, nezabýval se politikou a přece se stal přítelem celé veřejnosti; neboť tam, kde šlo o prospěch spoluobčanů, vždycky našla veřejnost v něm rozvážného, zkušeného a upřímného rádce a ochotného pracovníka. Co podnikl on, vše mělo na sobě znak vážné práce a úspěch byl jaksi už předem zaručen. On to byl, který vymohl svému městu světovou výstavu; on to byl, který učinil největší osobní úpis pro garanční fond a věnoval mu i svůj plat $6.000 co předseda výstavního ředitelstva a jemu hlavně děkovati dlužno za celkový úspěch výstavy.—Lyman Gage byl presidentem bankovní associace, členem vyrovnávací banky, úředníkem občanské ligy, ředitelem Stock Yards národní banky, členem výkonného výboru v obchodním klubu, místopředsedou Union klubu, pokladníkem uměleckého ústavu, a uznáván jest všeobecně za jednoho z nejschopnějších finančníků, kterým lze tvrdý oříšek našich peněžních poměrů k rozluskání předložit. Proto nabídnut mu byl odbor finančního ministerstva.

Cornelius N. Bliss.

Cornelius N. Bliss, tajemník vnitra, narodil se před 61 lety ve Fall River, Mass. U věku 20 let vstoupil do komisionářského závodu svého

otce v New Orleans, zařídil si r. 1848 samostatný obchod v Bostonu, načež shledáváme jej býti společníkem firmy John & Eben Wright & Co., jejíž odbočku v New Yorku obchodním svým nadáním přivedl k neobyčejnému rozkvětu. Postupem doby súčastnil se bankovního obchodu, byl spoluzakladatelem New-yorské obchodní komory a byl v čas svého jmenování v ředitelstvu mnoha peněžních ústavů. Mimo čestného členství ve všeamerické konferenci neměl nikdy politický úřad, ačkoliv byl v politice vždy velkým činitelem a stranu svou mravně i hmotně znatelně podporoval. Tak byl dlouho předsedou "ochranné celní ligy," v 1882 a 1888 předsedou státních konvencí republikánských a poslední dvě léta pokladníkem republ. národního výboru. R. 1885 zamítl nominaci na guvernérství svého státu a r. 1891 znovu ujel před nátlakem přátel do Evropy. Zpečoval se dlouho vzíti vůbec nějaký veřejný úřad, a také zdráhal se přijmout nabízený mu portefeuille námořnický, ačkoliv odbor ten spíše se mu zamlouval. Když pak z důvodů politických a k vůli smíru rozvaděných frakcí republikánských v New Yorku bylo oběti té třeba, svolil vstoupiti do ministerstva. Stalo se to ale v pozdní době, kdy jiné obory byly obsazeny i svěřen mu odbor vnitra.

John D. Long.

John Davis Long, nynější tajemník námořnictví, jest vynikajícím občanem státu Massachusetts, za jehož zástupce také do úřední rodiny presidenta McKinleye byl povolán. Narodil se sice před 59 lety v Maine, ale vychování dostalo se mu v Harvard. Politiky nesúčastnil se až v 30. roce svého věku; ale pak osvědčil se tak dobrým zástupcem lidu, že byl několik lhůt v zákonodárstvu a čtyřikráte zvolil si jej předsedou. Netrvalo dlouho a Long povznesl se ještě výše. Byl zvolen za místoguvernéra, pak za guvernéra a po dvou letech vyslalo jej občanstvo do kongresu, kdež byl tři lhůty. Znám jest jeho uhlazený a působivý přednes řeči při odhalení Washingtonova pomníku za administrace presidenta Arthura. Nebyla to řeč jeho, nýbrž řeč stařičkého státníka Winthropa, ale ten roznemohl se a poslal rukopis s přáním, by jej Long přednesl. A Long zhostil se úkolu toho způsobem takovým, že posluchači nevěděli, zda-li kouzlo působivosti spočívalo v textu nebo v přednesu.

Soudce **Jos. E. McKenna** určen byl původně pro obor ministerstva vnitra, ale shoda okolností toho žádala, aby mu svěřen byl odbor možno-li ještě důležitější a zodpovědnější — portefeuille nejvyššího státního zástupce. McKenna narodil se před 55 lety ve Philadelphii, ale přišel co hoch do Californie, kdež dostalo se mu pečlivého vychování. Vystudovav práva, upoutal nadáním svým brzy na sebe takovou pozornost, že zvolen byl r. 1866 za distriktního zástupce okresu Solano, po čase do legislatury a stal se členem 49. zasedání kongresního. Vykonal mnoho v zájmu svého státu a obliba jeho rostla, takže zvolen pak do kongresu ještě dvakráte. President Harrison jmenoval jej obvodním soudcem.

Joseph E. McKenna.

Gen. Russell A. Alger, nástupce Lamontův v ministerstvu války, narodil se před 61 lety v státu Kentucky a již

Russell A. Alger.

James F. Wilson.

co hoch přišel do Ohia, kdež strávil svoje mládí. Vystudovav práva, otevřel si advokátní kancelář, ale po čase následkem choroby a k vůli zlepšení svých poměrů odstěhoval se do Michiganu, s kterýmžto státem už 40 let jest stotožňován. Chtěl právě zahájiti svoji praxi, když povstala občanská válka. Byl brzy rozhodnut. Zverboval pátý jízdecký pluk michiganský, zvolen jeho plukovníkem a vojenská kariéra jeho, níž slávy získal si ve společnosti Custera, Torberta, Merritta, Sheridana a jiných neohrožených bojovníků, skončila na podzim r. 1864. Vystoupiv z vojska, dal se do dřevařského obchodu a brzy shledal, že nalezl pramen hmotného úspěchu, jaký hledal na západě. Co se týče politiky, tu objevil se poprvé významněji r. 1866 na konvenci vojínů a námořníků v Pittsburgu, jakožto ostrý posuzovatel administrace presidenta Johnsona, ale v Michiganu z počátku nehrál žádnou vynikající úlohu. Za celý čas od vypuknutí občanské války až do té doby, kdy stal se čekancem pro guvernérství, nesúčastnil se prý ani jediné konvence, ať v precinktu, wardě, okresní, městské nebo státní. Hleděl si toliko svého obchodu. V národní konvenci 1884 naléháno naň, aby byl čekancem státu pro místopresidentství a když Michigan nedocílil toho, zvolili jej republikáni za guvernéra. Správa jeho byla velice bedlivá a silná, takže obliba jeho doma i mimo stát značně vzrostla a v letech 1888, 1892, a 1896 jméno jeho vždycky octlo se ve vážné úvaze strany při výběru čekance pro nejvyšší úřad republiky.

James F. Wilson, tajemník zemědělství, jest rodem Škot, neboť narodil se před 63 lety v Ayrshire. Do Ameriky dostal se jsa stár 16 roků a pustil se s akademickým vzděláním svým do boje o život. Nejprvé stal se farmářem a jako takový hrdě vešel do zákonodárny státu Iowa, kdež zvolen dvakráte za předsedu a za regenta státní university. V kongresu byl jedním z nejlepších znalců parlamentárních řádů a jeho vzácná znalosť v oboru zemědělství učinila slovo jeho brzy měrodatným. Aby ho nikdo nezaměňoval s ostatními Wilsony, z nichž někteří taktéž v Iowě dosáhli značné pověsti, nazýván byl nynější tajemník též krátce "Tama Jim." Znám jest jeho obětovný čin z konce 48. zasedání kongresního. Gen. Grant měl býti dán na odpočinek, ale nemohlo na to dojíti dříve, až po vyřízení kontestu mezi Wilsonem a Frederickem. Republikáni vidouce, že by demokrat zvítězil, všelikými taktikami hleděli rozhodnutí do dálky posunouti, ale zasedání blížilo se ku konci a Wilson vida, že jest Grantovi závadou, obětoval raději sebe. Naléhal na hlasování, kontest rozhodnut v jeho neprospěch, ale za to v poslední chvíli povolen generálu Grantovi odpočinek s plnou hodností a plným služným.

James A. Gary.

James Albert Gary, generální poštmistr McKinleyovy administrace, jest vynikajícím občanem státu Maryland, kdež po mnoho let byl důležitým činitelem v kruzích obchodních i politických požívaje důvěry a vážnosti všech. Otec jeho byl vynikajícím továrníkem, který r. 1844 založil firmu Ashland Mf'g. Co. James, narozený r. 1833 v Connecticut, záhy stal se otcovým společníkem a po jeho smrti r. 1871 ujal se obrovského toho závodu sám. Byl proto v Baltimore a Maryland spíše znám co obchodník nežli politikář. Přes to bylo jeho působení ve prospěch strany republikánské úspěšné, neboť jemu hlavně připisovala se zásluha o to, že stát ten, druhdy bašta demokratů, dvakráte po sobě "šel" republikánsky. Gary byl 12 let členem národního výboru republikánského, v kteréžto hodnosti prokázal straně platné služby a v národních konvencích byl od r. 1872 známou osobností.

Povstání na Krétě a válka řecko-turecká.

Pro kalendář "Amerikán" načrtl B. Bittner.

Když nabývalo z jara v roce 1897 povstání krétských křesťanů proti turecké vládě a mohamedánskému obyvatelstvu tak povážlivé tvářnosti, že hrozilo proměniti celý ostrov v krvavou poušť, dohodly se konečně evropské velmoci, že jest naléhavě třeba, učiniti těmto mimořádným poměrům jednou rázem přítrž. Do vod krétských posunuty válečné lodi velmocí, které provedly blokádu ostrova a do Athén poslána výhrůžka, že bude následovati blokáda celého Řecka, nebude-li odvolán z Kréty plukovník Vassos a nepřestane-li hromadění dobrovolníků a pravidelného řeckého vojska na tureckých hranicích. Velitel řeckého vojska na Krétě totiž, nejen že neposlechl vyzvání velmocí, aby z ostrova táhl, nýbrž dovolil si zároveň s křesťanskými povstalci vzdorovati rakouským, italským, ruským a anglickým křižákům a dělovým lodím, které byly tam poslány k zjednání pořádku. Zdá se ovšem, že mohly být velmoci s Krétou hotovy velmi snadno, kdyby byly na ostrov vysadily dostatečný počet vojska, ale tomu vadilo, že jednou nerozhodnost Francie, po druhé uměnětnost Německa kazily povážlivě koncert. Tajná národní líga řecká (Ethnike Hetairia) rozdmychovala zatím mezi lidem horlivě nenávist proti Turkům, vyslásila připojení Kréty k Řecku za první a nejdůležitější část nynějšího programu národního a potrestání Turecka za posvátný zájem každého Helléna. Nadšení pro válku rostlo v Řecku každým dnem, tak že se mu i vláda Delyannisova i rodina královská aspoň na oko oddávaly a zle byl by v Athénách pochodil politik nebo žurnalista, který by se byl odvážil, varovati svůj národ před ukvapeným a osudným krokem. Začátkem dubna mělo Řecko na severních hranicích 30,000 ozbrojených mužů a také Turecko posunovalo ovšem své válečné síly vždy více na jih. Evropa byla už tou dobou přesvědčena o neodvratnosti řecko-turecké války a obávala se, aby se z toho nevyvinula zápletka ještě složitější a šerednější. Velmoci neučinily však na odvrácení tohoto nebezpečí nic jiného než že (jak již pravěno) pohrozily Řecku blokádou jeho přístavů a vyzvaly také Turecko, aby odvolalo své vojsko z Kréty a z thesálskych hranic. Na takové a podobné noty měla však sultánova vláda pohotově vždycky tutéž odpověď: Že uposlechne mileráda přání velmocí, jakmile učiní tak napřed Řecko. Sluší podotknouti, že Německo se na tomto zakročení mocností nepodílelo, jakož chovalo se během celé zápletky řecko-turecké vůbec tak, jako by rádo vidělo pokoření Řecka. Dne 4. dubna, právě za měsíc potom, kdy pohrozil evropský koncert Krétě blokádou, byly poměry na tomto ostrově i v evropských kabinetech daleko horší než kdykoliv před tím a válka řecko-turecká na půl hotovou událostí.

Třeba ještě zmíniti se o úmyslech velmocí s Krétou, která jest od r. 1668 državou tureckou. V zásadě, že nutno dáti ostrovu samosprávu, aby přestal býti výhní stálých a drahocenný bodákový mír Evropy ohrožujících revolucí, shodovaly se všecky velmoci. Různily se však v otázce, kdo má býti guvernerem Kréty a má-li býti dosazen od spolčených mocností, nebo zvolen od národního shromáždění krétského. Začátkem dubna mluvilo se o dosazení v tento úřad italského admirála Canevara, velitele spojeného evropského loďatva. Proti tomu byla však Francie a Anglie byla by na tomto místě viděla nejraději jednoho z princů Battenberských. Křesťanské obyvatelstvo Kréty nechtělo však o samosprávě takového druhu ani slyšet a podněcováno řeckými emisary a přítomností plukovníka Vassa, trvalo houževnatě na přivtělení ostrova k Řecku. Totéž stanovisko zaujímali také Řekové v království a panhellenistické nadšení zasáhlo i athénskou vládu, která se ovšem ani nemohla stavět na odpor po válce prahnoucímu a přemrštěným vlastenectvím rozčilenému lidu. Zdá se, že nejen řecký lid, nýbrž i řecká vláda spoléhala aspoň z počátku na povstání slovanských států (Bulharska, Srbska a Černé Hory) proti Turecku a na vypuknutí revoluce v Makedonii. Ale v těchto svých růžových nadějích byli Řekové uboze zklamáni, a tak byl smutný pro ně konec ukvapené války již napřed s matematickou téměř jistotou stanoven a vypočítán.

Však pokračujme s událostmi. V den výroční oslavy prohlášení neodvislosti Řecka (stalo se r. 1821) poslali zástupcové evropských mocností řeckému ministru zahraničních záležitostí i vládě turecké notu, dle níž bude prý v případu srážky na hranicích řecko-tureckých všecka zodpovědnost padati na stranu útočnou. Ale už den před tím oznamovaly noviny, že vnikly povstalecké a dobrovolnické čety "přes všecku ostražitost řecké

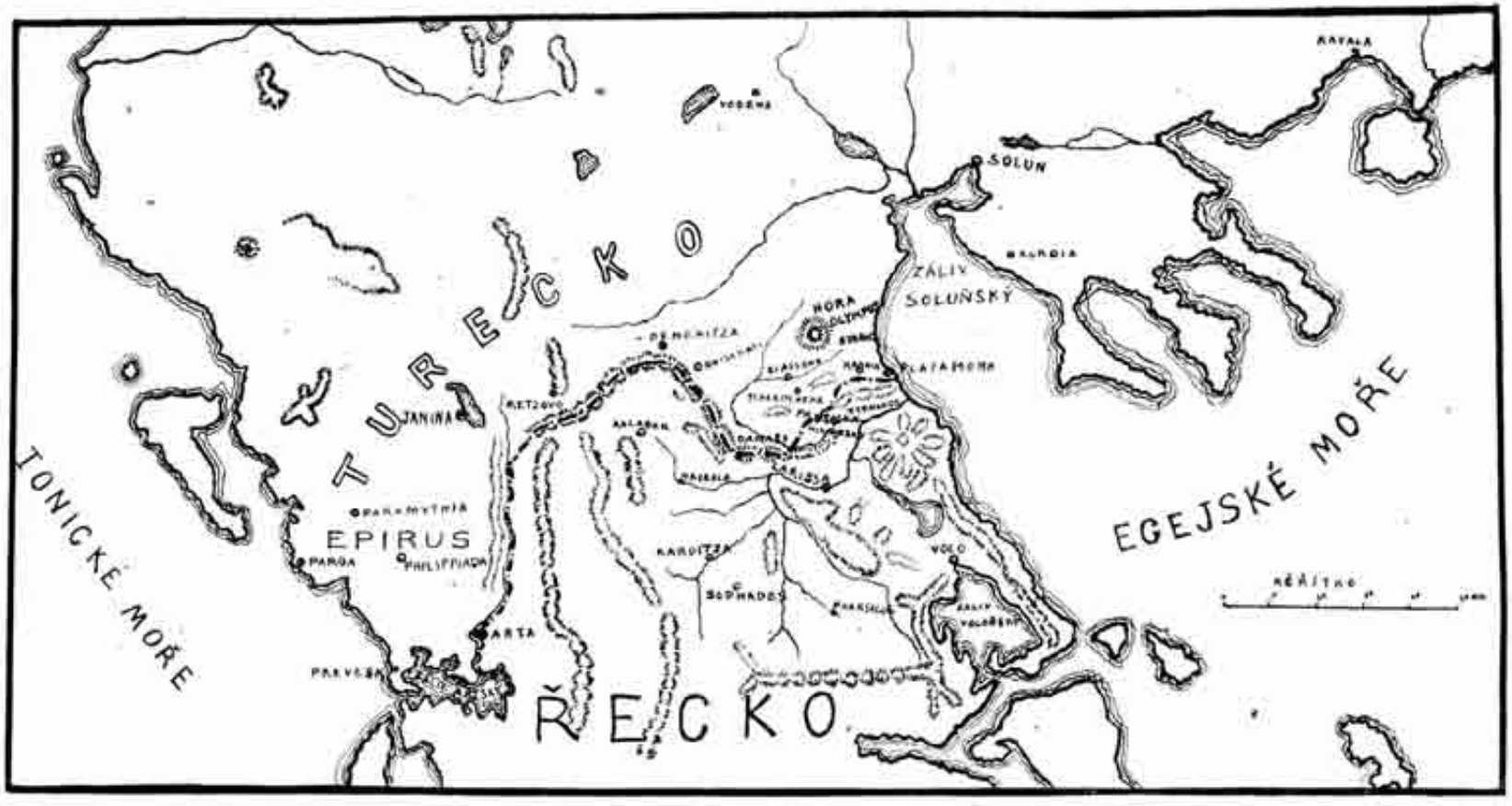

MAPA BOJIŠTĚ Z ŘECKO-TURECKÉ VÁLKY.

vlády" na turecké území. Turecký štáb později vyšetřil, že byly tyto čety vypraveny národním spolkem "Ethnike Hetairia" a že velení jim řečtí důstojníci. Korunní princ Konstantin byl už tou dobou v Larisse v čele řecké armády a válečná horečka rostla každým okamžikem. Turecko mělo v tu chvíli na hranicích 50,000 mužů, jimž velel Edham paša a kteří byli hotovi k pochodu do Thesálie. Zároveň začala Porta soustřeďovati větší brannou moc v okolí přístavu soluňského.

9. dubna udála se u Graveny (blíže průsmyku elassonského) první větší srážka řeckých povstalců s vojskem tureckým. Boj trval prý celý den, avšak ztráty na obou stranách byly zcela nepatrné. Turci střílelí prý i na řecké pohraniční stráže. Řecká armáda byla tou dobou rozložena po třech nejdůležitějších místech severní hranice: Na východě kolem Larissy, na západě u Arty, střed operací byl v Trikkale. Předseda ministerstva Delyannis požádal sněmovnu o povolení 23 milionů drachem pro ministerstvo války a námořnictví. Do polovice dubna mělo Řecko na hranicích 80,000 mužů pravidelného a 20,000 nepravidelného vojska, Turecko naproti tomu 150,000 dobře vyzbrojených vojáků a rumelských záložníků.

17. dubna rozhodlo se konečně Turecko pro opravdové zahájení války a Edham paša dostal z Cařihradu rozkaz, aby se připravil k útoku na řecké pozice. Formálně nebyla válka prohlášena ani z té ani z oné strany. Vysoká Porta oznámila pouze velmocím, že válka v skutečnosti vypukla, neboť posledního vpádu povstaleckých sborů na turecké území súčastnilo prý se pravidelné řecké vojsko a tak bylo prý Turecko donuceno, aby přikročilo k činu. Zodpovědnost za vyvolání nepřátelství svaluje Porta ovšem na vládu řeckou.

Pravidelná válka byla tedy zahájena, diplomatické spojení mezi Řeckem a Tureckem přerušeno a velmoci — hleděly na to se založenýma rukama, leda že se uvazovaly v ochranu katolických a pravoslavných křesťanů v říši osmanské a Turků v království řeckém. Plánem řeckého štábu bylo, vedrati se do Epiru, proniknouti až k Janině a vpadnouti Turkům v zad. V tom se jim z počátku dost šťastně dařilo, ale když se naděje v makedonské povstání rozplynuly v nivec, byly i tyto částečné úspěchy Řeků bez ceny. A posléze bylo vysílené vojsko řecké i tady na hlavu poraženo.

Druhá operační čára řecká byla stanovena podél mořského pobřeží. Řecké lodi zničily skutečně válečný přístav turecký v Prevese jakož i město samo. Plán řecký šel však dále: Měla být bombardována Solun, zásobárna turecké armády a snilo se i o vpádu řeckého loďstva do Dardanell. Na zakročení velmocí nedošlo však ani k jednomu ani k druhému, ačkoliv bylo Řecko na moři nepopiratelně silnější než Turecko.

Plán Edhama paši byl mnohem jednodušší. Úmyslem jeho bylo, zanechati v Janině a v Epiru vůbec pouze silnější posádku a s hlavním vojem udeřiti na průsmyk milunský mezi Larissou a Ellasonou, zmocniti se Larissy a proniknouti co nejhlouběji do vnitrozemí Řecka, po případě až do Athén. Turečtí strategové věděli dobře, že početm slabší Řekové dokonale ozbrojenému a částečně od německých důstojníků vedenému vojsku sultánovu v otevřeném kraji dlouho čeliti nedovedou — a nezklamali se v tomto očekávání. Nelze říci, že by si Řekové v těchto bojích nebyli počínali dost udatně, zvláště z počátku, ale jsouce na počet slabší a obyčejně také špatně vedení, ztráceli po prvním větším neúspěchu všecku odvahu a prchali v divokém zmatku.

Mezi Larissou a Elassonou došlo k první krvavé bitvě, která byla bojována s velkou zuřivostí. Ztráty na obou stranách byly kruté. Udává se, že padlo v průsmyku milunském přes dvacet tisíc mužů. Výsledek dlouhého boje byl ten, že stali se Turci pány tohoto důležitého průsmyku a že měli otevřenou cestu na řecké území, především do Larisy. Pomíjející úspěchy, kterých dodělalo se řecké vojsko týmž časem v průsmyku ravenském, u Arty a v Epiru, ztrátily všechen svůj lesk v mraku pohromy milunské.

Dne 21. dubna začali Turci postupovati k Larisse a Řekové couvali za svou druhou obrannou linii, jež táhla se od Larissy ke Trikkale. Dva dni potom sveden krvavý boj u Mati, který trval sedm hodin. Turci byli třikrát odraženi, čtvrtým útokem dobyli však řeckých pozic — ovšem po hrozném krveprolití a děsných ztrátách. Tím byl osud Larissy rozhodnut a Řekové dali se na kvapný útěk. Pouze lehčí děla odvezli z Larissy, těžká zničili a všecky zásoby jiné zbraně a střeliva zanechali v městě. Korunní princ Konstantin rozložil se po neslavném útěku se zbytky své armády na rovině kolem Farsaly, dvacet mil jižně od Larissy. Vyslovil naději, že podaří se mu sehnati třicet tisíc mužů, s nimiž mohl by čeliti tureckému voji. Však veřejné mínění i vlády evropské pokládaly už teď věc Řecka za ztracenou a v Athénách vypadalo to jako v předvečer — revoluce.

Zpráva o nečestném ústupu řecké armády působila na horkokrevný, z krajností do krajností zabíhající lid zprvu dojmem zdrcujícím a pohřížila celé Athény v skličující smutek. Ale už v příštím okamžiku nemluvilo se v zástupech, které plnily ulice, o ničem jiném než o pokračování ve válce za každou cenu a vina porážky svalována veřejně na vládu a palácovou politiku — to jest, řečeno jinými slovy: na královskou rodinu. Králi Jiřímu hrozilo vážné nebezpečí sesazení s trůnu a vyhnání z Řecka. Vůdcové opozice s Rallim v čele hleděli co nejvíce těžit ze situace a žurnály, které před nedávnem hnaly vládu a krále do války, volaly nyní po revoluci. Všude mluvilo se o vlastí zradě, o neschopnosti korunního prince, ošemetnosti Delyannise a o prohlášení republiky.

Dne 27. dubna svolána sněmovna k mimořádné schůzi, král měl poradu s náčelníky opozice a koncem tohoto měsíce mělo Řecko novou vládu. Jména nových ministrů byla předložena králi třemi náčelníky opozice. Ralli stal se předsedou kabinetu a Tsamavos ministrem války. Zároveň došla zpráva do Athén, že i v Epiru muselo unavené řecké vojsko ustoupit turecké přesile a že byl hlavní stan řecký přeložen z Farsaly více na jih, do Domoka. Noviny psaly touž dobou sice mnoho o zakročení velmocí za účelem zjednání nejprvé příměří a potom trvalého míru, ale zatím nedošlo se dále než k telegrafickému vyměňování náhledů mezi Vídní, Římem, Londýnem a Petrohradem. Německo postavilo se docela stranou. Řecká vláda, doufajíc snad dosud v obrat válečného štěstí a v bystrozrak i osvědčené hrdinství nového vrchního velitele gen. Smolence, prohlásila s větší odvahou než opatrností, že nebude žádati o mír, dokud nebude země úplně vyslena. To stalo se však ku podivu brzo. — V prvních dnech května zmocnili se Turci Trikaly a ačkoliv byli zprvu od Velestina po krutém boji odraženi, octlo se brzy potom i Volo v jejich moci. Na to požádala řecká vláda prostřednictvím vyslanců v Athénách velmocí o zakročení. Odpověď vyslanců byla podána řeckému ministru zahraničních záležitostí dne 11. května. Zástupcové velmocí projevili ochotu, sprostředkovati vyjednávání o mír, avšak s tou podmínkou, prohlásí-li řecká vláda, že chce odvolati své vojsko z Kréty, uznati formálně samosprávu tohoto ostrova a zachovati se dle rady velmocí v zájmu pokoje. Řecká vláda souhlasila se vším a nešlo nyní o nic, než dá-li se k podobné povolnosti přimětí také vítězné Turecko. Pak mohla být pokořující pro Řecko válka skončena a vyjednávání o uzavření trvalého míru zahájeno. Ale v Cařihradě byl tehdáž německý vliv rozhodující a proto odpověděl sultán na radu Viléma II., že nemůže přistoupiti k uzavření příměří, dokud nebude rozhodnuto o základních podmínkách míru. Tyto podmínky vytklo Turecko takto: Připojení Thesálie k říši osmanské; Řecko zaplatí válečnou náhradu 10 milionů liber (tureckých); zrušení kapitulace a otevření řeckých přístavů voloského a prevesského k vůli zásobování tureckého vojska spíží. Tyto podmínky zdály se býti nejen Řecku, nýbrž i velmocím příliš kruté a zejmena s postoupením Thesálie Turecku nesouhlasil nikdo, ani Německo ne. Zatím pokračováno od obou válčících stran v boji. Řekové dobyli sice opět několik úspěchů v Epiru, ale 18. května došla do Athén zpráva, že zmocnil se Edham paša Domoka a že byla řecká armáda zatlačena za svou druhou obrannou čáru. Ústup Řeků z Domoka podobal se silně útěku jejich z Larissy a korunní princ byl prý tak rozechvěn, že chtěl spáchati sebevraždu. V Athénách opanovalo lid po tomto národním neštěstí opět velké rozčilení a osud královské rodiny visel tentokrát na nitce více než kdykoliv jindy. Vycházely na jevo podrobnosti o zbabělosti korunního prince a to roztrpčovalo mysle lidu do krajnosti. Král Jiří začal se už zabývati vážně myšlenkou o uniknutí na rakouské nebo francouzské lodi z rozkvašeného hlavního města.

Tu však mimo vše nadání zakročilo Rusko, či vlastně car u sultána a situace se rázem změnila ve prospěch k mdlobě náležitého Řecka. Dne 20. května uzavřeno bylo mezi oběma nepřátelskými sousedy příměří na sedmnáct dní a Edham paša oznámil řecké vládě, že jest oprávněn s ní o mír vyjednávati. Dáno mu však z Athén na srozuměnou, že Řecko bez velmocí nic nepojednike a s Tureckem přímo a na vlastní pěst vyjednávat nebude. Zatím dopravovalo Turecko do Thesálie stále nové posily vojenské a Řekové zřídili novou obrannou linii v památných Thermopylách. Zástupci velmocí pokročili v jednání s Vysokou Portou tak dalece, že stanovili válečnou náhradu na šest milionů liber a prohlásili, že svolí jen k takovému upravení řecko-tureckých hranic, které by nepodřizovalo žádný nyní řecký kraj správě turecké. Tak měly se věci koncem května.

Na Krétě pokračovaly zatím události stále stejným chodem. Povstalci napadali občas turecké vojsko a na domlouvání velmocenských admirálů, aby přijali samosprávu, odpovídali, že raději zemrou než by se vzdali myšlenky na spojení s Řeckem. Koncem

dubna ohrožovali hlavní město Kanea a prohlásili, že složí zbraně jenom tehdáž, opustíli turecké vojsko Krétu. Ale admirálové vyjednávali i potom s povstalci dále a navštěvovali je v jejich táborech. 7. května vyhověla posléze řecká vláda přání velmocí, odvolala z Kréty plukovníka Vassa a za ním odcházelo z ostrova zvolna i řecké vojsko. Avšak tím bylo, jak se zdá, pouze přilito oleje do ohně a jitření mezi křesťany a mohamedány propuklo po odchodu Řeků s novou prudkostí. Dne 20. května spálili povstalci několik obydlí v okolí Retima a začali se mezi nimi vyskytovat lupiči.

3. června odbývána v Cařihradě první porada vyslanců velmocí s Tevfikem pašou v zájmu zjednání trvalého míru. Příměří bylo na žádost velmocí prodlouženo zprvu o čtrnáct dní a pak na neurčitou dobu, totiž dokud nedohodnou se mocnosti s Tureckem o podmínkách míru. Vyslanci byli v naléhání na Turecko, aby učinilo nesnesitelným poměrům konec, vesměs svorni a náhledy jejich rozcházely se pouze v otázce, jak veliká má býti válečná náhrada Řecka Turecku. Ve věci té později usnešeno, aby bylo o výši odškodného rozhodnuto zvláštní komisí znalců. Ale Turecku patrně nezáleželo tak na válečné náhradě, jako hlavně na podržení dobyté Thesálie a proto prodlužovala sultánova vláda svévolně jednání o mír, doufajíc patrně, že dojde konečně mezi velmocemi k neshodě a snad i k zřejmému nepřátelství. V případě evropské zápletky hodlalo pak Turecko co možná nejvíce pro sebe ukořistiti. Sultán stavěl se na oko mírumilovným a k velmocím povolným, ale odvolával se na tak zvanou stranu islamu (přísně turecké pravověrce), kteří prý nedovolí, aby si dalo Turecko vyrvati ovoce svého vítězství. "Šejk ul islam" prý prohlásil, že půda krví věřících jednou dobytá nesmí býti zpět vydávána. K těmto obtížím připojilo se také ještě nepokojné chování se Bulharska, které vystoupilo najednou s požadavkem, aby byla dána Makedonii samospráva. Turecko pohrozilo na to, že bude odvolán firman, kterým ustanoven byl bulharský kníže Ferdinand Koburský guvernérem východní Rumelie a že bude tento úřad svěřen tureckému pašovi. Vojenská správa cařihradská hromadila zatím stále v Makedonii nové pluky z Malé Asie a proslýchalo se, že neustane v tom dříve, dokud nebude mít v těch místech 300,000 k boji přichystaných mužů. Tu a tam opakovaly se srážky Turků s Řeky v Epiru a také v Thesálii bylo se strany turecké porušeno příměří. Na Krétě nepřátelství mezi křesťany a mohamedány také vždy ještě neutuchalo a tak stávala se situace na východě vždy povážlivější. Turci skupili také obilí v Thesálii a opevnili přístav prevesský i Volo. Dne 2. června předložila francouzská vláda velmocím návrh samosprávy pro Krétu a bývalý předseda švýcarské republiky Droz projevil ochotu uvázati se v úřad guvernéra. Zákonodárné shromáždění krétské má se dle dohodnutí velmocí skládati z poloviny křesťanů a z poloviny mohamedánů, guvernérem, který má právo jmenovati i odvolávati úředníky, má býti křesťan a turecké vojsko bude pozvolna opouštěti ostrov. Branná moc velmocí zůstane tam však tak dlouho, dokud nezřídí evropští důstojníci domácí milici.

Avšak o Krétu ale tak nešlo, jako o uzavření míru a zachování Thesálie Řecku. Turecký ministr zahraničních záležitostí, Tevfik paša prohlásil brzy na začátku července k rakouskému vyslanci v Cařihradě, že se sultánova vláda nároků na Thesálii za žádných podmínek nevzdá a požádal zároveň o svolání nové konference. Z výhrůžek, že zakročí velmoci bezohledně proti Turecku, nepodrobí-li se jejich vůli a že budou jejich válečné lodi demonstrovat v Bosporu, nedělali si turečtí fanatikové pranic a vysmáli se jim. Když prý nedovedly velmoci zkrotit plukovníka Vassa a hrstku jeho dobrodruhů, odváží se tím méně na dobře ozbrojené Osmany. A konečně, která velmoc by začala? Vždyť byla by z toho nepochybně všeobecná válka! Turci spekulovali stále hlavně na nesjednocenost Evropy. V Řecku rostla zatím den ode dne více bída a obchod i průmysl uvázl tam úplně. Aby jednání o mír ještě více prodloužil a velmoci od ráznějších opatření aspoň na chvíli zdržel, rozeslal sultán panovníkům súčastněných států oběžník (cirkulář), žádaje je, aby se ujali jeho spravedlivé věci a uznali jeho nároky na dobyté území (Thesálii). Ode všech velmocí došla však odpověď odmítavá, zejmena také od císaře rakouského, který poradil padišahovi "jako přítel," aby uposlechl přání Evropy. Dne 9. července odevzdali vyslanci velmocí Vysoké Portě notu, kterou požádali trochu rázněji za odstranění překážek, jež staví se v cestu jednání o mír. V druhé polovici července přibyl na Krétu Dževad paša, aby vyjednával jako zástupce cařihradské vlády s mohamedány a evropskými admirály stran samosprávy ostrova. To pobouřilo krétské křesťany opět do značné míry.

Jednání o mír táhlo se mezi zástupci velmocí a turecké vlády tak řka do nekonečna, neboť Porta zůmyslně konečné rozhodnutí své odkládala, doufajíc stále, že dojde mezi

súčastněnými mocnostmi k zjevné roztržce, z čehož by pak pro sebe kořistila. Začátkem srpna dospělo vyjednávání přece tak daleko, že Porta slíbila odvolati vojsko své z Kréty i z Thesálie a spokojiti se válečnou náhradou 4 milionů liber. Hranice mezi Tureckem a severním Řeckem měli vytknouti vojenští attaché's (přiručí) vyslanectev zároveň se zástupci turecké vlády.

Šlo však o to, z čeho má Řecko zaplatit válečnou náhradu. Finance jeho byly neblahou válkou vyčerpány a úplně na mizinu přivedeny, úvěr pak na dobro zničen. Německo naléhalo nejvíce na to, aby převzala správu řeckých financí nebo alespoň řeckých železnic zvláštní evropská komise na tak dlouho, až byla by válečná náhrada Turecku zaplacena. Řecký král Jiří hrozil v tom případě odstoupením, protože prý by takové potupy nesnesl a to zdržovalo opět uzavření míru. Ke všemu nabývaly vždy více pravděpodobnosti pověsti, že Turecko posádky své z Kréty neodvolá, nýbrž naopak pošle tam značné posily a válečné lodi. Rozkazy toho znění vyšly skutečně od vlády cařihradské. Na to prohlásily velmoci, že se postaví přistání tureckého vojska na Krétu na odpor branou mocí.*

Tak skončila nejnovější válka evropská: Úplným hmotným i mravním nezdarem pro Řecko, které bylo tak pokořeno, že nebude moci nejméně deset příštích let pomýšleti na odvetu nebo nepřátelství proti komukoliv. Turecku přinesla tato srážka s jižním sousedem velký užitek morální. Ukázalo válkou s Řeky, že není dosud tak zbědované, jak se obyčejně soudívalo, že jest schopno boje a má dost odvahy, hájit své zájmy a celistvost svého území proti komukoliv. Co se pak velmocí týká, ty odhalily během této války světu celou vrátkost svého koncertu. Několikrát došlo mezi nimi k vážnému nedorozumění, zejmena při otázce blokády Řecka. Německo stranilo po celou tu dobu zjevně Turecku a setrvalo při něm až do posledka. Rusko snažilo se z ohledů rodinných a náboženských pomáhati svým vlivem Řecku a Anglie hrozila dvakrát zcela opravdově vystoupením z koncertu velmocí. Cesta rakouského císaře do Petrohradu, dříve než byla záležitost řecko-turecká skončena a urovnána, vrhla na pevnost trojspolku také podivné světlo a zavdala příčinu k poplašným zprávám a úzkostlivým úvahám, co mohlo by Evropě vzejíti ze sblížení Rakouska s Ruskem. Jenom v jednom náhledu shodovaly se všecky velmoci svorně: Že musí být na poloostrově balkánském zachován "status quo," t. j. že nesmí tam být hnuto hranicemi jednotlivých států, tedy ani řeckými nebo tureckými. Turecko může být pro nejbližší budoucnost klidno a nemusí se obávati ani Bulharů, ani Srbů, ani Černé Hory, neboť velmoci nedopustí, aby utrpělo na území svém nějaké ztráty. Podstatná obava velmocí, že by trhání osmanské říše vedlo ke krvavé válce evropské, ke srážce všech mocností, které mají na Balkáně nějaký zájem, zajišťuje Turecku ještě na dlouhý čas celistvost jeho evropské državy.

Poznámky a vysvětlivky.

Kréta, jinak také Kandia, jest největším z tak zv. "řeckých ostrovů." Od Athén vzdálena jest asi 150 mil přímo na jih a čítá 270,000 obyvatelů řeckého původu. Z těch je 70,000 mohamedánů. Vlastních Turků je na ostrově počet nepatrný—tvořiť skoro výhradně jenom posádky v pobřežních městech. Ostrov je hornatý, útvaru sopečnatého, má však mnoho velmi úrodných údolí. Z Kréty vyváží se hlavně olej (olivový), víno, med, vosk, hedvábí a sýr. Roku 68 př. Kr. podrobili si ostrov tento Římané, r. 823 po Kr. Arabové a r. 960 Řekové. Před tím bývali Kréťané neodvislí a velmi bojovní. V 13. století zmocnili se Kréty Benátčané a v 17. Turci. Křesťanské obyvatelstvo Kréty bouřilo se často. Roku 1821 pomáhali Kréťané Řekům ve válce za neodvislost od Turecka, r. 1866 povstali opět proti panství osmanskému a r. 1877 znovu. Byli však vždycky upokojeni velmocemi, na jichž naléhání dalo Turecko Krétě křesťanského civilního guvernera a zvláštní zákonodárstvo. Vojenský guverner byl však nadále mohamedán. Třenice mezi křesťany na jedné a mohamedány a tureckou vládou na druhé straně trvaly však na ostrově dále, až došlo k velkému krveprolití a vraždění r. 1896. Turecko zavedlo na zakročení velmocí na Krétě nějaké opravy a dalo ostrovu jakousi ústavu, ale protože byly reformy z Cařihradu slíbené příliš zdlouhavě prováděny, chystal se revoluční výbor opět k práci. V Řecku dosáhlo nadšení lidu pro vymanění Kréty ze jha tureckého takového stupně, že musel se mu poddati i král Jiří, nechtěl-li přijíti o trůn. Řecko poslalo začátkem r. 1897 do krétských vod válečné loďstvo a tamní křesťané prohlásili 7. února, že uzavřeli unii čili spolek s řeckým královstvím. Turecko

*Tou dobou šel již kalendář tento do tisku a proto nemohli jsme dále sledovati vývin událostí.

protestovalo u velmocí a tyto se rozhodly konečně pro blokádu Kréty. Zatím strojilo se Řecko i Turecko k válce na hranicích.

Blokádou nazývá se uzavření jednotlivých přístavů nebo celého pobřeží válečným loďstvem, tak aby nemohlo tam být dováženo střelivo, zbraně, potraviny, vojenské posily atd.

Velmocí je nyní v Evropě šest: Rusko, Anglie, Německo, Francie, Rakousko a Italie. Shoda těchto států v některé mezinárodní otázce nazývá se koncertem velmocí.

Panhellenismus, snaha spojiti všecky Řeky či Hellény v jednom státu. Podobně jako panslavismus čili všeslovanství.

"Šejk uel islam" jest v Turecku bezprostředním představitelem nejvyšší soudcovské a kněžské moci. Sultán čili padišah jest zároveň kalifem, t. j. nejvyšší hlavou mohamedánské církve. Šejk uel islam jest vrchním úředníkem kalifátu a má k ruce t. zv. "ulemas," těleso soudcovské a kněžské zároveň.

Přehled války kubánské.

Pro kalendář "Amerikán" napsal M. M.

Psáno na začátku srpna 1897.

Skoro půl třetího roku uplynulo, co Kubánci prohlásili, že nemíní na dále jho španělské snášeti. Miliony penězˇ pohltila již vražedná válka na obou stranách, na tisíce zdravých lidí vykrvácelo na bojišti, nebo kruté zimnici žluté podlehlo, vězení a popraviště nesčetných obětí si vyžádaly, ostrov obrácen v poloviční poušť, nevinní jeho obyvatelé mečem i hladem hubeni a Perla Antill přece ještě není svobodnou, ač, co tyto řádky píšeme, vše tomu nasvědčuje, že panství španělskému na Kubě co nevidět odzvoní umíráčkem. S tvrdošíjností téměř zoufalou snaží se koruna španělská, hrdá tato panovnice Nového Světa v dobách dávno uplynulých, udržeti v rukou poslední zbytek osad svých, ale nic jí neprospívá už všechna ta její ďábelská ukrutnost, nic platno jí není žehnání katolických její kněží a mnichů, Kubánci dnešní nejsou Peruánci z dob Pizarrových, generál Gomez není lehkověrným Montezumou mexickým—hnedle nadejde ten den, kdy slunce vynoří se z vln vždy bouřlivého zálivu mexického a zasvitne na pouti své na lid volný, na Kubu zpustošenou ale svobodnou!

24. únor r. 1895 udává se obyčejně za datum, kdy povstalci prohlásili své odtržení od španělského království, ale nespokojenosť vřela již na ostrově dávno před tím. Španělský gen. guvernér ještě v posledních dnech února prohlásil v Havaně stanné právo a asi současně Jose Marti jmenován od junty hlavou prozatímní vlády a generál Maximo Gomez vrátil se do vlasti, aby se u vedení válečných operací uvázal.

Hlavní příčinou povstání Kubánců byla mizerná vláda španělská; jiná pak věc byla, že Německo srazilo cenu cukru tak nízko, že se výroba jeho na Kubě, od níž celý ostrov nejvíce závisel, více nevyplácela. Dokud toho nebylo, lid jakž takž snášel ty nesmírné daně, nespravedlnosť a jiné přehmaty vlády země mateřské, ale zlé časy tiskly mu do ruky zbraň. Vypovězení patrioti dobře vhodné té příležitosti použili. Sbírali peníze, kupovali zbraně, najímali lodě a celé čety vlastenců, z nichž někteří již bili se ve válce desítileté (1868—1878), přistály ve východních provincích, kde bílí a barevní dělníci na plantážích a v malých městečkách přemluveni byli, aby se chopili zbraní.

Zámožnější třída, jež v předešlé revoluci, kdy existovalo otroctví, hlavní díl měla, o přítomné hnutí zpravidla hrozně málo se zajímala. Nyní, když otroci byli svobodní, bílí plantážníci si mysleli, že by neodvislosť od Španěl získaná přispěním barevného živlu měla za následek lidovou vládu, jaká jest na Hayti, kde menšina vzdělaných bělochů malého vlivu požívá.

Kubánci počali se shromažďovat v provincích Santiago a Matanzas. Z New Yorku a Key Westu přicházelo mnoho krajanů jim na pomoc. 1. března již Španělé ohlásili zajetí povstalecké čety v Matanzasu a dne 13. března střílela španělská dělová lodice na parník americký Alliance, majíc za to, že veze povstalce a válečné zásoby do provincie Santiago.

Povstalci obmezovali se hlavně na ničení cukrových sadů a jiného majetku, domnívajíce se, že tím placení daní španělským úřadům zastaví. Žádných měst nebylo dobýváno, žádných táborů nebo pevností zakládáno a Španělé pořáde byli v držení všech důležitých bodů na pobřeží i uvnitř ostrova. Guerilly povstalecké unikaly svým protivníkům, a proplétající se hustými lesy a hornatými a neschůdnými krajinami, stále hlavní průmysl Kuby ničily. Zvláště v provincích Santiago, Puerto Principe, Santa Clara a Matanzas dobře se jim dařilo. Tak v Santiago u Bocas del Toro porazili povstalci již 8. března Španěly a dva dny později zase u Bayamo. Antonio Maceo, který na začátku roku na ostrov přistál, citelnou porážku zasadil vladnímu vojsku dne 10. dubna u Palmarito. Než v tuhém boji u Dos Rios, dne 30. května, zabit povstalcům Jose Marti.

Vládního vojska na ostrově bylo z počátku jenom 18,000 mužů, z nichž dvě třetiny leželo v Havaně, ale gen. guvernér brzy požádal o posilu, které se mu z mateřské země ochotně dostalo a zároveň dán mu neobmezený úvěr ku potlačení povstání. Dne 28. března gen. kapitán Callejos vzdal se svého místa a maršál Martinez de Campos na jeho místo jmenován. Připlul na ostrov dne 16. dubna, co zatím povstání rozšířilo se na západ. V té době nejhlavnějšími vůdci povstalců byli Maceo, Jose Maceo, Crambet a Valdes. Sváděny denně potyčky, o výsledku jichž kolovaly vždy dvě sobě odporující zprávy a vůbec nebylo snad revolnce na světě, v níž by se zprávy fabrikovaly a překrucovaly tak, jako se dělo na Kubě.

Dne 3. května prohlásili Kubánci republiku. V té době páčily se síly povstalecké na 20,000 mužů a jméno Antonia Macea, jednoho z nejschopnějších generálů povstaleckých, počínalo vždy více postupovat v popředí.

President Cleveland zatím dne 12. června vydal prohlášení neutrality a proti flibustýřství, jež nicméně neustalo. Ku konci června bylo na Kubě na 40,000 španělských vojáků, velký díl těchto leželi v nemocnicích, zachváceni žlutou zimnicí, která právě nejvíce zuřila.

První větší půtka od vypuknutí povstání strhla se dne 13. července blíže Bayamo v provincii Santiago a v té povstalecký generál Antonio Maceo na hlavu španělské vojsko pod Camposem a Santocildesem porazil. Camposovi však přece podařilo se řady povstalecké proraziti a vojska mu stále přibývalo.

Než i čety povstalecké rostly, noví povstalečtí vůdcové s posilami z ciziny přicházeli a válečné operace k západu pošinovali. Hnedle v provinciích Puerto Principe a Santa Clara jedna bitka stíhala druhou. Každému vůdci povstaleckému vykázán byl jistý okrsek, který musel držeti v pobouření.

Ku konci srpna gen. kapitán Campos začal v provincii Santa Clara na různých místech zřizovati malé pevnůstky, silnice v onom kraji opevňovati a tak povstala tak zvaná "trocha," v dalším vedení guerilového boje tak proslulá.

Dne 19. září odbývali povstalci schůzi a v ní sestavena vláda takto: president S. C. Betancourt; místopres. Carlos Roloff; nejvyšším velitelem vojska, běloch Maximo Gomez; jemu podřízen Antonio Maceo, vzdělaný to mulat, jenž již v posledním povstání se vyznamenal. Na začátku měsíce října obnášely čety povstalecké na 30,000 mužů; byly rozděleny na dva díly, západní pod velením gen. Gomeze a východní pod gen. Antonio Maceem. Proti nim postaviti mohli Španělé asi 76,000 mužů, z nichž však pouze asi 30,000 byli k okamžitému použití.

V témž měsíci mluvilo se o Salvadoru Cisnerosovi jako presidentu prozatímní vlády, ale nikdo vlastně nevěděl, kde vláda ta má sídlo, neb jak se skládá. Ve všem zdálo se, jakoby nějaká tajemná ruka vládla. Ale tolik je jisto, že nyní hlavní politikou povstalců bylo, dynamitem a guerilovým bojem, flibustýřstvím a žhářstvím nepřítele unavovati. Vlaky vyhazovány do povětří a vojáci španělští rubáni machetami. Bojů strhlo se dost, ale sotva jeden z nich měl nějaký následek. 10. října roznesla se po ostrově zpráva, že přístav Baracoa na severu byl od povstalců do povětří vyhozen. Hůře však než machety kubánské řádila v řádách španělských žlutá zimnice.

Po celý podzimek až do konce roku obě strany činily se v poli co mohly. Čety povstalecké z nenadání přepadávaly vojsko španělské a našly-li proti sobě přesilu, rychle do známých jim hor ustoupily. Tak přiblížil se konec roku a Campos byl s povstalci právě tak daleko, jako když do pole proti nim vytáhnul, ano kolem vánoc vnikli povstalci i do samé provincie Havany, ale byli odraženi. Rozmrzen nad neúspěchem svým, vzdal se maršál Campos v pol. ledna svého místa a na jeho místo jmenován gen. Weyler, který již v 10 leté válce na Kubě se vyznamenal. Campos vedl válku lidsky, šetřil práv válečných, ale od Weylera se něco podobného nedalo očekávat. Jmenování Weylerovo bylo

povstalcům po chuti, neboť se domnívali, že ukrutnost jeho, k vůli níž přezděno mu "řezník", a jež vůbec byla známa, mnohého vlažného do jejich táboru přivede. S Camposem odstoupilo i několik generálů. Než Weyler přijel, uvázal se u velení vojska a správu ostrova gen. Marin. Ctižádostivý, jak byl, chtěl přemoci povstalce než by Weyler připlul a proto v tu dobu mnoho potyček s nimi svedl, ale skoro vždy vládní vojsko utrpělo porážku.

Gen. kapitán Weyler přistál v Havaně dne 10. února. Sotva že ujal se velení vojska, hned posílány zprávy o jeho stálých vítězstvích nad povstalci. Maceo v té době potloukal se v Pinar del Rio, Gomez pak až k samé Havaně zajížděl. Weyler měl v úmyslu vytlačiti je na východ ostrova a tam s nimi rozhodnou bitvu svést, ale když Maceo dobyl město Jaruco a spálil je, seznal gen. kapitán, že oba povstalečtí vůdcové se chtějí spojiti a ustoupiti do Matanzasu, a proto sebral 14 oddílů vojenských a hleděl jim v tom překaziti.

Zatím minul jeden rok povstání. Španělové měli na Kubě 120,000 mužů vojska a 16 křižáků a 5 dělových lodic patrolovalo podél pobřeží a přece jen povstání neubývalo, ale naopak téměř po celém ostrově se šířilo.

Bylo by rozvláčné, vypisovat všechny ty potyčky, jež do světa vyhlašovány a v nichž každá strana připisovala si vítězství, tolik však se zdá býti jistým, že zbraním španělským příliš dobře se nevedlo, neboť ukrutnosti, jaké oni patrně ze vzteku nad utrpěnými porážkami páchali, jsou k neuvěření. Přepadávali nemocnice kubánské a vraždili nemilosrdně raněné a nemocné povstalce. Gen. kapitán Weyler vydal pak rozkaz, by venkovské farmy se pálily a obyvatelé hnáni byli do opevněných měst. Nic platno nebylo, že ze Španělska pořáde přicházely nové posily, machety Kubánců, ale ještě více vražedné podnebí a žlutá zimnice právě tak rychle je odpravovaly. Trocha nebyla nic platná, povstalci překračovali ji, kdekoli a kdykoli se jim zlíbilo. Generálové španělští po celý rok 1896, brzy ten brzy onen, doznávali porážky. Hlavně bojováno v Pinar del Rio, tam Maceo záměrně se držel, aby Gomez ve středu ostrova a Calisto García na východě mohli hodně mužstva si nacvičiti. Na začátku května svedena u Cascarajicarar v prov. Pinar del Rio větší bitva, v níž Španělé citelných ztrát utrpěli.

Weyler, vida že po zlém to nepůjde, hleděl sliby přemluviti povstalce ku vzdání se. Uložil lhůtu 20 dní a úplnou beztrestnost, ale nadarmo. Plamen povstání pořád více se šířil. V době dešťů, toho roku později než obyčejně nastalé, operace vojenské musely ustáti, ale nezkušení nováčkové španělští, sotva dětským letům odrostlí, si neodpočinuli. Nemoce ještě více je vysilovaly než namahavé pochody v poli, kdežto povstalci v úkrytu horském nabývali sil a shromažďovali střelivo k dalšímu vedení války za osvobození.

Ač i v době dešťů tu a tam jednotlivé srážky mezi oběma stranami se udály, teprvé, když opět jasné modré nebe nad nešťastným ostrovem klenouti se počalo, rozpoutala se líce války se silou ještě větší a opět hlavně byli to obyvatelé venkovští, co nejvíce útrapami válečnými zakoušeti museli.

Povstalečtí vůdcové pořáde drželi se své taktiky, nikdy u většímu počtu nepříteli vstříc se nepostaviti, ale za to v malých četách neustále jej znepokojovati. Španělský vrchní velitel pak myslel, že když odejme povstalcům příležitost k zjednání si potravy, tito hladem donuceni sami zbraně složí. Kázal tedy všechny zásoby jichž sám nemohl užíti, zničiti, obyvatelé pak jako dříve hnáni do větších měst. Než povstalci zaopatřovali si potravu jinak: jali se přepadat vlaky potraviny vezoucí a dynamitem vyhazovat je z kolejí. O ukrutnostech na ostrově páchaných psát, vzpírá se péro, jenom tolik řekneme, že Weyler dobře si zasloužil přezdívky "kubánského řezníka."

Měsíc prosinec přinesl do řad španělských trochu více naděje. Dne 7. prosince zabit totiž v bitvě u Punta Bravo, 20 mil od Havany, jeden z předních vůdců povstání Antonio Maceo, což z počátku mělo na povstalce zdrcující vliv, ale pomsta za smrt milovaného jejich vůdce hnedle k novým činům udatnosti je rozplamenila. Místo Macea zaujal neméně odvážný a zkušený Ruiz Rivera a na začátku tohoto roku vidíme, jak v provincii Pinar del Rio obě nepřátelské strany své síly měří. Weyler totiž dostal zprávu, že ve Španělsku jsou s ním nespokojení a uložili mu, aby aspoň do polovice ledna provincii Pinar del Rio upokojil a potom i Havanu a Mantanzas vyklidil. Vláda totiž chtěla se vypůjčit peníze a k tomu musela na nějaký úspěch svých zbraní ukázat. Weyler sám vydal se několikráte do pole, ale ač ve zprávách zasílaných výpravy jeho vždy vítězstvím končily, skutečnost jevila se ve světle jiném. Na tisíce "pacificos" (venkovští obyvatelé) hynulo hladem v opevněných táborech vojenských; vyhladiti obyvatelstvo hladem měl v úmyslu novověký tento Alba kubánský, ale povstalcům vlastním nejenom že ne-

Senor Canovas del Castillo.

uškodil, ale ještě více řady jejich rozmnožoval. Vyčerpaná pokladna madridská nebyla s to dále nésti ohromné výdaje válečné, vojsko nedostávalo žold, aneb jen v papírových peněžích, a celé setniny přecházely do řad povstaleckých. Generál Maximo Gomez, vrchní velitel povstalců, dosud držel se staré taktiky častými výpady a prodlužováním války umdlíti trpělivost Španělů.

Minuly již dva roky povstání. Povstalci na západě sice trochu půdy ztratili, ale za to na východě v provincích Puerto Principe a Santiago de Cuba byli pány. Těžce ovšem dotklo se jich zajetí vůdce jejich Ruize Rivery, ale o částečnou aspoň náhradu nebylo v řadách kubánských zle. Weyler pojal nyní plán, aby i na východě revoluci udusil proto stáhnul ze západních provincií na 40 batajonů vojska a táhnul s nimi na východ. Ale špatně se mu tam vedlo, neboť na začátku července vydal v Sancti Spiritus opětně provolání, v němž všem povstalcům, kteří zbraně složí, milost slibuval. Usiloval pak o schůzku s Gomezem, ale tento k žádnému vyjednávání nesvolil, naopak hnul se ze svého ležení v La Reforma a dal se na pochod k západu. Weyler dobře pochopil záměr jeho a proto vrátil se do Cienfuegos, sotva na východě do Santa Clary proniknuv a táhnul za Gomezem. Na východě zůstal tedy povstalecký vůdce Garcia neobtěžován. Bylo patrno, že cílem Gomezova pochodu jest Havana a vskutku tomu bylo tak. V polovici července vydal Gomez provolání, že míní světu dokázati, že nijak není pravdivým tvrzení Weylerovo, jakoby provincie západní byly upokojeny. Pochod jeho do Matanzasu provázen častými potyčkami; ano, viděti na všech stranách ostrova že španělští vůdcové tuší, že povstání není k udušení. Odtud ty neobyčejné ukrutnosti, které se na ostrově v poslední době v míře ještě rozsáhlejší pášou.

Dle posledních pak zpráv jsou prý povstalecké čety u samých předměstí Havany, majíce v úmyslu vyhoditi do povětří havanský vodovod, což by znamenalo kapitulaci města.

Jak věci stojí, nastává poslední akt truchlohry kubánské, akt ten nejkrvavější, který nejspíše zavražděním premiera Canovase značně bude urychlen. Doufejme, že vlastencům kubánským co nejdříve vyplní se dávné jejich přání, aby nad krásným, žel že nyní do krajností zpustošeným, ostrovem zavlála vlajka svobody.

PRO DOMÁCNOST A HOSPODÁŘSTVÍ.

Aby se cihličky udržely čisté a hladké, natrou se napřed voskem zatočeným v hadříku, potom se nimi po papíru nebo sukně, na němž hrubá sůl nasypána, několikrát přejede.

Aby se boty udělaly nepromokavé, vezmou se 2 díly rybího tuku, 1 díl paznehtového loje a 1 díl vepřového sádla. Toto při mírné teplotě se dohromady rozpustí. Při používání natírá se toto mazání ještě teplé štětičkou, při čemž hlavně švy se musí potřít. Mazání toto udrží kůži měkkou a poddajnou a úplně před vnikáním vody chrání.

Aby sádlo neztuchlo, má se k němu dokud je horké, na každý kvart tekutého kávová lžička soli přidati. Několik okamžiků má se to povařit.

Aby se zabránilo vyrudnutí nebo vybledlnutí bavlny špatně obarvené, užívá se s dobrým výsledkem tohoto prostředku: Černá, červená a modrá bavlna ponoří se na 24 hodin do silného octa a pak se usuší, aniž by se v čisté vodě přeprala; pak barva nikdy nepustí. Nové bavlněné punčochy podobně se před vybledlnutím chrání.

Jak se pozná počasí! Dle prostředku velice jednoduchého. Uřízni si jedlovou větvičku, sloupni s ní kůru a přibij pak vodorovně větvičku na místo, kde sluníčko příliš nesvítí. Větvička tato bezpečně ukazuje nastávající počasí. Shýbá-li se větvička dolů, tedy bude pršet, a naopak vzpřimuje se nahoru, když má nastati jasné počasí. Větvička tato jest nejlacinějším tlakoměrem a vydrží—jsouc stále k úplné potřebě—několik let.

Dobrý domácí prostředek. V každé domácnosti mohla a měla by býti lahvička naplněná ze třetiny líhem salmiakovým, z dvou třetin pak líhem obyčejným. Tekutina tato pomáhá při mnohých úrazech. Při bodnutí některým hmyzem dostačí často okamžité potření bolavého místa touto tekutinou, které vždy po několika minutách nutno vícekráte opakovati, aby byla bolest zažehnána. V případech omdlení dobře je potříti postiženou osobu pod nosem několika kapkami tekutiny rozředěné ve lžíci vody, což zřídka kdy mine se s dobrým účinkem. Nebezpečné bodání much v době sněti slezinné je všeobecně známo. Mnozí z postižených zachovali by si život, kdyby rány rychle a několikráte po sobě natřeli jmenovaným jednoduchým prostředkem.

Hašení petroleje. Známo, že hořící oleje, petrolej a mastnoty vůbec vodou nelze uhasiti, ba požár takovým hašením jen se podporuje a nebezpečí se zvýšuje, protože oleje vybuchnou a daleko široko oheň se rozletí. Nalejeme-li však na petrolej mléka, uhasne plamen okamžitě. Tato zkušenost prospěje zvláště v domácnosti, když lampa se převrhne a petrolej počne hořeti, protože mléko máme vždy po ruce a lze tedy rychle předejíti velkému neštěstí.

Jak lze vyčistiti olejové obrazy? Staré olejové obrazy vyčistí se dobře, když otrou se pozorně měkkým suknem namočeným v salmiaku ve vodě v poměru 1:10 (t. j. 1 díl salmiaku na 10 dílů vody). Také mydlinkami z benátského mýdla lze obrazy vyčistit a to i olejové i olejovými barvami tištěné.

Jaká ochrana jest proti otrávení houbami? 1. Staré ztuchlé houby nemají se jísti. 2. Houba, z níž prýští se mléčná šťáva, jest vždy podezřelou. 3. Houby jedovaté mají odporný zápach, zvláště když se mezi prsty rozetřou. 4. Když jedovatou houbu nožem prořízneme, plocha řezu zůstane z pravidla modrá. 5. Když malý kousek jedovaté houby dáme mezi zuby a rozkoušeme — ale tak, abychom nic nepolkli — cítíme na jazyku chuť palčivou.

Jak lze se přičiniti hospodyni o to, aby jí slepice brzy nesly. Naše hospodyně pomáhají si, chtějí-li, aby jim slepice brzo nesly, tím, že je na zimu dávají do teplého chléva. Kdo nemá ve chlévě místa, může je dáti do teplé komory, ba v nedostatku té i do teplého, jen když ponejprv světlého sklepa. Zemi ve sklepě dobře je pokrýti hustě rašelinnou drtí nebo dřevěnými hoblinami nebo pilinami anebo i strouhanka lesní může k tomu býti užita. Stranou dá se jim ve sklepě suchého písku a do písku zapustí se nádoba pro potravu. Potrava v zimě má se jim dávati nejlépe teplá. Nejlepší jsou vařené brambory a šrot ze zadiny, případně i otruby. Po písku na povrchu jeho nahází se jim zrní. Ve sklepě umístí se jim tyčky, aby tam slepice mohly jíti na řad jako v kurníku; v některém koutě sklepa umístí se 3 až 4 kukaně. Přihlíží-li se k čistotě, pokližíli se týdně jednou a dává-li se tu slepicím pilně čistá voda, daří se jim tu velice dobře.

Kolodium na kuří oka. Kolodium 85 dílů terpentinu benátský 5 d. kyselina salycilová 10. Vše se důkladně promíchá a štětičkou pak natírá.

Lacině čerstvé okurky o vánocích. Vyvolíme si na dvoře nebo v zahradě poblíž domu trochu zvýšené suché místo, vykopáme jámu asi metr hlubokou a dole tak širokou, aby se tam 3, 4 hrnce prostřední velikosti postaviti mohly. Každý hrnec naplníme čerstvými okurkami, dříve bedlivým utíráním vší vlhkosti a nečistoty zbavené, a přikrejeme pevně přiléhající pokličkou; pak obloží se každý hrnec vykopanou zemí tak, aby jeden druhého se nedotýkal a až po pokličku zahrabán byl, potom teprve opětně nasypem svrchu země a dobře ji přitlačíme a jen co zbývá na konec do jámy naházíme, čímž příprava je ukončena. Pro větší bezpečnost vykopáme okolo malou stružku, aby voda pohodlně mohla odtékat. Potřebujeme-li v zimě okurky, vykopáme jeden hrnec a díra se zemí vyplní, aby ostatní do času spotřeby zachovány zůstaly.

Mejte se mlékem! Jelikož mléko obsahuje 3 až 4 proc. tuku a je kapalinou louhovitou a hladkou, nechá se velmi dobře použíti k mytí obličeje a rukou, zejména v tom případu, když jsou ruce a obličej plné prachu a potu, kterýž poslední znamenitě po mléce pouští. Vedle toho dělá prý mléko obličej a ruce hladké a vláčné. Nechť se zkusí.

Mléko drůbeži. V domácnosti, kde není mléka nedostatek, lze jej část poskytovati také drůbeži, neboť slepice nesou hojněji vajec. Mléko nalévá se do škopíku aneb smísí se s moukou, rozmačkanými zemčaty atd. Všecka drůbež hltavě po krmi té se žene. Krmením tímto rozmnoží se snášení vajec na zimu i na jaře, ježto mlékem nahražuje se slípkám nedostávající se tou dobou nutná zvířecí potrava. Pro kuřata, krocany a mladé husy jest mléko výdatnou krmí, při které rychle rostou. I maso hus krmených mlékem nabývá pěkné bílé barvy a příjemné chuti.

Med jako lék proti zápalu očí. Jeden časopis včelářský odporučuje med jako osvědčený prostředek proti zápalu očí. Dle téhož pokynu dá se několik kapek na kávovou lžičku naplněnou teplou vodou, tato rozmíchá se s medem nakapaným, což děje se nejlíp prstem. Rozředěný takto med nakape se čtyři až pětkrát denně do oka a sice pokaždé 3 neb 4 kapky. Po několika minutách otrou se slzy z oka se rosící i s lékem, avšak nesmíme při tom oko mnouti. Tak vytratí se zápal z oka úplně.

Nakládání okurek. Chemik Thenius dává následovní návod k nakládání okurek. Nejprvě vyperou se okurky kartáčem ve studené vodě, načež voda se slije (po případě ještě jednou v jiné čisté vyperou a tato se opět slije) a okurky nechají se okapat. Nyní posypou (nebo potírají) se okurky jedna za druhou solí a uloží do čisté nádoby na 12 hodin. Sůl za tu dobu odňala okurkám vodu; ta se slije. Po té urovnají se okurky s potřebným kořením (zelenou paprikou, celým pepřem atd.) do sklenic a polijí se silným svařeným octem, pokud je ještě teplý, v němž se ještě trošku soli rozpustilo. Třeba býti opatrným, by sklenice nepopraskaly. Tak zůstanou okurky v nádobě dobře ukryté státi několik neděl, načež se s nich slije ocet, který však je více jako voda, okurky se pak vyperou ve studené čisté vodě, nechají (nejlépe na sítě) vykapat, urovnají do sklenic, posypou znova malinko solí a zase čerstvý svařený (teplý) ocet se na ně nalije, až i poslední nejvrchnější vrstva je v octě ponořena. Okurky ve vinném octě nakládané chutnají lépe než v obyčejném.

Namočí-li se hadr do octa a potom co možná nejvíce vyždíme, na to kolem sýra otočí a všechno do papírového pytlíku se vloží a na studeném místě uschová, podrží sýr vlhkost a čerstvost nově dělaného sýra a nezplesniví.

Nejlepší způsob odstraniti písek a prach s ovoce jest, položit je do čistého košíku a tento do čisté, čerstvé vody ponořiti.

Pěkný a laciný bambusový nábytek vyžaduje jiného zacházení než obyčejný dřevěný. Ježto bambus lehce praskne, musí se proti účinkům sucha v místnosti působiti. Nábytek dlužno co nejčastěji provětrávati. Nesmí se stavěti blízko k ohni, a má býti třen pravidelně stejnou částí lněného oleje a terpentýnu na kousku flanelu a potom vydrhnut jemným suknem. Čas od času umytí studenou vodou a dokonalé uschnutí na to bambusovému nábytku dobře slouží.

Pěstování popínavých rostlin v pokoji. Velmi krásně zdobí náš příbytek rostliny popínavé, které by se v příbytku více pěstovati měly. Jednou z nejznamenitějších květin popínavých jest břečťan (Hedera), který se má sázeti do prostředně velikých květináčů, naplněných listovkou. Mnoho zalévati se nemá, ale nemá se opomenouti hojně příbytek větrati, což břečťan má rád. —Další velice krásnou rostlinou popínavou jest "Aoclepia," která se pěstuje ve květníku, naplněném drnovkou, smíšenou s listovkou. Vyznačuje se pěknými kožnatými listy a vonnými květy. Že i plazivý fikus a známá "mučeňka" (Pasiflora) jsou velice pěknými rostlinami popínavými, netřeba ani uváděti.

Požívání jablek zvláště před spaním jest výtečným prostředkem ku zachování zdraví. Jablko jest nejen velmi chutným pokrmem, nýbrž i výborným zažívacím prostředkem. Požívané zejména před spaním působí 1. blahodárně na mozek, 2. povzbuzuje játra, 3. působí na klidný spánek, 4. ničí zápach z úst, 5. váže nadbytečné kyseliny žaludeční, 6. podporuje činnost ledvin, 7. zamezuje tvoření se močových kamínků, 8. chrání nás před otížemi žaludku, 9. před nemocemi krku.

Proti škytavce možno použíti těchto prostředků: 1. Píti zvolna vodu, která se 10 až 15kráte polkne, aniž by se hrala sklenice od úst, při tom nepou se obě uši. 2. Dá se na jazyk špetka soli, která se nechá rozplynouti.

Prášek proti rýmě. Kamenec 5 gr., cukr 20 gr. Smísí se dobře: prášek ten šňupe se v čas potřeby dvakrát denně.

Při čistění zrcadel, otmaň houbou všechnu nečistotu, osuš je jemným hadříkem a když je zrcadlo skoro suché, potři je trochu rozmělněnou modří a starým hedvábným šátkem je vyleštì.

Výborný prostředek proti hmyzu v bytech zejména švábům a rusům, jest smíšenina ze 2 částí boraxu a 1 části salycilové kyseliny. Lze-li úkryty hmyzu dosáhnouti, nasype se do nich prášek a díry se zacpou sádrou. Nelze-li jich nalézti, utvoří se z vařeného hrachu, do něhož se přidá něco piva a tuku, kaše, do které se nasype prášek (3 části kaše a 1 část prášku). Z kaše užmolí se malé kuličky, které se položí tam, kde se hmyz svrchu uvedený nejvíce zdržuje. Opakuje-li se to několik dnů za sebou--ano i tenkráte, když se zdá, že hmyz již zmizel—najisto se hmyz vyhubí.

Spaní dítek po obědě. Známo, že malé děti po obědě rády spávají. Proti tomu nelze rozumně ničeho namítati; rostlinám a mladým stromům, jež rostou více v závětří a nebývají vichry příliš zmítány, daří se nejlépe. Stromy, jež jsou vydány větrům na pospas, zakrsávají, hynou. Nejinak je to s malými dětmi. Spánek je u nich bezvětřím: leží-li dítko ve vhodné posteli a má-li dobrý, čerstvý vzduch, daří se mu nejlépe. Nechci však dnes zde šířiti se o prospěšnosti častého i dlouhého spánku, nýbrž hodlám ponze krátce upozorniti na jednu nepřístojnost. Nejedna matka buď z pohodlí nebo proto, že je příliš zaměstnána, ukládá po obědě dítky do postele — nesvlečené; v šatě, jež dítě má celý den na sobě, spí po obědě, což je velmi škodlivo a nezdravo. Jen se na takové dítko podívejme dobře, když se bylo probudilo! Bývá celé zpocené a zmalátnělé, mrzuté a nikoli spánkem občerstvené. Proč? — Těsné přilehající a zapjatý šat byl na ujmu zažívání, stěžoval volné dýchání, jelikož stlačoval hrudník, prsa, žaludek i podbřišť. Lidem dobré vůle snad toto stručné připomenutí a vysvětlení dostačí.

Spolehlivý lep, jímž by se kov na kůži, dřevo, kámen nebo sklo nechal upevniti, připraví se takto: 2 libry truhlářského klihu smíchá se za vaření stejnoměrně s 2 uncemi čpavkové soli, k čemuž se naposled 2 unce lučavky přidá.

Stěnice zapudit a stříci. Sebere se část chroustů a nalije se na ně dobrá kořalka; čím déle se na nich nechá státi, tím větší síly nabude prostředek. Touto tekutinou potrou se místa, kde se stěnice zdržují, a dotkne-li se některá tekutiny, pojde; také vajíčka hubí se tímto prostředkem. — Neždi ulehnem, připevníme čerstvé listí bobů na prostěradlo nebo poduškuj stěnice se pod ně slezou a zpitomí tak, že snadno lze je zničit. — Olej anýzový, jímžto namaže se postel, zahání také stinky; citronová šťáva nebo velrybí tuk také zapuzují stinky. — Do postelí vložme puškvorec, levanduli, šalvěj, bez černý (listí i ratolesti), krušinku barvířskou, lociku, což zahání nezvané tyto hosty. — Vaříme-li síru s vodou a postavíme v místě pod postel, ve které jsou stinky, slezou se všecky kolem toho a pojdou. Listí ořechové vložené do slamníku nebo pod postel, vyhání také stěnice. — Vezmi 1 libru kolokvinty, vař ji ve vodě, 1 libru tlučeného kamence, 1 libru drasla, 1 libru soli; vše to rozpusť se ve vodě a přimíchá, když bílíme, do vápna, nebo se tím vymažou skuliny, ve kterých se stinky zdržují. — Velmi dobrý jest také prášek proti hmyzu (perský), jež pomocí kaučukového fukadla vstříká se do skulin, kde jsou stěnice, jež tím se vypudí a pojdou.

Studené nohy jest choroba, kterou velká část lidí trpí a především ti, kteří se málo pohybují. Jest dosti prostředků, jež se k odstranění toho odporučují, ale ne všechny jsou co platné a často jenom na čas spomáhají. Každý by si měl navyknouti pravidelně ve vlažné nebo studené vodě nohy koupati a potom je řádně, zvláště chodidla, osušiti. Silné tření hrubým vlněným šátkem jest velmi prospěšné, neboť se tím oběh krve podporuje a na tom mnoho záleží. Jako neklamný prostředek odporučuje se do punčoch uvěří vlna, která se ale musí k vůli potu každé dva až tři dny měnit. Též hořčičná mouka sype se do punčoch. Ovinutí nohou pijavým papírem (a na to punčochy) jest též velmi zdravé.

Šetřte zraku dětí. Proslulý oční lékař Webster Fox radí šetřiti zraku dětí následovně: 1. Nechť nepadá světlo spícím dětem do tváře. 2. Nedovolte dětem, aby upřeně na jeden předmět delší dobu hleděly. 3. Nedovolte dětem, aby při umělém světle se učily a četly z knih drobným písmem tištěných. 4. Při jízdě nedovolte dětem čísti. 5. Bez lékaře neopatřujte dětem brejlí. 6. Dbejte, aby děti co nejvíce se pohybovaly v polích, lesích a lukách, protože zelená barva zrak posiluje.

Tvrdý nátěr se tří dílů sádla rozpuštěného s jedním dílem kalafuny zabrání rezavění kamen přes léto.

Třešně čerstvé jak udržeti. V Anglii byl učiněn následující pokus uschovati čerstvé třešně. Vložili zralé, očesané třešně do lahve, již dobře uzavřeli a dosti hluboko v zahradě zakopali. Když o Vánocích láhev byla vyndána, shledány třešně dobře zachované a chutné, jakoby právě pocházely se stromu.

Tvrdí se posilivně, že vypití půl pinty horkého mléka nebo teplé vody v osmi případech z deseti přivodí spánek.

Upotřebení dřevěného uhlí v zahradnictví. Drobně utlučeného uhlí se čím dále tím více v zahradách užívá. Ve mnohých případech slouží k tomu, aby zabránilo plísni a hnití. Časně založená pařeniště málokdy trpí přílišným vlhkem, když se semeno posype tlučeným dřevěným uhlím. Všechny cibulové rostliny zůstanou zdravějšími, posypou-li se dřevěným uhlím. Posype-li se řiznutím povstalá rána prachem dřevěného uhlí, zacelí se brzy, nezahnívá a rostlina bujněji roste. Vůbec poslouží dobře dřevěné uhlí všude tam, kde se jedná o zabránění hnilobě a vlhku.

Národní síň v Clevelandu, Ohio.

(Ku druhému titulnímu obrázku.)

První podnět ku stavbě české Národní Síně dán patronátem českých svobodomyslných škol v Clevelandu, resp. zastoupenými tu řády Jednoty Č. S. P. S.: Lidumil. Bratří v Kruhu, Kolár, Vítězslav Hálek, Sion, Čechomír, Žižkův Meč a dvůr Žižka A. O. F.

České nedělní školy, pro něž nebylo lze nalézti vhodného místa a trvanlivého stánku, zakrňovaly čím dále tím více, takže četní vlastenci a upřímní Čechové chovali opodstatněné obavy, že školy ty zaniknou úplně. Bylo to zejména v letech 1887 a 1888, kdy národně nesnášenlivá školní rada odepřela v obecných školách místečka pro naši českou školu nedělní a Patronát nevěděl si rady. Ve schůzích řádů shora uvedených rokováno v záležitosti té čile a zejména zástupcové: Emanuel J. Payer, Fr. Jiskra, Jos. Charvát, Ant. Páv a Karel Šiškovský od řádu Lidumil; M. Albl, V. Vaněk, Jan Burda a Josef Rybák od ř. Bratří v Kruhu; V. Kučera a Jos. Charvát od řádu Jan Kolár; Alois Žák, F. Cipra a F. Pokorný od ř. Sion; Václav Kalva od ř. Břetislav; Josef Čermák od dvoru Žižka A. O. F., agitovali neunavně pro stavbu Česko-Národní Síně, v níž bylo by dosti místa pro české školy a která by vyhovovala zároveň všem potřebám pro náš život národní, spolkový i společenský. E. J. Payer, M. Albl, V. Kalva, J. Kučera, J. Čermák, V. Vaněk, Alois Žák, V. Rybák, Jos. Burda a jiní povzbuzovali hojně v časopisech a nelitovali ani času, ani peněz, aby krásná myšlenka ta uvedená byla v skutek. Jich přičiněním hlavně, svolána první velká schůze na den 26. srpna 1888 v síni p. Václava Rybáka na Finn ul., v níž zvolen za předsedu p. M. Albl a za tajemníka p. V. Vaněk. Ve schůzi té přijato usnesení, že Národní Síň se bude stavěti a ihned také učiněny první kroky k tomu. Nadšení pro věc tu bylo veliké, odbývaly se časté schůze, řády daroval i půjčovaly peníze a již ve schůzi ze dne 27. prosince 1888 zvolen inkorporační výbor, sestávající z pp.: Fr. Jiskra, V. Kučera, Martin Trojan, Hynek Švarc, V. Šanda, Fr. Pták, Jos. Mulač, M. Fňouka, M. Kus, Jan Ondráček, Fr. Sluka a Václ. Vaněk. Inkorporace zněla na jméno 'Společnost pro stavbu Národní Síně', byla vyhotovena právníkem J. M. Novákem a byla 28. ledna 1889 tajemníkem státu Ohio potvrzená a vtělena do knih.

Krátce na to zakoupen pozemek, náležející se na rohu Broadway ul. a Mead ave., měřící 112 stop (na Broadway) a 152 st. na Mead ave. za $6.700. Nadšení rostlo, spolky i jednotlivci pracovali pilně a s chutí a na sklonku roku 1893 obnášel majetek Patronátu $9.487.66. Do Patronátu přicházely dámské sbory a jimi vyslané zástupkyně vlily nový a ještě bujarější život do rokování a kdož ví, stála-li by velkolepá stavba ta dnes na Broadway, kdyby nebylo jich hlasu, jich spolupůsobení a jich práce. Všechny zástupkyně bez výjimky stále horovaly pro stavbu a nadšeně přizvukovaly předsedovi p. J. Vorlovi a jiným horlitelům pro bezodkladné započetí stavby. Konečně přikročeno i k tomu a po marném vyjednávání s českými architekty, pp. Mitermiler a Hrůdek, přijmuty plány architektů Steffens, Searles & Hirsh, protože zhotovili plány zdarma a spokojili se se čtyřmi procenty z nákladu. Krátce na to přikročeno ku stavbě samé. Je to pěkná třípatrová budova z cihel a pravou ozdobou široké ulice Broadway. Je sedmdesát stop široká (průčelím na Broadway) a jedno sto a dvacet pět stop dlouhá (podél Mead ave.) Do vnitř vstoupíme skrze bránu z massivního kamene, spočívající na dvou, 12 stop vysokých a v poměru tom silných kamenných sloupech, projdeme předsíň, jejíž podlaha i stěny jsou z mramoru a vstoupíme do velké čekárny, v níž po pravé straně nalezneme knihovnu a po levé řadu stolů a židle, umístěné tu pro pohodlí čtenáře; v zadu pak, k Mead ave. nacházejí se toiletní pokojíky pro pány a dámy.

Pokračujemeli ve chůzi, přijdeme na balkon šedesát šest stř. dlouhý a 12 st. široký, s něhož pohlížíme dolů do rozsáhlých prostor tělocvičny, zařízené nejmodernějším náčiním pro tělocvik, jež jsou velikosti 50'x66' a 24' výšky. Vedle této tělocvičny nacházejí se v přízemí též potřebné pokojíky ku převlečení pro Sokolky a dámy vůbec, pak lázně sprchové a více pokojíků toiletních a dále pak plovárna 12 stop široká a 40 dlouhá. Architekti praví, že je to největší uzavřená plovárna ve městě. Neméně velká místnost je pro parní kotle a pumpy, jimiž rozváděno bude teplo do celé budovy. Projdeme-li až na zad, můžeme viděti ten pevný základ, na němž spočívá celá ta mohutná budova, a jenž sestává z kvádrových a cihelných zdí, z nichž mnohé jsou až osm střevíců široké a jdou do hloubky 16 stř. pod ulici. Vidíme tu kamenné sloupy, které, jak architekti nás ujišťují, snesou tíhu 180 tun.

Divadlo zaujímá skoro celé druhé poschodí. Síň je 50'x76' a jeviště, zařízené podle nejmodernějšího spůsobu, je 50 st. široké a 25 stř. hluboké. Oblouk před hlavní oponou je 18 stop vysoký. Firma, jíž dekorační práce divadla i opon je svěřená, ujišťuje nás, že naše divadlo české bude jedním z nejpěknějších ve státu, státi bude $1200. Postranní lóže okrášleny budou bohatým vyřezáváním ve dřevě a jinými ozdobami, galerie pak jsou dosti veliké, aby pojmouti mohly asi 250 lidí; že je tu dosti toiletních pokojíků pro dámy a pány, rozumí se samo sebou. Po pravé straně divadla nacházejí se místnosti, v nichž dostati lze něco pro občerstvení, banketní síň a v zadu nálevna. Nad těmito místnostmi nalézá se šesti pokojové obydlí pro správce Národní Síně. Třetí poschodí zaujímati budou síně pro spolky s potřebným počtem předsíní, toiletními pokojíky a t. p., vše zařízené podle moderního spůsobu—skvostně a pohodlně. Místnosti pro školy vyhraženy budou zvláště a co toto píši, není o tom rozhodnuto ještě. Celá tato v skutku velkolepá stavba bude státi něco mezi $32.000 až $35.000 a bude krásným pomníkem české vytrvalosti, české práce a české svornosti.

Hugo Chotek.